

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

M34

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ, АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

20-25 квітня 2009 року
Частина друга

Сумський державний
університет
БІБЛІОТЕКА

СЕКЦІЯ «ПРОБЛЕМИ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ» САГА ПРО КІЛЬКІСНІ СЛОВА

Швачко С.О., *д.філол.н., проф.*

Квантитативні одиниці (КО) пройшли складний шлях і характеризуються притаманною їм структурою, семантичним наповненням та функціями.

Числівники, з одного боку, слова міри і ваги, з другого, мають багато спільного стосовно їх семантичної еволюції та функціонування. Термінологізація КО позначена втратою предметної семантики, збагаченням КО семами точної квантифікації. За межами терміносистеми, на фразеологічному просторі КО утворюють бінарну опозицію на позначення полярних понять „багато-мало”. На синтагматичному рівні КО притаманна семантизація бівекторності – точної, приблизної / невизначеної кількості. Детермінуючими факторами при цьому слугують текстові та дискурсивні чинники. У семантичній еволюції КО повторюють свій цикл становлення: реверсують значення предметності, квалітативності та синкретичності. Лінгвістичні параметри КО обумовлені дієвістю лінгвальних та екстралінгвальних факторів, природою денотатів, шляхами їх пізнання.

Вектор стандарт → експресія у домені КО є рушійною наскрізною силою, що розмиває їх етимологічні витoki, генерує семантизацію квантитативності, предметності, квалітативності, верифікує універсальний характер числівників (група А) та слів міри і ваги (група Б) – їх поліаспектність, полівекторність та поліфункціональність.

Семантичний генезис груп А і Б розкривається за допомогою лінгвістичного аналізу, осмислення емпіричних фактів. Еволюція смислових структур групи А і Б знаходить своє відбиття у генезисі:

а) предметне значення → б) предметно-кількісне значення → в) невизначено-кількісне значення → г) визначено-кількісне значення → д) невизначено-кількісне значення. Спільність зареєстрованих зрушень семантичних зрушень в), г), д) груп А і Б, приналежність їх А і Б до одного семантичного поля, подібність деяких формальних показників, ідентичність в), г), д), наявність залишкових аспектів а), б), в) свідчить про вихідні позиції числівників, їх забуте предметне значення (а, б).

Аналіз смислової структури кількісних слів англійської мови засвідчує схожість їх генетичного розвитку, еволюційної конгруентності.

КАТЕГОРІЯ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Ткаченко С.О., студ. ПР-42,
Баранова С.В., к.філол.н., доц.

Мова сприймається як об'єктивно-суб'єктивне явище, продукт певної спільності людей в процесі пізнання і відображення існуючого світу. Тому всю мову можна співвіднести з суб'єктом, з особою, яка розмовляє. При цьому суб'єкт, який говорить не тільки повідомляє адресатові про щось, не тільки на нього впливає, але й висловлює свою оцінку щодо того, про що повідомляється.

У лінгвістиці категорія оцінки визначається як позитивна або негативна кваліфікація предмета думки, як судження мовця, його відношення – схвалення/ несхвалення, бажане/небажане, захоплення тощо, як одне з основних складових частин стилістичної конотації.

Універсальною можна вважати також модальну рамку оцінки, оскільки в оцінці завжди у тій чи іншій формі присутні об'єкт та суб'єкт оцінки, шкала оцінки та її стереотипи, інтенсифікатори, однак способи вираження цих елементів у різних мовах специфічні. У плані змісту оцінку диференціюють на негативну та позитивну, у плані вираження – на імпліцитну та експліцитну.

Оцінний компонент виділяється у словах за певними чинниками, а саме за:

1) зовнішністю: англ. *beautiful, handsome, nice, ugly, pretty, good-looking, fine, comely, cute*, укр. *гарненький, симпатичний, вродливий, привабливий*;

2) манерою говорити: англ. *inarticulate, lisping*, укр. *незрозумілий, нерозбірливий*;

3) ментальною здібністю: англ. *clever, capable, dull, stupid, silly, intelligent, sensible, cunning, witty, slow-witted, foolish, dense, obtuse, thick*, укр. *дурний, розумний, безтолковий, обдарований*;

4) характером: англ. *hot-tempered, active, quiet, placid; busy, lively, energetic, displaying activity, passive, quiescent, dormant*, укр. *активний, діючий, насивний, такий, що розвивається, дрімаючий*.

5) вміннями і навичками: англ. *skilful, expert, experienced, gifted, talented, ingenious, unskilful, awkward, clumsy*, укр. *обдарований, майстерний, кваліфікований, невмілий, недосвітчений*.

Омовлення оцінних характеристик здійснюється різними частинами мови? наприклад:

- 1) прикметники good/bad та їхні синоніми;
- 2) слова-оцінки представлені прислівниками, які утворилися від прикметників;
- 3) іменники;
- 4) номінації дієсловами, які передають негативні/позитивні відношення;
- 5) вигуки на позначення як негативних, так і позитивних емоцій мовця.

У художньому тексті оцінка експлікується

- словами (чудово), словосполученнями (красива жінка), висловлюваннями (цареві дуже полюбилось його писання.- Бачите, ви тумани! Цей хлопець молодий, а вже як гарно пише!);
- абзацами (Польова каша завжди добра. А що за смачна та добра! Пахоці страви поєдналися з пахоцями польового повітря, будить у не смак непевний, викликає голод ненаситний! Здається навшипиньки їв би, очима їв би-така хороша та смаковита);
- невисловлена (мислима, уявна), тобто висловлена подумки на рівні: слова, словосполучення (take notice!), висловлювання, речення (It might be delightful to find oneself in a foreign country without a penny in the pocket!),
- абзаца.

Оцінка може бути виражена експліцитно й імпліцитно. Піднесена та облеслива лексика в емотивних контекстах не обов'язково виражає позитивну оцінку, вона може виражати й несхвалення: сарказм, іронію, зневагу. Щоб правильно зрозуміти те, що хотів сказати автор висловлювання, потрібно враховувати ситуативність. Дискурс та контекст є одними з найголовніших факторів для інтерпретації оцінних висловлювань.

Будь-яка діяльність пов'язана з певною метою, а отже, ознака цілеспрямованості визначає й мовленнєву діяльність як таку, що здійснюється задля досягнення певних цілей. Людська діяльність не мислиться без суспільства, в якому мовна особистість, що є суб'єктом або об'єктом оцінки, існує, і, зрештою, оцінка зумовлюється стереотипами. Сьогодні оцінні висловлювання розглядаються науковцями як складники прагматичного аспекту комунікації, як іманентна величина, що виявляється в різних сферах мовлення.

Гетерогенність оцінки у різних дискурсах є вельми актуальною для подальшої ідентифікації її концептуалізації та категоризації.

ПРИВІТАЛЬНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Удовиченко О.П., студ. ПР-53

Одним із центральних понять сучасної лінгвістики є дискурс, що являє собою складне та багатогранне явище. Дискурс трактується як складне комунікативне явище, що включає в себе соціальний контекст, інформацію про учасників комунікації. Дискурс як комунікативна одиниця обумовлюється дією мовних і соціальних чинників і відповідає нормам мовної, соціальної та комунікативної ситуації.

Етап початку комунікативного контакту у значній мірі є ритуалізованою фазою спілкування, має певний набір етикетно-закріплених мовленневих елементів.

Будь-яке висловлювання будується відповідно до комунікативних завдань або цільової установки мовленнєвого акту. Окремі висловлювання певним чином включаються в дискурс і тільки через дискурс, пов'язані з ситуацією, сприймаються як такі, що узгоджуються або не узгоджуються з метою висловлювання.

Дискурс розглядається у сукупності його лінгвістичних параметрів і соціокультурного контексту, що включає в себе всі форми усного та писемного мовлення: побутові та офіційні розмови, інтерв'ю, писемні тексти. Дискурс створюють особистості, вони приймають на себе ті чи інші комунікативні ролі, обмінюються мовленневими ходами і, відповідно, впливають один на одного не тільки лінгвістичними засобами, але й паралінгвістичними (мімікою та жестами).

Однією з форм репрезентації дискурсу є діалог. Діалог – це низка висловлювань двох або декількох учасників. Серед численних дискурсів чинне місце посідають діалогічні єдності «привітання».

Етап початку комунікативного контакту має притаманний йому набір метакомунікативних одиниць, за допомогою яких готується та встановлюється процес мовленнєвої комунікації. Метакомунікативні одиниці призначені укріпляти доброзичливі відносини, висловлювати повагу, шанобливе ставлення до співрозмовника та встановлювати можливості нових контактів. У ролі початкових метакомунікативних блоків функціонують наступні одиниці: висловлювання, які починають розмову, формули звертання, привітання, компліменти, побажання, висловлювання, які виражають задоволення від зустрічі та різноманітні висловлювання, які сигналізують про початок комунікації.

Початкові метакомунікативні блоки також здійснюють регулювання

емоційного та соціально-етикетного контакту, створюючи умови для сприятливої тональності подальшої розмови. Початкові метакомунікативні блоки спрямовані на регулювання емоційної тональності початкової фази комунікативної взаємодії (компліменти, висловлювання, які виражають задоволення від зустрічі). У кожній мові існує банк слів та словосполучень, які люди використовують при привітанні. В англійській парадигмі мовних одиниць, співвіднесених з актом привітання, домінують слова «*Hello*» і «*Hi*».

Ввічливість — це прояв поваги, готовність робити послугу тому, хто її потребує, це делікатність, такт. Мовленнєвий етикет - це своєчасний та умисний мовленнєвий прояв, який є невід'ємним елементом ввічливості.

Формули мовного етикету несуть в собі позитивний заряд, який направлений на співрозмовника. Вони допомагають швидше досягти бажаного для себе результату. Звісно, при цьому ефект може бути підсилений невербальними засобами, які також узгоджуються з нормами етикету (потискання рук при привітанні, доречне мовчання під час слухання, помірні жестикуляція та міміка тощо). У спілкуванні важливим є все: відстань між співрозмовниками, їх пози, жести, міміка, інтонаційне супроводження фраз, котре прикрашає речення додатковими відтінками, які виражають ті чи інші емоції. Це невербальні засоби спілкування.

В умовах двомовного спілкування (українсько-англійського) важливим є визначення закономірностей вживання етикетних форм звертання в різних ситуаціях. До стилістично значущих композиційних елементів англійського та україномовного ділового листа належать привітання (*salutation*), вступні фрази (*opening lines*) та формули прощання (*complimentary close*).

Звертання як в англійській, так і в українській мовах може бути виражено іменниками, прикметниками, займенниками. Іменники за своїм функціональним змістом поділяються на прізвища, особові іменники, зменшувальні власні імена, прізвиська, традиційні форми ввічливості, титули, звання, науковий ступінь, терміни спорідненості, назву осіб за віковими статевими ознаками, абстрактні та емоційні іменники. В англійській мові офіційне і водночас шанобливе звертання до особи передбачає використання перед її прізвищем титулів *Mr.*, *Mrs.*, *Miss* або *Ms.*

Наук. кер. – Баранова С.В., к. філол.н., доц.

СПІЛКУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ФАКТОР СУСПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вашук І., студ. ПР-71

Спілкування – чи не найунікальніший феномен існування людського суспільства. Актуальність вивчення спілкування полягає у його нерозривному зв'язку з суспільною реальністю, адже взаємодія особистості з навколишнім світом реалізується у спілкуванні протягом усього життя людини: у розвитку, навчанні, налагодженні та підтриманні стосунків з іншими людьми, пізнанні оточуючих її речей. Тому дане явище завжди було, є і буде об'єктом дослідження у багатьох галузях науки – лінгвістиці, психології, соціології, психолінгвістиці, філософії та ін.

Вивчення явища спілкування як невід'ємного фактора суспільної діяльності полягає у постановці та вирішенні таких завдань, які дають змогу розкрити механізм та сутність цього процесу, сформуванню картини його функціонування та усвідомити його незаперечну важливість. Вони включають дослідження основних складових спілкування (комунікації, інтеракції, соціальної перцепції) в усіх проявах їх реалізації. При вивченні проблеми спілкування особливу увагу слід приділяти психології особистості як суб'єкту комунікації, моральним та етичним нормам поведінки суспільства, культурним, регіональним та іншим особливостям даного мовного середовища.

Класифікація видів спілкування базується на розгляданні його з різних точок зору: структурної, функціональної і т.д. і полегшує вирішення поставлених завдань. Виходячи з усього вищесказаного можна зробити висновок, що *спілкування – це складний процес встановлення та розвитку контактів між людьми, який слугує для обміну інформацією, характеризується певною тактикою та системою дій, що сприяють належному розумінню один одного суб'єктами спілкування та підвищенню рівня самоусвідомлення особистості*. Спілкування виступає необхідним фактором існування соціуму, забезпечуючи його розвиток, регуляцію та необхідну взаємодію індивідуумів.

Питання спілкування зберігає перспективи для подальшого вивчення. Цьому сприяють невирішеність всіх проблем на даному етапі розвитку науки, а також поява та еволюція нових засобів вербального та невербального спілкування, наприклад, електронної пошти, мобільних повідомлень, смайликів та ін.

Наук. кер. – Косенко Ю.В., к.філол.н.

ВЕРБАЛЬНИЙ І НЕВЕРБАЛЬНИЙ ТИПИ КОМУНІКАЦІЇ

Ляшенко В., студ. ПР-71

Дана тема відіграє важливу роль як у професійній діяльності, так і у повсякденному житті. Вона була і буде актуальною, так як майже не існує такої людини, яка б не мала проблем зі спілкуванням. Навіть якщо людина має високі здібності до комунікації, в процесі спілкування вона зустрічається з комунікативним світом і здібностями іншої людини, і якщо вони не відповідають один одному в певній мірі – це вже проблема.

Спілкування – це багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який передбачає взаємне навчання комунікантів, отримання ними нових знань під час обговорення певного питання, встановлення кожною стороною мети переговорів.

Передача будь-якої інформації можлива лише за допомогою знакових систем. Існує кілька таких систем, які використовуються в комунікативному процесі і за допомогою яких можна класифікувати засоби комунікації на вербальні та невербальні. Вербальна комунікація використовує як знакову систему мову, яка може бути монологічною, тобто мовою однієї особи, та діалогічною, тобто мовою двох і більше осіб.

Але відомо, що шляхом вербальних засобів передається лише 7% інформації, звуковими засобами (включаючи тон голосу, інтонацію звуку) — 38%, за рахунок невербальних засобів — 55%. Невербальна комунікація має різні знакові системи: а саме, оптикокінетичну систему – кінесику (використання жестів, міміки, пантоміміки), паралінгвістичну систему – фонацію (вираження мовлення системою вокалізації, яка характеризується якістю голосу, його діапазоном, тональністю і виражає почуття і стани людини), екстралінгвістичну систему (паузи та інші паралінгвістичні компоненти - покашлювання, сміх, темп мовлення, які включені в мову), просторово-часову систему (часові характеристики спілкування), візуальний контакт (контакт «очі в очі»).

Невербальний і вербальний типи комунікації тісно пов'язані. Досліджуючи дане питання, ми можемо прийти до висновку, що невербальна комунікація використовується для виділення чи акцентування вербального повідомлення, для пояснення мовчання, для доповнення сказаного.

Наук. кер. – Косенко Ю.В., к.філол.н.

МІСЦЕ НЕОЛОГІЗМІВ-ЗАПОЗИЧЕНЬ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Коваленко А., студ. ПР-53

Лексична система англійської мови є гнучкою і спроможною до адаптації в умовах постійного виникнення нових понять і необхідності їх лексичної фіксації. Існують різні способи класифікації неологізмів і визначення самого поняття «неологізм». До запозичень-неологізмів на екстралінгвістичних підставах відносяться ті слова, які були запозичені з інших мов та адаптувалися в мові. Іншомовні запозичення є одним з важливіших видів збагачення словникового складу мови.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони адаптовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в даному слові для позначення відповідних понять, і яку кількість «суперників» - синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови.

В цілому характеризуючи запозичені неологізми можна відмітити, що англійська мова сприймає дуже багато слів з французької мови, ніж мови іспанської, португальської, німецької, російської та інших мов.

Неологізми-запозичення – це слова, запозичені з іншої мови, які модифікували фонемічну форму, значення та вимову до стандартів англійської мови. Основними центрами атракції неологізмів-запозичень є наступні суспільні галузі: культура, політика, наука, техніка, повсякденне життя.

В сучасній англійській мові намічається тенденція до збільшення словникового складу та його розширення завдяки появі нових слів у зв'язку з тенденціями полегшити спілкування і модернізувати мову, зробити її більш експресивною та емоційною, внести в неї «подих» сучасності.

Без сумніву, можна констатувати, що подальше дослідження запозичень-неологізмів, шляхів їх адаптації і зв'язки з різними галузями діяльності людей, буде доцільним та необхідним для спостереження змін в словниковому складі сучасної англійської мови.

Наук. кер. – Медвідь О.М., к.філол.н., доц.

ВЖИВАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дегтярєва Л.І., *ст. викл.*,
Михайленко І., *студ. ПР- 51*

Дана робота присвячена дослідженню лінгвістичних проблем, пов'язаних з доцільністю вживання евфемізмів в різних життєвих ситуаціях. Об'єктом дослідження виступають евфемізми, які вживають мовці в різних соціальних сферах людської діяльності. Аналізується мовна ситуація – загрубілість і спрощення мови, частіше вживання непристойної лексики, зниження вікового порогу у вживанні нецензурних слів. Аналіз мовної ситуації побудований на прикладах грубої лексики української, німецької, англійської та російської мов, і евфемістичних конструкціях, які вживаються задля дотримання мовного етикету і пом'якшення мови.

Звертаючись до теми евфемізації, необхідно було проаналізувати не тільки евфемістичні явища, але і той соціально – культурний фон, на якому виникає потреба у вживанні евфемізмів. Для повного відображення картини мовного стану, згадувалася така лексика і реалії, які знаходяться далеко поза полем зору мовознавців.

Вживання евфемізмів у традиційних сферах людської діяльності має за мету вказати на недоліки у спілкуванні, порушення ввічливого ставлення до свого співбесідника та шляхи подолання цих недоліків за допомогою вживання евфемістичних конструкцій.

В ході дослідження було відмічено не тільки лексичні особливості жанрів сучасної мови, а деякі інтонаційні властивості, які свідчать про зміни звичних форм спілкування. Використовування евфемізмів у будь-якій сфері людської діяльності значно пом'якшує негативне навантаження на текст грубих, непристойних і лайливих слів, хоч у більшості випадків за евфемізмом можна здогадатися про слово, яке він замінив.

Вживання евфемізмів та описових зворотів приховують вузький зміст, конкретна назва якого здається мовцю не зовсім зручною, оскільки розкриває його істинні погляди, наміри і мету, але такі звороти тільки приховують зміст, який прослідковується навіть під час вживання евфемістичних конструкцій. Явище вживання евфемістичних конструкцій набуло широкого значення і розповсюдження майже у всіх соціальних сферах людської діяльності. Лише замислившись над значенням евфемізмів та необхідністю їх вживання люди можуть зробити мову більш культурною та мелодійною.

ВПЛИВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ

Бойченко О., студ. гр. ПР-53

Українсько-німецька міжмовна взаємодія тривала протягом усієї історії розвитку української та німецької мов.

Із огляду історії розвитку німецької мови, простежується значний вплив міжмовної та міждіалектної інтерференції на формування не тільки нових діалектів німецької мови, а й на появу наддіалектного мовного стандарту. Найхарактернішим свідомством значущості слов'яно-германських міжмовних контактів став величезний вплив слов'янських мов на формування топонімної системи німецьких земель. Можна виділити п'ять етапів мовної взаємодії між слов'яно-германськими мовно-етнічними групами: праіндоевропейський етап, етап "праконтактів", етап "прямих контактів", етап "постконтактів", інтеграційний етап. Для сучасного стану існування топонімних одиниць у топонімії краю важливим був п'ятий етап – інтеграційний, оскільки саме тоді топоніми з чітко вираженими топоформантами слов'янського походження змогли інтегруватися та зберегтися у системі іншої мови.

Українсько-німецька міжмовна взаємодія вилилась у величезну кількість германізмів, що увійшли до складу української мови. Сам термін «германізм» визначають як слово, його окреме значення, вислів тощо, запозичені з німецької мови або перекладені чи утворені за їх зразком.

Загалом, у сучасній українській мові налічується близько 1 000 німецькомовних лексем, повністю освоєних українською. Можна виокремити три тематичні групи лексики німецького походження з узагальнюючими значеннями: «антропоцентрична лексика», «господарчо-побутова», «спеціальна лексика».

Окрім слів, що увійшли до складу літературної норми української мови, існує також безліч діалектизмів, які вживаються переважно у західноукраїнських регіонах. Це явище пояснюється більшою географічною близькістю до земель, населених носіями німецької мови, порівняно з іншими частинами України.

Широке поширення лексики німецького походження у різних сферах вжитку, її наявність як у літературній нормі української мови, так і в діалектній лексиці дозволяють зробити висновок про те, що німецька мова виявилася значним фактором впливу на розвиток української мови.

Наук. кер. - Дегтярьова Л.І., ст. викл.

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Іващенко Ю., студ. ПР-51,
Дегтярьова Л.І., ст. викл.

Фонетичні, орфографічні, словникові та в деякій мірі граматичні особливості основних німецьких діалектів у різні історичні періоди та їх вплив на становлення загально-німецької літературної мови, на виникнення регіональних лексико-семантичних дублетів, ідеографічних синонімів, їх територіальній перевазі та рівню відмінності, сучасні тенденції у цьому процесі.

Діалекти німецької мови, характерні для більшості населення германських країн. Для повного відображення картини мовного стану, згадувалася про соціальні та територіальні розбіжності мовців, приведено приклади та обгрунтовано принципи їх розподілу. В ході дослідження було відмічено сучасний стан німецьких діалектів, їх різновиди та особливості, основні відмінності в області фонетики, граматичної та синтаксичної будови.

Особливості діалектів німецької мови на давньонімецькому, середньонімецькому та ново-німецькому етапах їх розвитку та визначити їх сучасний стан, розглянуто різновиди діалектів, визначено соціальні та територіальні розбіжності мовців, приведено приклади та обгрунтовано принципи їх розподілу. Проведені також паралелі та взаємозв'язки між давніми та сучасними діалектами; прослідкувано розвиток німецьких діалектів у різні епохи та визначено чинники, що на нього впливали; розмежувано поняття територіального та соціального діалектів; визначено сучасний стан діалектів німецької мови.

Дослідженнями в галузі німецької діалектології, які почалися ще з кінця XVII ст. займалися такі видатні мовознавці як Асколі, Луї Гоша, Георг Венкер, О. Остапович, Г. А. Гаєвська, А. І. Домашнев, А. М. Науменко, О. А. Швабська, В. Д. Девкін, В. М. Жирмунський та інші. Все це дає уявлення про історичні умови виникнення і розвитку німецьких діалектів, а також комплексну оцінку змін у нашій мові, розглядає їх місце у давній мові, соціальні та культурні значення діалектів. Актуальність даної теми полягає у тому, що існування великої кількості німецьких діалектів призвело до диференціації населення за різними критеріями. Вивчення їх допомагає краще зрозуміти процес історичного розвитку мови, встановити взаємозв'язок між історією мови та історією народу.

ЕВФЕМІЗМИ, ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Постатнік М.М., студ. ПР-42,

Свирид А.М., викладач

Одним з головних критеріїв культури мови є естетичність, для досягнення якої використовують евфемізми – емоційно нейтральні слова, які вживаються замість слів або виразів, що, на думку мовця, є непристойними, грубими, нетактовними. Частина Е. є стилістично забарвленими синонімами, що мають переносне значення й замінюють брутальні слова чи звороти. Окремі Е. вживаються замість заборонених слів – т.з. табу, які були пов'язані з анімістичними віруваннями (напр. «нечистий» замість «чорт» та інш.). Вживаючи найбільш доцільне слово, мовець зменшує гостроту конфлікту з реальністю, який виникає внаслідок заборони, табу на вживання деяких слів. Призначення евфемізму – вирішити цю проблему.

Багато авторів, які досліджували явище евфемії, виводили класифікації цього поняття. Вивченням цього явища знавці займалися з давніх-давен. Один з типів класифікації – **соціальна**, де критерієм відбору слугує належність слова до певного соціального колективу:

- 1) евфемізми національної літературної мови загального вжитку: *betrunkener ein bisschen zu viel haben* (п'яний – трошки перебрал), *katastrophal – dramatisch* (катастрофічний - драматичний);
- 2) класові та професійні евфемізми: *Irrenanstalt* (психлікарня) - *Hotel zum schwachen Geist* (лікарня для людей зі слабкою психікою);
- 3) сімейно-побутові евфемізми: *schlafen - Augenpflege betreiben*.

Також виділяють **лінгвістичні класифікації**:

1. За структурою:

- а) слово: *arbeitsscheu – ruhig* (тунеядець - безробітний);
- б) словосполучення: *fabrikneuer Schlitten - neue Freundin* (нові сані – нова подружка);
- в) речення: *Sie hat vergessen ... – Es ist Ihrer Aufmerksamkeit entgangen ...* (Вона забула – З її пам'яті вилетіло);

2. За стилістичною належністю:

- а) високого стилю з позитивною оцінювальною конотацією, емоційні та експресивні: *der Herbst des Lebens – das Alter* (осінь віку – старість);
- б) нейтрального стилю з нейтральним або позитивним оцінювальним конотатом, неемоційні, неекспресивні: *ein freudiges Ereignis – ein Kind gebären* (щаслива подія – народження дитини);
- в) зниженого стилю з іронічним оцінювальним компонентом, експресивні: *abgerüstet bis auf die Haut – nackt*.

Крім цього, існують класифікації за способом словотворення:

1. Лексико-семантичні способи:

- а) метафоричне перенесення: *anderer Bahnsteig - der Homosexuelle* (іншої орієнтації – гомосексуаліст);
- б) метонімічне перенесення: *zur Flasche greifen - Alkohol trinken* (мати пристрасть до пляшки – пиячити);
- в) заміна слів широкої семантики: *etwas machen - stehlen* (іти на діло – красти);
- г) запозичення: *der Deiwel / Deixel - Teufel* (диявол – чорт).

2. Морфологічні способи:

- а) обрив: *am A...(Arsch) sein - sterben* (померти);
- б) скорочення: *das Klo - Klosett* (туалет);
- в) фонетична алюзія:
 - заміна словом близьким за звучанням: *historisch - hysterisch* (історичний – істеричний);
 - фонетичне викривлення: *verflixt! - verflucht* (триклятий);
- г) афіксація:
 - префіксація: *versterben - sterben* (по/вмерти);
 - суфіксація: *dicklich - dick* (товстий, товстун).

Маючи справу з евфемізмами, перекладачеві важливо знати особливості їх вживання в мові, щоб правильно оцінити роль підтексту, тим паче при перекладі публіцистичних матеріалів або художньої літератури.

Перекладач повинен «відчувати» речення та думку, яку хотів донести автор до читача, та вміти вдало перенести значення на рідну мову. Не слід замислюватися над значенням кожного окремого слова. Існують різні способи перекладу евфемізмів:

- переклад за допомогою відповідників;
- описовий переклад (коли в мові перекладу немає відповідника, але перекладач, знаючи культуру мови та народу, розуміє що хотів донести автор і передає значення евфемізму своїми словами);
- буквальний переклад (якщо в силу своєї некомпетентності, або несвідомості, або відсутності контексту перекладач не може чітко зрозуміти покликання вживаного евфемізму, він може вдатися до дослівного перекладу).

ФОНЕТИЧНІ СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Льєнко Д., студ. ПР- 53

Встановлення функціональності вживання тих чи інших фонетичних стилістичних засобів, специфіка їх вживання, здатність конкретних фонетичних стилістичних засобів викликати фоносемантичні ефекти в стереотипних ситуаціях представляють значний інтерес.

Для багатостороннього вивчення основних виразних властивостей мовних одиниць і визначення механізмів створення виразності та образності необхідно, в першу чергу, встановити стилістичні засоби, що використовуються для створення образності та виразності.

Фонетичні засоби дозволяють певні відмінності в інтерпретації звучання тексту, що, природно, змінює і смислову інтерпретацію. І навпаки, фонемний склад тексту, його інструментування і віршований розмір цілком залежать від автора, саме ці фонетичні засоби є авторськими. В інструментування виявляються наступні фактори: фонетична якість звуків, що повторюються, і ступінь їх схожості, щільність ряду та кількість повторюваних звуків.

Явище алітерації є одним з найдавніших стилістичних засобів в англійській поезії, де вона створює бажаний мелодичний і емоційний ефект. Виявляється, що одночасно з алітерацією використовується асонанс, надаючи більшої звукової і змістової організації висловлюванню.

Відповідність звукового складу зображеному виразу, є засобом виразності, що використовується для створення певного настрою і асоціацій у читача.

Встановлення механізмів утворення образотворчих і виразних засобів у мовленні, а також специфіку вживання образотворчих і виразних засобів у пареміологічній системі англійської народної культури дозволяє розглянути функціональність одиниць мови й мовлення, зокрема фонетичних та виявлення їх семантичних характеристик як основи породження, сприйняття й розуміння смислу висловлювання.

Наук. кер. - Чернюк Н.І., к.філол.н., доц.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ТА БРИТАНСЬКОГО СЛЕНГУ В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Духно С., студ. ПР-53

Зближення писемно-літературної мови з усно-розмовною найбільш очевидно проявляється в широкій поповненні лексики та фразеології "стандартної" мови з розмовних шарів, особливо з нелітературних розмовних джерел. Дослідники зазначають значне зростання розмовних елементів в літературних мовах. Невипадково, що майже двадцять років тому І.Р.Гальперін пояснював велику кількість розмовних та жаргонних слів, які були внесені в "Дополнение к Большому Англо-русскому словарю" тим, що "американський варіант англійської мови, а в останнє десятиріччя і британський варіант, не дуже пов'язані нормами літературної мови і легко вбирають у свій словниковий склад одиниці, які ще не здобули статусу літературних". Справа полягає не стільки в "пов'язаності-непов'язаності нормами літературної мови", скільки в варіантності самої літературної норми, в її розвитку, а цей розвиток зумовлюється частково і таким чинником, як "зіткнення" з нормами інших складових частин національної мови

Сленг складається зі слів та фразеологізмів (сталих зворотів), які виникли та спочатку вживалися лише в окремих соціальних групах, він відображав життєву орієнтацію цих груп. Ставши загальноживаними, такі слова в цілому зберігають емоційно-оцінковий характер.

З іншого боку, багато слів і виразів, що відносяться до сленгу, є цілком літературними словами, найчастіше неологізмами - іноді емоційно забарвленими. А неологізми можуть з'являтися в найрізноманітніших сферах вживання мови. Саме тому, що під терміном "сленг" об'єднуються різноманітні явища, однією з найбільш характерних рис цього лексичного шару є його нестійкість.

Для розмежування різноманітних груп слів нелітературного шару англійської літературної мови найбільш доцільним представляється розуміти під "сленгом" той шар лексики і фразеології, який з'являється у сфері живої розмовної мови як розмовні неологізми, що легко переходять до загальноживаної літературної розмовної лексики.

Сленг завдяки своїй експресивності є ефективним засобом, використовуваним у різних видах мистецтва та масовій комунікації - зокрема рекламній - задля посилення впливу на аудиторію. Саме ця властивість сленгу широко використовується в рекламному дискурсі, для

якого властива прагматична спрямованість і використання забарвлених мовних елементів.

Сленг - це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Тому у пошуках оригінальних й ефективних слів у рекламі часто створюються нові лексеми, які складаються із частин відомих слів й являють собою перекручені або перероблені слова активної лексики англійської та американської мов. Взагалі, через відсутність усталених лексичної та граматичної систем і доволі вільного словотвору сленг відкриває великі можливості творцям реклами.

На сучасному етапі розвитку мов сленг є одним з головних джерел поповнення словникового складу. Вчені зазначають, що елементи сленгу або швидко зникають, або входять у літературну мову. Запозичення слів та словосполучень сленгу і жаргонів у літературну лексику зумовлюється насамперед необхідністю поповнення експресивних засобів.

Найпродуктивнішою формою використання сленгу в сучасному рекламному дискурсі є одночасне звертання як до поверхового, так і прихованого значення, тобто перше значення, що вживається в лексиці загального вжитку та друге, що властиве сленговому вокабуляру. Це призводить до того, що рекламний текст стає більш виразнішим, привертає до себе увагу і закарбовується в пам'яті реципієнта надовше, так як нестандартний підхід в побудові рекламного тексту надає йому більшої привабливості і наближає до адресата.

Взагалі, доцільність вживання сленгу в рекламі обумовлена тим, що неформальна лексика близька адресату, є більш зрозумілою і легше сприймається, а значить ефективніше діє на підсвідомість і спонукає до придбання товару.

Сленг як субмова зараз дуже активно використовується, розширює коло свого існування, спостерігається зв'язок сленгу з іншими субмовами, з мовою літературною, що часто поповнюється новими лексичними одиницями за рахунок сленгізмів, які за певних обставин втратили свої специфічні властивості, у зв'язку з появою і ростом нових субкультур та розвитком існуючих, сленг як вербальний засіб цих соціумів генерує лексичні одиниці, відповідників яких немає в нормативній лексиці, взагалі, сленг найбільш "чуттєвий" шар мови, що відображає всі тенденції і напрямки людського життя.

Наук. кер. - Дорда В.О., викладач

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «ОСОБА ЖІНОЧОЇ СТАТЬ» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Піддубна І., студ. ПР-52,

Баранова С.В., к.філол.н., доц.

В англійській мові немає граматичного роду. Іменники не мають ніякої спеціальної форми для вираження роду. Стать денотата можна визначити лише за допомогою лексико-семантичних та іноді граматичних засобів. Лексичні засоби вираження категоріальної ознаки роду дають можливість виділити 2 основних типи: експліцитні та імпліцитні вказівки на стать. До першого типу належать:

- 1) слова, що позначають чоловіків та жінок (*a king, a nanny*);
- 2) типові дії, притаманні чоловікам та жінкам (*courting, flirt*);
- 3) типові моменти поведінки чоловіків або жінок (*hard drinking, whim*).

Компоненти «чоловіча стать» / «жіноча стать» можуть бути прихованими, тобто імпліцитно міститися у значеннях слів та ставати явними лише в певних контекстах при займенниковому заміщенні, наприклад "*Oh! my dear young friend,*" *whispered the teacher, in a voice of deep emotion, while he seized Jack by the arm*» та *She was a pupil and teacher at Constantin Heger's girl school in Brussels and used her experiences there as the basis for this novel*.

При експліцитному посиланні на стать лексичне значення слів розкриваються у дефініціях, які містять слова-маркери як-то: *man, woman, male, female*. Існує декілька підгруп іменників, що називають осіб, враховуючи ознаку «стать». Найчисленніша підгрупа включає іменники з яскраво вираженими семантичними ознаками «стать» і «вік». Вона включає імена *woman* – жінка, *lady* – дівчина, *girl* – дівчинка. Для членів цієї підгрупи притаманна різноманітність стилістичної забарвленості.

Протиставлення за семантичною ознакою можна простежити в лексичних групах іменників, які об'єднують слова зі значенням особи за різноманітними природними та «культурними» ознаками:

- 1) терміни на позначення родинних стосунків (*sister-in-law, grandmother*);
- 2) терміни з загальним поняттям «сімейний стан» (*husband, wife*);
- 3) терміни, що позначають осіб, які займають певний соціальний статус, а також осіб з різноманітною професійною спрямованістю (*cobbler, goldsmith, miner*).

Найбільшим об'єднанням, що протиставляється за ознакою статі, є група іменників, що називають людей, з точки зору їх професійної діяльності. Спираючись на дослідження Гришиної Н. О. можна зробити висновок, що за

відсутністю в іменниках, що позначають осіб відповідно їхнім професіям, формальних показників статі, на допомогу приходять пресупозитивний аналіз, який дозволяє співвідносити назву професії зі складеною традицією, згідно якої існують специфічні чоловічі та жіночі професії.

Особливим видом транспонованої номінації ознаки роду є уособлення. Гришина Н. О. вказує на роль категоріального переносу для виявлення категоріальної ознаки роду. Вибравши з тексту об'ємом 600 сторінок усі іменники неістоти, які мали диференційовану властивість сполучуватись з різними по роду займенниками 3-ї особи однини, виявлено, що значення іменника отримало експресивне переосмислення (суб'єктивну постійну характеристику). Категоріальна транспозиція видозмінила категоріальну ознаку роду в сукупності його характеристик. На передній план вийшло субкатегоріальне значення істоти. Потім була зроблена спроба визначити мотивацію вибору значення статі у персоніфікованих іменниках.

Виявилось, що у мові з невираженою формальною ознакою роду при уособленні на перший план виступають досить складні асоціації:

1) міфологічні сюжети (*sun - he, earth - she*):

*And the **sun** dominates by **his** absence, compëlling the low country to sadness in the melancholy night.*

2) діяхронічна пам'ять мови (загальногерманські асоціації роду у словах типу *town «micmo» - she*):

*Our **Town** will bring smiles and tears to the hearts of all who visit **her** streets.*

3) емоційно-оцінювальних співзначення (види транспорту *ship - she, car - she/he*)

*Neither James nor any of the others knew it, but the **ship** was now passing beneath them was actually the *Queen Mary*.*

Асоціації, пов'язані з ознакою роду мають не твердий, а імовірний характер, і критерієм їхнього устанавлення можна вважати кількісні дані текстових заміщень. Слова, що позначають недостатньо розумну людину асоціюються з чоловічим родом (*idiot, blockhead*). Звідси можна зробити висновок про оцінювальну норму: «чоловік повинен вести себе розумно».

СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ РУХУ ДІЄСЛІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Опанасенко О., студ. ПР-53

Дієслова руху, як і дієслова комунікації, посідають центральне місце в лексиконі кожної мови, що пов'язано з динамізмом життя людини. У дієслівному лексичному складі сучасної німецької мови ця семантична група слів є однією з найчисельніших. Дієслова переміщення вважають найцікавішою частиною лексичного складу мови, якій властиві характеристики високоорганізованої системи.

У німецькій мові для позначення процесу руху використовуються переважно дієслова й віддієслівні абстрактні іменники. Це характерно, звичайно, не тільки для сучасного стану мови. Оскільки зв'язок живої істоти з навколишнім світом, її поведінка, безумовно, ставляться до вперше сприйнятих і позначених процесів, то корні дієслів руху можна вважати самими древніми.

В німецькій мові переважає моноструктурний принцип сприйняття характеру переміщення в просторі. Так, для кожного окремого етапу, виду, способу руху використовується окреме дієслово, що не тільки вказує безпосередньо на відправний, кінцевий пункт руху і т.д., але й на його специфічні особливості, обумовлені відповідною ситуацією.

Ознака спрямованості::неспрямованості переміщення в просторі по-різному виражена в українській і німецькій мовах. В українській мові протиставлення дієслів руху 1 і 2 груп за ознакою визначеності::невизначеності має системний характер, воно опозитивно представлено в основах дієслів типу *йти* й типу *ходити* (*нести*:: *носити*, *летіти*:: *літати* й т.д.). Дане протиставлення найбільше наочно реалізоване саме в семантиці спрямованості::неспрямованості переміщення в просторі. У німецькій мові ознака визначеності::невизначеності руху й, відповідно, спрямованості::неспрямованості виражається не системно, а в додатковому розподілі, він обумовлений контекстуально.

Основним способом вираження горизонтального різноспрямованого руху для української й німецької мов є конструкція типу дієслово руху + контекстуальне уточнення. При цьому важливим є відзначити, що в обох мовах існує певний набір мовних одиниць, які можуть виступати в якості контекстуальних уточнень.

Наук. кер. - Єрмоленко С. В., ст. викл.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИТ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Оладько К., студ. ПР-52,
Чепелюк А.Д., ст. викладач

Словотвір – це розділ мовознавства, який вивчає слова з погляду способів творення структури. Словоскладення, на думку окремих дослідників, є головним напрямком розвитку лексики мови, бо воно - найпродуктивніший тип словотвору.

Дослідники А. Іскоз та А. Ленкова виділяють такі типи словотвору складних слів: Детермінативні композити (Bestimmungszusammensetzungen) сюди відносяться також бахувріхі, копулятивні композити (Kopulative Zusammensetzungen), зрощення (Zusammenrückungen).

Під семантикою розуміється змістова сторона мовних одиниць, їхня комунікативна роль в процесі спілкування.

В залежності від можливості вивести загальну семантику із значень компонентів композиту можна виділити такі типи складних слів: композити з роздільно спрямованим значенням, нейтральні композити з типізованим значенням, композити з кумулятивним значенням, композити з ідіоматичним значенням.

Значна частина композит зазнає метафоричного та метонімічного переосмислення. Метонімічне перенесення. Будучи складним словом, бахувріхі утворюються поєднанням двох компонентів, другий з яких є назвою частини тіла, органа чи квазіоргана людини (Schreihals, Graukopf, Schafskopf, Hasenfuss), або елемента вбрання, інструмента чи предмета повсякденного використання (Blaustrumpf, Blauhemd).

Метафоричне перенесення. Аналіз композит, (наприклад Korinthenknacker, Ladenhüter) наштовхує на висновки про існування конфлікту між семантичною структурою слова та структурою лексичного значення слова. Цей конфлікт має багато рівнів. Наявність у композиті одного з конфліктів, іншими словами нейтралізації або мутації вихідних семантичних компонентів, дає підстави розглядати композити як однослівні ідіоми.

При оформленні тексту або при мовленні часто постає проблема вибору між атрибутивним складним словом та атрибутивним словосполученням. Не кожному композиту відповідає

на перший погляд семантично адекватне словосполучення. Так, не викликає сумнівів право існування *Kaffeetasse* і *Tasse Kaffee*, але неможливо переробити речення «*er trank seine Tasse Kaffee*» у «*er trank seine Kaffeetasse*».

Як правило, композити не є синонімами до словосполучення, набирають цілком самостійного значення. Наприклад, *der rote Wein* – червоне вино (йдеться про колір) та *der Rotweil* (сорт вина).

Досить поширеними є композити у *технічних текстах*. Важливе значення композит для наукового стилю загалом, і його найважливішого компоненту – термінології – не тільки в їхній здатності передавати складні поняття, але і в їхніх семантичних особливостях.

Прагнення до створення термінів шляхом словоскладення пов'язане з тим, що таким чином значно розширюються можливості утворення нових слів із вже відомого матеріалу. У німецькій систематизованій термінології зустрічаються тільки детермінативні складні слова.

У художній літературі письменники також широко використовують складні слова, що має прямий зв'язок із текстовою модальністю. Текстова модальність, відображаючи відношення того, хто говорить чи пише до дійсності, може проявлятися на поверхню лексичними засобами.

Отже, композити є одним із засобів вираження модальності у тексті, яка існує у чотирьох аспектах: реальність/ірреальність текстового світу, оцінно-емотивне відношення автора до персонажів, змальованих ситуацій, передбачувана оцінка читача, емоційно-оцінне відношення між персонажами.

У публіцистиці останнім часом більш частими стали випадки вживання okazіоналізмів. Okazіоналізми – одне з мовних засобів досягнення експресивності у періодичній пресі, оскільки вони безпосередньо призначені для того, щоб сильніше впливати на читача. Основною причиною популярності okazіоналізмів є прагнення досягти максимальної емоційно-експресивної та стилістичної виразності.

Наявність великої кількості композит свідчить про те, що в німецькій мові існують тенденції до створення таких одиниць мови, які б точно називали не тільки предмет, а і виражали його якості. Інакше кажучи, мова прагне до компактності висловлювання із збереженням прагматичних та семантичних особливостей.

Таким чином, можна зробити висновок, що цінність композит у мові саме в їхній влучності та ємності.

НІМЕЦЬКІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ ТА НЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ ПРЕСІ

Мурза А., студ. ПР-53

Серйозні зміни у соціально-економічному та політичному житті не тільки Німеччини, а й усього світу призвели до появи величезної кількості нових слів. Створення нових слів, як неологізмів, так і okazіоналізмів, зумовлене потребою суспільства розкрити нові поняття, які виникають у результаті розвитку науки, техніки, культури.

Великий вплив на виникнення сучасних неологізмів та okazіоналізмів мають екстралінгвістичні чинники. Зокрема, політико-економічні зміни. Нова лексика, яка співвідноситься з політичним та економічним життям, становить найбільшу соціофункціональну групу інновацій останніх десятиліть.

Як okazіоналізми, так і неологізми являються новими словами у мові. Але різницею між ними є те, що неологізм – це слово, створене для позначення нового предмета чи вираження нового поняття, яке з часом входить у дану мову, а okazіоналізм – це єдине у своєму роді лексичне новоутворення, яке практично завжди виникає з порушенням законів словотворення і зазвичай має автора.

Okazіоналізми та неологізми дуже часто з'являються у пресі, у даному випадку у німецькій пресі. Причиною виникнення перших є намагання додати експресивності, а також оцінки певних фактів, подій, явищ дійсності. Причиною ж появи других – неабиякий науково-технічний прогрес та серйозні зміни у політичному та економічному житті.

Останнім часом все частіше з'являються нові поняття в таких важливих сферах життя, як політика, інформаційні технології, економіка тощо. Нові поняття потребують термінів та дефініцій, що зумовлює виникнення великої кількості неологізмів та okazіоналізмів, які позначають нові та актуальні явища. Газетний текст представляє собою найкращу інтерпретацію фрагментів суспільного життя: фактів, подій, явищ, особистостей тощо.

Тому преса, постійно реагуючи на будь-які зміни у суспільстві, збагачується okazіоналізмами і неологізмами.

Наук. кер.- Єрмоленко С.В., ст. викл.

ЛАКУНІЗОВАНІ ЕЛЕМЕНТИ, ЇХ ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА

Лопатіної Н.О., студ. ПР – 52

Мова як інструмент вербальної комунікації є важливою і невід'ємною частиною культури, і всі особливості її структури та функціонування можуть вважатися транслятором культури певного мовного колективу.

Проблемам лакунізованих елементів мови в останній час приділяється велика увага як в теоретичному, так і в практичному плані, про що свідчить велика кількість досліджень, статей.

У межах безеквівалентної лексики реалії виділяються в окрему перекладознавчу категорію, і належать до найменш вивчених лінгвістичних одиниць, які є найближчими до лакун, оскільки вони означають поняття, відсутні в мові перекладу, тобто, слова-реалії – це лексичні одиниці, що означають предмети, поняття та явища, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу. До цієї групи входять лексичні одиниці, які означають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, властивої тільки даному народові і, оскільки реалії відображають національно-культурну специфіку, то завдають великих труднощів при сприйнятті.

Дуже важливим поняттям, що стикається з лакунізованими елементами є колорит. Це слово прийшло до літературознавчої термінології із мистецтвознавства (від лат. «колір»). Власне колорит створює із нейтральної, незабарвленої лексичної одиниці реалію.

Під реалією розуміються національно-марковані об'єкти буття певного народу, що включають як специфічні феномени природи, так і матеріальні духовні здобутки та надбання конкретної культури та історії. Ознакою реалій є наявність етнокультурної інформації та певних етнічних стереотипів. Етнокультурна інформація може бути одним з компонентів значення або елементом семантичного фону. Національний одяг, їжа, звичаї та обряди несуть етнокультурну інформацію. Частина реалій даного етносу може співпадати з такими ж реаліями іншого етносу. Регулювання етнокультурної інформації здійснюється через етнічні стереотипи – накопичені у свідомості людей духовні надбання, емоційно забарвлені образи, що передають знання, які поєднують у собі елементи опису, оцінки, створюючи стандартний образ світу певного народу, своєрідний етнокультурний образ світу.

Наук. кер. – Проценко О.В., викладач

ІНШОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ (НА БАЗІ ПРЕСИ)

Кузнецова Г.А., студ. ПР-53

Запозичення лексики з однієї мови в іншу є закономірним наслідком мовних контактів, наявних в історії розвитку і існування будь-якої мови.

Якщо у минулому збагачення словникового складу німецької мови відбувалося за рахунок запозичень з латинської, а пізніше - французької мов, то вже в ХІХ ст. джерелом словникових поповнень стала англійська мова, що продовжує впливати на німецьку і в даний час, причому в післявоєнний період це перш за все американський різновид англійської мови, унаслідок чого сьогодні зазвичай говорять про англо-американізм в сучасній німецькій мові.

Англо-американські запозичення піддаються в німецькій мові, в першу чергу, графічній асиміляції, що виявляється в написанні іменників з великої букви, і морфологічної асиміляції, тобто привласнення ним граматичного роду. Фонетичній асиміляції новітніх англо-американських запозичень не відбувається.

Велику роль в поширенні англо-американських запозичень грають засоби масової інформації: газети, журнали, телебачення, торгівельна реклама, журналістика. Запозичення виконують в газетних текстах наступні основні функції: впливово-інформативну та емотивну. Вивчення функціонування мовних явищ в засобах масової інформації завжди актуально.

Вибір газетного матеріалу обумовлений тим, що в ньому яскраво представлені особливості сучасного офіційного слововживання, оскільки мова преси чуйно реагує на всі зміни в житті суспільства і широко використовує експресивні засоби вираження. Розширення об'єму словника розмовної мови за рахунок англійських запозичень спричиняє за собою не лише його кількісні зміни, але і якісні. З публіцистики запозичення поступово проникають у художню літературу і в повсякденну мову.

Запозичення в мові є одним з найважливіших чинників її розвитку. Запозичення збільшує лексичне багатство мови, служить джерелом нових коренів, словотворчих елементів і точних термінів, і є наслідком змін, що відбуваються в житті людини.

Наук. кер. – Єрмоленко В.С., ст. викл.

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ АБСОЛЮТНОЇ ДІЄПРИКМЕТНИКОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ У СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Кучеренко С.М., студ. ПР-53

Визначення граматичної природи абсолютної конструкції належить до тих проблем, які не знайшли однозначного розв'язання в англістиці. Абсолютну дієприкметникову конструкцію в англійській мові визначаємо як конструкцію, незалежну від жодного члена речення, тобто у реченні немає вказівки на предмет дії чи носія ознаки, що виражені дієприкметником.

В абсолютній дієприкметниковій конструкції є власний суб'єкт дії і його ознака – предикат, що за своїми функціями збігаються з підметом та присудком фінітного речення. Разом з тим формально предикат абсолютної дієприкметникової конструкції не є повноцінним присудком, оскільки він не виражений особовим дієсловом, узгодженим зі своїм підметом, а дієприкметником, який самостійно не може бути присудком речення. Використання термінів “суб'єкт” та “предикат” абсолютної дієприкметникової конструкції в середньоанглійській мові є можливим тому, що вони передають зміст синтаксичних відношень між основними компонентами конструкції, яка функціонально дорівнює підрядному реченню.

У середньоанглійській мові абсолютна дієприкметникова конструкція зазнає певних якісних змін порівняно з давньоанглійським періодом, що виявляється у закріпленні прямого порядку слів у конструкції, ускладненні її граматичної будови та у зміні відмінків суб'єкта NP конструкції ускладнюється за рахунок включення до її складу означень. Досліджувана конструкція включає обставини місця, часу, способу дії, а в процесі подальшого ускладнення структура абсолютної дієприкметникової конструкції могла поширюватися за рахунок інших конститuentів речення, підрядних речень і навіть інших абсолютних конструкцій.

У середньоанглійській мові, крім первісних функцій (темпоральної, каузальної та супровідної дії), з'являються функції допустовості та умови. Подальший розвиток функцій абсолютної дієприкметникової конструкції свідчить про автохтонність цього граматичного явища в англійській мові. У середньоанглійському періоді триває властива для давньоанглійської мови контамінація часової та умовної функції абсолютної дієприкметникової конструкції, які не є чітко диференційованими в цей період розвитку мови.

Наук. кер. - Кириченко О.А., ст. викладач

ДИВЕРСИФІКАЦІЙНА ВАРІАТИВНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЗА МЕЖАМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Чернюк Н. І., к.філол н., доцент,
Підлуцька В. І., студ. ПР – 53

Поряд із іншими мовами світу англійська мова належить до полі національної та поліетнічної категорії мов. Вона виявляє високий ступінь негомогенності.

Деякі країни з початку використовували її в якості засобу міжетнічного спілкування, потім мова поступово видозмінювалася та ставала рідною для населення. Так, британський варіант англійської мови поклав початок американському варіанту, а потім австралійському та південноафриканському.

В сучасному світі англійська мова виконує функції міжнародної, інтернаціональної мови (International English). За останні десятиліття англійська мова стала міжнародним засобом спілкування, набула статус «глобальна мова». Термін «міжнародна англійська мова» співвідноситься лише з британським та американським варіантами, у меншій ступені з канадським та австралійським варіантами й зазвичай не поширюється на інші регіональні різновиди.

Як міжнародна мова англійська мова не прив'язана до однієї певної культури, нації. Саме в цьому полягає плюрицентричність англійської мови, визнана сучасною соціолінгвістикою. Дуоцентричність (британський та американський варіанти як два центри лінгвістичної гегемонії) змінилася плюрицентричністю, що призвело до створення понять множинності різновидів англійської мови (World Englishes).

У ХХ столітті розвилися нігерійський, індійський, сінгапурський варіанти та багаточисленні нові різновиди англійської мови (New Englishes). Серед нестандартних варіантів англійської мови виділяють піджини (гавайський, малайський Beach-la-Mar, Neo-Malasian) та креольські мови (Тринідад і Тобаго Vanana English, ямайська Bungo тощо). Деякі лінгвісти висувають припущення, що дана ситуація може свідчити про розвиток нової мовної родини. Поширення англійської мови у світі відображене в теорії «трьох концентричних кілець» Б. Качру (1984):

а) внутрішнє коло (inner circle) включає країни, де англійська мова виконує роль державної – всього близько 320 – 380 мільйонів чоловік;

б) зовнішнє, середнє коло (outer or extended circle) включає країни, населення яких володіє англійською мовою як другою, країни, де вона отримала статус офіційної мови (в тому числі в Індії, Сінгапурі);

в) коло, що поширюється, зовнішнє коло (expanding circle) включає країни, де англійська мова виконує роль основної іноземної мови, що вивчається в

освітніх закладах (Німеччина, Греція, Китай, Польща, Росія, Україна, Японія тощо).

Англійська мова займає особливе місце в сімдесяти країнах світу, в дев'ятнадцяти країнах вона є державною мовою.

Існує й інша класифікація, за якою варіанти англійської мови поділяють на: вихідний первісний максимальної включності (британський варіант); похідні первісні максимальної включності (американський, канадський, австралійський, новозеландський варіанти); похідні вторинні обмеженої включності (варіанти поліетнічної мови в країнах, що розвиваються, та її варіанти як іноземної мови, такі як «франгле», «венгліш» (уельська та англійська), «джепліш», «сведліш», «англікаанс», «дойчліш», «русліш».

При дослідженні проблеми диверсифікаційної варіативності англійської мови слід враховувати лінгвокультурний та соціолінгвістичний чинники. Адже національні варіанти мови формуються в межах специфічної культури існування певного мовного ареалу. У зв'язку із появою нових варіантів англійської мови у США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, ПАР, на Карибських островах, на території Великобританії (в Ірландії, Шотландії, Уельсі), а також в Індії, Шрі Ланці та інших країнах посилюється процес нативізації – процес зміни мови під впливом місцевих мов.

Між національними варіантами англійської мови виявляються стійкі закономірності взаємовпливу.

Основні розбіжності між національними варіантами англійської мови лежать у площині лексичної структури мови: національно-марковані одиниці, реалії: *"The only other occasion on which Bingo acted as cowherd was in the autumn of the same year at the annual Carberry Fair"*, фонові лексика, конотативна лексика, тощо. Спостерігаються відмінності на фонетичному рівні: вимова дифтонгів ([əɪ]=[aɪ]), видозміна приголосних, назалізація тощо; а також морфологічному (специфічні афікси, скорочення слів: *mozzie - mosquito*, редуції основ: *-za - Shazza*). Дані відхилення сприяють непорозумінню в екzogлосному спілкуванні або навіть деструктують його.

Отже, англійська мова являє собою складне динамічне гетерогенне утворення, що функціонує в межах різних мовних ареалів, зазнає модифікацій під впливом місцевих мов, що функціонують в межах даних ареалів, та розвивається швидкими темпами.

ВУЛЬГАРИЗМИ ЯК ОДИН З РІЗНОВИДІВ МОВНОЇ ЛЕКСИКИ

Клименко К., студ. ПР-52,

Проценко О.В., викл.

Мова, якою ми розмовляємо, і є те, що ми думаємо про мову. Існує мовна та метамовна свідомість. Але не слід забувати, що мова розвивається не у своїй правильній іпостасі, а в усному, спонтанному, соціально малоконтрольованому мовленні. Тільки розмовна стихія є живильним джерелом для розвитку будь-якої мови. Літературна мова – стандарт, однак йому бракує руху мови. І тільки в невимушеній комунікації соціально різнотипної спільноти, і зокрема соціальних низів (зłodіїв, торговців на базарі), а також серед молоді зароджуються паростки нової норми і лексикону.

У публіцистичних стилях та художній літературі розмовна лексика є одним із важливих складників – в описах побутових ситуацій, у діалогах, монологів. Ця лексика емоційна, експресивна, оцінна. Нейтральна в усному мовленні, потрапляючи в інші стилі надає творові розмовного забарвлення. У поетичних творах розмовна лексика створює колорит легкої іронії, свідомого зниження пафосу. Просторічна лексика в поєднанні з розмовною часто використовується для сатиричних та гумористичних ефектів.

Слова пониженого стилістичного тону по характеру «зниженості» можна розбити на три групи: розмовно-літературні (*literary colloquial*), такі, що характеризуються природним ситуативним зниженням, фамільярно-розмовні, інтержаргонні і жаргонні (*familiar colloquial*), такі, що характеризуються навмисним зниженням, і вульгаризми (*low colloquial*), яким властиве емоційно-підкреслене зниження.

Деякі автори об'єднують всі слова пониженого стилістичного тону одним поняттям — англійське просторіччя, відзначаючи, проте, що класифікація цього шару лексики може бути здійснена не стільки на основі лінгвістичних критеріїв, скільки на основі критеріїв соціолінгвістичних. Але навіть при такому підході проблема класифікації вирішується неоднозначно: одні лінгвісти прирівнюють просторіччя до мови малограмотних людей, інші включають в просторіччя всі різновиди не літературної мови, зокрема діалекти, жаргон і кент, треті під просторіччям розуміють понижений у функціональному і соціальному відношенні варіант повсякденно-розмовної мови, що має специфічну систему фонетичних, лексичних, фразеологічних, морфологічних і синтаксичних елементів, які, втративши соціальну і територіальну

приналежність, набувають загального розповсюдження і уживаються у фамільярній, невимушеній бесіді, а також використовуються в художній літературі як важливий виразний засіб.

Під вульгаризмами розуміють слова і вирази, які не прийнято вживати в суспільстві внаслідок їх грубості або непристойності. Слід зазначити, проте, що за роки після другої світової війни погляди на використання вульгаризмів в англійській мові істотно змінилися: у художній літературі використовуються грубі вульгаризми, які раніше не допускалися взагалі або ж позначалися тільки початковими буквами.

Статус же просторіччя неоднаковий. Прийнято розрізняти літературне просторіччя, або мовні засоби, що вживаються освіченими людьми для грубуватого, пониженого виразу предмету думки: *канючити, на соплях, карга, каюк, шкарбан, кутузка* і не літературне, або діалектне просторіччя, мовні засоби якого вживаються окремими групами тих, що говорять і які, по суті, зникаються з вульгаризмами. До нього відносяться такі слова і словосполучення, як *броюсь, в кіні*.

В англійській мові в нелітературному просторіччі спостерігаються такі явища, як втрата звуку або складу в результаті асиміляції або десиміляції: *`ud (= would), `im (= him), `assen (= have seen), wi` (= with), i` (= in), t` (= to)*, кінцевий *t* випадає і це є характерне для північних (шотландських) діалектів, а також вживання закінчення *a*, наприклад: *canna (= cannot), dinna (= don't), winna (= wouldn't)*, кінцевий *g* випадає і перетворюється *[n]* в *[ŋ]*: *sportin (= sporting), sittin (= sitting), givin (= giving)*, заміна звуку *[e]* звуком *[i]*: *together (= together), niver (= never)*.

Нерідко люди з одними співрозмовниками користуються просторіччям, а розмовним для літератури стилем з іншими. Таким чином, просторічні форми мовці вживають не тому, що не знають інших, а тому, що ці форми вживають товариші по роботі, родичі чи знайомі. При інших обставинах люди, що використовують вульгаризми, абсолютно правильно користуються формами, вживаючи літературну мову. Більш того, в сучасній Англії нерідкісні випадки, коли мовці навмисно вживають просторічні форми як народні, підкреслюючи таким чином свою демократичність, приналежність до народу, а не до правлячих класів.

РЕКЛАМНИЙ ТЕКСТ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Федоренко Ю., *зр. ПР* – 52

Гендер розглядають як один з параметрів, за допомогою якого в спілкуванні конструюється соціальна ідентичність мовця. Зазвичай, гендер взаємодіє і з іншими параметрами — статусом, віком, соціальною групою.

Реклама є різновидом масової комунікації. Рекламний текст побудований на використанні мовних засобів всіх рівнів, здійснює значний вплив на формування стереотипів та способів життя сучасного суспільства.

Особливим художнім прийомом, що використовується для посилення ефективності впливу рекламного тексту (РТ), є інтертекстуальність. Текст називають інтертекстуальним, якщо автор для досягнення певної мети усвідомлено включає в текст посилання на інші тексти або жанри.

Рекламні тексти як предмет гендерного аналізу займають особливе місце в гендерній лінгвістиці. Звичайно, вони є мовними творами, але не є проявом мовної поведінки чоловіків і жінок. Гендерний чинник в них є релевантним з позиції адресата, тобто їх комунікативною метою є вплив на чоловіків і жінок.

Мова РТ для чоловіків відрізняється лаконічністю, термінологічністю, прагненням до точності номінацій, більшим впливом професійного чинника, вживанням висловів з меншим емоційним забарвленням, великої кількості абстрактних іменників, дієслів активного стану (останні свідчать про активну життєву позицію чоловіків). Чоловіки хочуть знати всі достоїнства рекламованого товару або послуги, і наявність термінів відповідної області тут необхідна.

До типових рис жіночої мови автори відносять гіперболізовану експресивність, використання вигуків, вставних слів, означень, обставин, доповнень, а також модальних конструкцій, що виражають ступінь невпевненості, невизначеності.

Наук. кер. – *ст. викл.* Курило Г.В.

ОБРАЗ ЧИТАЧА ЯК ОДИН ІЗ АНТРОПОЦЕНТРІВ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Дігтярьова І., студ. ПР. – 51,

Чуланова Г. В., ст. викл.

Розгляд проблеми, яку на сучасному етапі розвитку лінгвістики прийнято визначати як „людський чинник в мові”, припускає вирішення широкого спектру дослідницьких завдань. Зростаючий інтерес до лінгвістичного опису адресата художньої комунікації як однією із стикових проблем лінгвістики тексту і літературознавства своїми витоками сягає моменту введення у фокус лінгвістики розгляду феномена життя, в центрі якого знаходиться людина зі всіма її психічними складовими, формами соціального існування і культурної діяльності.

Однією з центральних проблем вивчення читача є їх диференціація і побудова науково обґрунтованих типологій. Центральним і ключовим поняттям цієї стратегії є «читацький тип», емпірична інтерпретація і визначення якого передбачають достатньо високий рівень розвитку теорії.

Будь-який художній текст містить експліцитні та імпліцитні маркери, розраховані на певний тип адресата, який здатний декодувати зміст художнього тексту в оптимально адекватному діапазоні рівнів глибини та аспектів розуміння. Адекватне семантичне сприйняття вислову можливе за умови врахування ряду комунікативно релевантних даних. У їх число входять і безпосередні учасники мовного акту – мовець і адресат

Адресат не тільки по-різному параметризується як особа, як носій певних мовних амплуа. Адресати можуть різнитися своєю комунікативною суттю в аспекті повноти їх актокомунікативних функцій. Щодо актомовного аспекту вислову, саме адресатові призначається ілокутивний зміст вислову. Правильне „споживання” вислову передбачає здатність адресата здійснити семантичне прочитання вислову і референційно прив'язати його до дійсності.

Образ читача — багатоаспектна проблема, пов'язана як з предметом теорії літератури, так і з питаннями психології творчості та сприйняття. Стосовно поетики проблема образу читача, зокрема, постає тоді, коли художній текст розглядається не як замкнуте в собі ціле, а як таке діалогічне висловлювання, яке вбирає читача у свою художню структуру як значущий фактор, дійову передумову естетичного сприйняття.

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМП'ЮТЕРНОГО ЖАРГОНУ НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Белан Н., студ. ПР – 53,
Єрмоленко С.В., ст. викл.

Комп'ютерний сленг – це діалект, жаргон, набір фраз та висловів, що мають вузьке комп'ютерне застосування та не є граматично правильними словами в мові. З розвитком обчислюваної техніки комп'ютерна лексика та жаргон почали поширюватись та збагачуватись і в наш час мають важливе практичне значення для програмістів та звичайних користувачів комп'ютеру. Порівняно молодий вік спеціалістів, які зайняті у цій сфері професійної діяльності, а також популярність комп'ютерів у молодіжному середовищі, схильному до вживання жаргонізмів і висловів сленгу, визначають моду на комп'ютерний жаргон серед користувачів. Головною причиною виникнення такого пласту лексики вважається її виключна місткість.

Комп'ютерний жаргон – особливий лінгвокультурний феномен, який має багато специфічних рис, а саме настанову на гумор, метафоричність, образність, емоційність, а також має свою структуру, закони і причини формування та розвитку. Головною його метою є задоволення комунікативних потреб людини.

Важливим джерелом поповнення комп'ютерної жаргонної лексики в німецькій, українській та інших мовах є запозичення з англійської мови. Однак англійські слова з комп'ютерної сфери по можливості замінюються на відповідні німецькі, українські або утворюються шляхом приєднання словотворчих елементів та закінчень з морфологічного інвентарю відповідної мови. До способів словотвору належать словоскладання, афіксація, контамінація, калькування, універбація, аббревіація та інші.

З точки зору тематики комп'ютерна жаргонна лексика охоплює такі предметно-логічні області, як програми, системи, команди, деталі та пристрої, характеристики людей, пов'язаних з програмуванням.

Комп'ютерна жаргонна лексика являє собою активну динамічну систему, що постійно розвивається і повинна бути більш детально вивчена та проаналізована через важливість її використання у сучасному світі.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДИНИЦЬ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ ПОЗИТИВНІ ЯКОСТІ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Білик О., студ. ПР-53

Саме антропоцентричний підхід до вивчення мовних одиниць викликає зацікавленість до ролі мови як суспільного явища, він полягає в осмисленні людського фактору та статусу людини у когнітивній діяльності, її ставлення до природи, соціуму та мовлення.

Велика кількість одиниць, що несуть позитивну інформацію про людину, утворені шляхом метафоризації, асоціацій, порівнянь з різноманітними предметами чи явищами на основі спільних рис, характеристик чи особливостей. Така лексика набуває емоційно-оцінного значення здебільшого в контексті, та незважаючи на це назви тварин часто використовують носії мови для вираження своїх почуттів, уявлень та асоціацій за допомогою конотативного семантичного переносу. Також позитивну конотацію можна передати за допомогою морфологічних засобів. Українська мова, в порівнянні з англійською, характеризується великою кількістю афіксів.

Культурно-історичні умови життя народів впливають на диференціацію лексики в різних мовах. Слова з переносним емоційно-оцінним значенням відображають не тільки семантичні та стилістичні особливості мови, а також культурний фон. При порівнянні слів, що позначають позитивні характеристики людини, в українській та англійській мовах стало очевидно, що існує багато одиниць, що співпадають в обох мовах а також такі, що значно відрізняються від своїх відповідників. Таку невідповідність зумовлюють культурні, національні та світоглядні чинники, що притаманні кожному народу.

Найбільш експресивною частиною мови є прикметник. Порівняльне дослідження оцінної семантики показує, що узагальнену позитивну оцінку частіше за все виражають якісні прикметники. Також мовними одиницями номінації позитивних якостей людини можуть бути іменники. Мова відображає гендерні відмінності при позначенні людини та її позитивних якостей, характеристики, за якими оцінюють жінку і чоловіка, значно відрізняються між собою.

Наук. кер.- Баранова С.В., к.філол.н, доц.

ВАРІАНТИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В АВСТРІЇ †

Барабаш О., студ. ПР – 51,
Дегтярьова Л. І., ст. викл.

Розподіл загальнонімецької мовної спільноти на кілька мовленнєвих, комунікативних призвів до диференціації однієї мови на національні варіанти. Німецька мова являє собою своєрідну архісистему, до якої відноситься австрійська мікросистема.

Національний варіант – особлива форма функціонування єдиної мови, частковий прояв реалізації варіативності її внутрішньої структури і функціональної системи практично на всіх її рівнях. Національний мовний варіант функціонує у межах певного «колективу зносин» (термін А.Баха), що при його відокремленні «мовлення уособнених об'єднань набуває, врешті - рещт, своїх характерних рис». Однією з найважливіших ознак національного варіанту є наявність власної кодифікованої літературної норми, як результату варіювання спільної основи. Щодо австрійського національного варіанту, то національна нормативна кодифікація здійснена в кількох виданнях «Австрійського словника» («*Österreichische Wörterbuch*»). Відмінності німецької мови в Австрії стосуються не лише більшого чи меншого ступеня вживаності певних спільних для німців і австрійців слів, але й порушують відносини системи номінації і семантичної структури слів (нім. *der Stuhl* «стілець» передається в Австрії словом *der Sessel*, яке в німецькій, однак, відповідає значенню «крісло»). Якщо ж австрієць матиме на увазі крісло, то він використовує неодмінно слово *der Fauteuil*.

Одним із найважливіших факторів, що визначають лексичну своєрідність літературної мови Австрії, стала її взаємодія з місцевими діалектами і розмовно-побутовою мовою. Цей вплив простежується у різних тематичних групах лексики: людина, їжа, помешкання, одяг та ін. Так, відомий і в південно німецькій мовній області іменник *der Hafnen* відповідає німецькому *Ofensetzer, Töpfern* «пічкарь», а австрійське *der Rauchfang – keher* означає *Schornsteinfeger* «трубочист». Основними джерелами виникнення і розвитку австрійської національної німецької літературної мови були баварський діалектичний ареал, австріцизми, іноземна лексика. Національний варіант виконує в австрійському узусі усі суспільні функції стандартної літературної мови. Австрійський варіант німецької мови використовується в усіх сферах суспільного життя: в науці, в діловодстві, в побуті.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗНАКІВ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Шкробень А., студ. ПР-51

Знаки попередження, а саме дорожні знаки, оголошення, вивіски, жести та інші невербальні повідомлення постійно функціонують у нашому повсякденному житті. Вивченням їх прагматики та дослідженням знака в цілому займається молода наукова дисципліна - семіотика. Семіотика (від грец. *semeion* «знак») - наука, що вивчає структуру та функціонування різних знакових систем. В основі семіотики лежить поняття знака - мінімальної одиниці знакової системи, чи мови, яка несе інформацію.

Знак - матеріальний, чуттєво сприйманий предмет, який виступає в процесі пізнання і спілкування в ролі замітника (представника) іншого предмета і використовується для одержання, зберігання, перетворення і передачі інформації. Основними ознаками знака є:

- 1) матеріальність, тобто чуттєва сприйманість;
- 2) позначення чогось, що перебуває поза ним (об'єкт, позначений знаком, називається денотатом або референтом);
- 3) непов'язаність із позначуваним природним (причиновим) зв'язком;
- 4) інформативність (здатність нести якусь інформацію і використовуватися з комунікативною метою);
- 5) системність.

Всі знаки поділяються на: знаки-індекси (знаки-прикмети і знаки-симптоми) - знаки, пов'язані з позначуваними предметами, як дії зі своїми причинами; знаки-копії - відтворення, репродукції, подібні на позначувані предмети, їх ще називають іконічними знаками; знаки-сигнали - знаки, які потребують певних дій, реакцій; знаки-символи - знаки, які використовують для передачі (визначення) абстрактного змісту;

Процес, в якому щось функціонує як знак, називається знаковим процесом або семіозисом. Цей процес розглядається з точки зору чотирьох його основних компонентів. Серед них:

- 1) знаковий засіб (те, що виступає знаком);
- 2) значення (те, на що вказує знак);
- 3) інтерпретатор (той, хто сприймає знак);
- 4) інтерпретанта (дія, поведінка, реакція того, хто сприймає знак).

Прагматика — розділ семіотики (науки про знаки), який вивчає відношення того, хто використовує знакову систему, до самої знакової системи. Для того, щоб знак набув своєї прагматики та функціонування він повинен бути чітко сформульованим, не переповненим зайвою інформацією, конкретно вказувати на об'єкт. Не останню роль відіграє також відіграє використання найбільш влучних графічних ознак.

Наук. кер. - Дегтярьова Л. І., ст. викл.

ОНОМАТОПЕЯ ЯК ІНДИКАТОР МОВНОГО КОЛОРИТУ

Васюхно Л., студ. гр. ПР-52,

Попова О. В., викладач

Вивчення ономотопеї займає значне місце у вирішенні кардинальних питань мовознавства. Ономотопоетичні слова розглядалися саме у зв'язку з проблемою походження мови, адже вигук, який є інваріантом реалізації ономотопеї, не зважаючи на свій виключно емотивний характер, є родоначальником того явища, яке називаємо мовою. Звукові комплекси, які набували характеру мовних знаків — слів, спочатку мали недиференційовану семантику й означали як певний процес дії, так і його об'єкт, знаряддя чи результат: із слова му (*muh*) у корови утворюється дієслово мичати (*muhen*), ме (*meck*) у кози — мекати (*meckern*), клац (*knips*) у вимикача — клацати (*knipsen*); *puff* для позначення удару або тріску, а як дієслово — *puffen* (нім.м.). Але з наступним виділенням у свідомості уявлень і примітивних понять про предмети як об'єкти, що мають істотне значення для життя людини, почали створюватися формальні варіанти назв для предметів, відмінні від позначень дій.

Як свідчить проведене дослідження, звуконаслідувальні слова української мови можуть виступати у ролі будь-якого члена речення, але в основному тяжіють до функції присудка, чому сприяє зображальність і процесуальність їхнього значення: *Коли це зміюка - бубух! Аж земля затряслась* (Укр. казки).

Переважає більшість ономотопоетичних слів англійської мови служить назвами звучань та дій, які вони передають: *the cuckoo* - зозуля (*cuck* - наслідування крику зозулі), *the cock* - півень, амер. тетерев, *the chipper* - пташеня (куріпки, тетерева) - (*chip* - наслідування звуку щебетання, цвірінкання).

Не дивним є те, що відображення одних і тих же звуків у різних мовах буде різним (півень в Німеччині каже *kikeriki*, у Франції — *cocorico*), особливо коли ми врахуємо, що звук реалізується в мовленні не лише імітацією першо-джерела, а й за рахунок емоційного стану людини, яка його чує, а потім відтворює, і цей стан у різних людей буде різним. Відрізнитися буде і рух органів мовлення при утворенні тих же звуків у різних представників однієї суспільної групи. Отже, саме завдяки всеохоплюючій як екстра- так і інтралінгвістичній силі емоцій ономотопея є показником національного колориту, надаючи усному мовленню природності, що підтверджує мовний характер вигуку.

PHONOLOGICAL PECULIARITIES OF CANADIAN ENGLISH

Асмыс К., *смыд. ИП 53*

The present research is dedicated to the study of the most typical lexical and phonetic peculiarities of the English language among the representatives of Ukrainian diaspora in Canada. Traditionally, Canadian English had long been considered as a pure mixture or blending of American and British English. However, recently the attention of linguists and linguistic studios has been focused on the factors that have an immediate impact on the evolution and considerable alterations within the standard of Canadian English.

We share the viewpoint of some scholars that among the numerous reasons defining the lexical and phonetic character of Canadian English, the drastic influence is being produced by the co-existing Ukrainian language spoken by a huge diaspora. Historically, the Ukrainians, having come to the Canadian territories, formed the communities, where the Ukrainian language was originally preserved, but English inevitably occupied the predominating position as the state language.

Afterwards, all this became the main reason of bilingual situation in the Ukrainian communities of Canada. Accordingly, the process of co-existence of two completely unrelated languages had a powerful effect on each other, and consequently it led to the formation of the regional variety of the English language that can be called "English of Canadian Ukrainians".

In fact, the scholars identify two types of Canadian Ukrainians speaking English. The first group includes the Ukrainians, for whom Ukrainian remains the first language and they are called *allophones* while the second group is represented by *anglophones*, the Ukrainians, whose first language was and still is English. By the way, the Canadian Ukrainian community witnesses the tendency to regeneration of allophones into anglophones since the "genuine" speakers of Ukrainian become fewer and fewer due to the age and their younger successors gradually lose their ethnic originality and get "assimilated" to English due to the social environment.

Meanwhile, the lexical and phonetic character of English among the representatives of Canadian Ukrainian diaspora immensely differs from the standard Canadian English. First, the lexical system of Canadian English is, to a great extent, enlarged with Ukrainian borrowings. A numerous bulk of Ukrainian lexemes have established themselves in Canadian vocabulary having assimilated to the pronunciation norm of English. For example, the Ukrainian word *тата* spelt as *tato* has almost replaced the English *Daddy* and sometimes can cause a kind of misunderstanding among English speakers since the

Ukrainian **tato** is very close in pronunciation to the English word **tartar** which means a brownish-red deposit of grape juice or a very testy person.

The similar situation can be observed with the Ukrainian lexeme **баба** which stands for the English *Grandma* and completely coincides in the sound form with the English word **barber** (the men's hairdresser), that very often can be the reason of misunderstanding.

Thereafter, the other reason of numerous Ukrainian borrowings is the absence of some one-word notions in the English language and the availability of them in Ukrainian. For instance, the Ukrainian words **кум** and **кума** constantly replace the English multi-component notions:

godfather of one's child or *godmother of one's child*

father of one's godchild *mother of one's godchild*

In order to avoid the 'wordy' constructions the speakers are inclined to use the Ukrainian borrowings, easier for use due to their laconic form.

The linguistic explanation for such kind of borrowings can be found in *the universal tendency of speakers to economize the language resources*. This law is claimed to function on all language levels and on the phonetic in particular, what has been called "linguistic Darwinism" by modern scholars.

The similar situation takes place with the Ukrainian borrowings into Canadian English such as: **svat** and **svaha** replacing multi-component combinations:

son's- in-law father or *daughter's-in-law father*

son's- in law mother *daughter's-in-law mother*

son's-in-law parents *daughter's-in-law parents.*

The other part of our investigation concerns the phonetic variations in the English speech of Canadian Ukrainians. The observed material enabled us to conclude the following phonologically relevant features in speech of allophones as well as anglophones:

Actually, this is the tendency of General American, but, nevertheless, it is quite obvious in the speech of Ukrainian allophones. Scholars sometime call it "*the close-mouth articulation*".

In total, we can conclude that the conducted research manifests the inevitable integration and tremendous impact on both languages in the communities where bilingualism is the language norm.

Наук. кер. - Бондаренко Ю.С., викл.

ПОЛИАСПЕКТНОСТЬ ДЕНУМЕРАТИВОВ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ДИСКУРСЕ

Шуменко О.А., аспирант

Когнитивная лингвистика, рожденная под эгидой когнитивной науки, ставит сложнейшую задачу - объяснения тех постоянных корреляций и связей, что обнаруживаются между структурами языка и знаний. Лингвистические знания коррелируют с внелингвистическими, экстралингвистическими знаниями об устройстве мира. Знания о реальном и нереальном мире приходит к человеку через вербальные знаки, через язык. Когнитивная лингвистика занимает центральное место в когнитивистике в связи с ее междисциплинарным характером. Она проливает свет не только на языковую компетенцию носителей языка, но и на интеграцию с психологией, ментальными способностями человека, его памятью, восприятием, воображением и мышлением. Язык рассматривается как средство доступа к разуму человека и мыслительным, психическим, внутренним процессам человеческого бытия. Язык кодирует знания, полученные в ходе восприятия и осмысления мира. Е.С. Кубрякова рассматривает языковые формы как производные концептуализации мира человеческим сознанием. Когнитивная лингвистика выступает как постгенеративная парадигма научного знания, характеризующаяся, как и вся когнитивная наука, достаточным разнообразием теоретических позиций. Когнитивный анализ явлений языка препарирует его понимание как источника сведений о концептуальных или когнитивных структурах нашего сознания и интеллекта. Язык - лучшее свидетельство существования разнообразных знаний о мире, в основе которых лежит такая единица ментальной информации как концепт. Концепты (образы, представления, понятия) или их вербальные и невербальные представления (картинки, схемы, диаграммы) генерируются в процессе восприятия мира, создаются в актах познания, отражают и обобщают человеческий опыт, осмысленный в разных типах деятельности. Язык эксплицирует ментальные картины мира, его категоризацию. В современной лингвистической методологии концептуализация и категоризация интегрируют в комплексных исследованиях интралингвистических и интерлингвистических феноменах. Центральными проблемами современной когнитивной науки являются проблемы репрезентаций знаний, их концептуальных представлений в языковых категориях. Неотъемлемой частью этих проблем является и вопрос о том, каким структурам сознания соответствует слово и какую роль выполняет оно в речемыслительной деятельности человека. Когнитивная теория стремится учесть степень близости конкретного исследуемого феномена к сознанию. Когнитивный взгляд на вещи рождается когда изучаемый феномен

исследуется не просто по степени его близости сознанию, но, скорее, по тем реальным связям и корреляциям, которые могут быть выявлены между структурами сознания структурами знаний и объективирующими их языковыми формами. Ключом к решению данной проблемы является совмещение данных о языковых и ментальных формах репрезентации определенных структур знания, т.е. ответ на вопрос о том, какие структуры сознания активизируются в нашем мозгу словами разных частей речи. Существительные, прилагательные, глаголы, числительные, предлоги и т.п. активизируют при их использовании разные структуры сознания и вызывают у нас разные ассоциации, впечатления, образы, картины, сцены и т.п.: разные представления или разные типы репрезентаций.

В современной лингвистике наметилась тенденция к изучению системно-функциональных особенностей языковых единиц. Изучение денумеральных композитов является актуальным в частиречной теории (в нашем случае – числительные), их основных базовых и маргинальных черт, словообразования как вторичного конструирования (денумеративов), их семантических, синтаксических, прагматических и эпидигматических характеристик. Под денумеративами понимаем секундарные конструкции, производной морфемой которых является корневая основа нумеральных слов. Для денумеративов действующей моделью есть словосложение, которое представлено сложными словами и сложнопроизводными. Образование денумеративов с помощью суффиксов имеет три степени деривации. Напр.: *twice; tenth-ly; multi-millionairess*. Среди денумеративных композитов чаще всего встречаются двухосновные образования и, редко, - трехосновные. Например: *first night, two-seated, six-footer, twenty-strong-group*. Многоосновные композиты-денумеративы принадлежат к иллюзорным единицам, и, в основном, это – оказионализмы. Априори, сложные денумеративы относятся к названиям живых существ – NumN₁ (*four birds*), артефактов – NumN₂ (*three eggs*), явлений, феноменов – NumN₃ (*two revolutions*) и дименциональных слов – NumN₄ (*six yards*). Нумеральный препозитивный элемент композита указывает на количественные признаки предметов названных второй основой. Это касается эндоцентрических единиц. Денумеративы-композиты охватывают разные части речи, анализ которых требует дальнейшего исследования.

ЕТИКЕТ ДІЛОВОЇ ЖІНКИ

Гаврик Р., студ. ПР-71

У питаннях загальногромадського етикету значне місце займає етикет ділового спілкування, а зокрема – етика прийому відвідувачів і підлеглих і бесіда з ними. Ділова етика складає не тільки репутацію самого керівника, але і репутацію фірми в очах ділових партнерів і потенційних клієнтів. Ця тема завжди була і буде актуальною. У наш час жінки відходять від традиційної ролі домогосподині та відстоюють свої права на владу, руйнуючі застарілі стереотипи. З'являється бізнес-леді, жінка, що займається бізнесом, працює на керівній посаді. Жінки, які є власниками бізнесу, за останні 30 років здобули справжнє визнання та затвердили свої позиції у діловому світі. Але в глобальному масштабі багато жінок-підприємців все ще стикаються з безліччю проблем.

Основні правила і моделі етикетної ділової поведінки, а саме:

- різні вимоги до жінок та чоловіків;
- сім'я чи бізнес - основна проблема ділових жінок;
- жінка як учасник ділових стосунків, її переваги та недоліки;
- вільна поза впевненої бізнес-леді;
- особливості погляду ділової особистості;
- правильно підібраний голос та темп мовлення - ознаки «розумної особистості»;
- жіночий спосіб привітання;
- особливості поведінки, дистанція та жестикуляції на ділових переговорах;
- вміння керівника володіти ситуацією;
- одяг ділової жінки;
- імідж бізнес-леді.

Вивчення базових засад ділового етикету необхідні для подальшого розвитку практичних навичок професійної діяльності фахівців із спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», а також для вдосконалення міжособистісного спілкування.

Набуті комунікативні компетенції сприятимуть налагодженню ефективних зв'язків у діловій практиці, із різними групами громадськості, розвитку культури ділового спілкування та досягнення особистого успіху в подальшій професійній кар'єрі.

Наук. кер. – Косенко Ю.В., к.філол.н.

НЕВЕРБАЛЬНИЙ КОД ЯК КОМПОНЕНТ ЕТИКЕТНОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ЛІНГВО-КУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНІВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ 20 СТОРІЧЧЯ Д. СТІЛ)

Івашина А., студ. ПР-53

Питання лінгвістичного аспекту вивчення невербальної поведінки, яка передає емоційний стан людини під час комунікативної взаємодії, різною мірою висвітлювалися в працях вітчизняних і зарубіжних учених. Спілкування не вичерпується усними або письмовими повідомленнями. В цьому процесі важливу роль відіграє невербальна поведінка. Особливістю невербальної мови є те, що її виявлення обумовлене імпульсами нашої підсвідомості, і відсутність можливості підробити ці імпульси дозволяє нам довіряти цій мові більше, ніж звичайному вербальному каналу спілкування.

За допомогою вербального і невербального каналів комунікації ми одночасно можемо одержувати конфліктуючі повідомлення. Слова, що злітають з вуст, говорять нам одне, в той час як невербальне поведіння людини (тон голосу, погляд) повідомляє про щось інше. Безліч досліджень показує, що лише невелика частка змісту, що люди витягають зі своїх взаємодій, передається словами; невелика частина повідомлення передається й виходить невербальним способом. Системи невербальної комунікації є важливим чинником формування спільного інформаційного поля та спільного смислу в процесі спілкування. Етикетна лексика сучасної англійської мови являє собою соціолінгвістичний фрагмент особливості якого полягають у широкому та різноаспектному відображенні вербальних і невербальних засобів вияву соціальних визначених норм поведінки й спілкування на основі кількісних та якісних семантичних зв'язків між словами, а через них – між значеннями аж до сем між собою. Найпоширенішими формами етикетного спілкування є звертання та привертання уваги, знайомство, привітання, прощання, вибачення, побажання, прохання, запрошення, порада, пропозиція, згода, відмова, схвалення, комплімент, співчуття. Основу мовленнєвої актуалізації ввічливості складають лексико-граматичні, просодичні паралінгвістичні засоби. Тобто, іншими словами, просодика, кінесика, проксемика складають невід'ємну частину етикетного спілкування.

Аналіз лексичних засобів вираження невербального коду як елементу етикетної лексики в романах популярної американської письменниці 20 сторіччя Данієли Стіл, зумовив виникнення наступної класифікації:

Кінесичні експресивно-виражальні рухи емоційно-забарвлені:

1. Міміка: довільна/ мимовільна;

2. Жести.

Власне етикетні.

Оптичні:

1. Вираз очей;

2. Власне погляд.

Тактильні:

1. З позитивним відтінком;

2. З негативним відтінком.

Акустичні:

1. Відтінки голосу;

2. Психофізіологічні прояви людини.

Кінесичні засоби найбільш значущі. Це рухи, які сприймаються візуально іншою людиною і виконують виразно-регулятивну функцію в спілкуванні. До кінесики відносяться виразні рухи, що виявляються в міміці, позі, жестах, ході. Пантомімічні знаки, як і інші невербальні, а також і вербальні засоби спілкування, часто є багатозначними, поліфункціональними. Вони можуть носити часто етикетний характер, а можуть відбивати емоційні стани американців. Вивчаючи твори американської письменниці, зустрічаємо значну кількість засобів невербального спілкування, які відображають емоційні стани американців. Особлива роль у передачі інформації приділяється міміці – рухам м'язів особи, очей, що не дарма називають “дзеркалом душі”.

Невеликий набір виражень особи, що відбивають емоції, є універсальним і розпізнається всіма, - всі люди, незалежно від расової приналежності, культури чи статі, виражають гнів, презирство, відразу, страх, радість, сум і подив зовсім однаковими способами. Американці не є виключенням. З мімікою дуже тісно зв'язані погляд, або візуальний контакт, що становить винятково важливу частину спілкування. Американці взагалі є контактною нацією, і для них характерне бурхливе виявлення емоцій, як доповнення чи підсилення вербального висловлювання. Такі засоби спілкування є досить інформативними, особливо це стосується етикетного характеру в американському лінгвокультурному суспільстві.

Наук. кер. - Рева Н.С., викладач

ГЕНДЕРНА ЛІНГВІСТИКА В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ЗМІ)

Козак Анна, студ. ПР- 71

В останньому десятилітті мовознавча наука характеризується переходом від лінгвістики «іманентної», структурної, до лінгвістики антропологічної, яка розглядає явища мови у тісному зв'язку з людиною, її мисленням та духовно-практичною діяльністю. "Антропоцентричний підхід" ця словосполука фігурує у сучасному українському дискурсі: у назвах конференцій, навчальних посібників, дисертаційному апараті тощо. Задача, яку ставить гендерна лінгвістика є дуже важливою, адже проблема гендеру є доволі актуальною, і незнання у цій галузі можуть призвести до непередбачуваних ситуацій. Людина, яка працює у сфері, пов'язаній з мовою, повинна знати найважливіші аспекти гендерної лінгвістики: аналіз лексикону української мови, його номінативної системи; гендерні ознаки мовної картини світу; психолінгвістичне дослідження писемних текстів, породжуваних чоловіками і жінками; вивчення гендерної чутливої невербальної семіотики у її семіотичному вияві.

Також слід ознайомитися з лінгвістичним зображенням жінок в українських ЗМІ. Вже першого погляду на українські ЗМІ достатньо для того, щоб помітити неоднакове зображення у них чоловіків та жінок. Чоловіки з'являються у серйозних новинах та є головними героями значної частини газетних та журнальних повідомлень частіше за жінок. Однією з причин «невидимості» є мовний андроцентризм, що у даному випадку виявляється у зображенні жінок за допомогою форм чоловічого роду, насамперед іменників та займенників. Вирішення проблеми неоднакового зображення статей у ЗМІ можна побачити, зокрема, у впровадженні гендерної освіти у середніх та вищих навчальних закладах. Також можна сподіватись, що найближчим часом в Україні будуть розроблені вказівки щодо уникнення гендерної дискримінації у мові – документу, що вже протягом останніх років є обов'язковим для державних органів, університетів, видавництва усіх розвинених країн світу. Гендерний підхід у ЗМІ актуалізує особливості сприйняття, інтерпретації і передачі інформації, культурно обумовлені розходженнями соціалізації статі, його рольової функції в громадському житті соціуму, що характеризується специфічними мовними явищами.

Прагнення зрівняти права між чоловіком і жінкою виявляється не тільки в сфері державної політики, але й у сформованій в останні роки гендерній лінгвістичній політиці. Виробляється гендерний підхід, що веде до появи «інклузивної» мови, за допомогою якого можна усунути або зм'якшити протиставлення чоловіків і жінок. Нагальна потреба вирішувати лінгвістичні проблеми на шляху до досягнення гендерного паритету, що зріс інтерес до проблеми мовної «політкоректності», що є однією з центральних в англomовному соціумі, визначають актуальність гендерних досліджень. Перспективним у лінгвістиці вважаємо дослідження віку індивіда, його статусу, типу відношення до світу, норм поведіння, засобу сприйняття й організації світу.

Наук.кер.– Косенко Ю.В., к. філол. н.

СЕКЦІЯ «ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ КВАНТИТАТИВНОСТІ» ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ КВАНТИТАТИВНОСТИ

Медведь Е.Н., к. филол. н., доц.

Исходным положением для построения функционально-семантического поля квантитативности (ФСПК) признается общая референциальная соотнесенность всех его конститuentов с объективно существующими и отражаемыми человеческим сознанием количественными показателями предметов, процессов и явлений. Сложность описания ФСПК заключается в определении его семантического ядра, границ и структуры. Роль центра приписывается лексико-грамматическому классу имен числительных, грамматической категории имен существительных, комплексному ядру.

Своеобразие проявления субполя НТК реализуется на синтагматическом уровне. При объяснении различных словосочетаний типа *five chairs, many chairs, a few chairs, all the chairs, just enough chairs* возникает вопрос соотношения научного и эмпирического знаний при определении количества в плане точного – неточного, неопределенно-точного – приблизительного. Контекстуальные условия оказывают существенное влияние на реализуемое значение множественности. Исследуя содержательную сферу нумеральных сочетаний (НС) следует отметить, что все они могут соотноситься с одним и тем же фактическим количеством, объективно наличествующем в референтной ситуации. Различие между ними лежат полностью в области когнитивно- психологических и прагматических предпосылок речевого общения и требуют исследования на синтагматическом уровне ФСПК.

Анализ текстов показывает, что для результативного конституирования ФСПК большое значение имеет исследование прагматических аспектов, авторских интенций. При рассмотрении речевого материала в тексте обособляются тная информация может быть получена лишь из цельных коммуникативных блоки субъекта/объекта, предиката, условий их квантификации.

Теоретическими предпосылками данного исследования служат положения о социальном характере знаний о количестве, о биполярном характере знаний - научном и эмпирическом. Научное знание о количестве может быть получено адресатом в процессе обучения или самообучения из совокупности текстов, принадлежащих к специальным областям математики, точных наук, философии, логики, психологии и т.д. Эмпирическое знание о количестве приобретает в процессе практической

(предметной и коммуникативной) деятельности, оно находит отражение в речи. В неспециальном речевом общении преобладают так называемые **эмпирические когнитивные структуры** (далее ЭКС). Построение глобального языкового поля количества (ЯПК) требует отражения в его семантическом варианте разных видов знаний. Содержание эмпирического знания о количестве не описано столь же подробно в специальной литературе, как научное знание. Многовариантность его вербализованных форм, принадлежащих плану выражения, представляет большой интерес для когнитологии, в целом, и исследования ФСПК, в частности. Человечеством разработаны различные системы счисления применительно к дискретным количествам и многообразные системы измерения применительно к количествам непрерывным. При этом специальные средства выражения количества позволяют определить его практически точно (ТК) или неточно (НТК). Прагматическую, эмотивно-экспрессивную функцию числительные реализуют в условиях десемантизации конкретного числового значения, при выражении субъективной оценки, эмоционально-волевого воздействия на адресата. Благодатной почвой для прагматической функции числительных является фразеологический контекст, в котором десемантизированные нумеральные единицы являются средством выражения качественно-оценочных значений.

Перенос основных акцентов на функциональный аспект КЕ позволяет по-новому осмыслить закономерности реализации различных количественных значений (отношений) в тексте, более адекватно моделировать ФСПК. В плане содержания поля выделяется количественно-оценочная сфера, семантические структуры которой обусловлены прагматическими параметрами речемыслительной деятельности адресанта. Эти структуры базируются на глобальном сравнении пространственно-временных, тотально-партитивных и т.п. отношениях. Субполе, включающее эмпирическое, неопределенное количество, противостоит субполю, интегрированному объективными числовыми и близкими к ним формами представления об определенном, научно познанном количестве, что можно выразить в формуле:

$$K_1 (\text{эмпирическое знание}) + K_2 (\text{научное знание}) = \text{ФСПК}$$

ФСПК, характеризующееся разнообразием форм и спецификой наполнения, в результате пересечения парадигматического и синтагматического способов репрезентации количественности объективного мира, создает определенный квантитативный концепт как результат эмпирического и научного познания лингвистических и объективно существующих квантитативных характеристик окружающего мира.

КВАНТИТАТИВНА СУТЬ ДЕЯКИХ СУБСТАНТИВАНТІВ

Чернюк Н.І., к. філол.н., доц.

На відміну від англійських субстантивантів, що протиставляються по числу, у певних із них відсутні такі форми, правда як винятки зустрічаються випадки сполучення з деякими неозначеними артиклями, напр.: *a Japanese, a Chinese*, при цьому у цих субстантивантів відсутня множина з кінцевим *-(e)s*. Такі форми на думку Б.Стренг залишилися на півдорозі від прикметників до іменників. Скоріш за все такі субстантиванти утворилися внаслідок еліпса іменникового сполучення. При цьому атрибутивна частина сконцентрувала в собі смисловий центр, а частина, що відпала (якою у даному випадку, безсумнівно, є іменник *people*), наділила слово, яке його замістило, як значенням збірності, так і властивим цьому збірному іменникові способом передачі кількісних відношень. За своїм внутрішнім змістом такі субстантиванти передають множину, яка є, по-перше, однорідною, і, по-друге, абстрактною. Пор.: *How foolish the old were, thinking they could tell what the youth felt. The young are tired of us, our gods and ideas. The rich were my enemies.*

Окрема складова частина такої збірної множинності може не тільки імплікуватися, але й відображатися в синтаксичній структурі шляхом сполучення прикметника та іменника *man* або слова-субститута *one*, напр.: *a rich man, the poor one.*

Структурною рисою даної групи субстантивантів є їх обов'язкове сполучення з означеним артиклем. Слід гадати, що його наявність дозволяє виділити граматичними засобами те специфічне опредмечення ознаки, яке отримує свого роду якісну предметність. Остання набуває значення, як-от: 1) збірності, що передбачає угруповання людей, напр.: *The sympathetic pour their sympathy with an abandon that is sometimes embarrassing to their victims*; 2) здатності у ряді випадків сполучатися з інтенсивами, що свідчить про переважаючу у них ад'єктивність, пор.: *There were the poor, the not-so-poor and the well-to-do*; 3) констатації реальної множинності, що передається специфікою їх комбінаторики типу: а) вживання з ними дієслова-присудка у формі множини. Пор.: *...along the cliff of caves, where the old dead are buried. "What do you think the British were going to do about it?"*; б) співвіднесення з ними форми множини особового займенника *they* чи його присвійного відмінка, напр.: *The wiser go their way with a decent grace. Tell the English they will get food as always.... He had never envied the rich their luxurious*

pleasures. **The blind in the first stages of their infirmity dislike those who can move with a free stride;** в) препозитивне вживання специфічного іменника, який передує множинності: *Captain Lawton called to the youth...and proposed charging the unbroken line of the British;* г) прийменника *among; among the Japanese.*

Сполучуваність розглянутих субстантивантів свідчить про кількісну співвідносність з множинністю зчислювальних іменників і що мовець мислить кожного члена множинності в його дискретності. При цьому видається валідним припущення, що тут має місце перенос кількісного значення. Їх здатність отримувати оточення множини нерозривно пов'язані з наявністю у них семи "істота" (людина). Саме ця сема лежить в основі об'єднання предметів під однією назвою та їх внутрішнього кількісного протиставлення.

Серед субстантивантів виявляється група таких, що омонімічні з розглянутими вище. Однак вони не розділяють згаданих кількісних характеристик. Їх поєднує лише немаркована форма. Диференціація здійснюється на рівні понять, які вони передають. Так, *the beautiful* може означати все те, що є красивим та всіх тих, хто красивий. Якщо мовець пов'язує субстантивант зі значенням однорідності істот, тоді форма репрезентується як роздільна множинність. Субстантиванти, що відображаються у синтаксичній конструкції як одиничність, являють собою специфічний тематичний клас слів, до якого можна віднести одиниці типу: *the absolute* - все необмежене; *the good* - все добре; *the bad* - все погано; *the bad* - все окреме; *the individual* - все особливе; *the ugly* - все потворне і т.п. Напр.: *Educated neither at Eton like his father, nor at Harrow, like his dead half-brother, but at one of those establishments which, designed to avoid the evil and contain the good, may or may not contain the evil and avoid the good, John had left in April perfectly ignorant of what he wanted to become. There would be a lot of photographs... the work of professionals who could make the pretty beautiful, the passible pretty, the ugly interesting.* Невизначеність і неконкретність кількісного значення такого роду субстантивантів сприяє їх репрезентації як одиничності, у якій відсутнє протиставлення по числу у вигляді множинності. Це особлива одиничність, окремий об'єкт та співвіднесене з ним значення одиниці як засобу виміру множинності. У одиничності субстантивантів даного типу таку одиницю неможливо виділити, у неї є лише значення кількісної абстрактності, тісно пов'язаної з відтінком узагальнення. Такого роду одиничність представлена у вигляді комплексу, який неможливо розчленити через неконкретність його складових частин.

КОНЦЕПТИ КІЛЬКІСТЬ І ЯКІСТЬ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Фесенко В.В., студ. ПР-52,
Баранова С.В., к.філол.н., доц.

Категорії традиційного синтаксису є найменшою мірою когнітивними, він орієнтується на формальні особливості мовних одиниць. Опис формальної структури КЯС потребує розгляду таких моментів: а) числа та набору конститuentів; б) природи конститuentів; в) порядку конститuentів; г) форми і засобів синтаксичного зв'язку.

Беручи до уваги кількість повнозначних слів у складі словосполучення, число способів (форм) зв'язку між компонентами та ускладненість / неускладненість семантико-синтаксичних відношень між ними, аналізовані одиниці підрозділяються на:

1) прості словосполучення, що зустрічаються майже серед усіх структурних типів. Простими є словосполучення, які являють собою семантико-синтаксичне об'єднання двох повнозначних слів, поєднаних на основі одноразового застосування підрядного або сурядного зв'язку і співвідносного із синтаксичним зв'язком семантико-синтаксичного відношення. Наприклад: ... *that she would explain when she saw me, not to come to her flat but to meet her at six o'clock in the first-class waiting-room at Victoria Station* (W.S. Maugham).

2) складні (ускладнені) словосполучення, що утворюються з трьох компонентів (повнозначних слів) на основі одного типу зв'язку або кількаразового застосування підрядного чи сурядного зв'язку. Вони охоплюють численні комбінації елементарних словосполучень, які стосуються як системно утворених (мовних), так і їх мовленнєвих виявів.

Пр.: *He would go down-town evenings, when he first secured money enough to buy a decent suit of clothes, and stand around the hotel entrance with his friends, kicking his heels, smoking a two-for-five-cent cigar, preening himself on his stylish appearance, and looking after the girls* (Th. Dreiser).
Модель простого словосполучення є основою складного, яке функціонує як більш розчленоване, але єдине значення.

Аналітичний характер англійської мови накладає жорсткі вимоги до порядку компонентів у квантитативно-квалітативних словосполученнях. В низці приіменникових модифікаторів синтаксична позиція числівника або іншого кількісного слова фіксована: вони йдуть за артиклем (чи іншим детермінатором). За ними слідує прикметники

(параметричні, загальні, вікові, позначення кольору), дієприкметники, прикметники або інші частини мови, що позначають походження. Іменникові ад'юнкти завжди йдуть останні, утворюючи з опорним іменником складне найменування.

Утворення іменникових словосполучень, якими є КЯС, часто зумовлюється вимогами актуального членування речень. Те, що в попередньому реченні буває основою повідомлення, в наступному реченні стає вихідним, даним. Це і спричиняє поширення іменникового опорного компонента відповідними залежними членами речення.

Функціональний аспект синтаксису пов'язується з синтаксичними відношеннями, що відбивають сутність такого феномена, як зв'язки слів. Формами синтагматичного зв'язку між опорним іменником та ад'юнктом кількісно-якісного словосполучення є:

1) прилягання, наприклад: *I took my ticket and settled myself in the corner of a **third-class carriage** (W.S. Maugham);*

2) керування:

а) відмінкове, наприклад: *I think Charoli's gang has some problems for us (J.M. Auel).*

б) прийменникове, наприклад: *Driffield pointed to a **pile of new books** that were heaped up on a table in the corner (W.S. Maugham).*

Зазначені форми синтаксичного зв'язку реалізуються за допомогою таких засобів, як порядок слів, флексії, службові слова.

Кількісно-якісні словосполучення як одиниці синтаксичного рівня утворюються на основі синтагматичних процесів модифікаційного типу, що передбачають розширення, розгортання, редукцію або згортання (конденсацію, еліптизацію) структури похідної одиниці, мають певний зміст, який є поєднуючою ланкою між формальною стороною та функціональними характеристиками.

Виявлення універсальних концептів кількості / якості можуть розглядатись як найменш "проблемні" з погляду на адекватність при перекладі. Труднощі перекладу КЯС пов'язані з розбіжностями в граматичній структурі (порядку конститuentів, комбінаториці) даних одиниць в англійській та українській мовах, особливостями двох мовних картин світу, відмінностями у членуванні дійсності за допомогою номінативних елементів різних частин мови.

КОМПЛЕМЕНТАРНІСТЬ ВЕРБАЛЬНИХ І НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МОВИ

Овчіннікова О., студ. ПР-51

Косенко Ю.В., ст. викладач

На часі зростає інтерес до вивчення вербальних і невербальних засобів спілкування та на їх взаємодію в процесі комунікації.

Сучасні лінгвістичні дослідження спрямовані на невербальні компоненти спілкування, але не окремо від її вербальної частини, а взаємодії складових.

Під невербальними засобами комунікації розуміються несловесні засоби мовлення, які супроводжують мовленнєве спілкування та беруть участь у передачі інформації. В процесі взаємодії людей передача більшої частини інформації відбувається за їх рахунок.

Оскільки комуніканту властиве поєднання використання декількох каналів для передачі інформації, відносин, почуттів і емоцій, важливою для вивчення виявляється проблема взаємодії невербального вербального компонентів.

Співіснуючи з мовою, невербальні засоби спілкування супроводжують, доповнюють, підкріплюють її, а у ряді випадків замінюють її, автономно виражаючи зміст повідомлень.

Класифікації невербальних засобів створюються на основі різних критеріїв. В парадигмі невербальних знаків основне місце посідають фонетика, тобто різні характеристики голосу (сила, тембр, дикція), жестикуляція, тобто міміка, жести та пози, такесика, тобто торкання предметів, тобто тактильний контакт, тобто торкання людини, тобто тактильний контакт; проксемика, тобто відстань між співрозмовниками; міміка, тобто контакти за допомогою очей, погляд; та просодика, тобто просодичні прояви людини (плач, кашель, сміх, зітхання, шепіт тощо).

В щоденному житті невербальна поведінка відіграє важливу роль у всіх формах людської взаємодії. Як високо розвинені соціальні істоти люди залежні від "зчитування" реакцій один одного. Але дієвим засобом невербальні засоби спілкування можуть бути тільки при використанні комплексі з вербальними.

Тож саме завдяки їх комплементарності комуніканти розуміють один одного, в результаті чого людське спілкування є успішним.

Перспективним вважаємо дослідження невербальних засобів комунікації в перекладацькому аспекті.

ТИПИ СЕМАНТИЗАЦІЇ КВАНТИТАТИВНИХ ПОЛІЛЕКСЕМНИХ ОДИНИЦЬ У ФРАЗЕОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Романенко К., студ. ПР-51

Кількість, будучи невід'ємною властивістю дійсності, відображається й у мові. Кількість, як і якість, є одним з найбільш загальних властивостей буття, що знаходить своє відображення у розумових категоріях. Логічна категорія кількості – це результат відображення кількісної визначеності буття, що, з однієї сторони, постає як дискретна кількість, а з іншої, – недискретна, безперервна кількість.

Семантичний континуум мовного поля кількості репрезентується фоновими семами числа і міри. Основним засобом вираження дискретної кількості на лексичному рівні визнається числівник, домінантне слово лічильної системи.

Фразеологічним одиницям з компонентами числівниками та іншими квантитативними одиницями притаманні специфічні структурні параметри, семантичне навантаження та особливий статус вторинних конструювань, які посідають значне місце у макросистемі.

Квантитативні значення є інгерентними для багатьох частин мови, найбільш показовими вони є для числівників. Центральними метакатегоріями функціонально семантичного поля кількості є число та міра, які відповідно корелюють з дискретними та недискретними ознаками денотатів. Числові номінації (основна група – числівники) позначають дискретну кількість, слова міри і ваги – недискретну. Обидві групи є центрами функціонально семантичного поля кількості, інтегральними семами якого є число та міра.

Фразеологічні сполучення, структурним елементом яких є числівник, характеризуються притаманною для них відтворюваністю, відносною стабільністю структурних елементів, урегульованих семантичною цілісністю.

Залучення одного і того самого числівника у різні фразеологічні оточення сприяє семантизації різних значень (смишлів). Переосмислення числівника у фразеологічних сполученнях впливає на їх семантичну модифікацію, сприяє втраті кількісного значення, переміщенню фразеологічних сполучень до поля якісної оцінки.

Фразеологічні сполучення з десемантизованими числівниками функціонують у мові для позначення особливих ознак предметів, явищ, при цьому числове значення числівників є ключем до мотивації цілої

одиниці. При повній десемантизації числівники фразеологічних сполучень переходять до розряду кількісно-оціночних одиниць. Позбавлення числівниками у фразеологічних сполученнях числового змісту призводить до десемантизації, втрати сем точної кількості, залучення їх до поля невизначеної кількості, до вираження понять “багато”, “мало”. Числівники контекстуально детерміновані, в залежності від конситуативного оточення вони семантизують квантитативні навантаження.

Поряд зі значенням великої або малої кількості фразеологічні сполучення виражають значення тотальності і партитативності. При передачі значення “багато” у фразеологічних сполученнях використовується числівник високого порядку

Фразеологічні одиниці цього типу руйнують реальну достовірність фактів, порушують кількісну уяву і виступають емоційним засобом номінацій перебільшення. Значення невеликої (паукальної) кількості виражають фразеологізми, що містять у своєму складі числівники з незначною різницею. Фразеологічні сполучення, що реалізують кількісні ознаки, співвідносяться з поняттям точної і невизначеної кількості.

В останньому випадку фразеологічні сполучення виражає значення більшої, або малої (паукальної) кількості, тотальності, партитивності, контрасту, ступені імовірності події, явища тощо. Фразеологічні сполучення із “спустошеним” кількісним значенням використовуються у мові для вираження оціночних ознак і створення стилістичних ефектів.

Фразеологічні сполучення з притаманною їм стабільністю елементів і семантичною цільністю відносяться до стійких одиниць спеціального денотативно-конотативного значення. Фразеологічні сполучення із нумеральним компонентом підлягають процесу лексикалізації. У похідних одиницях поступово “затінюється” значення вихідних об’єднань.

Фразеологічні сполучення набувають неквантитативного значення, стають одиницями синкретичного квалітативно-субстантивного плану.

Загальний смисл фразеологічних сполучень обумовлюється сукупністю складових значень. Процес лексикалізації нумеральних компонентів тісно пов’язаний із десемантизацією компонентів, зокрема числівника.

Наук. кер. - Швачко С.О., *д.філол.н., проф.*

КВАНТИТАТИВНІСТЬ МОВЧАННЯ

Єрмоленко А., студ. ПР-72

В останній час чимало вчених лінгвістів зацікавилася таким феноменом, як мовчання. Вони намагаються пояснити, що таке мовчання, чи насправді це відсутність мовлення, а можливо це зовсім не так. І більшість вчених приходять до висновку, що мовчання необхідно пов'язувати не з відсутністю мовлення, а з передачею інформації несловесним способом. Якщо розглядати мовчання з цієї точки зору, то значить мовчання і необхідно вивчати. Так, мовчання стало об'єктом вивчення лінгвістики, при чому вивчається воно в різноманітних аспектах: комунікативному, психологічному, релігійно-містичному, естетичному, культурологічному, філософському та ритуальному.

Необхідно визначити комунікативно значиме та комунікативно не значиме мовчання. Дослідники одностайно вказують на три умови значущості мовчання:

1. Усвідомлене і навмисне використання зі сторони відправника
2. Обізнаність одержувача про навмисний характер мовчання
3. Володіння відправником та одержувачем загальними знаннями стосовно значення мовчання

Мовчання в міжособистісній комунікації представляє собою «попущену мовленнєву реакцію та допускає незчисленну кількість інтерпретацій в залежності від конкретної мовленнєвої ситуації.»

Мовчання в соціальній комунікації має деякі відмінності від мовчання в міжособистісному взаємозв'язку. Це зумовлено самими особливостями соціальної комунікації. Так, у ній немає такого безпосереднього контакту, як у міжособистісному спілкуванні. Тому «мовчання в соціальній комунікації не припускає відсутність саме усного мовлення, говоріння. Воно протистоїть будь-якій формі вираження соціального протесту, навіть не власне мовленнєвої.»

Чи можна розглядувати таке поняття як квантитативність при розгляді мовчання. Адже мовчання має свою тривалість, воно може бути «коротким», «недовгим», «довгим», «тривалим», «вічним». Розмовляючи, можна «виждати», «трохи виждати», «зачекати», «мовчати на протязі якогось часу». Є чимало засобів мови для вираження тривалості мовчання, що може бути об'єктом для лінгвістичних досліджень.

Наук.кер. – Швачко С.О., д.філол.н., проф.

ІНТЕНСИФІКУЮЧІ ЕЛЕМЕНТИ В СФЕРІ АНГЛІЙСЬКОГО ПРИКМЕТНИКА

Малютіна Ю.В, студ.ПР-52

Прикметник позначає або якісну ознаку предмета або відносну. Якісна ознака визначає дві основні семантичні властивості: прикметник здатен мати ступені порівняння і поєднуватися з інтенсифікаторами. Відносний прикметник не має центральної ознаки, яка може градуюватися, тому він не має вищезгаданих властивостей.

Проте ознака відносного прикметника теж може підсилюватися в особливих конструкціях. Підсилення якості здійснюється за допомогою специфічних інтенсифікаторів.

Адвербіальні інтенсифікатори поділяються на два семантичні класи слів, що створюють загальний ефект підсилення: власне підсилювачі і слова-послаблювачі.

Власне підсилювачі, у свою чергу, поділяються на слова, що сигналізують про рівень гранично можливої високої оцінки (*perfectly, too, absolutely, completely, extremely, enormously, utterly, in all respects, most*) і слова, що сигналізують про рівень високої оцінки на шкалі інтенсивності (*badly, deeply*).

Слова-послаблювачі включають:

- слова, що сигналізують про незначний рух вниз по шкалі інтенсивності типу *kind of, sort of, quite, fairly, rather, pretty, more or less, relatively* тощо.

- слова, що суттєво послаблюють ступінь вираження ознаки: *partly, slightly, somewhat, a little, a bit, a shade, a trifle*. До цього класу можна віднести і суфікс *-ish*.

- слова, що максимально послаблюють ступінь вираження ознаки: *barely, hardly*.

Останніми в даному класі стоять слова-наближувачі, мета яких – пом'якшення ознаки (*almost, nearly, as good as, all but*).

Відприкметникові прислівники показують, що ознака, виражена прикметником, підсилюється до такої міри, щоб передати відчуття подиву (*surprisingly, astonishingly, remarkably, amazingly*), насолоди (*deliciously*), болю (*intolerably, maddingly*), сумніву (*incredibly, unbelievably*), страху (*fearfully, frightfully, dreadfully*).

Таким чином, адвербіальне підсилення є найпоширенішим засобом інтенсифікації прикметника в англійській мові.

Підсилення значення прикметника може здійснюватись за допомогою префіксів, таких як: *super-, ultra-, all-, extra-, hyper-, over-* тощо. Входячи до складу слова, префікси здійснюють інтенсифікацію в ньому самому.

Деякі прикметники мають власні, особливі інтенсифікатори, що часто використовуються в поєднанні з ними. До них належать *dead, bitter, blind, cold, stark, crystal, wide*. Цей пласт інтенсифікаторів постійно поповнюється, особливо за рахунок молодіжного сленгу. Зокрема, звідти походять наступні слова *real, awful, wicked, outstanding*.

Ступені порівняння здійснюють інтенсифікацію в самих собі. Тим не менш, вищий та найвищий ступені порівняння можуть бути додатково підсилені за допомогою: інтенсифікаторів типу *much, a good/great deal, far, still, a bit, a little*; граматичного плеоназму (а) *whiter than white*, б) *the whitest of the white*); конструкції типу *N + itself*; конструкції типу *all + N*; присвійного відмінка в особливих конструкціях (*lawyers' lawyer = the best of all lawyers*); *of*-фрази в функції так званого «родового означального» (*a look of joy = a joyful look*).

Існує два види конструкцій, у яких у ролі метафоричного інтенсифікатора виступає іменник. До першого виду належать словосполученнями ад'єктивного типу, побудовані згідно моделі *N-Adj*. Другий вид складають двокомпонентні ад'єктивні компаративні фразеологічні одиниці.

У словосполученнях першого типу знаходять відображення різні асоціативно-образні компоненти, напр.: *bone dry, dirt cheap, pitch black, razor sharp, stone deaf, age long, snow white, sky blue, cold black*.

У словосполученнях другого типу образність виникає завдяки незвичності порівняння, а оцінювальна характеристика може бути позитивною або негативною, напр.: *as brisk as a bee, as serious as a mousetrap, as closed as an oyste, as cold as an ex-wife's heart*.

Досить поширеними підсилювачами в сучасній англійській мові стають вульгаризми типу *bloody (bleddy, bleeding), damned, darned, goddamn, devilish, deuced*, які надають мові особливої грубості і непристойності.

Отже, інтенсифікація якості в англійській мові здійснюється системою певних лексичних одиниць.

Наук. кер. - Чернюк Н.І., к.філол.н.,доц.

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ

Андріїв Р. М., студ. ПР-53

Термін – це слово або словосполучення, яке служить для вираження поняття або назв предметів і прийняте в відповідній професійній сфері та вживане в особливих умовах. Термін як слово спеціальної сфери пізнання відображає результати досвіду і практичної діяльності людини, фіксує професійно-наукові знання про властивості об'єкта, що детермінується. Через дефініцію термін розкриває суттєві ознаки і виражає спеціальне поняття у спеціальній сфері.

Термін має своє «власне» інваріантне значення і виконує функцію семантичного диференціала у різних терміносистемах. Термін, як і загальноживане слово, володіє потужним структурно-семантичним потенціалом, а його словотвірна парадигма має подальшу перспективу дослідження.

Проблемами термінології глибоко займалися такі лінгвісти як Г.О. Винокур, А.А. Реформатський, О.С. Ахманова, В.П. Даниленко, Н.З. Котелова, В. Гринев та інші. Більшість дослідників признає, що термінологічність – одна з основних стильових рис наукового стилю, інформативне ядро лексики мов науки. Під терміном, зазвичай, розуміється мовний засіб вираження спеціального поняття.

М.І. Мостовий термінологію поділяє на номенклатуру, професіоналізми та торгівельний знак або паронім.

Номенклатура – це сукупність спеціальних термінів-назв, які вживаються в окремій фаховій ділянці.

Професіоналізми – це дублети науково-технічних термінів, які не складають замкнутої системи. Професіоналізми визначають спеціальні поняття, знаряддя або продукти праці, виробничі процеси, народні ремесла. Вони носять чіткий місцевий характер, і їм властива деяка емоційність, що викликана особливостями просторіччя. Внаслідок цього професіоналізми відносяться до окремого підвиду діалекта, особливо якщо вони вживаються поза межами виробничих стосунків.

В англійській науково-технічній термінології є велика кількість термінів, що складаються з декількох компонентів.

Такі багатоконпонентні терміни, за твердженням лінгвістів, відносяться до двох типів:

- 1) нерозкладні терміни словосполучення;
- 2) розкладені терміни словосполучення.

Стійкі термінологічні словосполучення набагато легше піддаються перекладу, ніж складні слова - терміни, тому що в них усі компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття значенневих зв'язків між ними.

Тому звичайно значенневий зміст термінологічних словосполучень не допускає ніяких неточностей у тлумаченні термінів.

Велика увага приділяється систематичності знову створюваних термінів. У багатьох областях розроблені спеціальні правила утворення термінів для понять або об'єктів певного класу.

Усі терміни по своїй будові поділяються на:

- 1) прості, які складаються із одного слова;
- 2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс;
- 3) терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів.

Терміни-словосполучення поділяються на три типи.

До першого типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення.

До другого типу відносяться такі терміни-словосполучення, які мають один із компонентів технічний термін, а другий - загальноживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення науково-технічних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами.

До третього типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являються собою слова загальноживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном. Такий спосіб утворення науково-технічних термінів непродуктивний.

При роботі зі складеними термінами завдання перекладача полягає в тому, щоб правильно визначити межі даного ланцюжка, а потім, починаючи з визначуваного слова, провести значеннєвий аналіз кожного елемента, з урахуванням змісту тексту оригіналу, для визначення логічного зв'язку між цими елементами. Причому кожен наступний визначальний елемент аналізується на основі контекста.

Наук. кер. - Медвідь О. М., к. філол. н., доц.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЛОГІЧНУ ТА МОВНУ КАТЕГОРІЮ КІЛЬКОСТІ

Єгорова О.І., *аспірант*

Кількісні відношення предметів та явищ об'єктивної дійсності вивчаються у ряді наук, серед яких чільне місце посідають філософія та філологія. Категорія якості, кількості і міри відносяться до універсальних філософських та логічних категорій. Вони являють собою певні віхи у пізнанні людиною об'єктивної дійсності, оскільки уся пізнавальна діяльність людини направлена на об'єктивну дійсність, таким же чином, як і її результати, реалізуються у формі логічних категорій.

Категорія кількості є однією з найважливіших онтологічних категорій, що пронизують все людське буття, та виконують методологічну та світоглядну роль. Пізнаючи оточуючу дійсність та виділяючи певні властивості окремих предметів та явищ, людина безумовно встановлює й їх кількісну визначеність, яка властива всім об'єктам оточуючого світу.

Перші спроби аналізу проблеми кількості беруть свої витoki у піфагорійців, які вивчали природу чисел. Піфагор дав наступне визначення кількості: "Усяка кількість – це множина, якщо вона піддається лічбі, а величина, якщо піддається вимірюванню. Множиною називається те, що потенційно може бути поділено на частини не неперервні, а величиною – на частини неперервні".

Як окрему категорію кількість розглядав Аристотель. Він вказує на два види кількості: до ділимих кількостей він відніс число та слово, до неперервних – лінію, поверхню, тіло, місце та час.

Категорії кількості, якості та відношень складають у Аристотеля своєрідну підсистему, оскільки кількісні параметри передують якісним і є умовою реалізації останніх. Категорія відношень реалізується на базі двох вищезгаданих взаємообумовлених категорій у результаті порівняння кількісних/якісних характеристик декількох об'єктів.

Кількість, як і якість, є одним з найбільш загальних властивостей буття, що знаходить своє відображення у розумових категоріях. Логічна категорія кількості – це результат відображення кількісної визначеності буття, що, з однієї сторони, постає як дискретна кількість, а з іншої, – недискретна, безперервна кількість. Перша з них визначається за допомогою лічби, а друга – за допомогою вимірювання. Відповідно до цього у логічній категорії кількості виділяються два основні аспекти – число та величина. Ці відношення можна представити в уніфікованій тріаді, елементи якої взаємопов'язані та взаємообумовлені:

Кількість

Ментальна

Категоріальна

(об'єктивна) → (логічна) → (мовна)

Мова - найважливіше знаряддя мислення, засіб категоризації когнітивних пошуків. Це стосується й категорії кількості, де число та міра, виконуючи функції обчислення та вимірювання, є метакатегоріями (метамовою). Ще Бодуен де Куртене відмічав, що виявлення та описання кількісних відношень у всіх галузях мовного мислення має велике значення. Процес позначення дійсності відбувається за допомогою мови, у якій результати пізнання знаходять свою категоризацію. Таким чином, мова стає невід'ємною частиною процесу пізнання реального світу. Об'єктивно існуюча кількість отримує в мові специфічне відображення, що утворює разом з мовними засобами її вираження мовну категорію кількості, якій, як і будь-якій категорії мови, властиві план змісту та план вираження.

Категорія кількості, як будь-яка логічна категорія, знаходить своє відбиття у мові на морфемному, граматичному, лексичному, фразеологічному та інших рівнях. В англійській, українській та російській мовах існують спільні засоби позначення точності на різних мовних рівнях, що свідчить про наявність лексико-семантичного поля кількості.

Зміст категорії кількості базується на об'єктивно існуючих кількісних відношеннях, які у мові мають точне і неточне позначення.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про наявність в англійській мові цілого комплексу засобів на позначення приблизної, невизначеної кількості, що знаходиться в опозиції до засобів позначення точної кількості.

Ядро квантитативних словесних знаків займають числівники, які на лексичному рівні слугують засобами позначення точної кількості (пор. англ. *three*, укр. *двадцять*), на фразовому – приблизної (пор. *a year or two*, *about 5 hours*, укр. *років зо два, два-три рази*), на фразеологічному та контекстуальному – невизначеної (пор. англ. *a thousand and one things to do*, укр. *сім п'ятниць на тиждень*).

Корпус номінації кількості не обмежується числівниками. Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про різночастиномовну представленість кількісних відношень у дистантних мовах, що є вельми перспективним напрямом у лінгвістичному дослідженні.

КАТЕГОРІЯ ОЦІНКИ В РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Буката М.В., студ. ПР-51

Реклама – багатопланове явище: соціальне, психологічне, лінгвістичне, естетичне і власне економічне. Рекламний текст – грамотно й стилістично правильно оформлена інформація, яка сприяє максимальному приверненню уваги до пропонованих товарів та послуг. Рекламні тексти художніх творів покликані надавати інформацію про тему, завдання, призначення, можливе використання, актуальність основного тексту. Одним з основних засобів рекламування художніх творів є категорія оцінки.

Оцінка як лінгвістична категорія – це сукупність різнорівневих мовних одиниць з оцінним значенням, які виражають позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту повідомлення, спрямоване на реалізацію певного комунікативно-прагматичного завдання. Оцінний компонент може бути виражений як експліцитно, так і імпліцитно. Прагмарелевантні засоби вираження оцінки в рекламних текстах художніх творів включають в себе фонетичний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний мовні рівні.

На фонологічному рівні важливим засобом вираження оцінки є звукопис, складовими якого є звуконаслідування та звуко символізм. Морфологічний рівень представлений афіксами суб'єктивної оцінки. Афікс має вплив на конотативне значення слова, яке є кінцевим свідченням вираження емоцій та оцінок. Лексико-семантичний рівень є головним експліцитним засобом вираження категорії оцінки. Для вираження оцінки в системі мови існує цілий шар лексики. Провідна роль належить словам-оцінкам, представленим різними частинами мови: прикметниками, прислівниками, іменниками, дієсловами, числівникам, частками та ін. Прикметники є найбільш частотним засобом вираження оцінки. Семантична сутність оцінювальних прислівників полягає в тому, що вони виражають ознаку процесу дії, стану, а також ознаку ознаки. Оцінні прислівники розділяють на дві групи: прислівники-інтенсифікатори оцінки й власне оцінювальні прислівники. Дієслово, будучи прямою вказівкою дії, володіє захищеною в ньому динамікою, рухом і має велику спонукальну силу. Оцінні іменники мають здатність когнітивного переосмислення дії або події.

Категорія оцінки є одним із головних компонентів рекламних текстів. Маючи великий прагматичний потенціал, вона покликана формувати позитивне ставлення реципієнта до рекламованого товару, результатом якого є рішення про його придбання.

Наук. кер.- Чуланова Г.В., ст. викладач

СЕКЦІЯ «ПРОБЛЕМИ ТЕКСТОТВОРЕННЯ» ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Светлова Алла, *пошукач м.Одеса*

Лексичні труднощі перекладу текстів суспільно-політичного характеру є найбільш поширеними і, головним чином, пов'язані з передачею безеквівалентної лексики, назв, багатозначних слів, аббревіатур, неологізмів, термінів, образної фразеології.

Труднощі виникають вже на стадії визначення предмета дослідження, котрий у різних авторів інтерпретується не однаково : Максимов С.Є., Лукашук І.І., Сухенко К.М., Рецкер Я.І., Мізецька В.Я. , Мір'ян-Белоручев.

До політичних текстів відносяться : декларації, конвенції, згоди, договори, резолюції та ін. Такі документи відрізняються логічністю і офіційністю тону , деякою красномовністю стилю. По-перше, вони, як правило, носять регламентаційно-правовий характер, оскільки в них даються певні політико-правові установки.

Дискурс – це зв'язний текст в контексті великої кількості конституюючих і фонових факторів – соціокультурних психологічних і т.д.; текст, заглиблений в життя.

Розрізняють наступні жанрові риси суспільно-політичних текстів: логічність, офіційність, емоційності, точність, стереотипність та імперативність. В залежності від різновидів документів деякі риси набувають першорядного значення, інші - другорядного.

Під час полілінгвістичних досліджень було введено нове поняття під назвою політичний узус. Це специфічна область комунікації, детермінована областю діяльності суспільних класів, партій, груп і окремих особистостей у політично значимих ситуаціях спілкування. Конструктивними засобами політичного узусу є мовні одиниці, референційно й сигніфікативно пов'язані з політичною сферою людської діяльності, й знаки, що представляють собою політичну релевантність. Функціональна сторона цих знаків зв'язана не тільки зі структурою мови, тобто з іншими його елементами, але й з політичними діями, доктринами - елементами соціальної структури й поведіння.

Оскільки суспільно-політичний дискурс найповніше відбиває національні, соціальні, політичні, економічні, культурні уявлення про світ будь-якого народу, то ми можемо говорити про нього як про приклад втілення національної мовної картини світу. Лексична система

політичних текстів найшвидше реагує на будь-які зміни у житті народу. Слід зауважити, що метою будь-якого, а в данному випадку політичного, перекладу є досягнення адекватності, тобто, вичерпної передачі не тільки змісту оригіналу, але й повної функціонально-стилістичної відповідності йому.

Труднощі та шляхи перекладу деяких політичних матеріалів, наприклад, таких як заголовків статей, потребують правильного застосування граматичної та часової форми при їх перекладі. Перекладач може зіштовхнутися зі скороченнями назв реалій, міжнародних організацій, кліше, штампами та фразеологізмами, термінами.

Реалія - елемент культури, під яким розуміють сукупність матеріальних та духовних цінностей суспільства, що історично склалась на основі економічного базису. Наприклад, для правильного перекладу реалій, спеціаліст має володіти певними фоновими знаннями щодо країни з мови якої робиться переклад.

Одним з найбільш виразних результатів взаємодії мов є лексичне запозичення, при якому одна мова переймає з іншої готові матеріальні одиниці - і слова, морфеми - і їхню семантику. Інакше кажучи, відбувається фонематичне копіювання іншомовного слова. Дуже рідко запозичується іноземне слово в незайманому вигляді, з усіма його звуками, формами й значеннями. Імітація іноземного зразка не досягає досконалості, але цей зразок стає більше знайомим і близьким для носіїв мови, що запозичує.

Найбільш поширеним та зручним інструментом для перекладу суспільно-політичної літератури є такі прийоми, як контекстуальна заміна, смисловий розвиток, описовий переклад, вибір варіантного відповідника та калькування.

Слід зауважити, що метою будь-якого, а в данному випадку політичного, перекладу є досягнення адекватності. Тобто, вичерпної передачі не тільки змісту оригіналу, але й повної функціонально-стилістичної відповідності йому.

Для текстів суспільно-політичної спрямованості характерною відмінністю є наявність спеціальної термінології, причому деякі з термінів – складні. Це ж вимагає від перекладача однозначності та чіткості під час перекладу. Перекладач має бути дуже обережним, тому що існує ціла низка слів, які не мають еквівалента в українській мові і перекладати їх треба залежно від контексту, іноді описово. Такі тексти містять велику кількість “фальшивих друзів” перекладача та багатозначних англійських слів, що ускладнює переклад.

СТАТУС АНТРОПОНІМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Барсук Тетяна, студ. ПР-42,
Кобякова І.К., к.філол.н., доц.

Необхідним є дослідження концепту власних імен у художньому дискурсі, категоризації онімів у казковому просторі (на матеріалі оповідань Дж. К. Роулінг про хлопчика-чарівника Гаррі Поттера), а також розгляд власних імен у нових текстотвореннях, дослідження неогенних процесів онімів і вплив течії постмодернізму на принципи позначення.

Проблеми ономастики вивчаються на багатому фактичному матеріалі. У художньому тексті слова співвіднесені з реальною та ірреальною дійсністю, корелюють із літературною та розмовною мовою.

Асоціативні зв'язки слова сприяють функціонально-семантичному розумінню імені. Власні імена є релевантними до засобів художньої виразності у казковому просторі. Валідним є дослідження функціонування антропонімів на матеріалі дитячих оповідань письменниці Дж. К. Роулінг про Гаррі Поттера.

У художньому дискурсі ім'я персонажа виконує роль маркера його психологічної, ідеологічної виокремленості, окремої життєвої позиції, певного місця в соціальній обстановці. Якщо той чи інший літературний персонаж відображено у письменника влучно, то в уявленні читача образ героя та його риси будуть пов'язані з іменем героя.

Автор обирає ім'я героя, виходячи із задуму твору, враховуючи потенціал і статус персонажа. Промовляючі імена персонажів грають важливу роль і є сюжетотворюючим атрактором. Вибір назв детермінується типом персонажа-носія. Фонетичні стилістичні засоби сприяють осмисленню образу та запам'ятовуванню.

Наприклад, вчителька польотів на мітлах в школі Гаррі Поттера має прізвище *Hoosh*. В англійській мові слово *hoosh* означає «спиртний напій, самогон», є у нього й інше значення – «хух!», тому загалом таке прізвище в читача викликає асоціацію з чимось ризикованим, забороненим, відчайдушним, а водночас – вправним, активним і рухливим.

Номінації персонажів, зокрема власні імена головних дійових осіб, переважно мають характеризуюче значення, що набувається на фонетичному, морфологічному і лексичному рівнях. Номінації, котрі набувають це значення на морфологічному рівні, зазвичай акцентують

національність персонажа та його зовнішні / внутрішні якості, що також релевантно для складних образів головних персонажів.

Наприклад, зустрічаємо імена, що були утворені за допомогою морфологічних операцій: *Pince* (від *pince-nez* – «пенсне»), прізвище бібліотекарки в магичній школі; імена, що отримані складанням основ: *Wormtail* (від *Worm* – «черв'як» і *tail* – «хвіст»), прізвисько персонажа, що звик плазувати перед сильними світу чарівників і слідувати скрізь за ними; імена, що викликають фонетичні асоціації: *Slytherin* (схоже на *slithering* – «той, що повзе»), прізвище засновника одного з гуртожитків чарівної школи, що вмів розмовляти зі зміями і обрав змію в якості символу гуртожитку.

Власні імена – антропоніми в художньому тексті – є актуалізаторами категорії персонажа, знаками окремих осіб, і це надає єдності всім випадкам застосування цього імені.

Імена створюють центр, який поєднує всі нюанси описання, мовні характеристики, ситуативні рольові позиції по відношенню до інших персонажів, описання дій персонажів, дані про їх переживання та соціальне положення, які створюють образ персонажу. За ім'ям персонажу у читача поступово формується уявлення про його особистість.

Ім'я втілює властивості слова як базисної одиниці мови; в ракурсах номінації та референції воно часто стає глибшим і глобальнішим за слово як одиниці словника, тому останнім часом спостерігається тенденція ототожнення імені з мовою.

Головне при дослідженні антропонімів – це вивчення їх соціальної ролі, яка може бути виражена експліцитно чи імпліцитно: етимологічне значення може бути очевидним чи трансформованим в процесі декількох етапів формування семантичної структури власних імен.

Сам процес номінації власних імен є складним і важливим фактором їх подальшого існування, бо постійно сприяє пізнанню людиною оточуючого світу. Чим повнішим і точнішим є пізнання, тим детальнішими є називання.

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОМІЧНОГО

Ігнат'єва О., студ. ПР-51

Вербалізація комічного у гумористичному дискурсі є одним із найважливіших теоретичних питань у сучасній лінгвістиці.

З позицій сучасних наукових парадигм формами комічного є гумор, іронія і сатира. Відмінність між гумором та сатирою полягає передусім у стилістичних особливостях їх використання. Гумористична критика передбачає вдосконалення об'єкта осміяння; сатира ж не лише викриває, а й негативно переосмислює об'єкти і явища, неспіввідносні з ідеалом.

Відмінність гумору і сатири знаходить прояв також у використаних мовних засобах на різних мовних рівнях. Іронія-повноправна форма комічного, поряд із гумором і сатирою, яка полягає у відображенні певного прихованого значення, яке існує у ситуації твору.

Вербалізацію комічного на різних мовних рівнях, закономірності їх вживання можна проаналізувати на прикладі гумористичних фантастичних текстів англійського письменника Террі Пратчетта.

Вербалізація комічного у гумористичному дискурсі відбувається на різних мовних рівнях і передбачається передусім в актуалізації ситуативної іронії. Реалізація іронії відбувається за схемою "blame-by-praise" (догана у вигляді похвали) і виявляється переважно у окремих лексемах і атрибутивних словосполученнях. Оказіональне значення лексичної одиниці у багатьох випадках виходить за межі опозиції "пряме значення — протилежне значення", включаючи складні асоціативні зв'язки, що виводить механізм актуалізації іронії за межі антифразису.

Специфічний прояв має механізм реалізації гумору, іронії і сатири у використанні номінативних лексем, що є власними назвами — прізвищами, прізвиськами персонажів, іменами історичних осіб і міфічних персонажів, що є алюзіями.

Серед лексичних засобів, які беруть участь у створенні комічного ефекту в романах Пратчетта, найчастіше вживаються стереотипні словосполучення, комічні метафори та авторські оказіоналізми.

Стереотипні словосполучення, побудовані за структурною схемою N1 of N2 (з варіантом N1 of AN2), відрізняються структурною спаяністю та передбаченістю компонентів. Як колишні мовні метафори,

що перетворилися на кліше, вони часто виражають у художніх текстах іронічну модальність.

Як один з найпоширеніших вербальних засобів комічного, метафора є перенесенням значення слова на об'єкт, з яким воно не співвідноситься. Слова і фрази, вирвані зі звичного для них контексту і оточення, починають працювати у нових, мовних ситуаціях. Але смислові відхилення, які виникають при цьому, допомагають створити комічний ефект.

Для досягнення комічного ефекту часто звертаються до неологізмів. Авторські okazіональні новоутворення цілком залежать від багатства фантазії, своєрідного світосприйняття автора, реалізують велику кількість найнеймовірніших асоціацій.

Найпоширенішими засобами вербалізації комічного на рівні тексту у романах Пратчетта є пародія та парадокс, які належать до типових надтекстових засобів створення комічного ефекту. Важливу роль у реалізації комічного відіграють засоби синтаксичного рівня — лексико-синтаксичні алогізми, вставні конструкції, синтаксичні повтори, різні типи речень.

Суть лексико-синтаксичного алогізму полягає в тому, що комічний ефект створюється вживанням несумісних понять в одному синтаксичному ряді. В окремих випадках ці поняття не містять вагомої контрастивності, не порушують логічної послідовності, однак, внутрішньо порушують смислову однорідність.

Вставні конструкції, виступаючи в художньому творі на перший план, змінюють подекуди семантику висловлювання, надають йому суб'єктивно-оцінної модальності, створюють іронічний ефект.

Особливу увагу приділяють зазвичай вербальним засобам комічного лексичного та надхтекстуального рівнів. Саме приклади застосування цих вербальних засобів найкраще представлені у гумористичних текстах Террі Пратчетта..

Дослідження вербальних засобів комічного у художніх гумористичних текстах фантастичного дискурсу доводить, що зазначені тексти не лише є джерелами використання вербальних прийомів комічного, але і допомагають краще зрозуміти сутність гумору, його прояву у сучасній англійській мові.

Наук. кер. – Швачко С.О., *д.філол.н., проф.*

МЕХАНІЗМИ, ЗАСОБИ ТА ПРИЙОМИ МОВНОЇ ГРИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. КАЛАМБУР +

Асмус К., студ. ПР-53,
Бондаренко Ю.С., викл.

У лінгвістиці до цього часу немає єдиного розуміння сутності каламбуру, що відбивається у різних значеннях цього терміну.

Найбільш повне визначення каламбуру подане у Великій Радянській Енциклопедії: «каламбур - стилистический оборот речи или миниатюра определенного автора, основанные на комическом использовании одинакового звучания слов, имеющих разное значение, или сходно звучащих слов или групп слов, либо разных значений одного и того же слова и словосочетания».

Сутність каламбуру полягає в зіткненні, або, навпаки, в несподіваному поєднанні двох несумісних значень в одній фонетичній (графічній) формі. Тобто визначальними елементами каламбуру є, з одного боку, однакове або близьке до омонімії звучання (у тому числі і звукова форма багатозначного слова в його різних значеннях), а з іншого - невідповідність до антонімії між двома значеннями, компонентів фразеологічних одиниць і «вільних слів», слова і його компонентів, слова і вільних його частин, типу шарад, слова і його помилкової, довільної, «народної» етимології, а також стійкого і омонімічного йому словосполучення.

Стилістична мета каламбуру - створення комічного ефекту, зосередження уваги читача на певному пункті тексту - повинна одержати повноцінне віддзеркалення і в перекладі; при цьому перекладач зобов'язаний триматися у межах відповідного «комічного жанру» - від нешкідливого жарту до гострої іронії і їдкої сатири. Задум автора буде в корені зруйнований, якщо замість грубого зубоскальства в перекладі з'явиться витончена іронія, замість іскрометної дотепності - клоунада поганого смаку.

В багатьох теоретичних роботах зустрічаються різні класифікації каламбурів. Їх можна визначити за наступними критеріями:

- 1) структура каламбуру,
- 2) функціонування в тексті,
- 3) інформативність.

Переклад їх зручно розглядати у загальних рисах на трьох рівнях: фонетичному, лексичному і фразеологічному.

Існують певні прийоми мовної гри:

1) вибір незвичних засобів вираження;

2) побудова своєрідних нестандартних одиниць за формою значенням.

Каламбур, як і будь-який стилістичний прийом, є носієм певної інформації. Його інформативна структура має складне утворення. До складу каламбуру входять, принаймні, дві мовні одиниці, що мають свою чергу складну семантичну структуру, елементи якої певною мірою впливають на формування змісту всього прийому.

Гра слів (каламбури) створюються завдяки вправному використанню з метою досягнення комічного ефекту різних співзвуч, повних і частковий омонімів, паронімів і таких мовних феноменів, як полісемія і видозмінені стійких лексичних оборотів. Стилістична мета каламбуру - створення комічного ефекту, зосередження уваги читача на певному пункті тексту.

При створенні каламбуру в нього наперед закладається інформація, обумовлена багатьма історичними і соціальними чинниками.

Коли перекладач не має нагоди шляхом «дослівного» каламбуру достатньо чітко передати «каламбурність» поєднання, тоді він не перекладає той зворот, який дається йому автором оригіналу, а створює свою гру слів, що нагадує за тими або іншими показниками авторський каламбур, але створену іноді на зовсім іншій основі.

Коли потрібно обов'язково передати каламбур, а текст не піддається, то можна спробувати відшукати риму, поєднати її з антонімічним вживанням (якщо цього вимагає оригінал). Або навіть обмежитися римою, але хоч як-небудь підказати читачу каламбурну сутність оригіналу.

Основними методами перекладу каламбуру є: опущення, компенсація і калькування. Існує три підхода перекладу гри слів: буквальний переклад, підбір гри слів в цільовій мові, зміст яких наближений до оригіналу, підбір інших засобів в цільовій мові.

До каламбурів, що найбільш важко перекладаються на інші мови належать такі каламбури, в яких обігруються мовні засоби, відсутні в інших мовах, наприклад, авторські неологізми.

Гра слів - один з найскладніших елементів тексту при перекладі.

При перекладі слід врахувати всі особливості каламбуру, його значення в контексті, всі можливі переклади, а потім спробувати знайти такий варіант перекладу, який би більше за інші підходив для відображення даної гри слів.

ПОЛИВАЛЕНТНОСТЬ КОММУНИКАТИВНОГО МОЛЧАНИЯ

Кобяков А.А., аспирант

В современной лингвистике ученые фокусируют внимание на аттракторах вербальной и невербальной коммуникации, среди которых особое место занимает коммуникативное молчание – силенциальный эффект (объект исследования). Полиаспектность последнего проявляется в его полимодальности, т.к. этот психоментальный феномен отмечен антропометричностью (*homo silence*) и персонификацией (*nature silence*). Поливалентность изучаемого явления проявляется на его полифункциональных векторах (предмет исследования). Силенциальный эффект включает замалчивание (*silencing voice*) и комментирование (*voicing silence*). Эффект замалчивания, имплицитности, невербализованной информации, умение промолчать, не высказываться вслух, обдумать правильное решение (*silencing voice*) является извечным маркером коммуникативного поведения.

Комментирование молчания (*voicing silence*) имеет также глубокие методологические и философские истоки. В современной когнитивистике силенциальные эффекты исследуются в корпусе проблем концептуализации и категоризации. Экстериоризация концепта **МОЛЧАНИЯ** (его оязыковление) объективируется наличием графических, номинативных и коммуникативных маркеров обозначений. Анализ семантизации молчания / тишины (*homo silence* и *nature silence*) осуществляется в русле современных тенденций к изучению вопросов живого языка, в парадигме междисциплинарных учений о семиотических знаках. Эффект замалчивания не ограничивается цензурными запретами, идеологическими и нравственными соображениями, а транспонируется в полифункциональную адгерентность вербальных и невербальных средств общения, их интеграции и релевантности.

Замалчивания, вкрапления типа *silencing voice* приобретают особый статус на просторах современного постмодернизма, в авторских поощрениях, стимулах к ментальной деятельности читателей. Обращение к лакунам силенциального эффекта является весьма актуальным и перспективным в домене исследований антропологических проблем. Обращение к комплексному, дискурсивному анализу феномена молчания является актуальным, так как дает возможность в перспективе осмыслить Герменевтику образа молчания в текстовом пространстве.

ІНГРАЛНІВАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОМУНІКАТИВНОГО МОВЧАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ)

Мокренко О. А., студ., ПР-42

Сучасна лінгвістична наука тяжіє до поглибленого, комплексного вивчення проблем комунікації.

Мовчання – це невербальний семіотичний знак ситуативного походження, маркер когнітивно-рефлекторних та емоційно-експресивних витоків. У парадигмі метазнаків мовчання виокремлюють атрибути *комунікативне, некомунікативне, індивідуальне, соціальне, рефлекторне, психологічне, реактивне, ритуальне, статусне, спонтанне, заплановане.*

Як семіотичний невербальний знак, комунікативне мовчання є вельми інформативним, не зважаючи на відсутність денотата.

Виокремлюють три типи комунікативного мовчання: *психологічне мовчання* обумовлює адекватну інтерпретацію адресатом поведінки, манер адресанта (паузи, запинки, переривання, виправлення, тощо); *інтерактивне мовчання* дозволяє адресату виокремити інтенційні імплікації з боку адресанта (паузи в діалозі); *соціально-культурне мовчання* супроводжує певні соціальні конвенції (релігійні ритуали, соціально-ієрархічні нерівності, тощо). Осмислення мовчання потребує значних когнітивних зусиль комунікантів та знань про дискурсивне оточення силенціального ефекту.

Невербальна поведінка людини свідчить про її психічний стан, а мовчання є стратегічним компонентом її поведінки. Дослідники вказують на тріаду мовчання: 1) усвідомлене й навмисне використання мовчання з боку адресанта; 2) поінформованість адресата про навмисний характер мовчання; 3) наявність у адресанта і адресата спільного досвіду стосовно мовчання. Знання психологічних особливостей невербальної комунікації є важливою умовою створення інтеракції.

Мовчання відображає людські почуття, корелює з ментальними та психічними станами. Комунікативно-емоційний компонент мовчання тяжіє до вираження позитивної, меліоративної і негативної, пейоративної оцінок. В художньому дискурсі мовчання представлене гетерогенною вербальною екстеріоризацією.

Базовими номінаціями мовчання в англомовному дискурсі є лексеми *silence, pause*. Дослідження вказує на поліаспектність та поліфункціональність силенціального ефекту.

Медитативна функція корелює з ментальними процесами, з індивідів, з пошуками аргументів у спілкуванні, з ваганням. Напр. англ.: *His sister became abruptly still, and lapsed into a pondering silence.; Her strategic silence confirmed his suspicion.; She maintained a hesitating silence .*

Мовчанню притаманна *риторична функція*: майстерне вживання паузи у мовленні має на меті залучити увагу співрозмовника/ аудиторії. Риторична пауза включає анафоричне мовчання, що підкреслює значення вже сказаного та катафоричне мовчання – нагнітання очікування, привертання уваги до наступної репліки. Напр. англ.: *Hey-what 's that?-said sir John.*

Термінаційна функція спрацьовує, коли силенціальний ефект маніфестує вичерпаність теми, намір адресанта перейти до іншого топіка або очікування відповіді співрозмовника. Напр. англ.: *'I said I would not come near you; and, in spite of such temptation as never before fell to mortal man, I'll keep my word... Tess, do you think my mother a queer old soul?'*

Емотивна функція актуалізує силу надзвичайної емоційної напруги мовця. Напр. англ.: *'Oh, 'tis you, Mrs. Durbeyfield-Lard-how you frightened me!- I thought it might be some gaffer sent by Gover 'ment.*

Функція емоційної заміни вербального спілкування є маркером емоцій, взаємної поваги, розуміння, тощо. Напр. англ.: *They all became silent; with the impressibility of their age they were ready to burst into tears.*

Дисконтактная функція сигналізує інтенцію ухилитися від відповіді, незацікавленість у підтриманні контакту. Пор. англ.: *Angel would have liked one at least of his brothers to be present as groomsman, but their silence after his gentle hint to that effect by letter had signified that they did not care to Home.; Like a greater than himself, to the critical question at the critical time he did not answer; and they were again silent.*

Аксіологічна функція мовчання репрезентує оцінку висловлювання, подій, ставлення комунікантів один до одного. Мовчання виражає при цьому схвалення, захоплення, обурення, недовіру, підозру, скептицизм, тощо.

Силенціальний ефект вказує на широкий спектр прагматичних інтенцій, ментальних процесів, психологічних станів, соціальних статусів комунікантів.

Мовчання корелює як з негативними, так і з позитивними емоціями, виступає як елемент реакції, комунікативної тактики та стратегії. Питання семантизації комунікативного мовчання потребує подальшого вивчення в різноманітних дискурсах.

Наук. кер. – Швачко С.О., д.філол.н., проф.

+

ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ КАЛАМБУР (НА МАТЕРІАЛІ КАЗКИ Л.КЕРРОЛА «АЛІСА В КРАЇНІ ЧУДЕС»)

Столяренко В.М., студ. ПР-42,

Кобякова І.К., к.філол.н., доц.

На мою думку “неперекладної гри слів”
майже не існує. Справа майстра боїться.

Любимов М.О.

Основна стилістична мета каламбуру – комічний ефект або сатиричне звучання визначеного пункту тексту, на якому зосереджується увага читача.

Для перекладу каламбуру необхідно прийняти до уваги наступні фактори:

– значимість гри слів (каламбуру) з погляду а) тематики (як тісно гра слів переплітається з контекстом взагалі?); б) семіотики (чи обумовлюється гра слів невербальним контекстом, який може бути матеріально зафіксованим, як це буває при перекладі фільмів та театральних вистав?); в) риторики (яку прагматичну мету переслідує гра слів; чи має, наприклад, гра слів включати гумористичний підтекст, чи вона повинна створювати сприятливу атмосферу для успішного продажу товарів під час їх реклами?);

– сферу використання слів, які сприяють адекватному визначенню семантики виразів, тобто яку функцію має виконувати гумористично-дотепний текст для реципієнтів мови перекладу;

– перекладацькі прецеденти;

– причетність до культурем корелюючих мов.

Переклад – це високе мистецтво; переклад каламбуру – вишукане мистецтво, що вимагає від перекладача вирішення унікальних за своєю кмітливістю завдання.

Яскравий приклад використання стилістичного засобу каламбур – казка Л.Керола «Аліса у країні Чудес», яка являє собою емпіричну базу для досліджень. А для перекладачів ця казка – справжній виклик стосовно інтерлінгвальних пошуків адекватності, еквівалентності.

У цьому творі автор майстерно використовує стилістичний засіб каламбуру, що потребує коментування на інтралінгвальних та інтерлінгвальних векторах.

Пор.: англ.: *"Do cats eat bats? Do cats eat bats?" and sometimes "Do bats eat cats?" for, you see, as she couldn't answer either question, it didn't much matter which way she put it"*.

укр.: *"Чи їдять коти кротів?.. Чи їдять коти кротів?.. А іноді у неї виходило: Чи їдять коти котів?.."*

рос.: *"- Скушает кошка летучую мышку? - Скушает кошка летучую мышку? А иногда у нее получалось: - Скушает мышка летучую кошку?"*.

Каламбур, як стилістичний прийом, адгерентно уживається з алітерацією, що надає казці особливу звукову й інтонаційну виразність. У російському перекладі повторення шиплячої «ш» створює заколисливий, заспокійливий ефект, необхідний по контексту. В українському перекладі відтворено каламбур оригіналу та збережено також алітерацію.

Словосполучення *«Orange Marmalade»* український та російський перекладачі передали з атрибутивними модифікаціями: *«апельсиновое варенье»* та *«помаранчеве варення»*. В українського та російського читача неочікуване здивування викликає семантизація варення з помаранчів.

Цікавими є також слова Аліси:

англ.: *"Curiouser and curiouser!" cried Alice (she was so much surprised that for the moment she quite forgot how to speak good English)"*.

Корнієнко пропонує наступний варіант:

укр.: *"- Все дивасніше й дивасніше! - вигукнула Аліса (з великого зачудування вона раптом забула як правильно говорити)"*.

Можна погоджуватися та не погоджуватися з варіантами перекладу каламбуру в кожному окремому випадку. Проте треба пам'ятати: яким би унікальним не був каламбур, рішення для його перекладу завжди має існувати, та тут не можна обійтися без втрат. А чим жертвувати – передати зміст, відмовившись від каламбуру, чи зберегти його, змінивши образ та відхилившись від еквівалентного значення – кожен перекладач вирішує для себе сам. Хоча й існують механізми відтворення цього стилістичного засобу, вони не є універсальними для всіх випадків. Тому перекладачі мають проявити неабияку винахідливість, фантазію та письменницьких хист аби читачі мови перекладу так само, як і реципієнти мови оригіналу змогли відчутися усю повноту та дотепність каламбуру.

ОСОБЛИВОСТІ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ РЕГІОНАЛІЗМІВ

Одинцова І.В., студ. ПР-53,
Єрмоленко С.В., ст. викладач

У лінгвістиці сьогодні активно обговорюються питання, пов'язані із сучасним станом німецької мови у світі. З одного боку, німецька мова на всіх територіях свого поширення являє собою єдиний інструмент спілкування, з іншого, - систему соціально й територіально маркірованих варіантів зі своїми особливостями.

Діалект – це мовна система з усіма атрибутами внутрішньої організації, а регіолект – лише сукупність мовних фактів, що характеризують ту або іншу територію, які не формують систему. Регіолект входить до складу загальнонаціональної німецької мови. Він характеризується деякими особливостями на рівні вимови, лексики, синтаксису, тому регіоналізми сприймаються в мові як лексеми загальнонаціональної німецької мови, закріплені за певним ареалом.

В літературі все частіше термін «регіональна мова» дублюється терміном «регіолект», «регіональні говори», «регіоналізм», «регіональні риси» (останні інколи називаються провінціалізмами). Проте ми вбачаємо істотні відмінності між явищами, позначеними цими термінами: регіональні риси (регіоналізми, провінціалізми) – це окремі особливості місцевої розмовної мови, які зовсім не обов'язково входять в систему регіональних говорів або регіональної мови. Термін «регіональний говір» або «регіолект» передбачає певну функціонуючу лінгвістичну структуру. Синонімічно регіональному говору вживається термін «регіональна мова».

Територіальні діалекти завжди є частиною цілого іншого діалекту даної мови, частина самої цієї мови, тому він завжди ротиставлений іншим діалектам. Дрібні діалекти об'єднуються в більші. Найбільші можуть називатися прикметниками, менші – говорами.

До діалектної лексики відносяться слова, поширення яких обмежене тією або іншою територією. Діалекти в своїй основі – це говори селянського населення, що до цих пір є засобом усного спілкування серед значної частини населення. Вони мають фонетичні, морфологічні і синтаксичні особливості, а також специфічну лексику.

У своїй основній масі діалекти не є складовою частиною загальнолітературної лексики, але через розмовну мову (особливо через просторіччя) проникають у літературну мову.

У сучасній німецькій мові вплив діалектів є дуже помітним. Дотепер відчутне сильне діалектне забарвлення міського просторіччя й розмовної мови взагалі. Найбільше чітко це проявляється в лексиці, при цьому деякі обласні слова проникають в літературу. Так, наприклад, на півночі говорять *Sonnabend, Sahne, fegen*, на півдні – *Samstag, Rahm, kehren*. На півночі м'ясник буде *Schlachter*, на півдні – *Metzger*, у східних областях – *Fleisher*. Діалекти непридатні як засіб загальнонаціонального мовного спілкування. Розвиток літературної мови в період національного життя народу завжди веде до різкого ослаблення діалектів і зменшенню числа й активності діалектизмів.

Літературна німецька мова є загальноприйнятою – у сфері освіти, діловодстві, офіційних установах і т. п. Існує багато регіональних діалектів німецької мови, наприклад, нижньонімецький, на якому говорять на півночі країни, швабський на південно-заході, баварський на півдні й саксонський на південному сході. В Австрії й Швейцарії використовуються свої національні варіанти літературної мови, що відрізняються деякими особливостями фонетики, морфології й лексики.

Регіональні й навіть місцеві діалекти відрізняються один від одного і літературною німецькою у вимові, граматиці й лексиці настільки, що в деяких випадках недорозуміння робить спілкування не можливим:

Сучасна німецька мова являє собою історично складну, і є ієрархічно організовану систему різних форм існування, що включає: літературна мова, різновиди побутово-розмовної мови на відміну від літературної мови, яка носить надтериторіальний характер і не обмежений рамками певної місцевості.

Отже, не зважаючи на зміни у національних мовах, обумовлені швидкими темпами розвитку інформаційного суспільства, сьогодні у Німеччині виділяють три основні типи говірок за територіальним чинником: діалекти північної, середньої та південної Німеччини. У них зустрічаються три основні типи регіоналізмів, - це статалізми, абсолютні регіоналізми та відносні регіоналізми. Наявність класифікацій є свідченням підвищення наукового інтересу до вивчення регіональних діалектів, що обумовлює актуальність теми з точки зору етимології та психоетнолінгвістики.

ТЕКСТОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ПАРНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

Мищенко О., студ. ПР-52

Фразеологізми становлять значну частину словникового запасу німецької мови. З розвитком теорії фразеології та пізнанням нових закономірностей, що притаманні системі німецької мови, а також з уточненням методів дослідження фразеології утворюється класифікація фразеологічних одиниць. Згідно зі структурно-семантичною класифікацією парні фразеологізми виділяють в окрему групу. Слід зазначити, що парні сполучення слів – це фразеологізми з цілісним змістом, що виникає в результаті семантичної зміни сурядних сполучень, що включають два однорідних слова (іменники, прикметники, дієслова, вигуки) та з'єднуються за допомогою сполучників *und, oder, weder...noch*.

Компонентами парних фразеологізмів виступають різні частини мови, синоніми, антоніми та деривати слів. Деякі парні фразеологізми є сталими виразами, а деякі стають, навіть, загальноживаними термінами. На перших етапах розвитку суспільства фразеологізми, а зокрема парні сполучення слів, створювались людьми на основі предметів та явищ, які їх оточували, та використовувались в усному мовленні. Пізніше, з появою писемності люди почали використовувати фразеологізми в творах.

Так, наприклад, в художніх, наукових, епічних творах, байках, притчах, оповіданнях, в деякій мірі в суспільно політичних статтях, але обмежено з певною метою. Парні фразеологізми є незамінним компонентом у художніх творах. Вони надають твору інформативності, цікавості, наповненості. Парні фразеологізми створюють загальний стиль твору, завдяки ритмі та фонетичному оформленню компонентів роблять твір милозвучнішим. Вони здатні ущільнювати текст, оскільки вміщують у короткому формулюванні більше інформації, ніж це здатні виразити вільні словосполучення. Беручи свій початок від давніх-давен парні фразеологізми допомагають сучасній людині прослідкувати індивідуальність створення та використання їх в мові. Так як компонентами парних фразеологізмів є природні явища, події з життя, предмети, які нас оточують, вони наближають читача до твору, до ситуації, головної ідеї твору, персонажів твору, робить його більш зрозумілим, надає йому певного стилістичного забарвлення.

Наук. кер. – Чепелюк А.Д., ст. викладач

ВИКОРИСТАННЯ ОКСЮМОРОНА В ХУДОЖНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Лисиця Н., студ. ПР-52

В процесі спілкування комуніканти намагаються прикрасити свої висловлювання, тому виникають стилістичні фігури.

Оксюморон – стилістичний прийом, синтаксична та стилістична структури якого поєднуються в кліше; літературно-поетичний прийом, який полягає у поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, що спільно дають нове уявлення. З точки зору мовознавства оксюморон є різновидом тропу, найближчий за сутністю до метафори і гіперболи, тобто заміна значення або навмисне перебільшення. Особливість оксюморона полягає у сполученні різко контрастних, протилежних за значенням слів, внаслідок чого утворюється нова смислова якість, несподіваний експресивний ефект.

Вживання оксюморонів – це один із способів побудови фантастичних світів, вільних від деяких правил, обов'язкових для нашого світу. Оксюморон хороший як засіб для залучення уваги. Зіставленням сенсів він може приголомшувати, вражати, викликати несподівані асоціації, смішити.

Основна структура оксюморону виглядає так: прикметник + іменник (*hot snow*), дієслово + прислівник (*to hate lovely*), дієприкметник + іменник (*adoring hatred*), прислівник + прикметник (*pleasantly ugly*), також зустрічаються випадки предикативного зв'язку (*Sofia's beauty is horrible*). Крім того, оксюморон може зустрічатися у вільних синтаксичних конструкціях (*up the down staircase*).

Оксюморон має великий потенціал висловлювання. Зазвичай він використовується у випадках, коли необхідно виразити несумісну та складну для розуміння природу об'єкта, що описується.

Оксюморон базується на логічному та емоційному значеннях. Складові частини, що утворюють оксюморон, схожі на антоніми й видаються нелогічним поєднанням, що одразу ж привертає увагу.

Цікаво, що насправді оксюморон не є вже таким безглуздим поєднанням непоєднуваного, що дає лише повне заперечення – він насправді може започатковувати нові поняття. Наприклад, у сучасній мас-культурі вислів спортивного коментатора *гарячий лід* означатиме, що на ньому ведеться запекла боротьба за очки, перемогу, тобто фактично мова вже не про лід як такий, а про високий дух змагальності.

Наук. кер. – Проценко О.В., викладач

ЛІНГВОКОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

МатвееваЮ., студ. ПР - 51

Політичний дискурс актуалізується у таких жанрах, як промова політика, інаугураційне звернення президента, політичний документ (указ президента, зміст закону), звіти уряду у парламенті, затвердження або обговорення бюджету. За останні роки політичний дискурс став активним об'єктом лінгвістичних досліджень. У зв'язку з глобалізацією соціальних змін, технологізацією політичного дискурсу, соціологи, лінгвісти та інші спеціалісти, доходять висновку, що мова – це влада.

В дискурсі політиків-професіоналів виділяється особлива сфера – це мовленнєві жанри, суб'єктами яких можуть бути лише особи, що займають головні місця в політичній ієрархії – керівники держави, міжнародних об'єднань, політики установ та партій. Мовне маніпулювання політичною свідомістю у політичному дискурсі здійснюється за допомогою словесної імплікації за рахунок ідеологічності, оцінювання, модальності, рухомості, семантики та прагматики слова, варіативності денотативних та конотативних значень одних і тих же мовних знаків під впливом соціальних, культурних та інших факторів.

У контексті недемократичного політичного дискурсу кожна людина (група, колектив, співавторство) може фігурувати як об'єкт ідеологічного впливу (маніпулювання, репресії), так і суб'єкт політичної дії.

У сучасному політичному дискурсі вплив переконання та сприйняття адресатом мовлення політика є значним. Переконання здатні формувати, чи навіть передбачати рівень взаємовідносин між політиком та виборцем. Ефективність же спілкування політичного діяча залежить від його здатності взаємодіяти з іншими людьми та встановлювати так званий рапорт, налаштовуючись щодо їхніх моделей світу і навичок поведінки, внутрішньо приєднуючись до них, бо різниця полягає не в самому світі, а в його фільтрах, через які його сприймаємо: мова – це фільтр, переконання – також фільтр.

Як багатожанровий різновид публічного мовлення, політичний дискурс характеризується цілою наукою специфічних засобів. І суть тут не лише у вживанні специфічної детермінованої політичною

діяльністю лексики, а й у своєрідному виборі й організації певних структур вираження відповідно до прагматичних настанов, цілей та умов спілкування, що склалися в процесі професійної діяльності політиків. Політики усвідомлюють необхідність оволодіння таким стилем мовлення і нормами літературної мови, які здатні дати найвищий коефіцієнт корисної дії. Будь-який політик стикається з необхідністю правильного розташування, компонування мовних одиниць, тобто всього того, що становить суть та специфіку побудови промови.

Політичний дискурс створений політиками, які переконують народ, спонукають його, схвалюють себе і свої дії, виступають з критикою опонентів. Особливою технікою переконання є пропаганда, яка використовується перед виборами, метою якої є нав'язування народові певної думки.

У політичному дискурсі велике значення для впливу на масову свідомість надається невербальним засобам. Вважається, що їх інформативність перевищує відповідну вагу вербаліки і, навіть, "поглинає" її, актуалізуючи не тільки стан людини, алей й поведінку у зв'язку з обраною соціальною роллю. Будь-яка візуальна комунікація відбувається в інших фізіологічних умовах, ніж мовленнєва, що створює інші форми її функціонування. Відтак, 16% вербальної інформації, переданої по телебаченню, запам'ятовується половиною аудиторії, в той час, як серед візуальних тем цей відсоток сягає 34%. При цьому 69% вербальної інформації просто зникає, бо сприймається лише третиною аудиторії. Хвилювання взагалі не бажане в поведінці політичного діяча. Якщо ж повідомлення, актуалізовані різними каналами комунікації, не корелюватимуть одним з одним, то сприйняття може бути неадекватним.

Однією з найважливіших функцій політичного дискурсу, яка виокремлює його із загального мовного контексту, вважається функція переконання. Будь-який текст впливає на свідомість адресата з семіотичної точки зору. Але для політичного тексту мовленнєвий вплив є основною метою комунікації, на досягнення якої орієнтується вибір лінгвістичних засобів. Принципова відмінність політичної мови від повсякденної полягає не у використанні певних формальних засобів, а в такій зміні співвідношення між знаком (словом) і значенням, при якому звичні одиниці мови отримують незвичну інтерпретацію, а добре відомі ситуації включаються до несподіваних смислових контекстів: речі "перестають називатися своїми іменами".

Наук. кер. - Баранова С.В., к.філол.н., доц.

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ГАЗЕТ)

Руднева В. О., студ. ПР-5

Дискурс – це комунікативна інтеракція адресанта та адресата, яка відбувається в конкретній ситуації і спрямована на здійснення когнітивного, емоційного, фізичного, прагматичного впливу на адресата. Теорія дискурсу в сучасних лінгвістичних дослідженнях розглядається у широкому спектрі. Дискурс експлікується як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціальними, прагматичними, психічними та іншими факторами; як текст – взятий в аспекті подій; як мовлення, дія, соціальне явище, взаємодія, комунікантів та механізм їх свідомості; як мовлення, заглиблене в життя; як висловлення, що передбачає наявність мовця, слухача, намір першого впливати на іншого; як комбінація мовних функцій, які переважають в акті комунікації.

Дискурс мас-медіа – форма соціального обміну та суспільної взаємодії, де важливу роль грає створення, укріплення та руйнування соціальних зв'язків як всередині суспільства так і між суспільством та державою за допомогою ЗМІ.

У рамках сучасної антропоцентричної парадигми виникла необхідність розглядати мову з точки зору її участі в пізнавальній діяльності людини. Вивченням процесів отримання, відображення та зберігання знань у мовних формах займається когнітивна лінгвістика. Коли йдеться про вищевказані процеси, а також про формування думки та оцінки оточуючого світу, й наступного отримання ними фізичної оболонки, "тіла знака", припускається одночасно існування різних форм їхньої репрезентації в мозку людини у вигляді певних структур свідомості.

Періодичні видання залишаються до сьогоднішнього дня найважливішим засобом масової інформації, які значно впливають не тільки на читача, але й на різні сторони життя соціуму.

Газетний дискурс – особливий тип соціального дискурсу, що орієнтується на передавання реальної інформації від адресанта до адресата (читача) і відрізняється від інших типів дискурсу інтерпретацією категорії правдивості, об'єктивності, фактуальності.

Особливістю текстів газетного дискурсу є багатоголосся. Дискурси різних мовців переплітаються і функціонують, доповнюючи один одного. Відтак переплітається досвід та ставлення до дійсності різних учасників комунікації. Кожний агент комунікації відображає

складний взаємозв'язок чинників довкілля і індивідуальних інтересів. Характер ставлення до дійсності (до предмета мовлення – референта) практично наперед зумовлюється індивідуальним, соціальним та професійним досвідом мовця.

Газетний текст уявляє собою інтерпретацію фрагментів суспільного життя. Для нього характерним є неявні оцінювання, приховані, які не мають ясного вираження у тексті. Основними стилевими рисами газетно-публіцистичної мови є яскрава оцінка, м'яка стандартизованість та зрозумілість використаного у газеті матеріалу. Журналіст не тільки інформує, а ще й дає оцінку тому, що говорить. Газета є відображенням сучасного рівня розвитку мови. У ній спостерігається інтенсивне зближення книжкового та розмовного стилів мови.

Газетний текст не дуже вражає своїми розмірами, але в ньому автор намагається за допомогою різноманітних стилістичних засобів виразити як свою оцінку події так і донести інформацію до читача.

Для цього використовуються метафори, перифрази, інтелектуально-оціночні вирази, а матеріали сучасних газет показують інтенсивне проникнення у текст розмовних й навіть жаргонних засобів мови.

Постійна орієнтація журналістів на оцінку фактів веде до використання не тільки мовних, а ще й контекстуально-оціночних засобів, серед яких виділяються вторинні номінації, а саме ряди слів та словосполучень, об'єднаних спільністю понять співвіднесеності (перифрази, синоніми, слова-конденсати), індивідуально-авторські метафори та okazіоналізми, а також слова та словосполучення, які маркуються у тексті лапками

Повторення у газеті одних й тих самих тем веде до появи величезного набору готових до використання мовних стереотипів номінативного та оціночного характеру (мовні формули, кліше, стандарти). Без таких стереотипів неможливо дуже швидко створити текст та його сприйняти.

Вибір мовних засобів та стилістична тональність тексту залежить іноді від теми повідомлення та від характеру мовних відносин між учасниками комунікативного акту. А іноді вибір мовних засобів залежить від того, на кого орієнтована газетна полоса: на масову, на нейтральну у лінгвістичному аспекті аудиторію. Кількісно-якісний аналіз газетної лексики показав велику кількість власних імен: топонімів, антропонімів назв закладів та організацій.

Наук. кер. – Баранова С.В., к.філол.н., доц.

ПОРУШЕННЯ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ НОРМ ЯК ДЖЕРЕЛО СМІХОВОГО ЕФЕКТУ В ТЕКСТІ АНГЛОМОВНОГО АНЕКДОТУ

Коломієць Л.С., студ. ПР-41

Гумор є складною естетико - мислительною категорією. Його алоніми представлені широким спектром метазнаків. Гумор асоціює з балагурством – одним із національних форм сміху, в якому значна частка належить „лінгвістичній” стороні. Балагурство називають нульовою інформацією. Анекдот (грец. *anekdotos* - небачений) – коротка, усна оповідь гумористичного або сатиричного характеру з несподіваною й дотепною розв'язкою. Для створення анекдотами достатнього напруження необхідна оптимальна стислість мовних формулювань, яка, однак, не вела б до істотного скорочення змісту.

Гумористичну тональність надає тексту пуант (як матеріалізована в тексті структура) і комічний ефект (як посттекстове явище) – в результаті гри з текстом на мовному та значеннєвому рівні. Анекдоти є видом неофіційного дискурсу, зберігаючи майже всі особливості останнього: емоційність, експресивність, суб'єктивність.

Для анекдота характерний одноразовий виклад перед даним слухачем. У іншому випадку, анекдот стає нецікавим і не викликає потрібних емоцій, а, отже, прогнозована реакція не підтверджується, комунікативна мета не досягається.

Мета дискурсу анекдоту – емоційно вплинути на адресата – визначає добір стилістичних стратегій, що реалізуються в таких поетичних засобах, як : метафора, гіпербола, перифраз, порівняння, каламбур, фразеологічні звороти. Механізм створення комічного ефекту полягає у тому, що текст анекдоту, який внаслідок біполярності об'єкта комічного містить у собі два змістовні плани, експозиторно створює в читача певне очікування з приводу якоїсь події. В основі створення комічного ефекту часто лежать поняття деформація, несподіваність, відхилення від норми, неспіврозмірність, алогічність, невідповідність між явищами, що зіставляються.

Джерелом сміхового ефекту в англomовних анекдотах є: обігрування значень (полісемія, омонімія); використання грубого фарсу; внаслідок різного роду стилістичних помилок, двозначностей, недоречного використання слів або невмілої побудови речення; стилістичні хиби та непередбачені друкарські помилки. Анекдот є своєрідною мовною грою, яка має позамовні витоки та мовленнєве втілення. Ігрова природа проявляється як в процесі їх створення, так і сприйняття.

Наук. кер. - Кобякова І.К., к.філол.н., доц

ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ АВТОРСЬКОЇ СЕМАНТИКИ ХУДОЖНЬОГО АНГЛОМОВНОГО ТЕКСТУ

Гордієнко Д.О., студ. ПР-53

Сприймання творів художньої літератури, як опосередкований естетичним досвідом конкретно-чуттєвий, емоційно наснажений процес осягнення тексту твору, є найскладнішим духовним процесом у житті людини. Його складність зумовлена складністю функціонування самого мистецтва.

Художня література – складова літератури, сукупність писаних і друкованих творів певного народу, епохи, людства; різновид мистецтва, власне мистецтво слова, що відображає дійсність у художніх образах, створює нову художню реальність за законами краси; результат творчого процесу автора, зафіксований у відповідному тексті за допомогою літер.

Текст є осмисленням людського досвіду, зафіксованим в описах світу, це утворення, що примушує читача до творчого процесу його розуміння, сприйняття та осмислення. Це складне структурне утворення складається з певних текстових одиниць.

Сприймаючи художній текст, читач проводить певну роботу з його осмислення, в результаті якої у його свідомості створюється певний фрагмент загальної картини світу, тобто відбувається процес смислотворення. Процес осмислення, осягнення смислу художнього тексту є дуже складним і багатовимірним, тому що у процесі пізнання смислу тексту читач інтерпретує його згідно зі власною концептуальною картиною світу, і для його розуміння слід насамперед визначити саме поняття смислу.

Проблему авторської семантики розуміють, перш за все, як вираження у тексті несвідомого автора, його неусвідомлених проблем, вражень, бажань, інтенцій. Такі настрої автора, в свою чергу, моделюються на фоні суспільно-політичних, історичних та мистецьких явищ, проектуючись на його психологію.

Образ автора – це імпліцитний зміст, що створює атмосферу присутності оповідача та розкриває його особистісні характеристики.

Проблема автора у літературі та мовознавстві є однією з основних у сучасній науці. Дискусії навколо проблеми зараз зводяться до ідеї „імпліцитного автора”, який не співпадає зі старою концепцією автора біографічного, хоча й не заперечує останнього як частину образу. Такий авторський концепт реалізується на текстуальному та інтертекстуальному рівнях, оскільки, потребує комплексного контент-аналізу.

Художній твір часто є алогічним та нелінійним, що потребує феноменології, тобто занурення у атмосферу східну або ж аналогічну тій, у якій було створено художній твір. Ось чому виключно важливим є фонове знання, яке включає в себе не лише основні біографічні моменти життя автора, але й деталі його побутового, звичайного життя. Найкраще це реалізується у приватних листах та щоденниках.

Засобами передачі авторської семантики тут є стилістичні засоби: антитеза „*Shape without form*”, епітет „*hollow men*”, „*stuffed men*”, порівняння „*As wind in dry grass*”, які акцентують увагу на деталях, символічно передаючи настрій порожнечі.

Дослідивши приклади з творчості деяких американських та англійських письменників та поетів, можемо сказати, що авторська семантика відображається у художній літературі непрямо та нелінійно, реалізуючись через естетичний та стилістичний рівні. Найбільш популярним та простим, або ж прямим, засобом для проектування авторських інтенції є мовні та стилістичні засоби. Більш складно, однак ширше авторська семантика реалізується на рівні тексту, створюючи певну атмосферу, яка проектує на читача не лише уявлення та ідеї автора, але й його почуття щодо осмисленого.

Авторська семантика реалізується у художній літературі імпліцитно, розкриваючись через естетичний, стилістичний та дискурсивний аспекти. Прямим засобом для вираження настроїв автору є стилістичні засоби – метафори, епітети, антитези, які, починаючись від більш конкретного лексичного рівня, часто реалізуються на рівні текстуальному, перетікаючи у більш глобальне поняття символізму.

Непрямим засобом вираження авторської семантики є загальна атмосфера твору, вибір теми та ідея, закладена у творі, іноді наявність біографічних елементів. Образ автора є поняттям більш абстрактним, яке можна виділити та характеризувати лише на прикладі усієї творчості письменника чи поета.

Отже, для повноцінного аналізу та адекватної оцінки авторської семантики у художньому тексті потрібна інтеграція усіх існуючих у гуманітарній науці методів дослідження, особливо на фоні сучасних постпостмодерністських настроїв, які деформують сам процес комунікації, а, отже, змінюють процес сприйняття тексту, оновлюючи зміст, закладений автором.

Наук. кер. - Кобякова І.К., к.філол.н., доц.

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСКУРСУ ЕВФЕМІЇ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Голофост В., студ. ПР-52

Евфемізм (від грец. *euphémia* — утримування від неналежних слів, пом'якшений вираз) — заміна грубих або різких слів і виразів м'якшими, а також деяких власних імен — умовними позначеннями.

Евфемізм є наслідком лексичного табу, яке завдяки різного роду упередженням, марновірствам, релігійним віруванням накладається на вживання назв певних предметів і явищ навколишнього світу, внаслідок чого людина вдається до виразів іносказань. Характерно, що нові позначення «непристойних» предметів і явищ з часом втрачають характер евфемізмів, починають сприйматися як пряма вказівка на «непристойний» предмет і в свою чергу стають «непристойними».

До мовних засобів та способів евфемізації в англійській мові належать:

- 1) використання термінів іншомовного або технічного походження у зв'язку з їх незрозумілістю для більшості носіїв мови для вуалювання суті явища (*derriere, perspire, security breach*);
- 2) літоти (*not exactly thin* замість *fat*, *not completely truthful* замість *lied*);
- 3) абрєвіатури (*SOB – son of a bitch, BS – bullshit, TS – tough shit, SOL – shit*);
- 4) абрєвіатури з використанням "фонетичного" алфавіту (*Bravo Sierra – "bullshit"*);
- 5) гра на абрєвіатурах (*H-e-double hockey – hell, sugar honey iced tea – shit*);
- 6) абстрагування (*it, the situation, go, left the company, do it*);
- 7) слова з загальним значенням, що використовуються для того, щоб називати цілком конкретні предмети та дії (*behind, unmentionables, privates*);
- 8) неправильна вимова (*goldarnit, dadgummit, freaking, shoot, heck*);

Групи фразеологічних евфемізмів:

1. Група евфемістичних назв смерті, вмирання та всього, що з цим пов'язане: *to pass away, to expire, to depart one's life, to breathe one's last, to go the way of all flesh, to pass into darkness, to go west*.

2. Розмовні евфемістичні замітники, що називають злочини, людські пороки та їх наслідки, а також явища, про які неприємно згадувати: to hit the bottle, to tell stories, three sheets in (to) the wind, in one's cups, send somebody to glory, send somebody to kingdom-come.

3. Евфемізми, пов'язані з релігійними уявленнями. Це вживання слів the Lord, the Supreme Being, Heaven, goodness замість God, а також the Prince of Darkness, the deuce, the Evil One, the dickens, old Nick, old Harry замість Devil.

4. Евфемізми, що називають бідність, скрутне фінансове становище: be in Queer Street, live from hand to mouth, not to have a shirt to one's back, not (to have) a penny to bless oneself with.

5. Евфемізми, що позначають психічні розлади (що призводить до неправоздатності): be out (take, leave) of one's senses, be off one's nut, go nuts.

6. Евфемізми, які називають деякі стани та дії, що пов'язані зі сферою фізіології: pay a call, a call of nature, in the straw, in a (the) family way.

7. Евфемізми, що стосуються сексуальної сфери: a lady of easy virtue, a light (easy) woman, a real battleaxe

8. Евфемізми, що позначають вік та інші поняття, пов'язані з цією сферою: elderly - active-lifestyler, advanced in years, bat, bidduю

Протягом останніх десятиліть англійська мова пережила справжній евфемістичний бум, спричинений утвердженням так званої політично-коректної мови. Це означає необхідність прибрати з мови всі ті мовні одиниці, які зачіпають почуття, гідність індивідууму, вірніше, знайти для них відповідні нейтральні або позитивні евфемізми.

Внаслідок цього процесу англійська мова поповнилася численими евфемістичними замітниками назв певних етнічних, расових, демографічних та соціальних груп: Afro-American (замість Negro), Native American (замість Indian), Ameriasian (замість Asian American), senior citizens (замість the aged, the elderly), disabled (замість crippled).

Ще одна група евфемістичних субституцій пов'язана із підвищенням престижу професій та занять (name-lifting). Це, приміром, заміщення слова janitor на facility manager, відповідно: secretary – team assistant/administrative assistant, potter – ceramicist, cleaning lady – interior care provider, garbage collector – sanitary engineer, rat catcher – exterminating engineer.

Наук. кер. - Свирид А.М., викладач

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ КІНОФІЛЬМІВ

Рекуненко Е., студ. ПР - 51

У наш час кіно- та відеопродукція набувають все більшої популярності серед людей різного віку. Використовуючи сучасну техніку, ми маємо можливість дивитися іноземні фільми у перекладі та в оригіналі. Так як в останній час все більше і більше людей прагне оволодіти хоча б однією іноземною мовою (частіше всього англійською), то звичайно стають популярними кінофільми оригінальною мовою.

Англомовні тексти з кінематографічної проблематики виступають формою репрезентації знань сценаристів, режисерів, акторів, кінокритиків про сучасний американський кінематограф. Їхню семантичну основу становлять ключові концепти сучасного кінематографу.

Семантичний простір англомовного тексту з кінематографічної проблематики містить дві семантичні зони: ядерну та периферійну. Ядерна зона втілює сюжет художнього фільму. У периферійній семантичній зоні представлено аналіз та оцінку роботи режисерів, сценаристів, акторів, назву рубрики, у якій вміщено текст з кінематографічної проблематики, ім'я його автора, а також усю додаткову інформацію про кінофільм.

Фільм – сукупність фотографічних зображень (кадрів), послідовно розташованих на кіноплівці, зв'язаних єдиним сюжетом і призначених для показу на екрані; твір кіномистецтва.

Кіномистецтво — вид художньої творчості, що сформувався на технічній основі кінематографу. Кіномистецтво — складова частина мистецтва екрану. Основною функцією цього вида мистецтва є аудіовізуальна комунікація: на телебаченні, відеокасетах і відеодисках, голографії, які можуть служити і формами поширення кінофільмів.

У художніх фільмах знаходять відображення певні фрагменти концептуальної картини світу, або концептосфери етносу як системи знань, уявлень про світ, вірувань, духовних і матеріальних цінностей суспільства, культури та способу життя людини.

Художній фільм є виразником менталітету народу, його характеру. Він відбиває світогляд, моральні, соціальні, естетичні й інші ідеали. Кіно не диктує свої інтереси, а відображає погляди глядача та виступає індикатором уподобань масової свідомості.

Досліджуючи мову кінофільмів, фактично досліджуємо розмовну англійську мову, а розглядаючи мову мультфільмів слід брати до уваги, що мова буде відрізнятися, бо мультфільми створюють для дітей, і мова повинна бути зрозуміла.

Аналізуючи боєвики, увагу слід звертати на воєнну лексику, а якщо мова йде про молодіжні кінокомедії, то предметом дослідження стає розмовна мова молоді, а саме молодіжний сленг, який зараз дуже популярний у лінгвістиці.

Дослідження текстів фільму – це досить давня традиція. Мова фільмів завжди привертала увагу не тільки філологів, але ще й філософів, поетів, політиків, вчителів, а також учнів і студентів, бо за допомогою фільмів ми вивчаємо розмовну мову і взагалі фільми вчать нас, так як вчить життя.

Лексика кінофільмів дуже різноманітна, що дозволяє дослідити лексичні та лінгвістичні особливості англомовних кінофільмів. Дуже часто у художніх фільмах та мультфільмах використовуються прислів'я, які допомагають краще зрозуміти культуру та бачення світу людей, бо саме в прислів'ях відображається система поглядів народу.

Звичайним явищем у фільмах є використання сталих фраз, виразів, словосполучень і навіть речень. Так як вони являються розмовними зворотами, у фільмах їх велика кількість. Саме ці звороти при перегляді фільмів допомагають зрозуміти його зміст.

Сленгові слова широко і часто вживаються у англомовних фільмах (особливо у молодіжних комедіях) і є об'єктом дослідження сучасних лінгвістів.

Головною особливістю фільмів є той факт, що в них вживається велика кількість зворотів, речень складних, поширених, повних і ускладнених. Ці синтаксичні структури вживаються з метою емоційно забарвити англійську розмовну мову, якою розмовляють герої фільмів.

Ще однією особливістю англомовних кінофільмів є використання скорочень та спрощень лексичних структур. Так як лексика фільмів – це лексика розмовної мови, то герої скорочують слова та речення для зручності й швидкості говоріння.

Мова фільмів залежить від мови актора і якщо актор говорить незрозумілою, та ще й з акцентом, мовою, то дуже важко зрозуміти його слова. Якщо ще мова головного героя супроводжується музикою та гаміром, то це заважає сприймати не тільки мову, але й зміст та ідею фільма.

Наук. кер. – Баранова С.В., к.філол. н., доц.

РОЗРИВ МОВЛЕННЄВОГО ЛАНЦЮГА АВТОРСЬКИМ ВВОДОМ

Лисенко Ю., студ. ПР-52

Непряма мова передається складнопідрядним реченням, у якому головне речення передає слова автора, а підрядне передає чуже мовлення (і своє власне) як непряму мову.

Непряма мова – це авторське викладання змісту мовлення й думок персонажів, тому у формі непрямой мови можливе домінування стилю автора. Авторський стиль у непрямій мові не тільки нейтрально та об'єктивно відображає зміст мовлення персонажу, але він може бути емоційно забарвленим. Автор обирає форму вираження думок персонажа.

Серед авторських введень зафіксовано такі різновиди:

1. Прості авторські введення. Їх інтенсивне використання сучасними письменниками свідчить не про примітивізм чи схематизм, а про прагнення до художньої простоти зображення: *It is said that he robs her even of the small sums that her old servant contributes toward her support*".

2. Розширені. Ввідна частина може поширюватися до значних розмірів, включаючи опис обставин комунікації, деталі зовнішності, характеристики учасників комунікації. Серед розширених авторських введень було виділено ряд підвидів, а саме модальні. Модальність передається через дієслова, які оцінюють висловлення, модальні дієслова: *"But I must know what it's all about, what we're here for, what the truth is"*. В цьому авторському введенні дія трактується як обов'язкова. Такі авторські введення є засобом суб'єктивізації, художньої імітації усної форми оповіді автора про події, учасником яких він був.

Розширені авторські введення характеризуються більшою функціональною обмеженістю. Автор використовує їх для того, щоб детально простежити поведінку персонажів у критичний момент або для відображення динаміки дій чи думок персонажа.

Введення автора займають різні позиції в тексті. За позицією в тексті авторські введення поділяються на:

1. Препозиційні, які плавно послідовно вводять мову персонажа.

2. Інтерпозиційні, що різко виділяються, розриваючи фактуру мови персонажа, вклинюючись у неї. Авторське введення в інтерпозиції є особливо виділеним, бо затримує на собі увагу читача.

3. Постпозиційні, що замикають конструкцію з мовою персонажа, будучи її логічним продовженням, характеризують висловлення загалом.

4. Кільцевої позиції, що пов'язано із особливостями функціонування прямої, непрямой та власне-непрямой мови в художньому творі. Кільцеві

авторські введення попереджають про те, що слово передається персонажеві, а сам автор відходить на другий план, хоча і не зникає, він ніби контролює ситуацію. Проникаючи у внутрішній світ героїв, письменник показує хід їхніх думок, нагадуючи про себе повторним введенням.

Велику роль відіграє місце розриву мовленнєвого ланцюга. Розриваючи мовленнєвий ланцюг автор зосереджує увагу на певному висловлюванні персонажу, що допомагає читачеві краще зрозуміти задум автора та головну ідею висловлювання.

Розрив мовленнєвого ланцюга авторським вводом найчастіше відбувається:

1. Після звертань:

„ Vivian”, said Alfred, “ don’t play cat and mouse with me.”

2. Після ствердження та заперечення:

„Ja“, sagte Thomas Lieven, „das ist allerdings ein ungemein tröstlicher Gedanke.“

3. Досить часто мовленнєвий ланцюг розривається авторським вводом після головного дієслова перед підрядним реченням:

„Ich höre“, sagte Haffner böse, „ sie haben einen Kameraden zusammengeschlagen.“

4. Рідко авторським вводом розриваються обставини та означення:

„ Im Namen des Gesetzes“, sagte der ängstliche Schlächter, „Sie sind verhaftet!“

5. Не можуть розриватися авторським вводом підмет з присудком, означення.

Від місця розриву мовленнєвого ланцюга авторським вводом залежить зміст, стилістичне та емоційне забарвлення висловлювання. Розриваючи мовленнєву інтенцію персонажів, автор намагається акцентувати увагу на певному висловлюванні героя та його емоційному стані (чим ближче розрив, тим експресивніше висловлювання). Отже, розрив мовленнєвого ланцюга авторським вводом не тільки відображає зміст мовлення персонажу, але й робить його емоційно забарвленням, допомагає читачу безпосередньо поринути в глибину розповіді.

Наук. кер. – Чепелюк А.Д., *ст. викладач*

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ «ФЕНТЕЗІ»

Жогіна Л.Ю., студ. ПР-51

Дослідження структурно-семантичних особливостей жанру фентезі є актуальним в домені сучасної лінгвістики та семантичної наповненості їх героїв.

Фентезі – вид фантастичної літератури, заснований на використанні міфологічних та казкових мотивів.

Фентезі веде свою історію від міфів Давньої Греції і середньовічних епосів. Жанр «фентезі» складався в більшості під впливом творчості Джона Роналда Рауела Толкіна.

В наші дні жанр фентезі набув великої популярності. Фентезі знайшла своє відображення і в живописі, і в кінематографі. Проте в межах літератури фентезі розвивається найстрінкіше. На даний момент можна віділити наступні піджанри фентезі: героїчне, епічне, гумористичне, темне фентезі, технофентезі, історичне та міфологічне.

Основою сюжету багатьох творів є квест – у пошуках певного магічного предмету, місця або людини. У творах фентезі завжди зображена боротьба Добра зі Злом.

Власні імена в художньому тексті мають велике семантичне значення, яке втілене завдяки тісному зв'язку з денотатом – художнім образом, і виступають важливими стилеутворюючими елементами в ономастичній системі текста і всієї творчості письменника.

Вся система власних імен у матерії творів фентезі служить образному створенню дивного, фантастичного, ірреального, але насправді вона є зв'язуючою ланкою фантастичного світу твору, створеного письменником, з нашим розумінням і читанням цієї ірреальної дійсності з земним світом слів і реалій, властивих нашої дійсності та уявлень про неї.

Дуже часто письменники жанру фентезі використовують пусті слова у якості власних імен, що зумовлює семантичну особливість творів фентезі – відчуття нереального, магічного, таємничого. Емоційно-експресивні варіанти імені персонажу є своєрідним засобом компресії текста, що дозволяє передати внутрішнє через зовнішнє, психологічний стан через форму імені.

Наук. кер. – Назаренко О.В., викладач

ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ВВІЧЛИВОСТІ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Харченко О., студ. ПР-51

Існують мовленнєві засоби, які використовуються учасниками комунікації для реалізації своїх комунікативних стратегій в ситуаціях буденного спілкування, пов'язаних з вираженням привітання, прохання і звернення.

Вивчаються прагматичні параметри, які впливають на вибір мовних засобів та, які використовуються для реалізації стратегій ввічливої поведінки у відповідних типах мовленнєвих актів в процесі комунікації. Вивчення способів і стратегій вираження ввічливості в мові зосереджується на формуванні, розвитку та втіленні концепту «презентація себе» в акті комунікації, в ході історичного розвитку специфічних культурних моделей поведінки, які залежать від розподілення соціальних ролей в суспільстві. Ввічливість є найважливішим та найсильнішим регулятором поведінки людини в суспільстві, який слугує для досягнення найефективнішої соціальної взаємодії.

Саме принцип ввічливості визначає якість і рівень комунікації. Про його фундаментальність говорить його надмовний характер, а також культурна універсальність. З цим терміном, крім того, пов'язується якась універсальна стратегія в свідомості людини.

У роботах багатьох дослідників мовленнєва ввічливість розглядається як поняття, що належить мовленнєвому етикету. Ряд лінгвістів наполягає на ідеї про те, що конативна функція (функція ввічливості) є різновидом фатичної (контактовстановлюючої). При цьому ставиться знак рівності між ввічливими висловлюваннями та висловлюваннями з дотриманням відповідних етичних норм. Подібна інтерпретація правила ввічливості призводить до того, що поняття «Мовленнєва ввічливість» стає синонімом таких понять, як «чемність», «тактовність».

Перспективним вважаємо дослідження концепту ввічливості на матеріалі порівняння його з іншими мовними засобами, що дозволить виділити в ньому нові, ще не вивчені аспекти. Якщо ввічливість - це набір мовленнєвих стратегій, що забезпечують високий рівень комунікації, то «культурну» ввічливість можна визначити як набір поведінкових стратегій, що забезпечують позитивність і високу продуктивність міжособової взаємодії.

Наук. кер. - Косенко Ю.В., ст. викл.

HUMAN SPEECH

Joy Anna, *group PR-71*

Human speech is always a part of the structure of the social system relations, so researchers' increased interest towards the problem of the social extralinguistics factors influence on the individual verbal behaviour in a particular state of language isn't a surprise. Many researchers consider the research of the speech in the intersection of social and psychological disciplines to be topical nowadays.

The sociolinguistics investigations are of interest not only to linguists, but also to sociologists, philosophers, psychologists. It allows to illuminate deeper and more versatile the nature of phenomena that are of value for the interests of the related disciplines.

Sociolinguistics is the study of the effect of any and all aspects of society, including cultural norms, expectations, and context, on the way language is used. The social aspects of language were in the modern sense first studied by Indian and Japanese linguists in the 1930s, and also by Gauchat in Switzerland in the early 1900s. Sociolinguistics in the west first appeared in the 1960s and was pioneered by linguists such as William Labov in the US and Basil Bernstein in the UK. Labov specifies the ideal sociolinguistic variable to: be high in frequency; have a certain immunity from conscious suppression; be an integral part of larger structures; be easily quantified on a linear scale.

Fundamental concepts in sociolinguistics are speech community, high prestige and low prestige varieties, social networks. Speech community is a concept in sociolinguistics that describes a more or less discrete group of people who use language in a unique and mutually accepted way among themselves. Members of speech communities will often develop slang or jargon to serve the group's special purposes and priorities.

A person can (and almost always does) belong to more than one speech community. And he modifies his speech according to the present community. A variation on this concept is code-switching. The adoption of the concept speech community as a focus of linguistic analysis emerged in the 1960s. This was due to the pioneering work by William Labov.

A prestige dialect is the dialect spoken by the most prestigious people in a speech community which is large enough to sustain more than one dialect. The most prestigious people are those with the greatest influence on the community. Studies, particularly by Labov, have shown that positive prestige is more often overt, whilst negative prestige is more often covert (avoidance of the unmentionable).

A social network is another way of describing a particular speech community in term of relations between individual members in a community. A network could be **loose** or **tight** depending on members interact with each other. The looseness or tightness of a social network may affect speech patterns adopted by a speaker. A social network may apply to the macro level

of a country or a city, but also to the inter-personal level of neighbourhoods or a single family. Recently, social networks have been formed by the Internet.

Class and occupation are among the most important linguistic markers found in society. It is generally assumed that non-standard language is low-prestige language. However, in certain groups, such as traditional working class neighbourhoods, standard language may be considered undesirable in many contexts.

A sub-field of historical linguistics is Dialectology, the scientific study of linguistic dialect. It studies variations in language based primarily on geographic distribution and their associated features (as opposed to variations based on social factors, which are studied in sociolinguistics). William Labov is one of the most prominent researchers in this field. Dialect researchers typically use questionnaires to gather data on the dialect they are researching. There are two main types of questionnaires, direct and indirect.

The sociolinguistics also studies the differences in male and female conversations. Men and women, on average, tend to use slightly different language styles. These differences tend to be quantitative rather than qualitative. Men have a report style, aiming to communicate factual information, whereas women have a rapport style, more concerned with building and maintaining relationships. In a mixed-gender group, gender differences tend to be less pronounced. A similarly important observation is that this accommodation is usually towards the language style, not the gender of the person. For men, a question is usually a genuine request for information whereas with women it can often be a rhetorical.

Therefore women use questions more frequently. Males tend to change subject more frequently than females. Female tendencies toward self-disclosure, i.e., sharing their problems and experiences with others, often to offer sympathy, contrasts with male tendencies to non-self disclosure and professing advice or offering a solution when confronted with another's problems. Men tend to be more verbally aggressive in conversing, frequently using threats, profanities, yelling and name-calling. It appears that women attach more weight than men to the importance of listening in conversation, women have a lower rate of interruption. Males are afforded more attention in the context of the classroom and that this can lead to their gaining more attention in scientific and technical subjects, which in turn can lead to their achieving better success in those areas, ultimately leading to their having more power in a technocratic society.

The level of development of a branch of science is defined by the state of its basic principles – the theory, conceptual apparatus and methods. Concerning the sociolinguistics it means that, providing research in this field, we must also pay attention to the development of the theory of the sociolinguistics, its methods and systematize its conceptual apparatus. Without developing of the fundamental problems, the sociolinguistics research will remain factionary, unfit for wide generalisations and theoretical conclusions.

This danger for the sociolinguistics is realer, because its problems are widely discussed by the specialists of different branches of science and by the society. The lack of the general theoretical foundation promotes the absence of a single concept, hinders the common ground to appear.

Supervisor – Kosenko J.V.

НОМІНАТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ПОЗНАЧЕННЯ УСМІШКИ ЯК ЗАСОБУ НЕВЕРБАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Андріїв Х.І., студ. ПР-53

У сучасній англійській мові існує корпус специфічно організованих мовних засобів, які використовуються для позначення невербального компонента комунікації “усмішка”. Наявність спільних семантичних компонентів (“зادіяння куточків рота як форма невербальної дії”, “емоція”, “вид емоційного переживання”, “позитивність/негативність”, “інтенсивність”) дозволяє визначити семантико-смыслову спільність між виділеними номінаціями й зумовлює їх статус як емотивних знаків, тобто таких лексичних одиниць, що слугують для мовної репрезентації усмішки і в яких кодифіковано міститься інформація про емоційний стан суб'єкта комунікації – носія кінеми “усмішка”. У цьому розумінні номінації усмішки виступають своєрідними сигналами емотивного художнього тексту, що зумовлюють разом з іншими лінгвістичними компонентами тексту його емотивну функцію.

За характером знакової співвіднесеності спеціальні мовні засоби позначення усмішки поділяються на номінації усмішки з емотивно-константною знаковою природою (мовні одиниці, за якими постійно закріплений позитивний або негативний оцінний знак емотивності) і номінації усмішки з емотивно-змінною знаковою природою (мовні одиниці однаковою мірою здатні до передачі і позитивного, і негативного емотивного значення; критерієм установлення типу оцінного знаку для цих номінацій є емотивний контекст).

Процес вербалізації усмішки передбачає залучення певного набору засобів і способів інтенсифікації емотивного значення. Мовним засобам вираження невербального компонента комунікації “усмішка” властива внутрішня інтенсифікація, яка виявляється у здатності цих одиниць об'єднуватися в парадигму номінацій усмішки, що фіксують різний ступінь інтенсивності емотивної ознаки в межах конкретної зони на шкалі емоцій, і утворюється одиницями морфологічного та синтаксичного рівнів. Використання таких мовних засобів у художньому тексті інтенсифікує його емотивний зміст і сприяє посиленню його образності.

Наук. кер.- Медвідь О.М., к. філол. н., доц.

АВТОРСЬКИЙ ТА ЧИТАЦЬКИЙ ДИСКУРС ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ

Васюхно Л., студ. ПР-52,
Чепелюк А. Д., ст. викладач

Проблема читача та автора, як суб'єктів комунікації, набуває все більшого значення і досліджується в рамках філософії, соціології, педагогіки, психології, літературознавства, поетики, естетики, лінгвостилістики, лінгвостилістики, аналізу дискурсу.

Текст-це “деяка упорядкована безліч пропозицій, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного і логічного зв'язку, і здатних передавати певним чином організовану і спрямовану інформацію; як складне ціле, що функціонує як структурно-семантична єдність”. Процес сприйняття тексту вважається багаторівневим: з одного боку, текст орієнтований на метачитача, це закладається автором; з іншого - наповнюється співтворчістю читача, знаходиться в інтерпретації. Важливими для читача є читачькі інтереси та мотиви. Під час написання поетичного твору автор одночасно працює на декількох рівнях. Сюди відносять: фонографічний, морфологічний, лексичний та синтаксичний. Цікавою для розгляду є поезія Хайнца Калау «Lob des Sisyphes».

Автор створює картину упорядкованого світу. Він наголошує на необхідності спочатку попрацювати над собою: «*Das Haar muss geschnitten werden*».. Поет використовує градацію, створюючи своєрідну ієрархію, розпочинаючи від найменшого (*das Haar*) і прямує до найбільшого (*die Erde*). Автор використовує паралельні конструкції: «*Das Haar muss geschnitten werden. // Die Teller müssen gespült werden. Die Straßen müssen gefegt werden. Die Erde muss bewahrt werden* ». Таке наростання подій та відповідна структура твору спонукають читача до переосмислення кожного речення, кожного слова поетичного твору. Аналізуючи написане, він усвідомлює, що являється співтворцем усього процесу і від його участі залежить те, чи матиме ідея автора свій розвиток та втілення.

Розуміння та аналіз проблеми, яку порушує автор, здійснюється читачем через призму власного досвіду, знань. При сприйнятті поетичного твору важливу роль відіграють такі фактори як: вік читача, стать, расова приналежність, релігійні переконання, моральні принципи, культурні особливості країни, звичаї, традиції, правила і норми поведінки.

ПРИЙОМ ОНОМАТОПІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Терещенко М., студ. ПР-52

Проблема вивчення взаємозв'язку "звук-зміст" надзвичайно глибока, багатогранна і неоднозначно висвітлюється в лінгвістиці та вивчення ономатопеї займає значне місце у вирішенні кардинальних питань мовознавства, зокрема проблеми мотивованості знака та походження мови. Звуконаслідування – прийом, пов'язаний із звуковою організацією висловлювання, його сутність полягає у тому, що звуки добираються таким чином, що їх комбінація відтворює якийсь звук, котрий асоціюється в нас з джерелом цього звука. Наприклад: buzz, bang, cuckoo, tintinabulation, mew та інші.

Ономапоетичні слова протягом тривалого часу розглядалися лише у зв'язку з проблемою походження мови, самостійним об'єктом дослідження звуконаслідувальна лексика стала тільки в останні десятиліття ХХ століття. На сучасному етапі вивчення ономатопеї займає значне місце у вирішенні кардинальних питань мовознавства, це питання також активно аналізується і розробляється в лінгвістиці. Наразі дослідженням цього мовного явища займаються такі вчені, як Ю.В. Липіна, Г.П. Немец, В.К. Приходько, І.О. Гаценко, С.О. Швачко.

Всі звуконаслідувальні слова англійської мови можна класифікувати залежно від їхнього значення, походження, змісту, структури, вживання в літературі. Також існує класифікація Гальперіна, згідно якої ономапопея може бути прямою та непрямою. Пряма ономапопея – це утворення самостійного слова, в якому сполучення звуків розраховане на відтворення бажаного звуку. Непряме звуконаслідування – це відтворення певного звуку природи шляхом поєднання різноманітних звуків у різних словах.

Для більшості звуконаслідувальних слів властивий високий ступінь фонетичної впорядкованості. Їх фонетичний склад добре узгоджується з системою вокалізму й консонантизму англійської мови. Функції приголосних та голосних у складі звуконаслідувальних слів підлягають певній диференціації: голосні тонуть звучання відповідно до своїх формантів, а приголосні передають вид шуму залежно від акустико-артикуляційних характеристик.

У художніх текстах звуконаслідування можуть виконувати наступні функції: звукообразальну, дескриптивну, характеризуючу, ідентифікуючу, інтенсифікації емоційного впливу, симпліфікуючу, економії мовних засобів, естетичну, експресивну функцію.

Наук. кер. – Проценко О.В., викладач

ОМОНІМІЯ ЯК МОВЛЕННЄВЕ ЯВИЩЕ

Сіроштан О.О., студ. ПР-52

Існують різні визначення омонімії, засновані на розбіжностях думок лінгвістів у питанні про розуміння мовної форми. Ряд дослідників обмежує її звуковою оболонкою слова, інші вчені розширюють поняття форми, включаючи в нього і графічне уявлення; таким чином, омонімічними можуть називатися всі можливі збіги одиниць у плані вираження. Таким чином пояснюється існування різних класифікацій омонімів, що враховують розходження омонімів за формою, як загальні розходження, так і розходження за словоформами, їх ступінь збігу форми, а також приналежність омонімів до однієї й тієї ж чи різних частин мови.

Відповідно до форми омоніми підрозділяються на омофони, омографи й абсолютні омоніми. Омофони (*homophones* < Gk *homos* – same, *phono* – sound), як випливає з назви, володіють однаковою звуковою формою, але розрізняються не тільки семантично, але і графічно (*barebear, road/rode, etc.*). Омографи (*homographs* < Gk *homos* – same, *grapho* – write), навпроти, збігаються графічно, але читаються по-різному (*row, read, bow, etc.*). Абсолютні омоніми мають загальну звукову і графічну форму, відрізняються семантикою і нерідко частиномовною приналежністю (*bear – carry, bear – animal; match – contest, match – person, match – fit*).

Ступінь збігу формальної сторони омонімів дозволяє виділити омоніми повні, що співпадають по всій парадигмі (*lighter – device; lighter – boat, Pl. Lighters*), і часткові, що співпадають тільки в деяких словоформах (*rose – flower; Past form of «rise»*).

У залежності від приналежності кожного з омонімів до якої-небудь частини мови розрізняють омоніми лексичні, граматичні і лексико-граматичні. Лексичні омоніми однакові за граматичною характеристикою, але різні лексично, тобто за змістом. Так, омоніми *match – contest* і *match – person* належать до однієї і тієї ж частини мови, але не зводяться до загального значення. Однакова звукографічна форма і граматичні ознаки дозволяють вважати їх омонімами, але значеннева різниця відносить ці омоніми до розряду лексичних. У граматичних омонімах можна знайти значеннєву спільність, але належать вони до різних частин мови, що, зокрема, відрізняє їх від багатозначного слова. Так, омоніми *match-contest (noun)* і *match – put smth in competition (verb)* не тільки однакові з погляду проголошення і графіки, але і зв'язані

загальним змістом „змагання”; однак їх категоріальне розходження робить ці слова граматичними омонімами. В аналогічних відносинах знаходяться омоніми *mere* (noun) – *pond, small lake* і *mere* (adj) – *not more than*, зв’язані загальною семою «малість». Що стосується лексико-граматичних омонімів, то їх збіг обмежується формальною стороною, а розходження стосуються і граматичної, і лексичної характеристик. Приклади такої омонімії – пари *match* – *possible husband* / *match* – *put smth in competition* і безліч інших. Однак, оскільки утворені по конверсії одиниці безсумнівно є самостійними словами, що володіють спільністю форми, логічно відносити їх до омонімів.

Омонімія в англійській мові може стосуватися не тільки слів і словоформ, але й інших одиниць мови, наприклад морфем (-s: 3rd person Sg, Present Indefinite form of a verb/Pl of a noun/Possessive marker; -er: Noun suffix/ Comparison form of Adjective suffix).

Закономірним явищем вважають появу омонімів у результаті фонетичних і/чи семантичних змін. Відомо, що семантичні зміни в мові ще більш численні і різноманітні, ніж фонетичні.

Омоніми в мові можуть з’являтися не тільки в результаті втрати зв’язку між первинним значенням багатозначного слова (*stock* – *part of a gun; a share; line of ancestry; etc.*), але й у результаті словотворчих процесів, наприклад прийому конверсії; джерелом омонімів може бути також результат звукового збігу різних слів у процесі фонологічних змін у діяхронії (*knight* < *kniht*; *night* < *niht*). Ще одне джерело омонімів в англійській мові – етимологічні дублети, слова, неодноразово запозичені в англійську з інших мов. Наприклад, латинське слово *basis* стало джерелом англійського *base* у значенні „*lowest part of anything*”, а будучи вдруге запозичене через італійську мову, дало омонім зі значенням „*deep sounding (voice)*”.

В основу кожної з приведених вище класифікацій покладена якась одна ознака. Існують, крім того, типології омонімів, побудовані на двох і більш параметрах (наприклад, класифікації, запропоновані А. І. Смирницьким, І. В. Арнольдом, А. В. Малаховським), що свідчить про багатомірність явища омонімії. Зазвичай обмежуються виділенням найбільш очевидних типів омонімів, особливо звернувши увагу на те, що в плані вираження основною ознакою омонімії є тотожність форми (звукова чи графічна), а в плані змісту – розходження значень (лексичних і граматичних).

Звичайно, зміни в значенні слів визначаються не однією, а безліччю різних причин – як мовного, так і позамовного характеру.

Наук.кер. – Назаренко О.В., викладач

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ЧИННИК МОВЛЕННЯ

Казбан Л., студ. ПР-71

Починаючи ще з 60-х років ми стали свідками революції у психології – когнітивної революції. Зацікавлення цим питанням й призвело до виникнення науки психолінгвістики, яка займається створеною в результаті когнітивної революції моделлю людини.

Психолінгвістика – вчення про відношення між нашими експресивними та комунікативними потребами та засобами, які нам надає мова. В психологічному плані мова може бути визначена як лінгвістична пам'ять. Мовленнєва картина світу є необхідним для мисленнєво-мовленнєвої діяльності продуктом свідомості, котрий виникає в результаті взаємодії мислення, дійсності та мови в актах комунікації.

Важливу роль у психолінгвістиці відіграє мовленнєва особистість, яка визначається як сукупність умінь та характеристик людини, які обумовлюють створення та сприйняття нею мовленнєвих творів, які розрізняються: а) за ступенем структурно – мовленнєвої складності; б) за глибиною та чіткістю відображення дійсності; в) за визначеною цільовою направленістю.

Об'єктом психолінгвістики є сукупність мовленнєвих подій або мовленнєвих ситуацій. Цей об'єкт є спільним з лінгвістикою та іншими мовленнєвими науками.

Предметом психолінгвістики є структура процесів мовотворення та мовосприйняття в їх співвідношенні зі структурою мови, метою є – розгляд особливостей цих механізмів у зв'язку з функціями мовленнєвої діяльності у суспільстві і розвитком особистості.

Отже, ця тема зберігає перспективи до подальшого вивчення, якими займаються психолінгвістичні дослідження, що спрямовані на аналіз мовленнєвих здатностей людини в її відношенні до мовленнєвої діяльності, з одного боку, і до системи мови, з іншої.

Наук. кер. – Косенко Ю.В., к. філол. н.

АНГЛИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В НЕМЕЦКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ

Сытник А., студ. ПР-72

Процесс заимствования является источником обогащения исконного словаря и ярким примером взаимодействия языков и культур, создания общих ценностей. Заимствование идет неравномерно в различных сферах функционирования языка: в разговорной речи, языке средств массовой коммуникации и рекламы. С точки зрения сферы использования выделяется несколько тематических групп заимствований: компьютерные технологии, аудио- и видеотехника, экономика и бизнес, туризм и отдых, а также слова общего употребления типа Service, Shopping, Event, Trend.

С точки зрения освоения английских заимствований можно выделить три группы:

- 1) слова и выражения, сохраняющие английское написание: T-shirt-painter, simple, different, small-talk;
- 2) слова, частично освоенные немецким языком (употребление с артиклем, написание существительных с большой буквы, приобретение словом немецких грамматических форм): die Edition; das TV-Magazin, die Software, der Event, boomen – boomende;
- 3) заимствования, включенные в состав композитов и дающие гибридные образования: Service-Dienst, Service-Seite, Top-Lage, Inter-CityZug, Durch-Ticket, Topfset, окказионализмы: In Between.

С точки зрения семантического освоения, заимствования становятся основным средством номинации нового предмета или явления (Lunchpaket, Bungy Jumping, Notebook, Duty-Free(-Shop), или имеют более или менее точные синонимы в немецком языке (Client = der Kunde, Magazin = die Zeitschrift, Collection = Kollektion, Airport = der Flughafen). Английские слова и выражения могут выполнять в рекламном тексте особые функции, например, использоваться для создания стилистических средств воздействия: игры слов (First Service für ausgeschlafene Gäste), рифмы (Snack an Deck), аллюзии (Heppinger – название рекламируемого напитка – Und ich fühl' mich heppi, англ. Happy)

Большая часть английских заимствований в рекламных текстах вошла в лексическую подсистему немецкого языка, их употребление мотивировано большей точностью номинации и действием закона языковой экономии.

Науч. рук. - Руденко Н.В., преподаватель

НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Федоряко А., студ. гр. ПР-52

У міжособистісному спілкуванні переплітається 2 види комунікації: вербальна (ґрунтується на словесних символах та знаках і реалізується в розмові, слуханні, читанні, письмі) та невербальна (подає позамовну комунікацію, що ґрунтується на позамовних знакових системах).

З розвитком когнітивно-дискурсивної парадигми поживається інтерес до глибшого аналізу зв'язків між мовленням і мовою тіла під час комунікації з'являються напрацювання моделей текстової невербальної комунікації.

Розуміння невербальних компонентів діалогічного дискурсу дозволяє звести до мінімуму ймовірність помилкового декодування висловлювання, даючи таким чином адресату можливість зрозуміти запропоноване значення висловлювання і здійснити адекватний комунікативний хід.

Досліджуючи невербальні компоненти діалогічного дискурсу, виявилось, що мовці можуть використовувати різні акустичні (екстралінгвістичні, просодичні) та оптичні (кінетичні, проксемічні, зовнішнього вигляду) засоби невербального спілкування.

Для матримоніального діалогічного спілкування типовою рисою є іррелевантність офіційної регламентації комунікативної поведінки. Комунікативно-визначальною у матримоніальному дискурсі є категорія гендеру.

Матримоніальний діалогічний дискурс посідає центральне місце у вивченні невербальних заходів на фоні родинно – побутової комунікації. Для створення повної картини особливостей спілкування у цій сфері перспективним вважається дослідження периферійних дискурсів родинно-побутового характеру і зокрема аспекти невербального мовлення.

Конфліктність спілкування у матримоніальному дискурсі знаходить багатоаспектне втілення у невербальній площині. Вербальні компоненти поступаються своєю провідною роллю у спілкуванні невербальним компонентам. Матримоніальний дискурс є мовленням, де кінесичні, проксемічні та просодичні комунікативні компоненти відповідають інформативному, інтелектуальному та емоційному стану мовців і забезпечують розуміння мовців при будь-якому вербальному наповненні їх реплік.

Наук. кер. – Медвідь О.М., к.філол.н., доц.

МОВНИЙ ЕТИКЕТ - НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

Заїка Богдана, студ. ПР-71

Проблема мови і мистецтва спілкування існувала завжди. Адже мова є найкращим критерієм освіченості і вихованості людини. Чим більшого ми хочемо досягнути у житті, тим більше наша мова повинна відповідати загальноприйнятим нормам. Тому знання цих правил не тільки не буде зайвим, а й допоможе досягнути успіху у справах та відносинах у суспільстві.

Щоб ваша бесіда була результативною незалежно від того, з ким ви розмовляєте, щоб ви детальніше вивчили це явище та змогли використовувати їх на практиці. Але культура мови неможлива без культури думок. Саме вони формують наші висловлювання та наш тип спілкування (він може бути дружнім, зверхнім або ж просто нейтральним). Завдання - лише наголосити на необхідності вдосконалення мови та її детальне вивчення. Адже варто лише уявити культуру, носії якої (а саме - люди, будуть гарними дипломатами та ораторами). Ось чого необхідно прагнути.

Власне без мови не існувало б людини як розумної істоти, адже всі проблеми свого життя від найпростіших побутових до складних наукових, соціальних і політичних вона вирішує, користуючись мовою. Мова - це і засіб спілкування, накопичення та передачі набутих людством знань, і найважливіший інструмент навчання. Мовний етикет запрограмований на найрізноманітніші типові ситуації, в яких використовують сталі мовні структури, кліше, закріплені національними культурними традиціями. Щоразу, в певних ситуаціях, ми повторюємо стереотипи поведінки, у тому числі мовної які поза нашою свідомістю автоматично використовують у разі потреби. Тому їх знання стане у пригоді на будь - якому етапі життя.

Суспільство розвивається, розвивається і наука. Ніщо не стоїть на місці у сучасному світі. Прикро лишень, що культура деяких людей (нерідко й націй) залишає бажати кращого. І от для того, щоб людина рухалася в ногу з прогресом необхідно вдосконалювати не тільки мову, а й її норми вжитку. Зробити їх більш гнучкими і різноманітними, щоб спілкування слугувало не тільки передачі інформації, а й виконувало естетичну функцію, що й є головною перспективою.

Наук. кер. – Косенко Ю.В., к.філол.н.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ЗАПЕРЕЧЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ J.GRISHAM "THE RAİNMAKER"

Олійник Ю., студ. ПР-43

Дана лінгвістична універсалія є особливим видом мовної категорії, яка властива всім мовам без винятку. Щоб прослідкувати розвиток і становлення заперечення на сучасному етапі, можна виділити основні принципи функціонування цього явища. Як кожна мовна категорія, заперечення володіє певними засобами свого вираження і підпорядковується певним правилам вжитку в англійській мові. Пошук матеріалу показав, що велика кількість лінгвістів досліджує дане явище. Вивчення перекладу з англійської мови на українську потребує детальнішого розгляду цієї мовної парадигми. Переклад вимагає від інтерпретатора здатності не тільки правильного перекладу висловлювання, але й надання заперечного змісту тому висловлюванню. В семантиці мови існують, так звані, антонімічні групи слів в яких один елемент протиставляється іншому:

Large - small великий - малий

Good - bad гарний - поганий

В англійській лексиці є цілий ряд префіксів *-in, -ir, -im, -un, -non, -dis, -mis*, і суфікс *less*, які надають заперечного значення стверджувальній основі.

My decision to become a lawyer was irrevocably sealed... - Остаточне та безповоротне рішення стати адвокатом я прийняв...

На морфологічному рівні існує цілий ряд слів - негаторів, які забезпечують заперечний зміст цілому реченню. Залежно від належності негатора певному членові речення, розрізняють: загальне заперечення, де заперечується діслово - присудок; часткове заперечення, де заперечується будь-який член речення, крім присудка. В ролі засобів вираження заперечення в реченні виступають такі частини мови, як: заперечна частка *not - ne, ні*, яка за своєю частотою вживання перевищує всі інші негатори англійської мови. Вона є показником як загального, так і часткового заперечення, оскільки може належати будь-якому членові речення:

I can't say that I blame him for hating lawyers... - Не можу сказати, що ненависть батька до юристів не мала під собою ніякого підґрунтя...
Заперечна частка *no - не*, яка стоїть на другому місці за частотою використання. Проте, вона може заперечувати тільки іменники,

прикметники або займенники, а отже, вона є негатором часткового заперечення;

Lunch proceeded as if these starving souls were feasting on seven courses with no hope of another meal. - Ленч все ще тривав. Ці голодуючі пожирали всі сім страв з такою жадібністю, наче вони їли останній раз у своєму житті

Заперечні займенники: *nothing* – ніщо, нічого, *nobody* - ніхто, *none* – ні один, які самі виступають членами речення і розглядаються як показники негативності в частковому запереченні підмета і додатка.

And he was earning nothing, so under our tort system his life had little economic value. – Вже давно не заробляли ні копійки, а раз так, то у відповідності до нашого цивільного законодавства життя його цінлося не дуже високо.

Заперечні прислівники *never* - ніколи і *nowhere* – ніде, нікуди, які в основному вживаються в частковому запереченні обставини часу і місця; заперечні сполучники: *neither* – також не, *nor* – також не, *neither...nor* – ні...ні, які надають негативного значення реченню, заперечуючи синонімічні групи слів.

Бувають випадки, коли морфологічне і лексичне заперечення зустрічаються в одному реченні, тоді таке явище носить назву «заперечення заперечення». Щодо вживання заперечення, зокрема частки *not* – не, ні, з такою групою слів як модальні слова, тут є свої особливості. Речення не завжди набуває заперечного змісту, оскільки саме модальні дієслова надають заперечному реченню дещо іншого відтінку. Заперечного змісту висловлюванню можуть надавати стверджувальні речення, які виражають негачію за допомогою інтонації.

Вивчення особливостей перекладу лексичної категорії заперечення забезпечує правильне сприйняття мови, на яку здійснюється переклад. Пошук матеріалу показав, що велика кількість лінгвістів досліджує дане явище. Вивчення англійської мови, зокрема лексики, граматики і синтаксису, потребує детальнішого розгляду цієї мовної парадигми. Володіння англійською мовою вимагає від людини здатності не тільки правильно будувати висловлювання - стверження, але й надавати заперечного змісту тому же висловлюванню. Отже, як мовна універсалія, заперечення розглядається дослідниками на лексичному, морфологічному, граматичному і семантичному рівнях мовознавства.

Наук. кер. - Попова О.В., викладач

КАФЕДРА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ МОЖЛИВОСТІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО- ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УМІ

Завгородній В.А., *ст. викладач*

При навчанні іноземців на ПВ в умовах нерівномірного, найчастіше пізнього заїзду, а також при навчанні на старших курсах в умовах обмеженої кількості часу для навчання особливу актуальність набуває проблема інтенсифікації навчального процесу.

Ми вважаємо, що домогтися поставленої мети – навчити студента протягом обмеженого періоду українській (російській) мові на такому рівні, щоб він міг, у тому числі, говорити про проблеми своєї спеціальності й розуміти мовлення носіїв мови в цьому плані – можна, сполучаючи традиційні й інноваційні методи, але роблячи рішучий натиск на принцип комунікативності як у навчанні, так й у побудові використовуваних навчальних матеріалів і навчальних посібників. Вивчення особливостей усного наукового мовлення повинне враховувати новітні дані психологічної й методичної науки, з одного боку, і комунікативні особливості мови спеціальності відповідно до профілю навчання, з іншої. Зараз необхідно думати про підсилювання акценту в навчанні на розвиток навичок мовленнєвого спілкування на професійні теми й ведення наукових дискусій, тим більше, що робота над ними не заважає розвитку навичок, умінь і знань, тому що на них базується. Усне мовлення в навчальному виді повинне, очевидно, розумітися як слухання або читання, розуміння й репродуктивне відтворення прослуханого або прочитаного у формах як усній, тобто діалогічній або монологічній, так і письмовій. Таким чином, мова йде про реалізації мовного акту говоріння в процесі усної комунікації між двома або більше особами. Запис прослуханого й використання написаного тексту як джерела усного мовного акту легко здійснюються в умовах навчальної аудиторії.

Схема навчання усному мовленню за фахом може, на наш погляд, будуватися з урахуванням таких положень: - визначення комунікативних ознак для більшості типів текстів даної спеціальності, які описані в лінгвістичній літературі, і засобів вираження цих ознак, тобто комунікативних моделей; - визначення комунікативних ознак усного мовлення й засобів вираження цих ознак; - зіставлення цих засобів вираження й відбір моделей для пасивного й активного їх тренування; - визначення найбільш повного переліку комунікативних

знак і моделей усного мовлення по досліджуваній спеціальності й вироблення системи вправ для їхнього активного тренування; - аналіз різних комунікативно орієнтованих видів текстів по даній спеціальності, відбір окремих видів текстів у навчальних цілях, визначення їх основних комунікативних особливостей, моделей і розробка ефективної системи вправ для тренування відібраних структурних одиниць; - створення „бази попередніх знань” для вироблення мовних умінь і навичок, тобто відбір й тренування словотворчих, лексичних і граматичних структур, необхідних для читання, розуміння, аудіювання й говоріння; - вироблення й введення до ступеня автоматизації в студента навчальних алгоритмів по всіх видах мовленнєвої діяльності; - усна комунікація від монологу до діалогу й, навпаки, із застосуванням завдань й ігор проблемно-пошукового характеру. Варто зауважити, що в навчанні повинні широко використатися сучасні дидактичні принципи сугестивності, наочності, використання аудіо- і мультимедійних засобів і т.ін. Говорячи про систему вправ, що випереджають усне спілкування, викладачеві необхідно пам'ятати про їхню загальну побудову й розуміння труднощів: від однієї труднощі в одній вправі до розпізнавання схожих за видом явищ, про циклічність повторення досліджуваного матеріалу в малих дозах протягом тривалого часу, про введення навички до автоматизму, про ускладнення вправ і т.ін.

Викладач УМІ повинен добре знати особливості наукових і технічних текстів по спеціальності й у міру потреби знайомити з ними студентів. У першу чергу це наявність спеціальної термінології, особливої загальнонаукової лексики, специфічної службової лексики, слів або інших складних граматичних конструкцій. Основою для навчання буде служити текст. Викладач повинен відібрати ті види й типи текстів по досліджуваній спеціальності, які допоможуть студентові реалізувати комунікативні можливості говоріння. Варто починати з найпростіших описів і характеристик і монологічної форми їхньої обробки на самому початковому етапі. Потім можна переходити й більше складні за структурою й стилем тексти, але якомога раніше намагатися виробити в студента алгоритм його діяльності в режимі комунікативної пари „викладач або мультимедійні засоби – студенти”. Але однією з головних і обов'язкових умов повинна залишатися постійна комунікативна орієнтованість усіх матеріалів на усне мовлення в рамках конкретних мовних ситуацій учбово-наукової сфери діяльності.

КОНТРОЛЬ – ОДИН ИЗ СПОСОБОВ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ

Шевченко И.М., преподаватель

Контроль на занятиях должен отражать специфику иностранного языка как учебного предмета. При изучении учебных дисциплин, знакомящих с основами наук, цель контроля заключается в определении уровня знаний, приобретенных в области той или иной науки и в меньшей степени – сформированных навыков и умений. Усвоение иностранного языка предусматривает в первую очередь овладение способами пользования языком в различных видах деятельности и сферах общения. Поэтому контроль знаний системы языка не дает представления о практическом владении языком, т.е. об уровне коммуникативной компетенции. Следовательно, ведущим объектом контроля на занятиях по языку являются речевые умения. Контроль навыков выполнения действий и операций с языковым материалом при коммуникативном обучении должен быть направлен не столько на проверку знания лексических единиц и умение образовывать с их помощью грамматические формы, сколько на умение выполнять действия с ними при оформлении своих мыслей и понимании мыслей других людей, говорящих на изучаемом языке.

Необходимо оценивать успехи учащихся в отдельности за овладение языковым материалом и за сформированность речевых умений.

На занятиях по языку принято выделять следующие функции контроля:

1) диагностическую – определяет уровень владения языком в соответствии с программными требованиями. Объектами контроля здесь являются средства общения и деятельность общения;

2) обучающую – способствует повторению и закреплению пройденного на занятиях материала, следовательно, контроль является одним из способов обучения языку;

3) управляющую – обеспечивает управление процессом овладения языком благодаря использованию специальных учебных материалов и разработанной методике их применения в ходе контроля;

4) корректирующую – проявляется во внесении преподавателем изменений в процесс обучения языку на основе полученных в ходе контроля данных;

5) стимулирующую – создает положительные мотивы учения. Проведение или ожидание контроля стимулирует учебные действия учащихся, является дополнительным фактором их учебной деятельности;

6) оценочную – позволяет вынести суждение о результатах деятельности как обучаемого, так и обучающего, эффективности самого процесса обучения.

Различают предварительный, текущий, промежуточный и итоговый виды контроля. Цель предварительного контроля заключается в том, чтобы установить исходный уровень владения языком и присущие студентам индивидуально-психологические качества, которые способствуют успешности обучения (память, внимание, интересы, общее развитие, склонности). Такой контроль обеспечивает дифференцированный подход к обучению и позволяет наметить стратегии обучения языку и сформировать учебные группы с учетом уровня подготовки и психологического развития учащихся. С этой целью используются тесты, в том числе и психодиагностические. Так, популярный *тест Айзенка*, относящийся к группе интеллектуальных тестов, используется для оценки различных аспектов умственной деятельности человека, в том числе и способностей к изучению языков.

Текущий контроль позволяет судить об успешности овладения языком, процессе становления и развития речевых навыков и умений. Этот контроль должен быть регулярным и направлен на проверку усвоения учащимися определенной части учебного материала. Промежуточный контроль проводится по завершении изучения темы. Он позволяет судить об эффективности овладения разделом программного материала.

Итоговый контроль направлен на установление уровня владения языком, достигнутого в результате усвоения значительного по объему материала. Особенность такого контроля заключается в его направленности на определение прежде всего уровня коммуникативной компетенции. Для этого используются специальные тесты, позволяющие с достаточной степенью объективности оценить результаты обученности каждого учащегося.

СЕМАНТИЗАЦИЯ ЛЕКСИКИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Тубол Н.А., преподаватель

Семантизация лексики – одно из ведущих направлений при изучении любого языка. Она включает в себя целый ряд взаимосвязанных и взаимообусловленных моментов: овладение определенным количеством слов из активного и пассивного фондов; знакомство с системными и квазисистемными группировками; однозначными и многозначными словами, имеющими несколько лексико-семантических вариантов; контекстными связями слов.

Цель работы по введению и объяснению лексического материала заключается в достижении полного его понимания, осмысления учащимися сходств и различий в объеме значений семантизируемых коррелятов русского, родного и иностранного языков.

Под семантизацией лексических единиц нового для учащихся языка понимается раскрытие значений усваиваемых слов и выявление особенностей их семантики в сопоставлении с эквивалентными единицами родного языка.

Вопросам семантизации лексики иностранных языков в настоящее время уделяют большое внимание методисты и психологи.

Для раскрытия значения новых иноязычных слов предлагаются как беспереводные, так и переводные приемы:

- зрительная наглядность;
- объяснение значения слова уже известными единицами лексики изучаемого языка;
- использование синонимов и антонимов;
- определение значения с помощью контекстуальной догадки;
- определение значения на основе морфемного или словообразовательного анализа;
- перевод слова соответствующим ему эквивалентом родного языка;
- перевод-разъяснение, т.е. толкование значения слова на родном языке.

Выбор способа семантизации зависит от целого ряда факторов, прежде всего, от особенностей самого слова: его формы, значения, сочетаемости и т.д. Так, абстрактные слова нецелесообразно семантизировать с помощью наглядности или иллюстративного материала, а в ряде случаев то или иное русское слово не может быть

переведено одной лексемой. Также необходимо принимать во внимание, относится слово к активному или пассивному минимуму: слова активного минимума поясняются преподавателем, а пассивного – могут быть семантизированы студентами самостоятельно с помощью словаря при чтении в аудитории.

Степень качества понимания и глубина усвоения изучаемой лексики во многом зависят от выбора того или иного способа семантизации наиболее рационального, эффективного в каждом конкретном случае. Во-первых, это возрастные особенности учащихся, непосредственно влияющие на организацию процесса обучения. Раскрытие значения иноязычных лексем с помощью предметной наглядности, успешно применяемое на начальном этапе обучения, в дальнейшем начинает уступать по эффективности таким более сложным приемам семантизации, как синонимия и антонимия, догадка по контексту, словообразовательный анализ и др., активизирующим и развивающим мыслительную деятельность учащихся.

Во-вторых – это уровень обучения, имеющийся у учащихся опыт в изучаемом языке. На начальном этапе он, естественно, минимален, невелик и лексический запас у обучаемых. В это время возможности использования беспереводных способов семантизации в значительной мере ограничены объемом знаний учащихся. Однако в определенных случаях, когда знания учащихся позволяют, в практике преподавания иностранных языков может иметь место раскрытие семантики слов путем подбора синонимов и антонимов, догадки по контексту, а также толкование слова средствами изучаемого языка, если привлекаемый для объяснения материал хорошо знаком учащимся. В последующие годы, на продвинутом этапе обучения, использование этих приемов приобретает систематический характер.

В-третьих, большое влияние на выбор эффективных приемов семантизации оказывает характер предлагаемого для усвоения материала, его трудности для учащихся в связи с действием внешней лексико-семантической интерференции.

Следует отметить, что ни один из приведенных приемов раскрытия лексических значений слов не является универсальным. Наиболее эффективным каждый из них оказывается в комбинации с другими средствами семантизации, полезно объединять вербальную наглядность (контекст) и невербальную (рисунки, жесты).

РАБОТА НАД ИНТОНАЦИЕЙ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ И КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Голованенко Е.А., *ст. преподаватель*

Прежде чем говорить о том, как работать над интонацией, следует немного сказать о том, что такое интонация. Интонация представляет собой совокупность просодических (суперсегментных) средств языка: мелодики (изменение тона голоса по высоте), интенсивности (силы, громкости произношения отдельных слов или слогов), длительности (общий темп речи и относительная длительность отдельных элементов речи), тембра, паузации. Все компоненты интонации выступают в единстве и тесном взаимодействии между собой.

Лингвистическая значимость интонации неоспорима. Функции интонации в речи многообразны. Одной из важнейших является коммуникативная функция интонации. Предложение, как и слово, вне контекста многозначно, интонация конкретизирует смысл предложения, служит для выражения отношения субъекта к высказываемому (чувства, оценки и т.п.)

В русском языке, по классификации Е.А. Брызгуновой, выделяется семь типов интонационных конструкций (ИК), каждый из которых имеет свою фонетическую характеристику и способен выражать несовместимые в одном контексте смысловые различия.

Каждая ИК может состоять из трёх частей: интонационного центра (ударный слог главного по смыслу слова), предцентральной и постцентральной частей (наличие двух последних частей необязательно). Различительными признаками ИК являются движение тона на гласном центра и соотношение уровней тона составных частей ИК.

Один и тот же тип ИК может употребляться для передачи разных значений, н-р, ИК – 3 – при выражении вопроса, вежливой просьбы, незавершённости, перечисления и т.п.

Исходя из выше сказанного понятно то значение, которое должно уделяться работе над произношением при обучении студентов-иностранцев русскому языку. Особое внимание следует уделять этому аспекту на начальном этапе обучения. Именно в это

время происходит усвоение фонологической системы русского языка и формирование на её основе специфических для русского языка слухопроизносительных навыков, которые представляют собой автоматизированные операции, обеспечивающие правильное звуковое, акцентно-ритмическое и интонационное оформление высказывания при продукции речи и правильное понимание её в процессе рецепции. Система слухопроизносительных навыков служит основой для формирования коммуникативных умений.

Слуховые и произносительные навыки существуют в неразрывном единстве, поэтому непременным условием общей работы над произношением является не только овладение артикуляционной базой, но и развитие фонематического, ритмического и интонационного слуха.

В процессе обучения интонированию на начальном этапе рекомендуется аналитико-имитативный путь, представляющий собой сочетание различных способов: и описания, и имитации. Приступая к работе над ИК на начальном этапе преподаватель описывает строение каждой из ИК, будь то ИК-1,-2,-3 или 4, показывает движение тона в разных частях ИК, акцентируя внимание на значимых изменениях тона, заучивает со студентами звуковой эталон. Анализ интонационных структур дополняется использованием интонационных схем, дирижирования. Не следует отказываться и от использования мимики и жестов.

Особую роль в обучении произношению ИК на начальном этапе и созданию звукового эталона имеют технические средства обучения: магнитофон, компьютерные программы по обучению произношению и т.п. Для создания долговременной памяти очень важно постоянство воспринимаемого звукового образа, которое надёжнее всего обеспечивается с помощью фонограмм. Не менее важно записывать речь самого учащегося, так как прослушивание записи своей речи помогает ему услышать собственное произношение со стороны.

Принцип активного владения звуковой стороной языка предполагает, что основным в обучении произношению является развитие у учащихся не теоретических знаний, а практических навыков и умений. Эта задача решается при помощи системы упражнений, представленных в учебно-методических пособиях, разработанных и используемых на кафедре.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Казанджиева М.С., доцент

Целью высшего профессионального образования всегда являлась подготовка компетентного и образованного специалиста. Профессиональная подготовка иностранных студентов находится в прямой зависимости от степени владения языком изучаемой специальности, а проблема формирования функциональной и прагматической компетенции, являясь одним из актуальных вопросов лингводидактики, со всей очевидностью сводится к текстовой компетенции.

Широкое использование в научном обиходе таких понятий как языковая личность, конструктивная активность языковой личности, риторически образованная личность, разработка новых подходов к анализу индивидуальной речемыслительной деятельности (например, синергетического) свидетельствует о социальной потребности современного общества в специалистах, владеющих умениями текстовой деятельности во всем ее разнообразии. Именно текстовая деятельность связывает человека со структурой социума и отражает в себе этот социум.

Умения текстовосприятия и текстопорождения являются важнейшими профессиональными качествами индивида. А для иностранных студентов эти умения становятся еще и системообразующими, поскольку учебные тексты на русском или украинском языке выступают не только материалом для совершенствования всех видов речевой деятельности, но также иллюстрацией языковых фактов, источником социокультурной информации и т.д.

Успешная текстовая деятельность студентов-иностранцев может быть обеспечена прежде всего текстовой компетентностью и рефлексивной грамотностью, т.е. осознанным восприятием собственно языкового материала, лингвистическим видением текста, отражением процессов и результатов мышления в разнообразных высказываниях и текстах.

КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ УМЕНИЙ ГОВОРЕНИЯ КАК ВИДА РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Шевцова А.В., *доцент*

Проблема оценки имеет не только методический, но и педагогический, нравственный и другие аспекты. Особенно сложной является проблема оценки речевой деятельности в силу сложности самого контролируемого объекта.

Критерии выделения уровней владения языком, предложенные лингвистами и психологами, либо недостаточно конкретизированы с точки зрения применения их в методике (как, например, уровни языка О.Есперсена: „понятный”, при котором, несмотря на определённое количество ошибок, искажающих нормативность языка, коммуникативная функция языка реализуется; „правильный”, „хороший” (говорящий точно и полно излагает свою мысль, своей речью воздействует на чувства слушающих), либо констатируют возможные виды речи, которыми пользуется любой индивид в зависимости от условий и целей общения. Но на усвоении некоторых из них (за исключением инициативной речи) невозможно осуществить полноценную коммуникацию (уровни речи Ф.Кайнца: механическая, автоматическая, имитативная, реактивная и инициативная).

Среди существующих в методике подходов к оценке уровня владения иноязычной речью можно выделить несколько, дающих возможность решения данной проблемы: лингвистический, психологический, психолингвистический, логико-смысловой.

При лингвистическом подходе к оценке высказывания обращается внимание на значительное количество показателей, соотносимых с различными единицами и уровнями языка и речи. Данный подход, обладая рядом достоинств, имеет ряд недостатков. На основании лингвистического подхода нельзя определить уровень развития речи, степень владения коммуникативной компетенцией, адекватность сообщения теме.

Сторонники психологического подхода исходят из того, что речь – это особого рода деятельность, которая складывается из действий, состоящих из операций. Исполнительная часть действия – говорение – предполагает оптимальный уровень выполнения всех

действий, который характеризуется качественностью (безошибочностью), быстротой, отсутствием напряжения и утомления. Однако проблемы установления уровня владения речью в целом и при психологическом подходе полностью не решаются.

Опираясь на теорию речевой деятельности и концентрируя своё внимание на процессе говорения, сторонники психолингвистического подхода выдвигают такие показатели уровня владения иноязычной речью, как наличие и степень проявления самоконтроля у говорящего, темпоральные характеристики речи, номенклатура ошибок, появляющаяся в процессе говорения. Несмотря на значимость их для целей контроля формальной стороны речевой деятельности, этот подход нерелевантен без учёта содержательной стороны речи.

Логико-семантический, или информативно-содержательный подход предполагает рассмотрение смысловой стороны высказывания. Рассматривая смысловую сторону речи, исследователи обращают внимание и на форму презентации содержания. К форме презентации содержания ими преимущественно относится логичность изложения. Это показатель в одних случаях не конкретизируется или конкретизируется как наличие временных, причинно-следственных и противительных связей, в ряде других случаев этот показатель, напротив, настолько перегружен, что перестаёт быть орудием действенного измерения устной речи.

Так как ни один из подходов к установлению уровня владения речью, взятый изолированно, не обеспечивает объективной оценки такого сложного явления, которым является речь, исследователи пользуются достаточно широкими наборами показателей в различных комбинациях, что в свою очередь приводит к перегрузке самого процесса оценки. Затрудняет процесс оценки и неконкретность отбираемых критериев.

Существенным недостатком предлагаемых наборов критериев является отсутствие в них важнейшего показателя успешности осуществления речевой деятельности – достижения целей общения. Проявляется чисто субъективный подход к оценке содержательного аспекта высказываний по теме.

Подводя итог сказанному, следует отметить, что вопрос о критериях оценки речевой деятельности в обучении иностранным языкам остаётся актуальной проблемой.

+

ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИЙ ИМЕНТЕЛЬНОГО ПАДЕЖА НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

Пилипенко-Фрицак Н.А., преподаватель

Изучение склонения всех имен русского языка вызывает у англофонов большие затруднения. Это обусловлено тем, что в английском языке имена не изменяются в зависимости от синтаксической функции в словосочетании и предложении, отсутствует само понятие падежа и склонения.

При последовательном изучении падежей необходимо объяснять функции именительного падежа, поскольку после изучения винительного падежа учащиеся неправильно заменяют именительный винительным или наоборот. Такие ошибки вызваны тем, что, несмотря на явное с точки зрения русского языка различие в функции подлежащего и прямого дополнения и соответственное размежевание именительного и винительного падежей, англофоны не сразу и не всегда ощущают это различие. Этот факт можно, видимо, объяснить тем, что отсутствие в английском языке формальных показателей для выражения подлежащего и дополнения не требует фиксации этого различия и на функционально-семантическом уровне.

Об именительном падеже следует, в первую очередь, сказать, что это исходная форма существительного, приводящаяся в словарях. И далее дать два его основных значения: субъекта действия и предиката. Значение субъекта действия вначале дается упрощенно, как значение производителя действия: *Студент читает*. Выявить это значение в аудитории можно индуктивным путем.

Более сложным является объяснение предикативного значения: *Крисент – студент*. Объяснение начинаем с выявления индуктивным путем роли слова *Крисент* (роль подлежащего) и ставим вопрос о роли слова *студент*, т.е. второго именительного падежа в предложении. Выясняем, что

этот именной падеж не является субъектом высказывания, а дает основную информацию о субъекте, может определить его качество. В этом значении именной падеж выполняет в предложении вторую роль – предиката. Тут же обращаем внимание учащихся на тот факт, что, поскольку имеющих значений намного больше, чем количества падежей, каждый падеж имеет несколько значений. Именной падеж имеет два рассмотренных значения.

Именной падеж в значении субъекта представляется в двух предложениях–моделях двух коммуникативных вариантов структуры:

Студент читает. – Читает студент.

Карта висит справа. – Справа висит карта.

Обращаем внимание учащихся на то, что слово, слово, содержащее новую информацию, являющееся ответом на вопрос, стоит в конце предложения.

Также даем учащимся информацию о том, что в русском языке подлежащее, выраженное именительным падежом, в зависимости от коммуникативного назначения предложения, в отличие от английского языка, может занимать любое место в предложении. С помощью преподавателя учащиеся приводят соответствующий перевод:

Студент читает. – The student is reading.

Читает студент. – It is a student who is reading. A student is reading.

Карта висит справа. – The map is on the right.

Справа висит карта. – There is a map on the right.

Знакомим учащихся также со структурой кратких ответов и даем их перевод:

Кто читает? – **Студент.** The student is.

Что делает студент? – **Читает.** He is reading.

Усвоение позиции именительного падежа в предложении составляет основную задачу закрепления именительного падежа в значении подлежащего.

УЧЁТ ТИПА ВОСПРИЯТИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ АУДИРОВАНИЮ

Дунь Н.Л., *ст. преподаватель*

В процессе обучения иностранных учащихся аудирование является как целью, так и средством обучения.

Аудирование – сложный вид речевой деятельности. Студенты не всегда успешно им овладевают. Одна из причин – недостаточный учёт особенностей восприятия учащихся.

Тип восприятия (визуальный, аудиальный, кинестетический) существенно влияет на овладение аудитивными навыками и умениями. Следует отметить, что в чистом виде не существует ни один тип. Студенты с доминирующим визуальным типом восприятия отдают предпочтение чтению, а студенты с развитым кинестетическим типом восприятия лучше всего выполняют письменные задания.

У визуалов аудирование вызывает большие трудности в силу их личностных психологических особенностей. В связи с этим задачей преподавателя является подбор такой серии упражнений и заданий, который позволил бы, особенно на начальном этапе, развивать навыки аудирования с опорой на зрительную наглядность (картинки, символы, структурно-логические схемы). Задания могут быть такими: прослушайте речевые образцы и покажите соответствующие им иллюстрации; прослушайте рассказ и перескажите ту его часть, которая является описанием данного рисунка. Постепенно следует переходить к аудитивным способам презентации учебного материала без зрительной опоры.

При преобладании кинестетического типа восприятия для студентов полезны, особенно на начальном этапе, манипуляции с предметной наглядностью, а также запись со слуха воспринимаемой информации. Например, предлагаются задания: прослушайте предложения и выполните соответствующие действия с предметами или имитируйте эти действия; запишите названные в тексте числа, имена собственные, черты характера.

Таким образом, учёт типа восприятия учащихся позволяет на практике реализовать идею лично ориентированного обучения, без чего невозможно сделать учебный процесс более эффективным.

ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ КОММУНИКАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ АКТИВНЫХ ФОРМ РАБОТЫ

Бурнос Е.Ю., преподаватель

Формированию коммуникативных качеств личности способствует коллективная работа, групповое взаимодействие, так как в процессе такого обучения преподаватель имеет возможность провести учащегося от умения реализовать конкретные интенции в отдельной структуре в контролируемых ситуациях со строго ограниченным количеством участников к умению строить собственную программу обучения с минимальным использованием ситуативных опор.

Речевые задачи, с помощью которых реализуется обучение, являются эффективным средством, позволяющим осуществить функционально-коммуникативный подход к изучению языка. Это задания, четко ориентированные на тип высказывания, требующих от обучаемых самостоятельного отбора языковых средств в соответствии с задачами речевого общения, позволяющие включить усвоенные знания в реальное общение.

Обучение общению начинается с решения задач ориентировки иностранных студентов в ситуациях, осознание ими закономерностей типа общения, построения диалога или полилога, определение статуса коммуникантов и ролевой структуры общения, осознание особенностей речевого поведения каждого из коммуникантов, понимание учащимся основных способов запроса, сообщения информации и побуждения к чему-либо.

На следующем этапе обучения общению в центре внимания оказываются задачи, направленные на выработку умений реализовать основные интенции, характерные для каждого из коммуникантов, на выработку у учащихся умения выступать в различных социальных ролях.

На завершающем этапе студенты ориентированы на выполнение задач, направленных на выработку умений реализовать все необходимые интенции коммуникантов в диалоге и полилоге, выражение различными способами тождественного семантического содержания и узнавание его в различных комбинациях, выбор

адекватных языковых средств в зависимости от изменения составляющих коммуникативной ситуации (ролевого статуса участников общения, психологического типа партнера по общению, временных рамок общения и др.).

Конечной целью обучения общения является выработка умений реализовать определенные интенции общения, выполнять различные социальные роли, анализировать конкретные ситуации общения, выдвигать собственные тактики речевого поведения.

Для решения поставленных задач вся стратегия обучения должна быть направлена на обеспечение того, чтобы каждый студент чувствовал себя «деятелем» на уроке, чтобы отдельный урок был ориентирован на обучаемого. Для этого необходимо: четкое видение конечных и поэтапных целей обучения, проблемность как обучающих материалов, так и формулировок заданий, коллективное выполнение и коллективная его оценка, непринужденная атмосфера на занятии, стимулирование творчества студента со стороны преподавателя.

Для работы необходимо использовать проблемные, коммуникативно обращенные тексты, создающие потребность в общении. Во всех материалах обучения необходим элемент новизны.

Чтобы обучение было успешным, учащийся должен находиться в психологически благоприятном для восприятия состоянии. Преподавателю важно уметь творчески «освободить пространство» для действий студентов.

Контроль и оценка знаний должны проводиться так, чтобы снять возможность появления у учащихся комплекса неполноценности. Преподаватель не должен упускать возможность отметить успехи учащихся. Ошибки лучше исправлять путем переспроса или правильного повторения фразы. Типичные ошибки в спонтанной речи учащихся можно записать и отработать потом в упражнениях. Нельзя прерывать ответ исправлениями, когда идет процесс речевого воплощения мыслей.

Исходя из сказанного, можно утверждать, что обучение коммуникативной деятельности с использованием активных форм работы очень актуально и позволяет значительно повысить мотивацию при изучении русского языка как иностранного.

НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЙ КОМПОНЕНТ АУТЕНТИЧНЫХ ИСТОЧНИКОВ

Конек О.П., *ст. преподаватель*

В современной лингводидактике сложилась качественно новая теоретическая парадигма, с позиции которой процесс обучения иностранному языку рассматривается как процесс формирования вторичной языковой личности (Ю.М. Караулов, И.И. Халеева и др.). Отмечается необходимость формирования лингвокультурологической компетенции вторичной языковой личности. Важную роль при этом играет использование культурного и духовного наследия страны изучаемого языка, представленного в аутентичных источниках, ибо такие источники содержат определенные символы, характерные для национального менталитета.

Анализ символической системы аутентичных текстов в значительной степени проясняет сложную проблему соотношения национально-специфического и универсально-общечеловеческого в менталитете разных народов, эпох, культур. Основными источниками и носителями национально-культурных сведений являются слова и фразеологизмы, представленные в аутентичных профессионально значимых текстах. Это указывает на необходимость выявления и обработки национально-культурной информации, содержащейся в аутентичных текстах.

В презентации лексических единиц, в ядре значения которых находится информация культурно-исторического содержания, необходим интегрированный подход, предполагающий выход в историю, культурологию, искусство, поскольку национально маркированные слова и фразеологизмы требуют соответствующего способа семантизации или национально-культурного комментирования. Поэтому описание слов и фразеологизмов рассматриваемого типа на всех этапах обучения должно слиться с энциклопедическим. Текст поясняет культурный компонент значения слова, содержит культуроведчески ценные слова, которые в процессе комментирования вплетаются в текст и в нем же разъясняются.

Номинация национально маркированных слов и фразеологизмов с помощью текста способствует развитию коммуникативной компетенции, расширению тезауруса и

осуществляется с позиций коммуникативно-деятельностного подхода в лингводидактике. В логико-смысловой динамике аутентичного профессионально значимого текста все номинативные единицы, в том числе национально маркированные, получают определенность, необходимую в процессе речевого общения.

Кроме чтения аутентичных профессионально значимых текстов, огромное значение приобретает знание студентами текущей обстановки в стране изучаемого языка, ее культуры, традиций, социальной структуры, государственного устройства и демографических особенностей.

Лингвострановедческие материалы из масс-медиа могут быть использованы для формирования у студентов навыков всех видов речевой деятельности.

Обучение студентов построению развернутого монологического высказывания на материале аутентичных профессионально значимых и газетных текстов страноведческого характера – один из видов работы по развитию навыков устной речи. Газетный текст является одной из форм когнитивного и социально-исторического опыта социума. Газетный текст – это база развития тезауруса обучаемого. Работа над газетным текстом предполагает такие операции, как анализ, синтез, умозаключение и прогнозирование. Огромное количество информации, заключенной в газетных текстах, побуждает к выработке гибкого подхода к чтению, к развитию способности извлекать информацию с разной степенью глубины и полноты в зависимости от коммуникативной задачи.

Основной задачей работы над аутентичным профессионально значимым текстом масс-медиа является выведение его информации в устную речь. Чтение и выведение информации в устную речь предполагает постоянную активность студента, направленную на восприятие и переработку как языковой, так и содержательной информации текста.

Задача обучения монологизированию решается за счет компрессии информации текстов. Особое внимание при этом следует уделять таким видам речевой деятельности, как сообщение, рассуждение, доклад, ибо они отражают процесс формирования и формулирования мысли.

ОБУЧЕНИЕ ФАТИЧЕСКОМУ ОБЩЕНИЮ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР КУЛЬТУРНОЙ АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Киселева А.И., *ст. преподаватель*

Для адекватного осуществления речевого контакта в условиях межкультурной коммуникации иностранцу необходимо знание специфики коммуникативного поведения носителей изучаемого языка, понимание и распознавание вербальных и невербальных, явных и скрытых знаков личных отношений. По мнению Т.Г. Винокур, именно фатическая (контактоустанавливающая) речь выражает человека как языковую личность, поскольку в процессе такого общения интересы говорящих находятся в эмоциональной сфере: собеседники сосредоточены друг на друге, а не на предмете разговора. Поэтому обучение фатической коммуникации, безусловно, является важной задачей, решение которой призвано способствовать социальной и культурной адаптации студента в иноязычной среде.

Актуальна эта учебная задача еще и потому, что одним из современных признаков языка является активное проникновение фатической коммуникации, являющейся основным признаком разговорного общения, в другие пласты речи. Как отмечают исследователи вопроса, единицы контакто моделирующего ареала составляют в разговорно-бытовом дискурсе в среднем 41,4%, в массово-информационном – 53,5%, в научном – 35,1% (С.В. Андреева).

Фатические коммуникативы - специфические вербальные и невербальные средства, посредством которых осуществляется фатическое общение (установление, поддержание и размыкание контакта). В разной степени фатические коммуникативы присутствуют в любом языке и практически всегда отражают специфику национального речевого поведения. В процессе обучения иностранцев русской речи необходимо формировать у них понимание национальных особенностей фатической коммуникации.

Ситуации применения фатических средств разнообразны и постоянно встречаются в обыденной жизни. Конечно же это, прежде всего, этикетные акты, структурирующие общение: ситуации знакомства; привлечение внимания собеседника; выражение благодарности, сочувствия; извинение, поздравление, пожелание

одобрение, комплимент, просьба, приглашение, предложение, совет и другие. Кроме того, фатическое общение происходит и в ситуациях, когда молчание неприлично и, чтобы не утратить контакт, нужно заполнить неловкую паузу разговором ни о чем. Это могут быть разговоры о предметах, которые на самом деле не интересуют коммуникантов. Фатические компоненты также часто присутствуют в информационной коммуникации, обогащая ее и облегчая адресату восприятие информационно насыщенного текста.

Вербальные фатические коммуникативы – это различные фразы-клише, этикетные формулы, инициальные фатические реплики (включатели, выключатели, стимуляторы контакта), диалогические повторы, указывающие на отношение слушающего к реплике говорящего, интенсификаторы речи, междометия, средства персонификации, множество других языковых средств. Все они в разной степени семантически опустошены. Невербальная фатическая коммуникация представляет собой систему разнообразных неречевых сигналов, которые несут этикетную, эмоциональную, контакторегулирующую информацию: пространственные предпочтения контактеров, дистанцирование, особенности голоса (мелодика, скорость говорения, интонация, громкость), особенности зрительного контакта при общении, мимика, позы, различные телодвижения, жесты (рукопожатие, тактильные контакты, помахивание рукой при встрече и прощании, знаки одобрения – порицания, согласия-несогласия).

Для иностранца важно правильно интерпретировать те или иные проявления эмоций собеседника. Для многих народов характерно эмотивное общение, то есть проявление эмоций носит преднамеренный характер и представляет собой продуманную стратегию коммуникативного акта (улыбка для другого). В то же время русское общение отличается эмоциональным характером, когда чувства проявляются спонтанно, открыто, искренне (улыбка для себя). В повседневном общении русские, в отличие от представителей европейских культур, более сдержанны, реже улыбаются, избегают преувеличений. Эта национальная черта часто ошибочно воспринимается иностранцами как проявление недружелюбия.

Правила фатики помогают создать необходимый фон для информационного общения, обеспечивают гармоничную, полноценную речевую коммуникацию.

К ВОПРОСУ ОБ ОСНОВНЫХ КРИТЕРИЯХ ХОРОШЕЙ РЕЧИ

Скварча О. Н., *ст. преподаватель*

Представление о хорошей речи, ее эталоне исторически изменчиво, обусловлено социально, а иногда и территориально, поэтому дать определение хорошей речи сложно.

Со временем в обществе происходят явные сдвиги в представлениях об эталоне хорошей речи, поэтому не современная речь не может восприниматься как хорошая.

Различны представления о хорошей речи у разных поколений, поэтому нельзя подходить к оценке речи с одними и теми же критериями без учета возраста и социально-профессиональной принадлежности говорящего. Совершенно очевидна зависимость оценки речи от функционально-стилевой принадлежности, формы и условий ее осуществления.

Е. Н. Ширяев дал очень емкое определение культуры речи: Культура речи – это такой набор и такая организация языковых средств, которые в определенной ситуации общения при соблюдении современных языковых норм и этики общения позволяют обеспечить наибольший эффект в достижении поставленных коммуникативных задач.

Хорошая это речь или плохая, нельзя решать вне учета ее ситуации, поставленных говорящим коммуникативных задач, но это обязательно такая речь, в которой соблюдаются современные языковые нормы, этика общения и которая может способствовать достижению наибольшего эффекта.

Хорошая речь – это, прежде всего, речь целесообразная, критерий ее хороших качеств касается не только формы выражения мысли, но и самого содержания сказанного или написанного.

Соблюдение современных языковых норм также входит в понятие «хорошая речь». Оценка качества речи зависит от очень многих условий, в том числе социолингвистических.

Как правило, риторически организованная речь лучше, эффективнее по своему воздействию, но она настолько противоречит условиям разговорного общения, что даже в случае ее осуществления, вызвала бы неприятие такой речи из-за ее нарочитости.

Хорошая речь – речь не стереотипная, повторяющая штампы, а творческая, выражающая интенции ее автора и вызывающая адекватное понимание у адресата. Именно адекватность понимания делает речь эффективной и поэтому далеко не всякую творческую, оригинальную речь можно назвать хорошей.

Очевидно, что хорошая речь нуждается в большом словарном запасе, необходимом для выражения любого понятия, любой мысли и любого чувства. Только при этом не надо забывать, что его наличие и даже умение свободно им пользоваться (что не всегда сопутствует пассивному лексикону), необходимое, но еще не достаточное условие хорошей речи: надо еще помнить о возможностях адресата понимать сказанное.

Само наличие большого запаса слов находится в прямой связи с типом речевой культуры, который в свою очередь тесно связан с типом общей культуры. Как правило, хорошая речь продуцируется носителями элитарного типа речевой культуры. В сфере литературного языка находятся два сложившихся (элитарный и среднелитературный) и два складывающихся типа (литературно-разговорный и фамильярно-разговорный, обычно пересекающийся с жаргонизирующим, который находится уже за пределами сферы литературного языка).

Сказанное выше говорит еще об одном параметре хорошей речи – допустимости и недопустимости тех или иных отклонений от норм. Очевидно, что орфографические, пунктуационные и орфоэпические ошибки неравноправны с точки зрения степени их допустимости.

Таким образом, хорошая это речь или плохая, нельзя решать вне знания ситуации ее осуществления и распространения, ее целей и задач, отношений между коммуникаторами, характера и свойств адресата речи.

Хорошая речь – целесообразная речь, успешная для адресанта и эффективная для адресата.

Правильность речи – необходимое, но недостаточное качество для критерия хорошей речи.

Хорошая речь всегда соответствует нужной в данной ситуации функциональной разновидности литературного языка и используемой форме речи (устной или письменной), национальным традициям общения и этическим нормам поведения.

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦИИ НАУЧНЫХ ТЕКСТОВ

Роденко А.В., *ст. преподаватель*

На элементарном и базовом этапах обучения студентов-иностранцев украинскому/русскому языкам использование аутентичных текстов чаще всего является нецелесообразным. Текстовые материалы учебников научных дисциплин ориентированы на специфически подготовленного адресата — украинского учащегося, обладающего определенными зачатками профессиональной компетенции: базовыми знаниями в области точных наук, к примеру, инженерии — математики, владением ее логическим аппаратом, умением читать схемы, чертежи и т. п. Тексты, предназначавшиеся авторами для носителей языка, т. е. включающие всё разнообразие лексики и грамматических форм, фоновые знания и т. д., могут сделать и часто делают непомерно сложным весь учебный процесс. В связи с этим все имеющиеся учебники и учебные комплексы, адресованные студентам 1-го курса технических вузов в подавляющем большинстве содержат адаптированные тексты, тематически относящиеся к физике, химии, частично к математике и черчению.

При чтении учебно-научного текста на занятиях по русскому языку на начальном этапе обучения иностранец в первую очередь преследует прагматическую цель — извлечение из текста профессионально значимой информации, однако, как правило, эта информация ему недоступна. Из-за отсутствия знаний и навыков работы с научным стилем речи иностранный студент сталкивается с проблемами, которые условно можно разделить на 3 группы: 1) незнание терминов; 2) незнание синтаксических конструкций, обслуживающих письменную форму научного стиля речи; 3) плохое знание довузовской (школьной) программы по физике, математике, черчению и другим предметам. Магистранты и аспиранты сталкиваются с кругом проблем, не менее важным. Это либо незнание терминологии с русской основой, либо незнание конкретных узкопрофильных дисциплин, либо отличие изученной ранее инженерной традиции от конкретной инженерной школы определенного вуза.

Одна из главных трудностей, возникающих при чтении научной литературы у студентов-иностранцев, – непонимание специфической терминологии. Решить эту проблему помогает правильный отбор текстов. Однако может возникнуть и другая трудность – в понимании целого текста, его логики. Процесс понимания складывается из точного знания значения слов, умения устанавливать их связи в рамках суждения, наличия достаточного запаса знаний, необходимых для адекватного восприятия материала. Если данных составляющих нет, возникает необходимость в адаптации научных текстов. Адаптированный текст – это облегченный или специально составленный (под задачу, для определенных условий) текст. При адаптации текстовой материал приспособляется к уровню восприятия и трансформируется в форму, доступную для понимания в зависимости от уровня владения языком.

Для научно-технического стиля свойственно однозначное стремление к отчетливости и строгости повествования, отказу от непрямых, описательных наименований объектов, широкому применению штампов и стереотипов специальной лексики.

Основная составляющая процесса адаптации – содержательное и формальное упрощение текста. Сложная лексика заменяется на общедоступную. Сложные синтаксические структуры уменьшаются в объеме, а в некоторых случаях упрощаются.

По степени текстового охвата выделяю глобальные и частичные адаптации. Глобальные адаптации охватывают всю текстовую схему и связаны с общим качественным изменением речевой структуры текста. Частичные адаптации относятся к отдельным сегментам текста, они приводят к внесению существенных изменений за счет мелких сокращений и синонимических замен трудных мест. Частичная адаптация может осуществляться за счет сокращения крупных блоков текста. Возможна еще и легкая адаптация текста, производимая путем сокращения трудных для усвоения иностранцами студентами конструкций с сохранением содержательной последовательности основной части текста. Таким образом, в широком смысле понятие адаптации текстов можно объяснить как упрощение структуры, сокращение количества сложных элементов с сохранением смысловой и информационной наполненности текстового материала.

ЗНАЧЕНИЕ ГРАММАТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ – ИНОСТРАНЦЕВ

Дегтярева Т.О., *доцент*

В курсе изучения любого иностранного языка, в том числе и русского как иностранного, особая роль грамматики состоит в том, что она является именно той необходимой базой, без которой невозможно полноценное использование иностранного языка, употребление его как средства общения. При обучении иностранному языку перед преподавателем стоит очень важная задача – вывести систему форм и правил употребления изучаемого языка на уровень автоматического употребления.

Грамматика представляет собой формальную систему, состоящую из морфологии, синтаксиса и словообразования, которые являются подсистемами грамматического строя языка. Однако знания грамматики, т.е. знания правил и форм изучаемого языка, недостаточно для осуществления коммуникации. Без фонетики и лексики, человек не может реализовать в речи свои знания грамматики. Не владея видами речевой деятельности (чтением и письмом, аудированием и говорением), он также не сможет пользоваться языком как средством общения.

В методике РКИ выделяют три вида языковой компетенции, которые должны быть сформированы у иностранных студентов:

- 1) языковая (лингвистическая) – это знание морфологии, синтаксиса, словообразования;
- 2) речевая – это навыки и умения правильно строить речь по грамматическим моделям;
- 3) коммуникативная – это умение общаться в разнообразных ситуациях.

Положение о языковой компетенции студентов показывает, какую роль в процессе обучения иностранному языку играет грамматика: она является базой, основой всего процесса обучения. Но главная цель обучения – свободное общение на языке. Поэтому при работе над грамматикой следует развивать все виды речевой деятельности: говорение, аудирование, чтение и письмо.

Следует подчеркнуть, что работа с учащимися, изучающими язык как родной и как неродной, отличается.. Носители языка уже

имеют *языковую компетенцию*, так как они выросли в определенной языковой и культурной среде. Им необходимо только систематизировать свои знания, усвоив основные морфологические, синтаксические и словообразовательные правила, и научиться правильно читать и писать. В процессе обучения носителей языка преподаватель «включает» языковую рефлексию обучаемых, т.е. направляет их сознание на осмысление своих речевых действий.

Задача обучения студентов, для которых русский язык не является родным, состоит в постепенном формировании всех видов компетенции в новой языковой среде.

Процесс освоения иностранного языка делится на четыре уровня владения языком: начальный, средний, или базовый, продвинутый и профессиональный. Они отличаются друг от друга уровнем сформированности основных компетенций.

На начальном уровне учащийся овладевает минимальным количеством грамматических моделей и слов, позволяющих ему использовать в речи только изученный материал.

Базовый уровень предполагает владение основными грамматическими моделями и бытовыми лексическими темами. На этом уровне учащийся получает возможность ограниченно общаться на бытовом уровне.

Продвинутый этап обучения предполагает довольно свободное общение на языке, позволяет учащемуся работать в коллективе с носителями языка и выполнять профессиональные задания.

Профессиональный уровень – это практически владение языком на уровне носителя языка.

Главная задача любого этапа обучения – развитие навыков и умений на строго ограниченном языковом (грамматическом) материале.

Поэтому существенную роль в методике РКИ играет понятие грамматического минимума. Это означает, что, изучая лексическую тему (университет, моя семья, профессия и т.д.), необходимо отобрать минимальное количество грамматических явлений, на базе которых студент сможет общаться. Если же в урок вводится избыточное количество грамматики, то обучаемый попросту запутывается в грамматических сложностях и утрачивает мотивацию к обучению.

КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Філіпенко Анна, *гр. ПР-52*

Актуальність визначення даної теми дослідження зумовлюється соціальним замовленням сучасного суспільства на всебічний та гармонійний розвиток особистості студента, який повинен мати високий рівень здоров'я, необхідну фізичну підготовленість та спроможність брати участь в повноцінному житті сім'ї та соціуму.

Без розвинених фізичних якостей, без фізичного здоров'я і можливості здійснювати основні функції організму людина часто відчуває себе неповноцінною. Без інтелектуальних напрацювань неможливо повноцінно аналізувати ситуацію, здійснювати логічно ціленаправлену діяльність, а відсутність моральних надбань віддаляє від реалізації в собі духовних якостей, що викликає природне почуття невдоволення, внутрішнього розладу. Діяльність з фізичного виховання в суспільстві забезпечує наступність у розвитку фізичної культури, виступаючи своєрідним каналом передачі досягнень у цій сфері від покоління до покоління. Будучи невід'ємною частиною загального виховання, фізичне — відіграє суттєву роль у реалізації і загальнопедагогічних, і специфічних освітньо-виховних завдань, продиктованих потребами суспільства у цілеспрямованому впливі на розвиток людини.

Специфічний зміст у фізичному вихованні мають фізична освіта і вдосконалення фізичних якостей. Прикладним результатом фізичного виховання, якщо розглядати його стосовно практичної діяльності людей, є фізична підготовленість, втілена в підвищенні працездатності, рухових уміннях і навичках. У цьому зв'язку фізичне виховання можна розглядати як процес фізичної підготовки людини до повноцінної життєдіяльності.

До числа основних складових фізичної культури належить спорт, який є арсеналом ефективних засобів і методів фізичного виховання. Разом з тим, фізичне виховання не зводиться до спорту, так само, як і спорт не зводиться до фізичного виховання. Таким чином, поняття фізична культура, фізичне виховання і спорт характеризуються єдністю, але не є тотожними.

Соціальна практика фізичного виховання будується в рамках певної системи — системи фізичного виховання, яка, в свою чергу, є складовою частиною загальної системи виховання.

Наук. кер. - Берест Ю.К., *доцент*

НОРМУВАННЯ ТРЕНУВАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ

Бурла Арт.О., аспірант кафедри ТМФВ СДПУ,
Бурла Ант., викладач

У статті подається визначення індивідуальної норми функціонального стану спортсмена на різних етапах підготовки для індивідуалізації навчально-тренувального процесу.

Проблема полягає в тому, що досягнення найвищих спортивних результатів залежить від багатьох факторів. Неабияке значення має здатність тренера визначити індивідуальні норми тренувальних навантажень на кожному з етапів багаторічної спортивної підготовки, що, у свою чергу, залежить від фізичного стану спортсмена в різні періоди річного циклу.

Актуальність. Установити норму функціонування організму спортсмена під час тренувальної і змагальної діяльності досить складно у зв'язку з широким діапазоном індивідуальних коливань, мобільністю і рухливістю її меж, безліччю різних перехідних станів, її залежністю як від генетичного фактора, так і від його реалізації під впливом середовищ діянь.

Середньостатистична норма (навіть з урахуванням статі і віку) – це тільки приблизне прикидка і може бути лише відомим орієнтиром в оцінці стану спортсмена. Правильніше розглядати норму в динамічному плані – як оптимум живої системи, у межах якої організм функціонує найбільш ефективно за умов спортивного тренування або змагань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз засвідчив, що для оцінки фізичного стану спортсменів застосовуються критерії ефективності, які можна поділити на три групи.

Перша група критеріїв використовується у спорті і становить технічні результати в певних видах вправ. Друга група критеріїв також початково з'явилась у спорті – це функціональні показники рівня фізичної підготовленості (PWC 170, МПК, анаеробний поріг тощо), які внаслідок своєї об'єктивності та універсальності мають широке поширення. У медицині та біології визначення норми ґрунтується на простих статистичних дослідженнях, у результаті яких за норму приймаються величини, які найбільш часто зустрічаються в популяціях або визначеній групі – мода або значення, які лежить у межах середніх величин.

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА В ВОПРОСАХ СИНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ

Возный А.П., канд. филос. наук

История физической культуры как органической части общей культуры человеческого общества, его физических возможностей на разных этапах своего развития – интересная и увлекательная наука. За время своего существования она накопила огромное количество материалов, наглядно показывающих поступательное развитие физической культуры от низших форм до современного их состояния.

История прослеживает эволюцию возникновения и развития физической культуры с древних времен и до наших дней. Физическая культура возникает как один из первых и наиболее существенных способов социализации, как предпосылка гармонического и целостного развития личности. Она несет в себе гуманистическую тенденцию в развитии культуры в целом. При этом, имея генетически высокий гуманистический потенциал, физическая культура в процессе своей эволюции постоянно раскрывает и реализовывает его в относительно узких социальных условиях и исторических границах.

Синергетика как новое видение мира и новое понимание процессов развития в сравнении с тем преобладающим способом видения, который господствовал на протяжении предшествующих столетий, позволяет рассматривать весь ход развития физической культуры во взаимной связи и обусловленности с другими сторонами жизни общества.

Показывая физическую культуру в непрерывном движении, изменении, теория самоорганизации может рассматривать ее, как результат борьбы старых идей с новыми, которые основаны на системности, или, можно сказать, целостности мира и научного знания о нем, общности развития закономерностей объектов всех уровней материальной и духовной организации, нелинейности (то есть многовариантности и необратимости), глубиной взаимосвязи хаоса и порядка, случайности и необходимости.

Синергетика дает новый образ мира, который сложно организован. Он открыт, то есть является не ставшим, а становящимся, не просто существующим, а непрерывно возникающим миром. Он эволюционирует по нелинейным законам, последнее

означает, что этот мир полон неожиданных поворотов, связанных с выбором путей дальнейшего развития. Есть основания предположить, что в связи с интенсивным развитием синергетики в науке происходит сейчас не меньшая, а скорее всего даже более глубокая и масштабная по своему характеру революция:, чем научная революция, вызванная возникновением на рубеже нашего века теории относительности и квантовой механики.

Человеческий организм представляет собой весьма совершенную самоорганизующуюся систему, которая обменивается с окружающей средой информацией и энергией, как биологический организм с соответствующими функциями, человеческое тело познается биологией, физиологией, нейрофизиологией, биологической антропологией.

Как часть общей культуры человеческого общества, физическая культура, ставшая предметом развернутого философского осмысления, остается все еще малоисследованной. Помогает этому необходимому процессу и все большее признание в цивилизованном мире взгляда на красоту, силу и здоровье нашего тела как на новый (или возрождающийся) культурный критерий качества человеческой жизни. Тело и движение человека в спортивной деятельности, как системе планомерных тренировок, "культивируется", обретая форму и упорядоченность - атрибуты культуры.

В заключении хочется отметить, что процесс эволюции физической культуры в обществе, процесс объективный, так как человек есть самоорганизующаяся открытая система, могущая быть в ситуации «на распутье» (в точке бифуркации), и потому его развитие, его норму и его судьбу могут детерминировать случайные флуктуации. Козволюционный же биосоциокультурный процесс преобразования души и тела человека, по-видимому, бесконечен. Введение человеческой телесности в контекст гуманитарного знания расширяет возможности целостного понимания человека, ставшего в наши дни глобальной первопроблемой цивилизации. Поэтому теория самоорганизации ляжет фундаментом в проведении анализа эволюции физической культуры в высших учебных заведениях и дает ключ к познанию биологической закономерности и использованию, резонансных связей для совершенствования организма.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЛИЖНИКІВ-СПРИНТЕРІВ

Деменко Денис, *зр.ЕМ-41*

Еволюція лижних гонок висуває нові вимоги до підготовки спортсменів. Якщо раніше лижники в основному приділяли увагу розвитку витривалості, то тепер у тренувальному процесі більш належна увага приділяється розвитку швидкісних і силових якостей. Це обумовлено не тільки поліпшенням лижного інвентарю, засобів для підготовки лиж, якості підготовки лижних трас, що дозволяє розвивати більш високі швидкості, але й введенням нової дисципліни в лижному спорті — змагань зі спринту.

Вперше змагання зі спринту почали проводитися на міжнародній арені в середині 90-х років ХХ ст. й офіційно відбулися на чемпіонаті світу у фінському місті Лахті в 2001 році, а в 2002 році ці змагання були включені в програму зимових Олімпійських ігор у Солт-Лейк-Сіті (США).

Змагання зі спринту за часом роботи на дистанції, її потужності, швидкості пересування, техніці й тактиці принципово відрізняються від традиційних змагань у лижних гонках. Усе це висуває особливі вимоги до побудови тренувального процесу лижників-спринтерів і потребує максимального рівня розвитку силової витривалості – здібності за рахунок прояву оптимальних величин швидкої сили утримувати максимально тривалий час необхідну амплітуду окремих циклів рухів, тобто довжину кроку на лижах.

Успіх в спринтерських гонках визначають, головним чином, два чинники: уміння проявляти максимальну швидкість і силу (потужність) відштовхувань і підтримувати цей рівень певний час. Технічна підготовка в спринті зумовлюється швидкісно-силовим потенціалом спортсмена і вмінням використовувати цей потенціал під час змагальної діяльності.

Таким чином, в процесі підготовки лижників-спринтерів необхідно забезпечити синтез сили і швидкості (швидкісно-силові якості), причому як в одноразовому прояві (вибухова сила), так і в багатократному (швидкісно-силова витривалість).

Оптимальне співвідношення різних засобів і методів у тренувальному процесі суперечливі, і ця проблема в сучасній теорії і практиці лижного спорту залишається актуальною.

Наук. кер. – Сірик А.Є., *ст. викладач*

ОСОБЕННОСТИ СОРЕВНОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В БИАТЛОНЕ

Джима Юлия, гр. ЖТ-81

Наиболее важной задачей при анализе соревновательной деятельности является определение ее структуры. Оценка деятельности спортсменов в условиях соревнований дает возможность определить уровень как отдельных ее сторон, так и всей подготовленности в целом, что позволяет судить о степени реализации потенциальных возможностей спортсмена и определяет пути дальнейшего совершенствования подготовки и спортивно-технического мастерства.

В биатлоне определяющими факторами соревновательной деятельности являются скорость прохождения дистанции, время подготовки и ведения стрельбы, точность стрельбы.

Анализ исследований различных авторов, изучавших влияние факторов, составляющих стрелковый компонент, на спортивно-технический результат, показал их разноречивость, связанную, видимо, с тем, что стрелковый компонент соревновательной деятельности является более вариативным и менее стабильным фактором, чем гоночный из-за влияния на него высокой эмоциональной напряженности при стрельбе, метеорологических условий и ряда других факторов.

Так, в исследованиях Мулика В.В. установлено, что на результаты стрельбы биатлонистов влияют факторы:

- объективные - освещенность мишеней, сила, скорость и направление ветра, наличие осадков во время стрельбы;
- субъективные - скорость подхода к огневому рубежу, показатели ЧСС перед стрельбой, темп, ритм и последовательность стрельбы, правильность принятия изготровки и подбора прицельных приспособлений в зависимости от состояния погодных условий, функциональное состояние нервно-мышечного аппарата и зрительного анализатора, антропометрических данных спортсмена.

В ряде исследований (Nitsceche K, 1982; Загурский Н.С., Степанов А.Н., Беловалов В.С., 1989; Астафьев Н.В., Безмельницын Н.Г., 1990) установлено, что структура соревновательной деятельности в биатлоне состоит из различных компонентов, на которые оказывают влияние вид соревнований (спринт, гонка, эстафета), пол и возраст спортсменов. Наряду с этим, качественные характеристики данных компонентов изменяются в зависимости от длины дистанции, количества огневых

рубежей, порядка начисления штрафного времени за стрельбу (штрафные минуты). Однако следует подчеркнуть, что в процессе подготовки спортсменов, в отличие от спортивного результата, который постоянно повышается, структура соревновательной деятельности изменяется неоднозначно. Следовательно, при построении тренировочного процесса следует исходить из необходимости достижения не только запланированного спортивного результата, но и запланированных структуры и величины отдельных компонентов соревновательной деятельности спортсменов.

В ряде работ, посвященных анализу соревновательной деятельности в биатлоне (Шикунов М.И., 1987; Громыко В.Н., 1993), выявлено отсутствие статистически достоверных коэффициентов корреляции между временными характеристиками движений на различных отрезках дистанции и при подходе к линии огня и результатами стрельбы. Противоположного мнения придерживается В.Я.Субботин (1985), который утверждает, что снижение результативности стрельбы и увеличение времени выполнения стрелковых упражнений находятся в глубокой зависимости от степени напряженности предшествующей работы, то есть скорости, и чем ниже квалификация спортсмена, тем выше эта зависимость.

Наряду с этим, О.А.Солдатовым (1989) выявлена нецелесообразность снижения скорости бега перед огневыми рубежами, поскольку это приводит к излишней потере времени. Автор рекомендует выполнять стрельбу в таком состоянии утомления, при котором возможна качественная стрельба. Последнее требует оптимального распределения силы на всей дистанции гонки.

Учитывая современные тенденции в сокращении времени стрельбы, можно сделать заключение, что одним из резервов повышения спортивно-технических результатов в биатлоне являются сохранение достаточно высокой скорости передвижения по дистанции (в частности – в подходе к огневому рубежу) и сокращение времени выполнения технических действий непосредственно на огневом рубеже (до 25-35 сек.).

Выявлены разноречивые мнения на состояние данного вопроса, что позволяет предположить – изучение факторов, влияющих на эффективность соревновательной деятельности, является актуальной проблемой подготовки квалифицированных биатлонистов.

Науч. рук. – Серик А.Е., *ст. преподаватель*

ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТОК ЗАСОБАМИ АЕРОБІКИ

Казнієнко Ганна, *зр. ЕК-52*

В теорії і практиці фізичної культури дуже актуальними є проблеми виховання фізичних якостей і їх вплив на спортивну діяльність, оскільки дослідження і розвиток рухових якостей є основою загальнофізичної підготовки та фундаментом для росту спортивної майстерності. Різноманітні рухові дії формуються протягом життя людини під впливом багатьох чинників, а процес їх формування може набувати різного характеру. Оптимізація цього процесу досягається в умовах раціональної та цілеспрямованої фізичної підготовки.

В осіб молодого і середнього віку, без явних фізичних вад або недугів, фізичні рухи можуть застосовуватись у формі аеробіки.

Термін "аеробний" означає "живучий у повітрі". Аеробні вправи відносяться до таких видів фізичного навантаження, коли необхідна наявність кисню протягом тривалого часу. Вони пред'являють організму вимоги, що змушують його збільшувати споживання кисню. У результаті відбуваються сприятливі зміни в легенях, серці і судинній системі.

Аеробіка включає комплекс дозованих фізичних вправ, які виконуються з різним фізичним навантаженням і швидкістю. Вправи виконують на свіжому повітрі, здебільшого у супроводі музики, завдяки чому створюється піднесений емоційний стан при виконанні фізичних рухів, що активізує процеси енергетичного обміну, засвоєння організмом кисню, діяльність симпатoadреналової системи. Все це сприяє ефективному відновленню фізичних сил організму, швидкому зняттю втоми, підвищенню працездатності, поліпшенню настрою, викликає енергійний підйом творчості й емоційного стану організму.

Базовими вправами в аеробіці є різні види ходьби, бігу, підскоки і стрибки, махи ногами, присідання, випади. Застосування цих вправ у поєднанні з пересуваннями, поворотами, рухами руками забезпечують різноманітний вплив на організм тих, що займаються.

Крім аеробних вправ в заняття включають велику кількість вправ, направлених на розвиток сили і силової витривалості різних груп м'язів, на корекцію фігури, а також на розвиток гнучкості.

Цей вид рухової активності має різні напрями: оздоровчий, танцювальний, спортивно-орієнтований, профілактичний, реабілітаційний та ін.

Заняття аеробікою зі студентами дозволяють повною мірою задіювати всі механізми, які благотворно впливають на розвиток основних показників рівня фізичної підготовленості:

- загальну витривалість, яка відображає функціональну діяльність серцево-судинної і дихальної систем організму;
- силу та силову витривалість — показник функціонування нервово-м'язової системи та диференціація рівня м'язових зусиль;
- швидкість, що в даному контексті, є специфічною руховою здібністю людини до рухових реакцій і високої швидкості рухів;
- спритність, яка характеризує певні координаційні здібності в поєднанні з такими уміннями: орієнтація в часі та просторі; удосконалення рухів в чітко заданому режимі і темпі; розслаблення м'язів у певних фазах рухів; зберігання статичної та динамічної рівноваги.
- гнучкість, що характеризується рухливістю у всіх суглобах тіла і що дозволяє виконувати різноманітні рухи з великою амплітудою; адекватний рівень гнучкості грає важливу роль в попередженні травм опорно-рухового апарату і збереженні праєильної постави.

До числа основних вихідних позицій в фітнес-вправах належить вихідне положення – сидячи. Можливість проведення аеробної частини заняття в положенні сидячи, дає позитивну дію на м'язи спини, тазового дна, нижніх і верхніх кінцівок, хребет, основні м'язові групи і вестибулярний апарат, дозволяючи значно розширити контингент тих, що займаються аеробними вправами.

Фітнес-програми, засновані на аеробіці, відзначаються комплексною дією на організм студентів. При цьому фактично у будь-якому виді аеробіки можна досягти головних цілей оздоровчого фітнесу — розвинути кардіореспіраторну витривалість, силу, силову витривалість, гнучкість. Оздоровчий ефект визначається як видом аеробіки, так і раціональною побудовою занять.

Наук. кер. – Шерстюк І.С., викладач

ФІЗИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ, ЯКІ ЙОГО ВИЗНАЧАЮТЬ

Корж С.О., викладач

Під час занять фізичною культурою навантаження визначається об'ємом (кількістю повторів, тривалістю виконуваних вправ, метражем, вагою навантаження) й інтенсивністю (швидкістю виконання вправ, інтервалом відпочинку між повторами вправ).

Оптимальне, доцільне навантаження – це навантаження, яке викликає бажаний результат для організму. Оцінити вплив навантаження на організм можна завдяки показникам функціонального стану (наприклад, за величиною ЧСС під час роботи або за швидкістю її відновлення після навантаження; за швидкістю рухової реакції або точного відтворення рухів). Систематичні заняття фізкультурою сприяють адаптації людського організму до виконуваної фізичної роботи. В основі адаптації лежать зміни м'язових тканин і різноманітних органів у результаті тренувань. Всі ці зміни визначають тренувальні ефекти. Вони проявляються в покращенні різних функцій організму та підвищенні фізичної підготовки.

Під час аналізу факторів, що визначають фізичні тренувальні ефекти вправ можна виділити такі аспекти:

- функціональні ефекти тренування;
- порогові, „критичні” навантаження для виникнення тренувальних ефектів;
- оберненість;
- специфічність тренувальних ефектів;
- тренувальність, яка визначає величину тренувального ефекту.

Останні два аспекти найбільш важливі у спортивному тренуванні.

Систематичне виконання певного виду фізичних вправ викликає такі основні позитивні функціональні ефекти:

- посилення максимальних функціональних можливостей організму, його провідних систем;
- підвищення економічності, ефективності діяльності всього організму, його провідних систем.

Перший ефект визначається зростом максимальних показників під час виконання граничних навантажень. Вони відображають поточні максимальні можливості організму, суттєві для даного виду вправ. Наприклад, про ефект тренування витримки говорить підвищення

максимальних можливостей в засвоєнні кисню, максимального споживання кисню і довготривалістю м'язової роботи на витривалість.

Другий ефект полягає у зменшенні функціональних зсувів у діяльності інших органів і систем організму при виконанні певних навантажень. Так, при виконанні однакового навантаження у тренуваного і нетренуваного спостерігаються більш низькі показники для останнього. Для тренуваної людини будуть спостерігатися більш низькі функціональні зміни в частоті серцевих скорочень, дихання чи споживання енергії.

В основі цих позитивних ефектів лежать:

Структурно-функціональні зміни провідних органів життєдіяльності при виконанні певної роботи.

Вдосконалення центральної нервової, ендокринної і автономної клітинного регулювання функцій у процесі виконання фізичних вправ.

Одним із основних питань при занятті фізичною підготовкою є вибір відповідних, оптимальних навантажень. Вони можуть визначатися такими факторами:

Реабілітаціями після різних перенесених захворювань, в тому числі й хронічних.

Відновлювально-оздоровча діяльність для зняття психологічної і фізичної напруги після роботи.

Підтримка існуючої тренувальності на існуючому рівні.

Підвищення фізичної підготовки. Розвиток функціональних можливостей організму.

Як правило, не виникає серйозних проблем з вибором навантажень у другому й третьому випадках. Складність виникає у першому випадку, що й складає основний зміст лікувальної фізичної культури. В останньому випадкові підвищення функціональних можливостей окремих органів і всього організму, тобто здобуття тренувального ефекту, досягається у тому разі, якщо систематичні тренувальні навантаження достатньо значні, сягають або перевищують в процесі тренування деяке порогові навантаження. Такі порогові тренувальні навантаження повинні перевищувати щоденні.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Котов В.Ф., *ст. викладач*

Соціальне замовлення суспільства системі освіти включає підготовку до життя здорових, культурних і освічених людей, здатних самостійно здобувати знання і упевнено орієнтуватися в швидко змінній ситуації та в наростаючому об'ємі різноманітної інформації. Природно, що реалізація такого замовлення може бути досягнута лише за умови постійного вдосконалення системи виховання і освіти у напрямі поліпшення педагогічних закономірностей процесу засвоєння знань.

Одним з нових найважливіших елементів є гуманізація і особиста орієнтація системи освіти. Ця обставина підвищує інтерес до «людини» у всіх аспектах прояву її властивостей і якостей. Систему освіти починають цікавити не тільки знання, але і фізичний, психічний і етичний стан носія знань, ступінь реалізації потенційних можливостей людини. В гуманістично орієнтованій системі освіти, таким чином, принципово важливе положення починає займати турбота про здоров'я тих, хто навчається. Разом з тим, формувати і підтримувати здоров'я як стан моральної, фізичної і психологічної комфортності може лише людина, яка володіє культурою здоров'я, знаннями, навичками і вміннями самозбереження.

В зв'язку з цим привертає до себе увагу фізична культура, головним напрямком якої є адаптаційна фізична культура, що полягає в самозбереженні і розвитку суспільства, та Людинотворча, пов'язана з саморозвитком людини. Взаємозв'язок і взаємодія цих двох напрямків обумовлює реалізацію зовнішніх функцій фізичної культури, забезпечуючи суспільство всім необхідним для внутрішньої функції, направленої на забезпечення постійного самоудосконалення людини.

На сьогоднішній день, говорячи про значення фізичної культури для гармонійного розвитку людини, слід мати на увазі не стільки як культуру тілесну, скільки її роль у формуванні загальної культури особистості. Це означає, що фізична культура повинна стати органічним елементом моральності і інших сфер духовного життя. Фактично, культура фізична – це та сама загальна культура з переважанням її духовного аспекту, але реалізована специфічним

чином – через свідомо окультурену рухову діяльність, де рухова дія виступає не як самоціль, а як засіб задоволення різноманітних потреб людини, її саморозвитку, самопізнання, самовдосконалення. Тільки в цьому випадку фізична культура набуває якостей дійсно культурного явища, усуває суперечність між інтелектуальним і руховим компонентами, духовним і фізичним розвитком тих, хто займається, істотно підвищує її значення у всебічному і гармонійному розвитку особистості.

Нова методологія формування фізичної культури повинна орієнтувати на усвідомлення багатовимірності, системно-комплексного характеру зв'язків життєдіяльності людини з соціально-культурними і природними детермінантами її буття.

В ході модернізації системи освіти України, підвищення культуротворчих функцій середньої і вищої шкіл звертається увага на підготовку не лише яскравої, самобутньої, творчої особистості, але і людини високого рівня освіченості і вихованості, що веде здоровий спосіб життя, оскільки без останнього неможливо вирішити все зазначене вище. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити завдання розвитку культури здоров'я педагога, як однієї з умов підвищення професійно-педагогічної підготовки студентів, оскільки саме вони є центральною фігурою в організації навчального і виховного середовища, здійснюють найважливішу соціальну функцію, що забезпечує спадкоємність поколінь.

Зростаючий розрив між освітою і вимогами життя означає безпрецедентну за глибиною і масштабами світову кризу, яка є однією з складових в ланцюзі глобальних проблем сучасності. Єдина альтернатива загальній катастрофі – це перехід на новий шлях розвитку, можливий тільки при зміні масової свідомості і, перш за все, ціннісних орієнтирів більшої частини людей у відношенні до життя і здоров'я конкретної людини.

Зі всіх соціальних інститутів, покликаних вирішувати це грандіозне завдання, освіта є найефективнішим. Відповідно, турбота про здоров'я студентів – пріоритетне завдання вузівського навчання. Як зацікавлена сторона, вищий навчальний заклад повинен виступати ініціатором і організатором ефективної роботи по збереженню, реабілітації та зміцненню здоров'я студентського контингенту.

ОСНОВЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ТРЕНИРОВКИ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ПЛОВЦОВ

Марченко А.В., *ст. преподаватель*

Планирование годичной тренировки на этапах углубленной специализации и максимальной реализации индивидуальных возможностей (группы спортивного совершенствования и высшего спортивного мастерства) существенно отличается от планирования подготовки на предыдущих этапах. С ростом спортивной квалификации ориентация на нормативные величины объемов нагрузки, показателей общей и специальной подготовленности, обусловленные возрастными закономерностями развития основных систем организма, сменяется все более выраженной индивидуализацией подготовки. Необходимо регулярно оценивать и сопоставлять с оптимальными величинами темпы роста спортивного результата и основных сторон подготовленности, определять соответствие уровня показателей модельным характеристикам сильнейшим спортсменам.

1. Прогнозирование целевого спортивного результата. Для этого темпы роста спортивного мастерства сопоставляются с модельными показателями, рассчитанными на основе анализа спортивных биографий сильнейших пловцов мира, учитываются динамика тренировочных нагрузок на предыдущих этапах тренировки и те сдвиги, которые могут быть реально обеспечены в текущем году.

2. Определение параметров соревновательной деятельности (показатели технико-тактического мастерства спортсмена, необходимых для достижения планируемого спортивного результата, а также соответствующие им характеристик специальной физической подготовленности).

3. Исходя из анализа календаря соревнований и оптимальных сроков, необходимых для полноценной реализации адаптационных резервов организма, принимается решение о количестве годичных макроциклов и их продолжительности. Составляются графики динамики спортивного результата и показателей подготовленности (основные, отборочные, промежуточные и контрольные соревнования, тесты, обследования и т.п.).

4. Разработка системы мезоциклов, определение частных задач и последовательности их решения. Для этого необходимо тщательно проанализировать динамику нагрузок, спортивных результатов и показателей подготовленности в предыдущих годичных макроциклах.

После чего разрабатывается примерная схема распределения объемов нагрузки различной направленности, применения средств восстановления и стимуляции работоспособности. Именно от решения этой задачи и будет зависеть соответствие фактической динамики состояния спортсмена к планируемой.

С ростом спортивного мастерства все более важным становится индивидуализация параметров соревновательной деятельности, определение оптимальных для отдельного пловца значений технико-тактических параметров прохождения соревновательной дистанции.

Суммарные величины объема и интенсивности тренировочной работы достигают максимума, широко планируются занятия с большими нагрузками, количество занятий в недельных микроциклах может достигнуть 15 и более, резко расширяется соревновательная практика и объем специальной психологической, тактической и интегральной подготовки.

У большинства пловцов резко возрастает (до 70% и более) доля средств специальной подготовки в общем объеме тренировочной работы и достигают максимума параметры тренировочной работы, соревновательной практики. Максимальных величин достигают объемы работы на уровне МПК (3-я зона), максимальной мобилизации анаэробного гликолиза (4-я зона).

Еще более выражены различия в тренировке спринтеров и стайеров. На данном этапе завершается переход к узкоспециализированной подготовке.

Количество макроциклов в течение года обычно увеличивается до 4-5, а период непосредственной подготовки к главным соревнованиям года приобретает черты отдельного макроцикла. Существенно сокращаются подготовительные периоды (в особенности их общеподготовительные этапы) и возрастает продолжительность соревновательных. Причем даже на общеподготовительном этапе подготовительного периода основное место занимают средства вспомогательной и специальной подготовки.

В соревновательном периоде для подготовки к главному старту сезона используются серии соревновательных стартов (всего за год: 50-60 соревнований, 90-120 стартов). На этапе максимальной реализации индивидуальных возможностей широко планируются ударные микроциклы с особенно большой нагрузкой на организм.

Техническое совершенствование пловцов во многом связано с использованием средств объективной оценки структуры движений, в основе которых - применение кино- и видеотехники.

МОДЕЛИРОВАНИЕ ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА В ФУТБОЛЕ (МИНИ-ФУТБОЛЕ)

Песоцкий С.Н., *ст. преподаватель*

Физкультура и спорт являются актуальной деятельностью по многим причинам: они используются для улучшения здоровья, как средство воспитания и как разносторонняя «лаборатория», в которой поведение человека близко к экстремальным условиям. Наиболее притягательными, зрелищными, динамичными являются спортивные игры, к которым относится футбол (мини-футбол). Но именно из-за своей зрелищности, популярности футбол как наука практически не исследован.

Мы привыкли к словам «вычислительная техника», «управление», «АСУ», но применяем это к заводу, предприятиям, к серьезным объектам. Зададим простой вопрос: влияет ли функциональное состояние рабочего на его продукцию? Безусловно, влияет. Но в реальных задачах управления эту информацию просто не учитывают, так как и имеющейся информации более чем достаточно для современного уровня развития средств вычислительной техники и прикладной математики.

Управлять игрой в футбол (мини-футбол) очень сложно.

Современная тренировка не эффективна без рассмотрения трех аспектов: стратегического, тактико-технического, психофункционального.

В стратегический аспект тренировки предусматривает развитие целевых, долгосрочных моделей поведения спортсменов в течении всего состязания, чемпионата. Он затрагивает комплексное планирование и управление ресурсами спортсменов, группы, команды.

Тактико-технический аспект тренировки рассматривается развитие целевых моделей поведения спортсменов в отдельных ситуациях, быстрое принятие точных решений с многоаспектным анализом ситуаций за свою и чужую команду и прогнозирование их развития.

Психофункциональный аспект тренировки признан развивать обеспечивающие качества, системы организма спортсмена, позволяющие добиваться на соревнованиях и тренировках соответствующих целевых установок, как тактико-технических, так и стратегических.

Концептуальное представление трех аспектов тренировки связано с выработкой, устойчивым запоминанием и комплексным упорядочиванием разнообразных моделей поведения в мозге спортсменов. Комплексная модель поведения является многоэтажной и представляет собой пирамиду.

- Фундаментом этой пирамиды являются функциональные модели систем организма, обеспечивающие двигательную активность. Набор этих движений и фаз полностью характеризует специфику данного вида спорта.
- Второй этаж пирамиды содержит модели на уровне приемов, состоящих из фаз и элементарных движений. Например: удар по мячу с разбега внешней стороной стопы.
- Модели третьего этажа составляют индивидуальные стратегии спортсменов возникающих в игре и принятых в них решения на уровне приемов. Это грубые заготовки игры спортсмена без учета игры партнеров и соперников.
- Модели ситуативного мышления спортсмена – это модели анализа, оценки и прогнозирования ситуаций или позиций, возникающих на поле в некоторый небольшой отрезок времени, с учетом выработки своего решения на основе прогнозируемого поведения партнеров и соперников, целевых установок тренера.
- Модели пятого этажа описывают коллективное и ситуативное мышление, которое характеризуется тем, что спортсмен анализирует, оценивает и прогнозирует ситуацию с точки зрения группы спортсменов с коллективным решением.
- Модели шестого этажа – это модели коллективных стратегий, в которых спортсмен принимает и осуществляет решения за коллектив на всю игру или большую ее часть.
- Модели последнего этажа - это модели командных стратегий, в которых игрок принимает решения на уровне поведения команды.

Для тренера важно, чтобы модель, попавшая в соответствующую ячейку, перешла на долговременное хранение. Основными и первостепенными задачами являются задачи управления, планирования и контроля за тренировочным процессом на основе всестороннего анализа соревновательного процесса.

ОСНОВИ МЕТОДИКИ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРИ ПРИ АРТРОЗАХ

Пономаренко О., *зр. IT-71*

Важливу роль в лікуванні захворювань опорно-рухового апарату грають фізичні вправи – спеціально організовані з певною метою і строго дозовані рухи. Вони є одним з важливих чинників, що підтримують життєдіяльність здорової людини і стимулюючих відновні і компенсаторні механізми в організмі у хворої людини.

У виборі методики ЛФК необхідно враховувати ряд чинників. Характер і тяжкість травми, стадію патологічного процесу, фізичний і психічний стан, фізичну підготовку студента. Комплекс вправ повинен складатися строго індивідуально з урахуванням фази процесу. Лікувальна фізкультура є важливим методом відновлення функції суглобів при артрозі. Застосування дозованих фізичних вправ знижує біль, покращує рухливість суглоба, зменшує м'язову напругу, підвищує тонус ослаблених м'язів, підсилює живлення тканин суглоба, покращує функціональні здібності пошкоджених органів.

Основні принципи занять лікувальною фізкультурою: "Крокова доступність" – об'єм рухів слід збільшувати дуже обережно, поступово. Енергійні, форсовані рухи протипоказані. "Робота в безболевій зоні" – вправи припиняються виконуватись при появі болю. "Легке механічне навантаження при статичному розвантаженні" – вправи краще виконувати в полегшеному стані – лежачи або сидячи, рухи в суглобах робити поволі, але з достатньою амплітудою. "Рухатися, але уникати перевантажень" – рухи не повинні бути дуже інтенсивними, такими, що травмують уражений суглоб. "Апаратна фізкультура" – апарати допомагають витягненню і розслабленню в суглобі. "Фізкультура в басейні" – відсутнє вертикальне навантаження на суглоби, досягається механічний і психологічний комфорт. "Регулярність" виконання вправ – часте повторювання вправ протягом дня по декілька хвилин.

Захворювання опорно-рухового апарату ускладнюють і обмежують заняття спортом, але не роблять їх неможливими. Важливо підтримувати свій організм, розвивати його і не давати хворобі прогресувати. Планові і чітко контрольовані заняття фізкультурою разом з тренером допоможуть справитися з хворобою і добитися добрих результатів.

Наук. кер. – Долгова Н.О., *ст.викладач*

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ В СПЕЦИАЛЬНЫХ МЕДИЦИНСКИХ ГРУППАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СИСТЕМЫ УПРАЖНЕНИЙ ПИЛАТЕС

Сепик Е.А., ст.преподаватель Донбасской национальной академии строительства и архитектуры

Сохранение и улучшение здоровья, духовное и физическое совершенствование являются актуальными проблемами современной высшей школы. Повышение качества процесса физического воспитания в высших учебных заведениях остается актуальным и в настоящее время.

Наибольшие трудности возникают при разработке эффективных методов преподавания физического воспитания для студентов специальных медицинских групп (СМГ). Методика занятий со студентами СМГ, использующая общеразвивающие упражнения, не достаточно влияет на улучшение состояния их здоровья и не вызывает интереса к занятиям.

Особым вниманием у студентов, занимающихся физическим воспитанием в специальной медицинской группе, пользуется пилатес, так как статические упражнения выполняются в медленном темпе и достаточно эффективно укрепляют мышечный корсет поясничной зоны, уменьшают болевые ощущения в спине.

Методика «пилатес» была разработана немецким доктором Джозефом Хубертом Пилатесом в 20-х годах XX столетия. Изначально он называл свой метод Contrology (контроль), так как основным правилом был контроль над работой всего тела с помощью дыхания. Теперь пилатес является системой тренировок для укрепления мускулатуры и позвоночника. Упражнения можно выполнять без дополнительных спортивных приспособлений. Все упражнения делают медленно, плавно, они требуют полной концентрации и контроля над техникой их выполнения.

Сегодня система Пилатес переживает свое второе рождение, но остаются неизменными основные принципы, разработанные Пилатесом:

- концентрация внимания, интеграция;
- мышечный контроль без напряжения, интуиция;
- использование визуальных образов;
- плавное выполнение движений без пауз и остановок;
- точность;

- правильное дыхание;
- регулярность тренировок.

Благодаря методу Пилатес укрепляются мышцы пресса, спины, улучшаются осанка, координация, увеличиваются гибкость, подвижность суставов. Упражнения затрагивают глубокие мышцы живота, развивают мышцы малого таза. Метод Пилатеса обучит специальному дыханию, которое управляет кровоснабжением мозга и улучшает общую циркуляцию крови в организме.

На занятиях со студентами СМГ в Донбасской национальной академии строительства и архитектуры используются следующие упражнения системы Пилатес:

- скручивание (прямое, обратное, перекрестное) – работают все мышцы живота;
- перекаты – это упражнение можно считать массажем для спины;
- растяжка позвоночника – это упражнение растягивает мышцы спины и улучшает осанку;
- повороты головы – улучшают подвижность шейного отдела позвоночника;
- реабилитация поясницы;
- махи ногами – укрепляют мышцы ягодиц и ног;
- подъем ног – развивает координацию, чувство равновесия, укрепляет плечи, спину, ягодицы;
- сжимание пяток, плечевой мост – прорабатывает ягодицы, бедра, поясницу, пресс;
- круги ногой – развивает силу и подвижность в тазобедренных суставах, улучшает гибкость задней и внутренней поверхности ног;
- отжимание – укрепляет мышцы плеча, груди, рук и верхней части спины.

Пилатес является систематической тренировкой для укрепления мускулатуры и позвоночника. Упражнения можно выполнять без дополнительных спортивных приспособлений. В пилатесе такие показатели, как количество подходов и повторов, не столь важны. Главную роль играет качество занятий, которое зависит как от занимающихся студентов, так и от преподавателя.

Преподаватель, который вводит в занятия со студентами СМГ упражнения системы Пилатес, должен не только в совершенстве освоить методику выполнения упражнений, придерживаться принципов пилатеса, но и должен уметь обучить занимающихся правильной технике дыхания и выполнения упражнений системы Пилатес.

ТЕНДЕНЦІ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО БІАТЛОНУ

Синяцький Костянтин, *зр. Ю-85*

Біатлон в нашій країні привертає увагу все більшої кількості прихильників і користується величезною популярністю, завдяки своїй емоційності та непередбачуваності, а успіхи наших біатлоністів дають змогу пишатися здобутками українського спорту.

Ріст популярності біатлону невід'ємно пов'язаний з історією розвитку цього виду спорту. У 1958 році в Австрії проводився перший чемпіонат світу з біатлону в гонці на 20 км зі стрільбою на чотирьох вогневих рубежах з використанням зброї калібру 5,6, 6,5 і 7,62 міліметра. На кожному вогневому рубежі спортсмени здійснювали по п'ять пострілів. При цьому за діючими тоді правилами змагань на перших трьох вогневих рубежах стрільба проводилася з будь-якого положення (лежачи або стоячи) і лише на четвертому рубежі спортсмени стріляли з положення стоячи. За кожний промах до загального часу проходження дистанції нараховувалися дві штрафні хвилини.

Відповідно до рішення Міжнародної спілки сучасного п'ятиборства та біатлону (УІПМБ) у 1965 році встановлено кількість та послідовність положень для стрільби (лежачи - на першому і третьому, стоячи - на другому і четвертому вогневих рубежах). Уведено також диференційовану оцінку якості стрільби лежачи та стоячи (одна штрафна хвилина за попадання у зовнішнє коло мішені, дві штрафні хвилини за промах по мішені). Крім того, з 1968 року до програми змагань чемпіонату світу, а з 1968 - Олімпійських ігор уведено естафетну гонку 4 x 7,5 кілометрів. З 1974 року до програми змагань чемпіонату світу, а з 1980 року - Олімпійських ігор уведено спринтерську гонку на 10 кілометрів. З цього часу в естафетній та в спринтерській гонці стрільба проводиться на двох вогневих рубежах з положення лежачи та стоячи. При цьому в естафетній гонці на кожному рубежі для ураження п'яти мішеней дозволяється застосування восьми патронів. Кожний промах у зазначених видах програм штрафується подоланням додаткового штрафного кола завдовжки 150 метрів.

У 1976 році в біатлоні замінено зброю калібру 6,5 на зброю калібру 5,6 міліметрів. Зменшені також довжина дистанції для стрільби до 50 м та величина штрафного часу за кожний промах з двох до однієї хвилини. У зв'язку з цим значно підвищилась доступність біатлону для масових занять, зменшилась його небезпечність, зросли видовищність та популярність.

З 1986 року на усіх змагальних дистанціях у біатлоні використовується вільний стиль пересування на лижах.

На сьогоднішній день в біатлоні існує 6 видів змагань:

- спринт (для жінок 7,5 км, для чоловіків 10 км);
- гонка переслідування (для жінок 10 км., для чоловіків 12,5 км.);
- масовий старт (для жінок 12,5 км, для чоловіків 15 км);
- класична індивідуальна гонка (для жінок 15 км, для чоловіків 20 км).
- естафета (для жінок 4х6 км, для чоловіків 4х 7,5 км)
- змішана естафета.

За кожну незакриту мішень біатлоніст повинен додатково пробігти штрафне коло (150 м), а в індивідуальній гонці за кожну незакриту мішень до часу спортсмена додається одна хвилина. В естафетних гонках у спортсмена є 3 запасних патрони, якщо не вдається закрити мішені й за допомогою запасних патронів, то за кожну мішень нараховується штрафне коло.

Стрільба в біатлоні починається завжди з положення лежачи, потім слідує стрільба з положення стоячи. У спринті і естафетах тільки 2 вогневі рубежі, в гонці з переслідуванням та мас-старті й індивідуальній гонці – 4 вогневих рубежі.

Біатлон є мабуть одним з небагатьох видів спорту, в якому дисципліни настільки змінилися за останні роки. Напруга, видовищність та непередбачуваність біатлонних змагань викликають інтерес навіть у некомпетентного глядача, а в таких країнах як Німеччина, Норвегія, Італія змагання Кубка світу з біатлону збирають на своїх стадіонах десятки тисяч вболівальників. Популяризація біатлону серед молоді пов'язана з інформативністю та мобільністю електронних ресурсів в мережі Інтернет. Сайт українського біатлону www.biathlon.com.ua відвідують як професіонали від спорту, так і багаточисельна армія вболівальників.

Український біатлон – один з небагатьох зимових видів спорту, де наші спортсмени можуть розраховувати на призові місця на змаганнях найвищого гатунку. З 1993 року, коли Україна, вперше взяла участь в чемпіонаті світу, а в наступному році - і в XVII Олімпійських іграх в Лілехамері (Норвегія), скарбниця нашої національної збірної поповнюється славними іменами. Інтерес до біатлону зростає і пов'язується з новими сподіваннями.

Наук. кер. – Бойко В.М., старший викладач

МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВА ПІДГОТОВКА ЛИЖНИКІВ-ГОНЩИКІВ

Шамрай Михайло, студент гр. Ю-64

Специфіка діяльності змагання лижника-гонщика вимагає від спортсмена високого рівня психічної витривалості, вольових якостей, самостійності, уміння зберігати емоційну стійкість у відповідальних змаганнях. Багатолітній тренувальний процес прийнято ділити на чотири етапи: попередньої підготовки, початкової спортивної спеціалізації, поглибленого тренування у вибраному виді спорту і спортивного вдосконалення. Дані етапи виділені на основі аналізу: оптимального віку для досягнення найвищих результатів в конкретному виді спорту; переважній спрямованості тренування на певному етапі; рівня фізичної, технічної, тактичної і вольової підготовленості, яку повинні досягти спортсмени; комплексу засобів, методів, форм спортивної підготовки. Спортивне тренування, що проводиться на базі якісної функціональної підготовки, дозволяє добиватися стійкого рухового навичку, вдосконалювати техніко-тактичну та психологічну підготовку.

На етапах попередньої підготовки і початкової спортивної спеціалізації, найважливішим завданням морально-вольової підготовки є формування спортивного інтересу, перспективної мети, дисципліни, адекватної самооцінки, образного мислення, концентрації уваги і інших психічних процесів. На етапі поглибленої підготовки першочерговим завданням є - формування мотивації спортсмена на досягнення певного результату в змаганнях. Зміст загальної і спеціальної вольової підготовки до змагання, завдання і засоби їх рішення різні, проте вони мають одну головну мету - формування у спортсмена стану психічною готовності.

Загальна і спеціальна вольова підготовка мають два аспекти - власне психологічний і педагогічний. У загальній вольовій підготовці вирішуються завдання властиві багатьом видам спорту. Спеціальна ж підготовка тісно пов'язана з особливостями конкретного виду спорту. Спеціальна вольова підготовка направлена на формування стану психічної готовності до старту. Дослідження показали, що стан психічної готовності міняється не лише напередодні старту, а і безпосередньо в ході змагання, тому у лижників необхідно виховувати психічну надійність, психічну працездатність, «толерантність» до сприйняття критичних навантажень.

Наук. кер. – Сірик А.Є., ст.викладач

ПЕРША ДОЛЖАРНЯНА ДОПОМОГА ПРИ НЕЩАСНИХ ВИПАДКАХ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

Шугалій Д., гр. Ю-64

При нещасних випадках виникають не тільки місцеві пошкодження але і загальні порушення діяльності всього організму (знепретомлення, колапс і травматичний шок). Між важкістю загальних порушень і місцевих пошкоджень нерідко є прямий зв'язок.

Раптова короткочасна втрата свідомості, пов'язана з недостатнім кровозабезпеченням головного мозку, називається знепритомленням. Причинами знепритомлення можуть бути різкий біль, швидка кровотрага, сильне психічне перенапруження та ін. Знепритомлення нерідко бувають у людей молодого віку з підвищеною утомлюваністю та збудливістю нервової системи. Передвісниками знепритомлення являються блідість хворого, скарження на недостачу повітря, запаморочення, потемніння в очах, дзвін і шум у вухах, нудоту. Хворий втрачає свідомість і падає. У знепритомленому стані хворий блідий, на лобі виступає холодний піт, дихання поверхневе, сповільнене, пульс частий, слабкий, руки і ноги холодні.

При знепретомленні необхідно негайно збільшити прилив крові до головного мозку: розстібнути комір одягу, пояс і ослабити все, що утруднює дихання, покласти хворого в нахиленому положенні із низько схиленою головою, забезпечити надходження свіжого повітря (відчинити вікно, квартиру, винести на повітря). Потрібно оббризкати обличчя хворого холодною водою, дати йому вдихнути нашатирний спирт на ватній кульці. Не потрібно дозволяти потерпілому після знепритомлення швидко вставати, бо він знову може втратити свідомість. Корисно дати хворому у цей час міцного чаю або кофе, валеріанових крапель.

Травматичний шок – це важкий стан хворого із порушенням усіх функцій організму, особливо центральної нервової системи, який виникає після будь-якого пошкодження. Шок розвивається у результаті надмірних больових подразнень, при численних забитті, ранах, особливо при переломах кісток, пораненнях органів та черевної порожнини, при опіках. Найбільше значення мають наступні міри для попередження шоку: забезпечення потерпілому спокою, зупинка кровотечі до настання великої кровотрати, попередження охолодження організму, зменшення болу в області пошкодження, що досягається обережним накладанням пов'язки на рану чи обпечену поверхню, шини при переломах, зручним спокійним положенням потерпілого під час транспортування. Особливо обережним потрібно бути при перев'язках, перекладанні і транспортуванні потерпілого.

Порушення цілості кісток називається переломом.

Якщо шкіра, а для кісток черепа і таза і слизуватої оболонки не ушкоджені, перелом вважається закритим. При порушенні цілості шкіри утвориться ранева поверхня (відкритий перелом).

Перша допомога. Потрібно зменшити рухливість відломків у місці перелому при транспортуванні застосовується шинна пов'язка. Добре накладена шинна пов'язка попереджає розвиток шоку й інші ускладнення.

Розтягування зв'язок.

Найбільше часто спостерігається в області гомілковостопного суглоба, коли підкручується стопа і рухливість в суглобі перевищує за обсягом звичайні.

Перша допомога. Потрібно надати постраждалому суглобу підняте положення, туго забинтувати його і поверх бинта покласти пухир із льодом. При дії на тіло полум'я, розжарених твердих тіл, пари або гарячої рідини, а також дії електричного струму, іонізуючого випромінювання утворюються опіки (термічні). Можливі опіки міцними кислотами і лугами, йодом, фосфором, паром бензину і гасу та ін. хімічними речовинами (хімічні).

Опіковий шок. Хворий скаржиться на сильний біль у місці ураження, спрагу. Він збуджений, пульс прискорений. Потім він стає апатичним. У нього з'являються задишка, синюшність, нудота, блювота, пульс ще більше прискорюється, потім сповільнюється; зменшується, а іноді й зовсім припиняється виділення сечі, настає згущення крові. З пошкодженої поверхні відбувається всмоктування у кров продуктів розпаду і мікробних токсинів. У наступні дні починається нагноєння поверхні опіку.

Перша допомога. Необхідно швидко припинити дію високої температури на тіло потерпілого. При горінні одягу потрібно загасити полум'я, накинув ковдру, щільно притулити її до тіла. Якщо на потерпілому тліє одяг, то необхідно облити її водою. Якщо відбувся опік гарячою рідиною, потрібно швидко зняти одяг. При опіках великої площі одяг краще не знімати, а розрізати. Допомога повинна бути дуже обережною, щоб не посилити страждання хворого. Не можна відривати прилипли в області опіку частини одягу, потрібно обрізати їх навколо місця приклеювання і накласти асептичну пов'язку на обпечену поверхню зверху цих ділянок. Не потрібно змащувати поверхню опіку будь – якими домашніми засобами, мазями чи оліями, тому що це утруднює наступну хірургічну допомогу (обробку опіку і шкіри навколо нього).

Наук. кер. – Долгова Н.О., *ст. викладач*

ДИНАМІКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ СТУДЕНТІВ

Пелешук Марина., студ. 4 курсу

Навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) характеризується значною емоційністю й інтелектуальним напруженням на фоні дефіциту рухової активності (РА). У зв'язку з цим, процес адаптації студентів до навчання у ВНЗ протікає надто повільно й інколи викликає різноманітні розлади серцево-судинної системи. Зокрема РА впливає на здоров'я студентів.

Мета дослідження визначення фізичної працездатності студентів.

Наукові дослідження проводилися в період 2008 / 2009 р. зі студентами I – IV курсів медичного інституту. У дослідженнях брали участь 80 студентів. Для проведення експерименту були сформовані групи по 10 хлопців-в кожній, а також групи дівчат по 10.

Студенти виконували сходження на сходинку (висота сходинки 50 см для чоловіків, 43 см – для жінок) у темпі 120 кроків / хв. протягом 5 хв. За індексом відновлення пульсу після стандартної роботи- індекс Гарвардського степ-тесту. Рахували пульс за перші 30 с другої, третьої, четвертої хвилини відновлення.

При аналізі отриманих даних було встановлено, що фізична підготовленість студентів у середньому складає по (ІГСТ) 55 - 64, що вказує на дуже низький показник працездатності.

Отримані результати проведених досліджень свідчать про низький рівень фізичної підготовленості студентів, особливо першого курсу.

Наук. кер.-. Шепелев А.Є., к.б.н

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТНІЙ ДИСКУРС У ПРОСТОРИ ПОСТСУЧАСНОСТІ

Лебідь А.Є., канд. філос. наук, доцент

Кінець чи трансформація? Питання такого змісту ми зустрічаємо відносно філософії, метафізики, історії, а тепер й Університету. Багато мислителів зі світовим ім'ям обґрунтовували своє бачення ідеї та місії Університету, наголошували на необхідності його впливу на життя суспільства, реагування на виклики сучасності. Не викликає сумніву те, що на сьогодні Університет має не тільки трансливати традиційні вартості, не тільки розв'язувати питання освіти та науки, а більше того – брати діяльну участь у вирішенні проблем демократії, економіки, культури і духовності.

Філософський дискурс Університету пройшов різні стадії, від романтизму до прагматизму. Блискучі німецькі мислителі, філософи, громадські діячі: І.Кант, В. фон Гумбольдт, Й.Г.Фіхте, Ф. Шляєрмахер, Ф.-В. Шеллінг – уперше спробували всебічно осмислити ідею та місію Університету. Вони обґрунтували засади новочасного Університету, які надалі були розвинені К. Ясперсом, М. Гайдеггером, Ю. Габермасом. Основні академічні цінності, на їх думку, полягають у творчій свободі викладання та дослідження, науковій етиці, багатій філософській культурі тощо.

Завдання класичного Університету чітко сформулював Почесний президент НаУКМА В'ячеслав Брюховецький. Він зазначає, що "Майбутнє твориться вже сьогодні не стільки в політичних партіях, не стільки в уряді, а саме в університетах, як твердинях національної ідентифікації народу і динамічних структур, де відбувається засвоєння модерних ідей молоддю" [1, 4]. Така позиція перегукується із думкою відомого іспанського філософа Хосе Ортеги-і-Гассета. Для нього "Університет – це насамперед вища освіта, яку має одержати пересічна людина", до того ж "передовсім необхідно зробити з пересічної людини людину культурну – помістити її на висоту часу" [3, 88]. Й аналогічною вбачається ідея Університету Ярославом Пеліканом, який визначає відповідальність університету за справу освіти, дослідження, наукову комунікацію, громадянське виховання та суспільний розвиток.

Отже, на нашу думку, лише в умовах, коли Університет продовжує виконувати покладені на нього функції оберегу духу,

культурної спадщини нації, плекає атмосферу "свободи думки, цієї внутрішньої сили, яка притаманна думці" і не перетворився на бізнес-структуру, залишається ще сподівання, що він і надалі зуміє протистояти численним викликам Історії.

І наостанок, словами Г.-Г. Гадамера: "Позбудьмося ілюзій. Особистим завданням кожного залишається віднаходження власного простору свободи. Знайти свій простір свободи і навчитися в ньому рухатися – це завдання нашого людського життя взагалі" [2, 184]. І завдання Університету тим більше...

Література

1. Беланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США). – К.: Центр практичної філософії, 2001. – 216 с.
2. Гадамер Г.-Г. Ідея Університету – вчора, сьогодні, завтра // Ідея Університету: Антологія / за ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 167-184.
3. Ортега-і-Гассет Х. Місія Університету // Ідея Університету: Антологія / за ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 65-107.

"ФИЛОСОФИЯ" УСПЕХА

Гаврюшова Ирина, гр. М-72

Не существует никакой реальности, кроме одной, содержащейся в нас. Это потому, что многие люди живут в нереальной жизни. Они берут находящиеся вне себя образы для реальности и никогда не позволяют миру утвердиться внутри.

Герман Гессе, "Демиан"

Что такое успех? Многократные размышления на эту тему привели к выводу, что успех – это осуществление цели и состояние удовлетворения (счастья) от этого. И действительно, можно ли считать успешным человека, который не осуществил ни одного своего желания, не довел до конца ни одного дела, не добился в жизни ничего из того, что планировал? Можем ли мы считать успешным человека, который осуществил свою цель, но удовлетворения или счастья от этого не испытывает? Скорее всего, нет. Поэтому,

вероятно, успех – это состояние счастья от осуществления своих целей. Исходя из этого, можно сказать, что счастливым есть каждый день, если осуществлять маленькие цели и приближаться к большой мечте.

Успех - это состояние, живущее внутри нас. То, насколько мы чувствуем себя успешными, настолько и происходят успешно эти перемены в нашей реальной жизни. Древнекитайский философ Лао-Цзы сказал: "Будьте внимательны к своим мыслям: они – начало поступков". Мысль – это энергия, а работа мысли несоизмерима по сложности ни с одним из видов работы.

Иногда наши размышления могут завести нас в тупик. Когда очевидная задача при очередном рассмотрении начинает обрастать кучей препятствий, следует обратить внимание на поиски реального нежелания выполнять то или иное действие. Спросить себя самого: "По какой причине задача откладывается на самом деле?" Рассмотреть её во всех ракурсах, вплоть до отказа. Предположить ситуации "что будет, если..." как минимум в трех-пяти вариантах. Если усилия, приложенные к одному и тому же месту в течение длительного времени не приносят результата, то либо усилия недостаточны, либо место выбрано не правильно.

Иногда есть необходимость отказаться от глубочайших размышлений и фантазий на тему "Вот если бы...", особенно когда фантазии не имеют под собой основы. С одной стороны, человеку свойственно жить в реальном мире. С другой, без присутствия мечтательности мир всегда был бы серым и однообразным. Тут важно умение соединять желание реализации мечты и план действий. Порой возникает необходимость отложить фантазии и приступить к действию. В каждом человеке индивидуально разграничивается цепочка Мечта-Цель-Реализация. Любой проект может, зародившись в сознании, реализоваться в реальности. Старая пословица гласит: "Что можно себе представить, того можно достичь".

Мир, окружающий человека многогранен. Пытаясь понять происходящее вокруг, каждый из нас накапливает определенный опыт. Это и опыт успеха, и опыт преодоления неудач, и опыт реализации своих планов.

Науч. рук. – Лебедь А.Е., канд. филос. наук, доцент

ФЕНОМЕН ВРЕМЕНИ

Головченко Анастасия, *гр. ФЕ-71*

Любое движение в мире связано со временем.

Недостатки нашей ненадежной памяти прикрывает время и хронология.

Интервал времени связан с интервалом пространства.

Время нельзя соотносить только с материальными событиями, т.к. текучесть времени зависит и от психических событий.

Макровремя – время окружающей среды, микровремя – время собственное (психическое).

Время не измеряют, им измеряют.

Почему события не происходят одновременно? Потому что они растянуты по времени, и время и пространство не могут сойтись в одну точку, которую на протяжении бытия человечества растянули и назвали «веками» и «тысячелетиями».

Время – форма нашего внутреннего ощущения.

Время – величина дискретная и непрерывная. Это величина, характеризующая последовательность событий. Осознание времени идет рациональным путем, т.е. с помощью физических характеристик человека – нервной системы, мозга, психики и памяти, а не через душу. Душа не может ощущать время; для неё его не существует, она бесконечна.

Все говорят о времени, но никто точно не может сказать что это.

Все описывается временем, постоянна только вечность.

Прошлое – события, с момента возникновения которых прошло много времени.

Настоящее – это сей момент (сия секунда), все, что до него – прошлое, после него – будущее.

Человек должен быть уверен во времени, поэтому так важно его (времени) существование. Бытие человека напрямую зависит от отсчета времени.

Время не может исчезнуть, может стереться грань между прошлым и будущим, и это «настоящее» будет зваться вечностью.

Будущее уже происходило, так же как и прошлое, и результат происходящего существует в настоящем.

События причинны, поэтому не могут произойти одновременно.

Науч. рук. – Лебедь А.Е., *канд. филос. наук, доцент*

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МОНАРХІЗМУ ВЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

Егоров Іван, *зр. М-71*

Сам Липинський теорію українського монархізму називав "українським гетьманським націоналізмом". На чолі Держави має бути Гетьман, влада якого передається у спадок і є легітимною. На території слов'янських народів завжди було монархічне правління, влада монарха була дідичною і ніколи не піддавалася сумнівам. "Не може бути хліборобського господарства без голови – господаря, - не може бути без господаря й Держава. Й тому ми – української, а не чужої Держави бажаючи – хочемо свого Господаря землі нашої мати. Тому ми «гетманці», тому ми оце будуче Гетьманство – Господарство в формі наслідственної монархії собі уявляємо" [1, 350-351].

Ось і тепер стійкість Держави нашої похитнулася, бо немає довіри в сучасних "гетьманів". Будь-хто нав'язує нам свою, "правильну" форму правління, але вона є не підходящою для нас, бо кожний народ різний і призначення його також різне. Тому й виходить, що нині у нас охлократія, чи "демократія – правління при допомозі виборчих шахрайств". Липинський вважав найприйнятнішою для України "клясократію" – форму державного устрою, в якій фундаментом і охороною буде український хліборобний клас: "Тільки такий державний лад сприятиме національному повороту старої й народженню нової політично чесної, сильної, державотворчої, провідної української верстви, який усуне головні політичні причини нашої руйни; причини політичної деморалізації, нікчемности, слабости і недержавности дотеперешніх репрезентантів української національної ідеї. <...> Без внутрішньої реальної сили український хліборобський клас не зможе виконати свого завдання: об'єднати українську Націю і збудувати Українську державу" [1, 387].

Потрібно власні проблеми вирішувати самостійно, а не кликати на допомогу країни "вищого світу", які готові в будь-який час прийти на допомогу, що нам ані трохи не потрібна, адже головна ознака Держави – самостійність! Нині нас свідомо і неприродньо роз'єднують на східних та західних, православних та католиків, віруючих київського чи московського патріархату, "бандерівців" та москвофілів, але насправді всі ми – Українці. Нація для В.Липинського – це всі мешканці даної Землі всі громадяни даної Держави, а не пролетаріат, і не мова, віра, плем'я.

Література

1. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму // Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.; Хрестоматія / за ред. О.І.Семківа. – Львів: Світ, 1996. – С. 328-477.

Наук. кер. – Лебідь А.Є., канд. філос. наук, доцент

АБЕТКОВІ СПИСКИ ДВОРЯНСЬКИХ РОДІВ, ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ПРОВІНЦІЙНОГО ДВОРЯНСТВА

Михайліченко Микола, *аспірант*

Історія російського дворянства, в тому числі провінційного, останнім часом починає все більше цікавити дослідників, оскільки саме дворянство, виконуючи роль еліти суспільства, довгий час грало вирішальну роль у суспільному, політичному, економічному і духовному житті імперії.

Важливим джерелом з історії провінційного дворянства є абеткові списки дворянських родів. Виникнення такого джерела, як абеткові списки безпосередньо пов'язане зі складанням родовідних книг, передбаченим Жалуваною грамотою дворянству 1785 р. Відповідно до 72-ї статті грамоти повітові предводителі дворянства мали скласти абеткові списки дворян, які володіли нерухомим майном в повіті. Абеткові списки мали містити відомості про сімейний стан дворянина, чин та місце служби, місце проживання, кількість ревізійних душ, якими володів дворянин за останньою ревізією. Ці абеткові списки дворян повіту мали стати основою майбутньої родовідної книги дворян тієї чи іншої губернії [1].

За своїми ознаками (ординарність походження, однорідність змісту, однотипність форми) абеткові списки можна віднести до масових джерел, що, враховуючи велике інформативне навантаження списків, дозволяє використати їх для узагальненої характеристики становища дворянства того чи іншого регіону. Досвід опрацювання абеткових списків дворянських родів Харківського намісництва [2], дає нам можливість накреслити основні напрямки наукового використання абеткових списків.

Так, відомості, про кількість ревізійних душ, якими володіли місцеві дворяни, дають нам змогу не лише оцінити майнове становище дворян того чи іншого повіту, а й дозволяють стратифікувати місцеве дворянство за кількістю кріпаків, а аналіз відомостей про службове становище дворян – визначити місце окремого дворянина у військовій і чиновницькій ієрархії, реконструювати склад місцевої бюрократії.

Отже, інформативний потенціал абеткових списків надзвичайно високий оскільки дозволяє визначити соціальне, економічне і демографічне становище місцевих дворян як на рівні окремих родин, так і на рівні дворянства окремого регіону. Таким чином абеткові списки дворянських родів є важливим джерелом з історії провінційного дворянства.

Список використаних джерел:

1. Полное собрание законов Российской империи. – СПб., 1830. – Т. XXII.– № 16187.
2. ЦДІАУ у місті Києві. – Ф. 1709. – Оп.2. – Спр. 911-912. – Арк. 97-234.

Наук. кер.- Брехуненко В.А., *д-р істор.наук, професор*

ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНА ІНТЕРПРЕРАЦІЯ МІФОЛОГІЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

В'ячеслав Артюх, *канд.філос.наук, доцент*

1. Антична філософія сформувати висхідну опозицію для розуміння феномена міфу, яка і до цього часу існує в досвіді людини європейського типу культури. Ця опозиція: «міф»-«логос/розум». Первинний стан *перебування* давніх еллінів в обрії міфологічного досвіду змінюється з виникненням філософії ситуацією *ставлення* до міфу, зрозуміло, з поза меж цього досвіду. Якраз раціональний дискурс і перетворює міф на проблему, проблему саме для розуму. Тоді кризь призму опозиції «міф/логос» відбувається поступова трансформація початкового сенсу міфу як «істинного переказу», «священної правди» про богів та героїв у значення «вигадки», «фікції», «неправди»,

«байки». Зробивши себе точкою істини, античний розум не просто сприймає міф чимось за природою іншим по відношенню до себе, але й одночасно оцінює міф як щось меншовартісне. У своїх крайніх виявах, за такого відношення, міф позбавляється будь-якого зв'язку з реальністю, стаючи «пустим поняттям», фікцією.

І врешті, сцієнтизована свідомість модерної доби починає вважати, що в результаті переходу «від міфу до логосу» (Дерфер, Нестле) наукова картина світу остаточно долає міфологічну картину світу.

2. Трансцендентальне тлумачення феномена міфу пропонує дещо інше співвідношення міфу й наукового розуму. Найбільш відомими представниками трансцендентальної філософії міфу є неокантіанець Марбурзької школи Ернст Кассирер і сучасний німецький філософ Курт Хюбнер, Трансцендентальна інтерпретація задається, насамперед питанням про умови можливості міфу, тобто про його апріорні форми. Тут варто нагадати, що за Кантом ці форми є апріорними не тому, що вони знаходяться раніше досвіду, а лише тому є необхідними передумовами в кожному значущому судженні про факт, таким собі своєрідним логічним інваріантом.

На думку Е. Кассирера, яку він послідовно розвиває у другому томі «Філософії символічних форм», що має назву «Міфологічне мислення», міф – це замкнута автономна система із власним розумінням істини. Свого часу Кант твердив про однаковість апріорних форм пізнання для будь-якого типу свідомості, незалежно від того, чи це первісна свідомість, чи це сучасна. Але вже на початок ХХ сторіччя був накопичений величезний етнографічний матеріал, що дозволив спростувати цю тезу Канта. Постало питання: як те що для людини міфу було об'єктивною реальністю, для сучасних людей видається, у кращому випадку, сном? Відповідаючи на це питання, Кассирер дійшов висновку, міфічний образ світу – це лише світ уявлень. Але і світ наукового пізнання за своїм змістом не є чимось принципово іншим. «Аналогічно ми приходимо до наукового поняття природи шляхом того, що ми відкриваємо в уявленні деяке правило, яке і визначає характер природної впорядкованості. Це уявлення набуває для нас предметності, в якій ми ховаємо її випадковість і відповідно до якої формулюємо загальні положення і висуваємо об'єктивний необхідний закон: Питання про об'єктивність у відношенні міфу правомірне також лише з точки зору

дослідження того, чи можна виявити іманентне йому правило і притаманну йому необхідність". Як показує Кассирер справа саме в тому; що міф (як і наука) керується певними формами споглядання і категоріями, навіть коли їх зміст і не відповідає від приписуваного їм Кантом.

Кассирер встановив, що в основі міфічною досвіду, як і в основі сучасного, сформованого науковим просвітництвом, лежить замкнута система форм споглядання та понять, в якій і впорядковується розмаїття досвіду і лише на основі якої можливий сам факт досвіду.

Тобто, в основі міфу лежить всеохоплююча і замкнута система чуттєвих та поняттєвих форм, в яку можна включити все розмаїття міфічного досвіду і тільки так зробити цей досвід можливим. Але все це означає, що міф як і наука має якусь апіорну (отологічну) структуру. Інакше говорячи, міфологічний досвід також спирається на якесь припущення про те як являється нам реальність і чи може вона розглядатися в якості істини.

І наступне питання, яке випливає із попереднього твердження: у якому зв'язку перебувають апіорі притаманні міфу і апіорі притаманні науці. Тут у Кассирера помітний відхід від буквального слідування кантівському розумінню апіорі. Сам Кассирер апіорними структурами міфічного досвіду називає:

1) міф як форму думки. Це категорії міфічної об'єктивності, міфічного розподілу на ціле та частини, міфічної перервності і міфічної причинності. Форми думки у Кассирера принципово відрізняються у науці і міфі за модальністю;

2) міф як форма споглядання (час, простір, число);

3) міф як форма життя ("Я", душа) є аналогом кантівської трансцендентальної єдності самосвідомості.

Результатом конструюючої дії цих апіорних форм і постає специфічний міфічний досвід, в якому немає розподілу на матеріальне та ідеальне начала, на видимість та істину, просто представленим і реально сприйнятим, між предметом та його образом; у міфі відсутній дуалізм між душею і тілом, немає розділення на суб'єкт і об'єкт, тут сон може плавно перетікати в реальність і т. п.

Відповідаючи на питання про зв'язок між міфічними та науковими формальними структурами, Кассирер не ставить під сумнів те, що міфічні пізнавальні структури так відносяться до наукових, як нижчий рівень об'єктивності до вищого. Кассирер

переконаний, що міф приречений на зникнення перед лицем справжньої наукової істини, перед лицем поняття природи і предметності, створеної в межах чистого пізнання. Як він пише: "Міф з його світом мрії і чарів уявляється раз і назавжди такими, що зникли в небуття з першими променями наукового бачення світу".

Зв'язок між апіорі міфічними та апіорі науковими полягає в тому, що в процесі розвитку людського мислення приховані (неусвідомлювані) категорії та форми споглядання поступово за допомогою логічного аналізу звільняються від всіх "шлаків", тобто апіорні передумови проходять історичний розвиток, так як вони пізніше, вперше лише із виникненням науки звільняються від неусвідомлюваного використання і досягаються у більш чи менш поняттєвій формі на вищому рівні рефлексії. Тобто міфічне апіорі знаходиться у логічно недосконалій формі.

Тут Кассирер використовує ідею Шеллінга та Гегеля про мислимий характер розвитку самого мислення. Тобто розвиток апіорних форм є їх помисленність. У самого Кассирера ця теза звучить так: апіорні умови досвіду людей лише поступово, шляхом прогресивного логічного аналізу роблять усвідомленими приховані перед цим уявлення. Цей процес був розпочатий у міфі й завершений у Канта

В результаті міф володіє істиною, оскільки він включає в себе у крайньому випадку в їх праісторично-адекватному вигляді ті трансцендентальні умови, що є передумовами будь-якого пізнання істини.

Отже, у Кассирера зв'язок між апіорними формами і змістом досвіду ще чисто кантівський, тобто односторонній – лише активні форми конструюють досвід і ніяк – не навпаки.

3. На трансцендентальну філософію міфу Кассирера спирається і сучасний німецький філософ Курт Хюбнер. У своїй роботі «Істина міфу» він продовжує історизувати апіорні форми міфічного досвіду. Із Кассирером його об'єднують такі спільні моменти у розумінні міфу: а) наявність системи категорій у міфі; б) особливі уявлення про простір і час, синкретизм реального та ідеального начал, взаємоперехід сну в реальність, закони як конкретні уніфіковані образи, відношення частини й цілого, розуміння "Я" у міфі.

Ставлячи питання про природу апіорі, Хюбнер намагається вирішити його в напрямку історизації, його змінюваності як у міфі, так і в науці. Його відповідь така: не лише апіорі впливають на специфіку досвіду, але й сам людський досвід (практика) обумовлює зміну апіорі. Тому одні апіорні передумови зникають в минулому, а інші стають актуальними.

Наприклад, для міфічного досвіду, спеціальними апріорі були нумінозні сутності (тобто боги, духи). Таке апріорі не є дзеркальним відображенням дійсності. Сам цей спосіб представлення дійсності вже уявний, він є результатом фантазування, або як писав Кассирер: "наскрізь пронизаний образами міфу". Тобто, у даному випадку уявний предмет впливає на специфіку споглядальної структури й навпаки. Правда можлива й інша відповідь на питання про історичність апріорі: наступні апріорі походять з попередніх.

Друга відмінність Хюбнера від Кассирера полягає у визнанні Хюбнером рівноправності науки й міфу як способів осягнення дійсності. І міф, і наука однаково добре обґрунтовані, маючи певні передумови свого існування. Моделі пояснення в них одні й ті ж. Структурно та за формою міф і наука не відрізняються, їх можна відрізнити лише на рівні змісту.

Наука ніколи не може розвінчати помилковості міфічного досвіду, бо і в самій науці істина і хибність – це породження наших апріорних передбачень наукової онтології. Тобто ні теорія сама по собі, ні практика сама по собі не є істинними: апріорно сформульовані теоретичні положення тягнуть за собою і відповідну практику, яка вже в силу залежності від цих положень не здатна довести їх істинність. Науковий спосіб пояснення дійсності – це не спосіб добування істини, а всього лише специфічний принцип апріорної організації досвіду.

Крім того, для Хюбнера процес переходу від міфу до логосу ніколи не може бути завершеним, так як претензії на остаточне обґрунтування онтології завжди залишаються уявними та вигаданими. Хюбнер переконаний у тому, що останні підвалини пізнання тієї чи іншої онтології (наукової чи позанаукової) з необхідністю залишаються необґрунтованими з наукової точки зору. Осягнути суть онтології адекватно можливо лише тоді, коли її вибрав і живеш в ній, але тоді людина вже говорить не науковою, а міфологічною мовою. Тому й сам міф може бути найкращим чином обґрунтованим міфологічними засобами, тобто описом його як архе та повторним розповіданням міфу.

Таким чином, міф постає як рівноправний спосіб осягнення світу поряд із іншими способами: науковим, релігійним, художнім. Цей спосіб сприйняття реальності має формальну структуру, яка є апріорною і власне вона й конструє досвід в якості міфічного. Історизація апріорі привела до того, що логічна природа її зникає й змінюється на

емпіричну. Отже, міфічна структура виникнувши в архаїчні часи на первинному, ще нічим не опосередкованому (а значить і неусвідомлюваному) рівні входження предметного світу у свідомість стає ніби зв'язуючою ланкою між цими двома елементами взаємодії. Міф є тим способом організації свідомості, який певним чином (міфічним) обробляє реальність завдяки своїй апіорній структурі і представляє її як зміст свідомості. "Зашифрована" таким чином реальність постає тоді як міфічний досвід.

Таким чином, трансцендентальний метод може бути застосований не лише до науки, але й до міфу. І міф уже розуміється не тільки як фантазія, чи певне відображення природи й суспільства, а уявляється зовсім по-іншому. Завдяки трансцендентальній інтерпретації ми бачимо в міфі певну категоріальну єдність. За аналогією з наукою у ньому можна виділити схожі форми, структури й саме тому нам вдається виділити і його специфічний зміст.

Трансцендентальна інтерпретація застерігає нас від того, щоб ми підходили до міфу лише з нашими сучасними уявленнями про нього. Вона застерігає нас від зневажливого ставлення до нього, реабілітує його. За принципом контрасту з міфом дещо інакше виглядає й наука. Завдяки трансцендентальній інтерпретації міфу ми починаємо краще усвідомлювати обмеженість рамок науки й сучасних уявлень, а це примушує нас бути дещо скромнішими у своїх домаганнях до світу.

МЕТАФІЗИКА: ПОЧАТОК У ПИТАННІ

Долгодуш А.І., студ. гр. Е-72

«З чого слід починати науку?» – це питання Гегель ставить на початку своєї «Науки логіки», причому під наукою мається на увазі філософія, у його розумінні – «абсолютна наука». Тільки у філософії Нового часу, коли запанував методично-систематичний підхід, у тому числі й у відношенні до побудови філософії, постає питання про правильний початок, з якого все наступне може обґрунтовуватись і розгортатись.

З чого і як, отже, слід починати? Це питання має бути поставлене уже на самому початку.

Ми повинні ставити питання про правильний підхід і подальший образ дії. Питання не можна уникнути. Питання про правильний початок, однак, саме дає відповідь: *початок* є питання, що попереджує всякий інший початок, саме ж воно нічим не попереджається. Питання є початок, який може обґрунтовувати і більше не ставити під питання сам себе, хіба що у подальшому питанні.

Більше того, питання є єдино можливим підходом, котрий сам повідомляє метод подальшого *просування*. Усякий інший підхід чреватий припущеннями: припущення предмету (даність, що підлягає опитуванню і тлумаченню), формальне чи методичне припущення (манера і спосіб далі опитувати, тлумачити і використовувати цей підхід). Але якщо питання є початок, то питання про початок перетворюється на питання про питання. Питання рефлектується самим собою, питаючи про свою сутність, можливість і умови. Тим самим воно методично обґрунтовує хід подальшого питання.

В конкретному *окремому питанні* (змістовному) можна засумніватися, чи правильно воно поставлене, чи осмислене, чи може підлягати відповіді; це все подальші питання. Тому вони не скасовують можливість і необхідність питання *взагалі*, а підтверджують його. Запитувати я можу і повинен у будь-якому випадку. Так виникає питання про те, що взагалі відбувається, коли я запитую. Тут йдеться не про мовну форму питального речення у його логіко-граматичній структурі, а про реальний акт питання. Під ним мається на увазі реальна подія: «actus» (дійсність) як «actio» (дія), чи дія як дійсність, тобто реальне виконання акта. Тома Аквінський називає це «*exercitium actus*» у смислі виконання чи здійснення акта.

Якщо питання про початок перетворюється на питання про питання, то вже немає того ж самого акта питання, але є наступний *рефлексивний* акт, який опитує питання як таке відносно його своєрідності і можливості. Дане питання більше не спрямовується на те, *чи можу я питати*, – це доведено у

здійсненні, питання тепер про те, як я можу питати, як взагалі можливе питання. [1]

Сутність мислення полягає в рефлексії, тобто в розрізненні мислячого і предмету мислення. Щоб рефлектувати, дух повинен на мить зупинитися в своєму просуванні, об'єднати те, що уявляється, в єдність і, таким чином, подібно до предмету, протиставитися самому собі. Побудовані таким чином єдності він порівнює потім одну з одною, і розділяє, і сполучає їх знов по своїй потребі. Суть мислення полягає у роз'єднанні свого власного цілого; у побудові цілого з визначених фрагментів своєї діяльності; і всі ці побудови взаємно об'єднуються як об'єкти, протиставляючись мислячому суб'єкту.

Мова починається безпосередньо і одночасно з першим актом рефлексії, коли людина з тьми пристрастей, де об'єкт поглинений суб'єктом, пробуджується до самосвідомості – тут і виникає слово, а також перше спонування до того, щоб раптом зупинитися, оглянутися і визначитися. У пошуках мови людина хоче знайти знак, за допомогою якого вона могла б посередництвом фрагментів своєї думки представити ціле як сукупність єдностей. [2]

У прагненні новітньої філософії до методичного обґрунтування питання про правильний початок ставиться знову і знову. Його вбачають у сумніві або в умовиводі, у мові, в діалозі, в історії, у деякому привілейованому феномені чи в деякій пограничній ситуації людського існування. Наявність виправданих аспектів у цих підходах незаперечна, і будь-який з них можливий, однак як першооснова жодний з них неприйнятний. Усякий такий підхід має передумову, оскільки є питанням: чи існує можливий і правильний початок. Якщо ми обираємо для початку саме питання, то винятково з цієї методичної основи: перед усяким іншим початком ми повинні запитувати про початок.

Якщо я питаю про щось, то я питаю, чи «є» воно і *що* воно «є». Ніщо з того, що взагалі якось є, не може уникнути питання; ніщо з того, про що питають і що знають, не знаходиться поза горизонтом питання, чи «є» воно і як воно «є». Це доводить, що дещо не тому виявляється тим, про що питають і що знають, що воно так чи інакше влаштовано, але єдино лиш тому, що воно «є», що воно є «*суще*» – дещо, чому властиво буття. Це поняття сушого з часів Аристотеля стало всеохоплюючим поняттям, і тому – основним поняттям метафізики. Я можу питати про щось лише настільки, наскільки воно «є»; я можу знати про щось лише постільки, постільки воно «є». [1]

Література:

1. Корет Э. Основы метафизики. – К.: Тандем, 1998. – 248 с.
2. Гумбольдт фон В. Избранные труды по языкознанию. – М.: 1984. – с. 301.
Наук. кер. – Кобяков О.М., доц. каф. філософії, к.т.н.

РЕАЛЬНО ІСНУЮЧЕ БУТТЯ У ФІЛОСОФСЬКИЙ РЕТРОСПЕКТИВІ: АНТИЧНІСТЬ І СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Новатарська А.С., студ. гр. ЕК-71

В історії філософії можна виділити три виразних тенденції пересування центру тяжіння філософських інтересів на осі «суб'єкт-об'єкт»:

1) класична течія – акцентування об'єктної, буттєвої сторони осі. Дійсність – буття збуджує людське пізнання, виявляє принципові проблеми, ставить питання і вимагає відповіді;

2) течія, в якій відбулося пересування центру тяжіння на суб'єктну сторону осі «суб'єкт-об'єкт». Започаткована Р. Декартом, ця мережа не стільки виявляє, скільки інтерпретує факти дійсності згідно за своєю системою, вона ніби опредмечена в реальному світі;

3) течія, укорінена на суб'єктивній стороні осі «суб'єкт-об'єкт», але відхилилась від самої думки до її зовнішньої, мовної експресії. Слід спочатку зосередитись на мові, пізнати її структуру, щоб очистити від віковичних неточностей і вад, а потім дослідити пізнавальну функцію як мови природної, так і мов різних дисциплін.

Представники «класичної старовини» мілетської школи кладуть в основу світу якусь матеріальну стихію, а Парменід вводить поняття «буття», яке є вічним і незмінним, тотожним самому собі. Піфагорійці і Платон обмежив цю тотожність обсягом чисел або обсягом родової єдності, яку створювали ідеї. Аристотель вважав, що лише конкретні речі, існуючи як самостійні суб'єкти-субстанції, є принциповим способом існування. Вони існують завдяки своїй «формі». В епоху еллінізму виникає епікурейство і стоїцизм, які свою увагу зосредили насамперед на справах людини та її щастя. В античних філософських ученнях аналізується не сама дійсність-буття, а лише так чи інакше зрозуміла інтелектуальна візія дійсності. Об'єктом аналізу і вивчення для античних філософів є не «світ-дійсність», а лише пізнання цього «світу». Християнська античність, як і ранне середньовіччя, не відрізняло принципово філософії від теології, під філософією розумівся весь стиль поведінки людини – в тому числі і в зв'язку з Євангелієм. Теорія Орігена про відвічне існування душ служили своєрідним знаряддям алегоричного тлумачення Біблії.

Три факти визначили розвиток середньовічної філософії і культури: виникнення університетів у Європі; відкриття нових філософських впливів – аристотелізм і арабська філософія; постання нових орденів, які дали світу таких мислителів, як Альберт Великий і Тома Аквінат у домініканців.

Тома Аквінат, прийнявши концепцію буття, яке складається з сутності та існування, принципово відкинув дорогу Ансельма й онтологів, звертаючи увагу на те, що про існування чогось можна стверджувати лише на

підставі фактів існування. Як теолога Тому Аквінського цікавили насамперед 2 ключові проблеми: 1) людське розуміння Бога, як джерела і мети всякого буття; 2) розуміння людини як адресата Божого Одкровення, як такої, що шукає сенс життя.

Тома Аквінський звернув увагу, що акт існування чогось є тим, «завдяки чому» це щось є реальним, дійсним. Адже, якщо можна було б звести існування якоїсь речі до її змісту-сутності, ототожнити їх, то існування було б «властивістю» даної речі. При такому припущенні існували б такі абстракції, як «кінь у собі» або «людина у собі», що є чистим абсурдом. Концепція похідного буття, яке складається з сутності і існування як нетотожних складових частин речі, лежить в основі розуміння самого факту існування Бога, Котрий лише Він єдиний – являє Себе в такому розумінні дійсності як Перше Буття.

Джерелом концепції іншого великого СВФ мислителя Іоана Дунса Скота була думка Авіценни про «три природи». Перша природа – це конкретна субстанція, друга природа є поняття про першу природу. Поняття це існує лише в мисленні пізнавального суб'єкта. Слід ще вирізнити «третю природу», котра не існує ані в природі, ані в мисленні, а є необхідним набором конститутивних властивостей якоїсь речі.

Створення перших природ полягає якби у «вливанні» існування у третю природу Богом. Буття як перший предмет нашого пізнання і водночас основа пізнання всього є невизначеною у собі структурою, що відрізняється від усіх конкретних визначень. Втім, якщо буття остаточно за своєю структурою було б простим і нескладним, то ми не знайшли б жодного чинника, «завдяки якому» ми змогли б відрізнити одне буття від іншого. У. Оккам у розумінні дійсності і самого буття стверджував, що єдиною існуючою природою є природа одинична.

Засадничий переворот Декарта полягає у перенесенні центру тяжіння пізнання і обґрунтування з об'єкта на суб'єкт. Використовуючи дистанцію «поняття об'єктивного» і «поняття суб'єктивного», Декарт звернув увагу, що в «об'єктивному понятті» немає нічого з пізнавального змісту, чого не було виражено у «суб'єктивному понятті». Як не дивно, але вся Європа пройнялася картезіанством, зробила предметом пізнання «ідеї», а не дійсні речі. Мала помилка на початку у розумінні буття спричиняє лавину помилок і непорозумінь.

Література:

1. Аристотель. Сочинения в 4-х томах. Т.1.М.: Мысль, 1976 – 550 с.
2. Корет Е. Основы метафизики. К.: Тандем, 1998 – 248 с.
3. Сагадеев А.В. Ибн-Сина (Авиценна). – М.: Мысль, 1980. – 239 с.

Наук. кер. – Кобяков О.М., доц. каф. філософії, к.т.н.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНУ ЕКОНОМІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ

Мареха І.С., студент гр. Е-44

Важливе місце у житті суспільства відводиться економічній діяльності та пов'язаним з нею економічним відносинам. Це, у свою чергу, не залишає байдужими вчених-дослідників, і власне самих економічних контрагентів, до такого феномену, як економічна свідомість. У сучасному високотехнологізованому суспільстві стан та динамізм економічної свідомості набувають практичного значення. Завдяки їй у контексті суспільного буття актуалізуються проблеми сучасної економічної раціональності, шляхів і засобів подолання кризових явищ в економічній сфері, критеріїв соціально-економічного розвитку суспільства і багатства країни, приватної власності, приватного життя та підприємництва в сучасних українських реаліях, взаємодії економічної вигоди та екологічної доцільності тощо. Пожвавлення господарської діяльності та активізація широких прошарків населення актуалізують роль методологічних орієнтирів синтезування надскладних процесів, тенденцій та явищ економічної діяльності у контексті суспільного буття, що, у свою чергу, супроводжується необхідністю розвитку філософсько-світоглядних знань як засадничих сучасного економічного життя і досліджень.

Іноді економістів називають «філософами світу» [4], що підтверджується постановкою завдань формування нової економічної парадигми [3], необхідністю переходу до новітньої теорії пізнання світу, до філософсько-просторового осмислення буття, відходу від «лінійно-осьового» часу, перенесення подій у внутрішній простір і внутрішній контекст [1]. Сьогодні актуалізується потреба поглибленого переосмислення того факту, що кожний член суспільства не може не виступати суб'єктом економічних відносин. Тому економічна свідомість наповнює новим сучасним змістом тріаду «суспільний розвиток – економічна діяльність – життя людини», більшою мірою висвітлюючи статус суб'єкта економічних відносин, маніфестуючи необхідність пізнання та освоєння пов'язаних із цим проблем. Відтак, економічна свідомість не може не бути засадничою для сучасного суспільного буття. Відзначимо, що дослідники традиційно надавали винятково великого значення проблемі суспільної ролі економічних знань, необхідності їх активного

поширення, розглядаючи їх як дієвий чинник національного, культурного зростання та утвердження незалежності свого народу [2]. Феномен економічної свідомості є складовою раціоналізації, упорядкування, унормування економічної сфери, ініціювання її загальнозначущого смислу для належної економічної поведінки суб'єктів економічної діяльності. Адже тією чи іншою мірою за сучасних українських реалій економічні знання торкаються умов життя кожної людини, дають можливість аргументовано, прогнозовано розглядати й вирішувати найрізноманітніші питання, на перший погляд, віддалені одне від одного, але які досить істотно впливають на благополуччя та поведінку людей. Наприклад, це можуть бути питання функціонування сучасної банківської системи, національного бюджету, оптимального балансу між доходами й витратами, ціноутворення та заробітної плати, інфляції і дефляції тощо. Економічна свідомість, як форма пізнання соціально-економічного розвитку, взаємодії економіки і суспільства, забезпечує більш широкі можливості контролю за вказаними процесами, їх удосконалення під відповідним кутом зору. До того ж, розвинута, змістовна економічна свідомість обґрунтовує нові шляхи входження людини в економіку і соціум.

За сучасних умов економічна необізнаність, низька економічна свідомість не лише несумісні із матеріальним добробутом людей, а й становлять загрозу для існування та безпеки суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кочетов Э.Г. Глобальный мир: новые стратегические начала (глобальная трансформация: её реальные проявления и новые возможности) // Прометей. – 2001. – № 1.
2. Максюта М.Є., Максюта Т.М. Національно-ментальнісний контекст економічної свідомості // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, 2006. - № 54.
3. Нуреев Р. Предпосылки новой экономической парадигмы: онтология и гносеология // Вопросы экономики. – 1993. – № 4.
4. Хансен Дж. Україна і глобалізаційні економічні процеси // Виклик глобалізації. – К., 2001.

Наук. кер. - Вандишев В.М., *д.ф.н., професор*

ЦІННІСНИЙ ПІДХІД ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Говорун Я.В., *гр. М-43*

Національна самосвідомість є вагомим фактором, що впливає на політичне та національне відродження України, формування українського суспільства та нації. Проблема розвитку національної самосвідомості українського народу є невідкладною і дуже актуальною.

Особливістю сучасного філософського знання є активне застосування ціннісного підходу до реальності як способу пізнання і розуміння людського буття. Філософське осмислення природи цінностей здійснює аксіологія.

Поняття "цінність" вперше з'являється наприкінці XVIII ст. у працях І.Канта, який протиставляв сферу моральності (свободи) сфері природи (необхідності). Цінності самі по собі, на думку вчених, не мають буття, у них є тільки значущість. Ціннісно-сміслові утворення є визначальними в структурі національної самосвідомості, оскільки виконують системотворчі функції.

Національна самосвідомість, як наслідок історичного генезису нації, водночас виступає необхідною умовою її повноцінного розвитку і прогресу. В. Старосольський в одній з своїх найвідоміших праць «Теорія нації» писав, що нація «будується на інстинктах «другого ступеня», типом яких є ідея; національна спільнота є суспільством вільним у тому значенні, що її існування відповідає волі її членів» [1, 92].

Національна самосвідомість українства є відображенням діалектики, історичного становлення й функціонування колективної свідомості і ціннісних відношень історичного суб'єкта до світу. Феномен свідомості є формою взаємин людини і буття, охоплюючи такі ціннісні стосунки як естетичні, релігійні, політичні, правові. Становленню й упорядкуванню самосвідомості нашого народу сприяло утвердження християнства, національно-визвольна боротьба, гуманізм та демократизм.

Сьогодні національна самосвідомість розуміється як соціоморальне самооцінювання власної етнічності в системі загальнонаціональних координат. Відбувається індивідуальне національно-психологічне самоусвідомлення, соціоморальне

самооцінювання і саморефлексія (схвалення ідеї національної єдності, співвідношення своїх поглядів, установок, цінностей з національною системою норм, цінностей, вимог, уподобань, ідеалів, пріоритетів та ін., ціннісно-смилова рефлексія власної етнічності), нормативно-ціннісна саморегуляція (усвідомлення свого місця в національній спільноті, відчуття належності до нації, обстоювання її інтересів, готовність до патріотичної самореалізації).

Для українського народу сьогодні характерним є наявність активної та пасивної національної самосвідомості і відмінність між цінностями прибічників таких позицій. Цінності патріотичного та соціального спрямування, суспільного визнання, толерантності є домінуючими у громадян з розвинутою національною самосвідомістю, тоді як цінності самоствердження, самореалізації у сімейному житті та цінності матеріального порядку є характерними при нерозвинутій національній самосвідомості. Різну міру прихильності до національних цінностей мають представники з регіонів України – від високої в Західному та Центральному регіонах до середньої і низької на Сході та Півдні України. Така тенденція є не досить сприятливою для формування в нашій країні повноцінної європейської нації.

Оцінка значущості цінностей для розвитку суспільства показує, що найбільшу високу оцінку отримують такі цінності як: духовність – 73%, сімейні цінності – 71%, свобода – 70%, мир і злагода – 68%, національно-культурні цінності – 68%, патріотизм – 67%. Цінностями другого ешелону виступають: гуманізм – 53%, матеріальні цінності – 50%, релігійність – 48%, християнські цінності – 44%, європейські цінності – 43%. При порівнянні цінностей українців та інших європейських націй прослідковується виразне домінування серед українців цінностей безпеки. Отже, українцям притаманна обережність, потреба у захисті з боку держави, консерватизм, страх осуду з боку свого соціуму.

Таким чином необхідний інтенсивний пошук і розробка на основі узагальнення накопиченого людством досвіду основних елементів духовного освоєння світу (світогляду, моралі, ідеології) і синтез їх у розвинену високоефективну систему національної свідомості.

1. Кресіна І. Свідомість і воля – основа нації // Розбудова держави. – 1998. – № 1/2.

Наук. кер. - Вандишев В.М., д.ф.н., професор

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Терещенко Н.В., *зр.Е-44*

Філософія і особистість – це тема, якої торкалися як філософи Давньої Греції, французькі, німецькі філософи так і сучасні. Додана в цей тандем синергетика має намір спровокувати деякі зміни в підходах до вирішення проблем з ними пов'язаних. «Офіційним» явищем синергетики як науки про складні динамічні системи, закони їх зростання, розвитку і самоорганізації вважається кінець ХХ століття. Синергетика володіє багатим експериментальним потенціалом знаходити в ірраціональних причинно-наслідкових зв'язках, нелінійних залежностях стійкі закономірності, які діють в певних умовах, в певних часових проміжках, і при певних припущеннях.

Одне з питань – чому особистість не досягає самореалізації, наприклад, в бізнесі говорить про факт неспівпадання прагнень особистості і організації, отже віддача від такої праці дуже низька і приводить до негативного результату як особи так і організації. Багато управлінців роздумуючи над цими питаннями звертаються до методології наукових системних підходів різних гуманітарних наук і зокрема філософії з тим щоб підвищити мотивацію – вектор і швидкість розвитку як співробітника так і організації в цілому. Деякі з них, хто познайомився з основами синергетики намагаються застосувати її принципи і технології до виправлення ситуації. Синергетика відкриває певні принципи управління, економії і прискорення еволюції. Її завдання - не передбачати безконечні кризи, які стануться, а вказувати конструктивні способи, як їх запобігти[1].

В синергетиці світ представлений як єдине ціле з одного боку, а з іншого – як система з різними елементами, які обмінюються інформацією, генерують її і удосконалюють.

Розвиток і еволюція життя, суспільства, особистості відбувається завдяки тому, що в закритих системах рідше у відкритих частіше відбувається, в умовах хаотичної взаємодії, ефект когерентності або синергії, коли система переходить до вищого рівня, до нової складнішої і адаптованішої до підвищеної життєстійкості системи.

У цій системі особистість має ряд властивостей, володіючи якими вона здатна до самореалізації. Особистість має потребу в реалізації трьох цілей – визначення і виконання місії або призначення,

досягнення і збереження свободи і гармонії. Перша мета - визначення і виконання місії особистості - це пошук такої справи, професії, призначення, в якій особа дійсно краща. Реалізація «своєї» справи приносить користь суспільству, іншим людям і одночасно сприятиме визначенню і досягненню місії інших людей. Друга мета – досягнення і збереження свободи у філософії особистості має важливе місце. Як тільки особистість своєю досконалістю починає задовольняти запити інших людей, тобто вони починають платити їй стільки, що вона можеш собі дозволити на це жити, утримувати сім'ю і удосконалюватися далі, особистість стає вільною.

Одне з призначення філософії - це звільнення особистості від всього, що є шкідливим для неї, для її еволюційного вдосконалення.

Третя мета – досягнення і збереження гармонії як якогось стійкого стану, але, завдяки синергії таких елементів відношення особистості до власного вдосконалення, бережливого відношення до природи, соціальна відповідальність, еволюція особистості відбувається шляхом якісних стрибків. Гармонія – це не лише завдання по збалансованості стосунків, але й спільний знаменник, що дозволяє збалансувати в часі і просторі досягнення перших двох цілей. Розглянуті три поняття - особа, філософія і синергетика також можна представити у вигляді системи: особа – призначення, філософія - свобода, синергетика – гармонія. Особистість має свою місію, бачення, особисті ключові чинники успіху, особисті цілі, особисті показники результативності, цільові орієнтири і дії з особистого вдосконалення. Особливостями потрійної системи особа, філософія, синергетика є те, що остання виступила в ролі фасилітатора і координатора процесів, завдяки її універсальним властивостям пояснення і здібностям моделювання взаємодії систем з нелінійною залежністю. Система особа, філософія і синергетика не лише компіляція взаємодій, яка за певних умов забезпечує синергетичний ефект, але при якісному вживанні на практиці є каталізатором стрибкоподібного періоду в еволюції особи, збагачувачем філософської методології пошуку особою своєї ролі і місця в соціумі і в просторово-часовому континуумі.

1. Курдюмов С.П. Синергетика и новое мировидение//Синергетика. Философия. Культура/ Под общ. ред. В.К.Егорова, В.С.Егорова. Ф.Д.Демидова. М.: Изд-во РАГС, 2001. С 4-9.

Наук. кер. - Вандишев В.М., *д.ф.н., професор*

НОВЫЙ ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЯЗЫК

Швырков А.И., канд. филос. наук

Основная идея этого доклада такова: политики сегодня так много лгут, потому что у них нет слов, чтобы сказать правду. Ниже я попытаюсь расшифровать и обосновать этот тезис.

Идеологические партии просуществовали сто с небольшим лет. Однако последние несколько десятилетий мы можем наблюдать то, как они сходят со сцены. Этот процесс не случаен и вполне объективен. Каким же будет устройство политической системы в ближайшем будущем? Составить представление о нем может анализ другого типа существующих в настоящее время партий, которые условно можно назвать партии-ФПГ (ФПГ – финансово-промышленная группа).

В отличие от традиционных идеологических партий, партии-ФПГ не формируются спонтанно на основе какой-то абстрактной идеи, а создаются вполне сознательно для продвижения конкретных бизнес-проектов, лоббирования интересов и т.п. Как правило это осуществляется под прикрытием тех или иных политических идеологий (чаще всего – модифицированных хорошо знакомых).

Естественно, полностью соблюсти конспирацию удается далеко не всегда, очень часто реальные цели бизнес-групп, стоящих за партией-ФПГ, вылезают на поверхность, давая политическим противникам такой партии повод для обличений. Однако через какое-то время другая партия, возможно та, что обличала, сама попадает в сходное положение и в свою очередь становится объектом обличительных акций.

Поскольку содержать аппарат крупной политической партии для одной компании – пусть и крупной – слишком дорого, их содержат вскладчину несколько крупных компаний – ФПГ. Из-за этого внутри таких партий часто возникают конфликты – ведь цели различных компаний, «учредивших» их, могут существенно различаться.

Думаю, что со временем политическое прикрытие целей ФПГ будет все более ослабляться, поскольку все идеологические одежды, в которые рядятся современные партии, очень скоро окончательно «износятся». Наоборот, программы партий в гораздо большей степени, чем сейчас, будут изложением бизнес-целей ФПГ политическим языком. Выработать такой язык еще предстоит. Точнее, предстоит трансформировать сознание населения таким образом, чтобы оно нормально воспринимало почти не прикрытые идеологической риторикой бизнес-планы ФПГ, закрепленные в программах партий. Таким образом, лоббирование, возникшее на заре

появления политических партий, в скором будущем скорее всего станет неприкрытым смыслом их существования, а конкуренцию идеологий заменит конкуренция бизнес-планов.

Понятно, что в этой ситуации разговоры об отделении бизнеса от власти становятся совершенно бессмысленными. Политика полностью сольется с бизнесом, точнее, полностью подчинится ему. Политические решения будут просто переформулированием на языке политики бизнес-решений.

Кто-то может сказать, что описанная тенденция приведет к подчинению всего строя жизни общества бизнес-интересам отдельных ФПГ. Однако весь строй жизни большинства более-менее развитых современных обществ и так уже давно подчинен преследованию бизнес-целей, как индивидуальных, так и корпоративных. Либерализм и идея свободного рынка сделали свое дело: теперь даже социалисты свято верят в либеральные ценности, необходимость рынка и *завидуют богатым*.

Политика как таковая так же де-факто уже давно подчинена бизнес-целям ФПГ, просто цели эти пока что маскируют старыми политическими и социологическими теориями, в том числе и с использованием социалистической риторики. Наличие таких целей, точнее, их превалирование, служит поводом для постоянных обвинений ФПГ в предательстве национальных интересов вообще и лживости нанятых ими политиков. Однако, на мой взгляд, который, возможно, вызовет в ком-то моральное негодование, такие политики являются просто жертвами несоответствия между *формой политической жизни и ее содержанием*. Устаревшие политические теории заставляют политиков чувствовать себя злодеями, врать, изворачиваться и т.п. Понятно, что такое положение вещей не способствует ни повышению доверия к ним, ни поддержанию их собственного душевного равновесия и здоровья. Однако нужно четко понимать, *что политики лгут, просто потому, что у них нет подходящих слов, чтобы сказать правду*. У них нет концепций, к которым можно было бы апеллировать. Трансформация общественного сознания, восстановление соответствия между этим сознанием и реальностью (по-другому, гармонии между формой и содержанием), позволит снять эту проблему, по крайней мере, *столько* врать уже не будет необходимости, и проблема эта из разряда социально-политических перейдет в разряд проблем личного нравственного выбора. Понятно, что это позволит существенно оздоровить моральную атмосферу в обществе.

Итак, подведем итоги.

1. Идеологические партии уходят в прошлое. Их место занимают партии-ФПГ, являющиеся политическим продолжением ФПГ. Бизнес таким образом полностью сливается с властью.

2. Цели партий-ФПГ являются чисто экономическими. Поскольку старые идеологии уже не могут выполнять своих функций или хотя бы служить эффективной ширмой для истинных целей партий-ФПГ, постепенно начинает вырабатываться новый политический язык, формироваться терминологический аппарат, позволяющий выражать цели партий-ФПГ. Этот процесс идет параллельно с процессом такой трансформации общественного сознания, чтобы оно могло адекватно воспринимать сформулированные в новых терминах программы партий-ФПГ.

РОЛЬ І ЗНАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Бабакова Я. І., студент Е-44

Мова - це фундамент, на якому побудовано суспільні відносини, «це один із факторів самоорганізації нації, є важливим критерієм духовності, культури, освіченості народу і студентської молоді зокрема».[1, 73]

Професійному мовленню в Україні властиві ознаки, що визначають рівень культури усного й писемного ділового мовлення: правильність, комунікативна досконалість, аргументованість, доцільність, стислість, точність. Специфіка професійного мовлення полягає в обслуговуванні сфери виробничих відносин, потреб спілкування між представниками однієї професії. *Добре знання мови фаху підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в складній професійній ситуації.* Кожна галузь науки має свої мовленнєві особливості, що виражаються в специфічній термінології і утворюють фахову мову. На мою думку, кожен спеціаліст має знати відповідну фахову мову та володіти навиками оперування нею.

Диференційована підготовка фахівця вимагає від спеціаліста належної кваліфікації, організаційних навичок і здібностей, високого рівня сприйняття, запам'ятовування і осмислення матеріалу, комунікативної культури

Відтак спробуємо обґрунтувати необхідність розвитку комунікативної культури фахівців економічних спеціальностей.

Підприємництво та малий бізнес сьогодні стали найбільш привабливими в плані перспектив працевлаштування або започаткування власної справи сферами професійних інтересів молодого покоління. Саме тому високий процент випускників середніх навчальних закладів (середніх шкіл, гімназій, ліцеїв, коледжів та ін.) при виборі напрямку для професійної освіти віддають перевагу економічним вищим навчальним закладам.

Враховуючи вищевикладене, а також той факт, що економічні відносини стали невід'ємною часткою нашого повсякденного життя, існує потреба обґрунтувати процес формування у студентів економічних спеціальностей умінь і навичок оперування мовним матеріалом в умовах їх професійного спілкування.

Ринок праці потребує не лише фахівця, а й людини, яка розуміє, що висока культура - це фактор успіху, конкурентоздатності, це володіння умінням спілкуватися з людьми, входити в контакт з будь-ким; це толерантність, здатність управляти собою, вміння працювати в колективі, бути наполегливим, енергійним, доброзичливим, працездатним, вміти вирішувати поставлені завдання на певному рівні своєї посади.

На мою думку, мовна підготовка випускників середніх шкіл часто не відповідає вимогам сьогодення. Особливі складності студенти відчують у монологічних висловлюваннях – безсистемність, непослідовність, відсутність орієнтації на адресата. Без аргументації висловлених думок текст втрачає зв'язність, знижуються його комунікативні властивості.

Однією з актуальних проблем, яка стоїть перед викладачем вищого навчального закладу, є розвиток комунікативної культури студентів. Адже повсюдно, замість того, щоб вивчати мову, вивчають граматику мови. Звичайно, добре, коли економіст, бухгалтер, менеджер чи підприємець знають правила орфографії, пунктуації, норми граматики. Але ці знання самі по собі не спроможні забезпечити належний рівень володіння мовою, розвиток мислення, уяви, емоційної сфери [1, 76]. Здавалося б, становище має змінити існуючий курс закладів вищої освіти «Українська мова за професійним спрямуванням». Але тут відбувається підміна процесу опанування вмінням розповідати, переказувати, виступати, брати участь у різноманітних мовленнєвих ситуаціях лише завданням навчити писати заяву, доручення, розписку і т. ін. На жаль, більшість вузів на цьому зупиняє розвиток комунікативної культури студентів. Звісна річ, що це залежить від рівня відповідальності і

кваліфікації керівників кафедр і деканів.

Між тим існує широке коло дисциплін, які формують гармонійну особистість студентів, серед яких риторика посідає окреме місце. Оволодіння риторикою було в усі часи у всіх народів вищим щаблем освіченості, бо сприяло розвитку ораторських здібностей, майстерному володінню думкою, словом, етичним вчинком в усіх сферах усної комунікації.

Процес формування професійної культури економічного мовлення складається з таких основних компонентів:

- Засвоєння професійної лексики і термінології економічного фаху;
- прищеплення студентам навичок роботи зі словниками, довідниками;
- формування вмінь сприймання, відтворювання і створення фахових текстів різних видів і стилів;
- моделювання мовленнєвих ситуацій, які виникатимуть у майбутній професійній діяльності;
- боротьба з мовленнєвою неохайністю.

Щоб оволодіти цими навичками, слід засвоїти основні поняття таких дисциплін, як стилістика, риторика, мовознавство, історія мови, лінгвістика тексту, книгознавство, термінознавство і таке інше, усвідомити провідні принципи культури користування українською мовою.

Список літератури:-

1. Кравчук О., Клішова О. Культура мовлення – одна з ознак справжнього українця //Педагогіка і психологія професійної освіти – Львів, 1998. – № 4. – С. 77-86
2. Сергєєва Л.М. Розвиток комунікативної культури на уроках основ менеджменту у вищому професійному училищі // Професійна освіта: теорія і практика – Харків: ХОУМЦ, 1998. – № 1-2 (7-8). – С. 92 -100.

Наук. кер. – Переломова О.С., доц.

ТЕОРІЯ «НЕРОБЛЕННЯ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЗА ВІКТОРОМ ПЕТРОВИМ

Оленченко Є., *зр. ПМ-71*

Метою мого виступу є висвітлення поняття «нероблення» в інтерпретації відомоно українського вченого і літератора Віктора Платоновича Петрова (1894 – 1969), а саме, як її розвинув Сковорода у своїй проповіді «опрощення».

В. Петров виходить з того, що: «Науку Сковороди про життя в її практичному виконанні треба назвати взагалі утопічною і що до наших часів непридатною, ідеалістичною». Для своєї доби Сковорода був людиною непридатною, – філософ, мрійник, непрактичний химерник, людина без ґрунту, громадського впливу й ваги. З погляду людей, представників громадської думки, він був людиною антигромадських і антисоціальних настроїв, людина зайва й непотрібна для суспільства і навіть небезпечна в своїх думках, ледащві й нікчемності, «развратитель нравов» і «душегубитель».

Теорія «нероблення» є не тільки проповідь внутрішньої роботи серця, а наука самопізнання, як пише В. Петров. На мою ж думку, вона є також висновком про негативізацію держави, суспільства й власності. «Праця» – джерело наших злиднів не тільки через те, що людина не має часу заглибитись у себе й віддатись самопізнанню, але й через те, що люди своєю працею стверджують і підтримують «державу»: шлюб і родину, гроші й маєтки, власність і крामарювання, військо, суди, ремесла. У Сковороди проповідь «не роблення» була проповіддю ненависті, вказівкою шляхів індивідуального повстання. Потроху Сковорода віддаляється від людей, сторониться суспільства, тому і наживали його «человеконенавистником». Розрив з суспільством – ось джерело філософії Сковороди.

Розірвавши з суспільством, на почуваючи себе зв'язаним жодними нормами й традиціями, не маючи під собою певного ґрунту й обов'язків, шов у вічність, у нікуди.

Сковорода вірив, що тільки лишаючись низьким і простим, можна досягти кращого. Він учив про шляхетність в підлоті й підлоту в шляхетності. Типовий преромантик, він, як і кожний романтик, умів відносити умовне на ступінь безумовного й найнижчому надавати цінності вищого й значущого. Сковорода писав про значне й поважне, як про нікчемне, а про нікчемне – як про найважливіше. Грав антитезами й цю

гру пояснював: «Открой покрывало і увідіш, что ос-то дурачество самое премудрейшее, а талько прикривалось юродством». Бо тільки той, що нічого не має, володіє цілим світом!

Те, що Сковорода став непродукційним, – на думку В. Петрова, – стає його ідеологією, перетворюючись у вчення про «нероблення», яке виникло, в одного боку, на підставі ідеалу філософа у Платона, а з другого, на підставі неоплатонічного вчення про те, що істинне життя людини є внутрішнім життям чистої душі. Для того, щоб жити внутрішнім життям, «душа повинна одлучитися од тілесних бажань, афектів і очиститись од всього, що має вона під час своєї матеріалізації». Тоді, заглибившись у середину себе й очистившись від зовнішнього, наша душа шляхом тиші й спокою з'єднується з душею всесвіту. Використавши ці ідеї Плотіна, Сковорода став старцем, бо старець є той, хто в житті створив ідеал «нероблення», як ідеал абсолютної чистоти. Старцям, що не працюють, їм одним належить царство боже, ідеальне царство «нероблення». Старці й діти становлять зразок удосконаленості, зразок того, якими будуть всі люди в царстві божому.

Ні, старець, тільки старець, що в житті своєму стверджував ідеал «нероблення» і через те лишився непричетним до злочинів цього гидотного суспільства, тільки він гідний імені людини. Старці, що не працюють, тільки вони, коли буде знищено «ветхій мир», тільки вони увійдуть у блаженне царство майбутнього.

В. Петров вважає, що Сковорода як широко освічена, красномовна та розумна людина свідомо обрав собі долю жебрака, мандрівника, але зробив це не тому, що не міг інакше зробити, – навпаки, його таланти давали йому можливість досягти значних урядів, а надто в духовній ієрархії, а цілком свідомо, маючи бажання заховати внутрішню волю та бути вчителем усього народу в найширшому розумінні цього слова. Він зрікся всіх прихильностей і, створивши із себе старчика, мандрівника, виробив у собі громадянина всесвітнього, який на маючи родичів, маєностей, кутка, де можна було б голову прихилити, мав насолоди лише від природи, простих, невинних, безтурботних, справжніх радощів, які черпав розум чистий та дух безтурботний у скарбницях вічності.

В. Петров зазначає, що Сковорода і його світогляд були протестом і революційною критикою, скерованими проти тодішнього соціального ладу. Філософія Сковороди була протигагою, натуральною реакцією проти суто матеріальних інтересів, що ними захоплене було тоді українське громадянство.

Теорія «нероблення», що її помітив на основі інтерпретаційних процедур у філософії Сковороди В. Петров, відразу ж була піддана критиці з боку комуністично заангажованих українських інтелектуалів. Так, Пелех визнав її за фальшиву, Сковороді неприналежну, за псевдосковородину, що ідеї «нероблення» були невірно приписані Сковороді. У критика склалося враження, що Петров слабо простудіював самі твори Сковороди. Бо ж сам Петров у своїй статті писав, що хоче «ввести читачів у науку про Сковороду, користуючись працею академіка Багалія». Але, на думку Пелеха, цього замало, щоб писати вступ до Сковородиної науки. Треба користуватися ще й самими творами Сковороди.

Дослідник не забарився з відповіддю: «Коли б Пелех не робив спроби сперечатись, щоб тільки сперечатись, він побачив би, що його концепція Сковороди цілком відповідає поглядам Петрова. Бажання сперечатись, хоча б ціною суперечності з собою, призвела до того, ще Пелехові закиди Петрову ніяк не узгоджені з його власним аналізом творчості Сковороди».

Отже, Віктор Платонович Петров застосував цілком плідний метод пояснення внутрішнього світу Сковороди та його дій у зовнішньому світі. Також він застосував ідеї неоплатонізму для розуміння філософських поглядів Сковороди. Ця філософія, на думку Петрова, логічно пояснювала всі алогічні з точки зору інших людей вчинки, навіть аморальні. Сковорода значну частину свого життя перебував у стані боротьби із зовнішнім світом.

Наук. кер. – Артюх В., доц.

ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ПРО МАТЕРІЮ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВІКТОРА ПЕТРОВА

Козачок З., *зр. ПМ-71*

Метою цього повідомлення є інтерпретація відомим українським інтелектуалом Віктором Петровим (1894 – 1969) вчення про матерію Григорія Сковороди, який зважаючи на тиск тогочасної більшовицької влади, певним чином прилучається до творення «міфу» Сковороди як народного українського філософа й матеріаліста.

На його думку, відродження інтересу до праць Сковороди, що починаються з 90-х років XIX ст. і не зменшуючись, тягнуться аж до нашого часу, нерозривно зв'язане з ім'ям академіка Дмитра Івановича Багалія, що зібрав його рукописні твори, а Історично-філологічне Товариство при Харківському Університеті за редакцією Д. Багалія видрукувало ці твори, що стало першим виданням більшої частини творів філософа, поклало початок науковому їх дослідженню і з'ясуванню основ та принципів філософського світогляду Сковороди.

Багато дослідників вважають, що у роботах філософа переплітаються дві проблеми: це – питання про походження світу й речей та питання про матерію. На думку В. Петрова, Сковорода стверджує, що ідея світу і взагалі всіх світових речей «вічна в Бозі», але ще окрім цього Сковорода висуває й тезу про вічність матерії. Бог вічно з матерії й форми творить світ і речі, але чи він творить саму матерію?

В. Петров не погоджується з тими дослідниками, хто твердить, що у Сковороди матерія також є творіння Боже. Бо плин часу, на його думку, став вимагати нових поглядів, які б не суперечили радянській ідеології, а стали б на її підтримку. Щоб не бути «в немилості» у нової «советської» влади, В. Петров і пристосовується до її вимог. Тому у Петрова Сковорода зовсім не вчив про матерію, що її утворив Бог, «поколь яблунь, по толь с ней и тень ее». Образ дерева й тіні не вимагає припущення творчого вольового акту. Біблійний креаціонізм не був теорією Сковороди. Твердження Біблії: «спочатку сотворив Бог небо й землю» Сковорода, на погляд Петрова, оцінює як найбільшу брехню. Бог, згідно з твердженням Сковороди, являється в світі і «содержит все», формує матерію, але матерію він не творить, матерія бо є вічна.

За Петровим, Сковорода визнав матерію вічною й тим самим він відмежував себе від теорії біблійного креаціонізму, що її з тими чи з іншими

варіантами в формулюваннях дотримувалися Філон, Оріген та Августин. Матерію Сковорода характеризує як небуття, ніщо, як порожнє, безвидне й безформенне, як просто тінь, як місце де з'являються ідеї, як те що набуває форм, тобто інакше кажучи дає типову платонічну характеристику матерії.

Сковорода, як зрозумів це В. Петров, визначає матерію негативно, він надає всіх прикмет негативності: вона не є, мовляв те що є, вола швидше є те, що вона не є. Вона завжди має в собі протилежності: велике-мале, зростання-зникання тощо. Розуміючи матерію, як пустоту, порожнечу, відсутність всіх реальних визначень, Сковорода хотів тим ствердити» що матерія є неякісність і невизначеність.

Як ми бачимо з самого початку, Сковорода протиставляє матерію формі (ідеї, виду, образу): матерія і форма це два протилежні відмінні єства. На думку В. Петрова, звідсіля можна зробити висновок, що матерія безобразна, безвидна й безформенна, тобто матерія, як протилежність «божому» безкількісна й безякісна. Проте в своїй порожнечі матерія необхідна як те, що «приймає види». Вона за Сковородою робить невидиме видимим. Вона є «зовнішній знак», що свідчить про існування вищого реального буття. Вона мінлива й сама в своїй мінливості перетворюється в різні форми. В дій характеристиці матерії Сковорода до певної міри спирається на Платона. У Сковороди матерія є, як у справжнього платоніка, ніщо, «пустоша» й поруч з тим як у Аристотеля – речовина, матеріал, тіло й тілесне.

Як висновок можна сказати, що Г.Сковорода є видатним українським філософом, погляди та ідеї якого то призабувалися, то знову ставали популярними. Його платонізм, містицизм, утеча від спокус і оман світу, його теорія самопізнання й християнський символізм трактувалася багатьма відомими ученими, які, під впливом певних факторів, на жаль не завжди об'єктивно оцінювали їх зміст. Не винятком став Віктор Павлович Петров, який змушений був писати під тиском влади, котра вимагала від нього інтерпретації поглядів Г.С.Сковороди. в межах матеріалізму та, незважаючи на це, український вчений не перестає підкреслювати, що у Сковороди матерія розуміється в межах ідеалістичної філософії платонізму.

Наук. кер. – Артюх В., доц.

СУПЕРЕЧНОСТІ ТЕОРІЇ МАРКСИЗМУ

Грушецька І., зр. ЕМ-81

Жодна з існуючих теорій не може бути ідеальною через те, що вона створена людьми, яким властиво помилятися. Вчені, які формують теорію, з плином часу можуть змінювати переконання, дивитись на поставлену ними проблему по-іншому, внаслідок чого виникають суперечності. У цьому зв'язку спробуємо вирішити два завдання: перше з них – виявити суперечності, які К.Маркс та Ф.Енгельс віднайшли у своїй теорії; друге – з'ясувати суперечності теорії марксизму та практики марксизму-ленінізму з позицій сучасної філософії.

Першим прикладом суперечності є бачення Марксом приватної власності. Досліджуючи процес втрати приватною власністю свого прогресивного значення як фактору розвитку продуктивних сил, Маркс робить висновок про необхідність переходу до суспільної власності на засоби виробництва. У «Німецькій ідеології» (1846 р.) розподіл праці й приватна власність характеризуються як тотожні поняття. Вже в «Капіталі» (1867 р.) Маркс досліджує розподіл праці і робить висновок, що це є особлива виробнича сила, тобто він показує її велику значущість для розвитку виробництва. Він називає розподіл праці спеціалізацією, без якої неможлива успішна робота в будь-якій сфері. Але, ліквідація приватної власності не може бути реалізована шляхом збереження і поглибленого розподілу праці [1, с. 33]. У цьому вбачаємо суперечність поглядів на цю проблему.

Визначення комунізму у Маркса та Енгельса також має суперечності. У 1850 році вони створюють «Всесвітнє суспільство комуністів-революціонерів» (навіть воно існувало насправді), в програмі якого зазначають, що комунізм має бути останньою формою облаштування людського роду. Аналогічна теза є в «Економічно-філософських рукописах» К.Маркса (1844 р.).

Звернувшись до теорії Г.Гегеля, яка лежить в основі марксизму, пригадаємо, як він ставився до цієї проблеми. Г.Гегель звертав увагу на те, що всесвітня історія має не лише початок, а й кінець. Людство, завдяки своєму розвитку, здійснить кінцеву мету. Маркс і Енгельс відкидали цю теорію.

У праці «Людвіг Фейєрбах і кінець класичної німецької філософії» Енгельс зосереджує увагу на тому, що історія не може отримати свого

кінцевого завершення. Отже, комунізм не може бути останньою формою суспільного устрою [1, с. 35].

Ще одним прикладом суперечності є ставлення Маркса та Енгельса до ідеї неперервної (перманентної) революції, яка була сформульована в «Маніфесті комуністичної партії» (1848 р.). Оцінюючи ситуацію, вони проголошують необхідність насильницької революції проти влади капіталістів, зосереджуючись на тому, що революція може бути лише буржуазно-демократичною. Революція, відбуваючись безперервно, буде проходити до того часу, доки не стане соціалістичною, тобто доки пролетаріат не оволодіє державною владою.

Вчення Маркса та Енгельса про неперервну революцію базувалося на поглядах Ж.П.Марата, яacobінця часів Великої Французької революції. У 1848 році, в період буржуазних переворотів, теоретики марксизму дали пояснення необхідності продовження революції після того, як буржуа отримують владу [2, с. 48]. Ні К.Маркс, ні Ф.Енгельс ще не усвідомлювали, що існуючі соціально-економічні умови роблять можливим лише встановлення капіталістичного способу виробництва.

У вересні 1850 р. Маркс та Енгельс усвідомлюють помилковість поглядів на неперервну революцію, розуміючи її несумісність з матеріалістичним розумінням історії. Маркс стверджує, що для переходу на другий етап пролетарської революції знадобиться 10-15, а то й 50 років. Енгельс погоджується з цією думкою [2, с. 48].

На етапі практичного втілення теорії марксизму в суспільне життя також прослідковуються суперечності. Під час нової економічної політики В.І.Ленін робив ставку на «державний капіталізм», тобто на іноземні концесії. Він не боявся розвивати капіталізм, адже, на його думку, влада продовжувала залишатись в руках пролетаріату. Але капіталістичні країни Європи та США відмовлялися інвестувати капітали в радянську економіку. Тому Ленін здійснив реорганізацію націоналізованих підприємств. Державні підприємства переводять на господарський розрахунок, тобто на капіталістичні засади. Отже, більшовицька революція не змогла до кінця розірвати з капіталізмом.

Економіка Радянського Союзу розвивалась екстенсивним шляхом, в той час як у капіталістичних країнах розвернулась науково-технічна революція (НТР). СРСР не мав можливості здійснити НТР і підняти рівень виробництва і народного споживання до рівня капіталістичних країн.

Отже, суперечності виявляються не лише в самій теорії марксизму, але так само під час її практичної реалізації. Їх можна розглядати не лише

як помилки, але так само як певний поштовх, стимул до розвитку. Саме через це теорія марксизму так швидко «захопила» світ на початку ХХ ст., але й так само швидко вже наприкінці ХХ ст. втратила свої позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ойзерман Т. И. Амбивалентность социалистической (коммунистической) теории марксизма / Т. И. Ойзерман // Вопросы философии. – 2008. – № 11. – С. 32-44.
2. Котельников М. Е. Маркс и ХХІ век / М. Е. Котельников // Вопросы философии. – 2008. – № 11. – С. 45-51.

Наук. кер. - Опанасюк В.В., *ст. викл.*

ЗОВНІШНЯ ТРУДОВА МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Вініченко Т. С., Ю-74

Домінуючою тенденцією процесу глобалізації є міграція робочої сили. Формування в Україні економіки відкритого типу, спрямування на інтеграцію у міжнародне економічне співтовариство, відміна державної монополії на проведення зовнішньоекономічної діяльності висувають до переліку першочергових завдань дослідження процесів зовнішньої міграції робочої сили з метою вироблення відповідної державної політики та формування раціональних механізмів їх державного регулювання.

Науковці виділяють низку причин трудової міграції, а саме: високий рівень безробіття; низький рівень життя і заробітної плати; непотрібність фаху на Батьківщині; зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення; економічна нерозвиненість окремих регіонів або неповна їх переорієнтація на ринкову економіку тощо.

Аналіз наслідків трудової міграції нашою хує на думку про неможливість їх однозначної оцінки.

Збільшення грошової маси призводить до зростання цін; дешеві імпорتنі товари, привезені "човниками", створюють конкуренцію товарам вітчизняного виробництва. Вплив заробітків за кордоном на розвиток дрібного бізнесу доволі скромний внаслідок податкового тиску, відсутності дешевих кредитів, труднощів з реєстрацією підприємства, зневіри громадян у перспективах малого бізнесу. Зовнішня трудова міграція руйнує трудові колективи, здатна спричинити дефіцит робочої сили у певних галузях та регіонах. Еміграція часто завдає шкоди

інтелектуальному потенціалу країн-експортерів робочої сили. Заподіяна шкода при цьому визначається не стільки кількістю спеціалістів, що емігрували, скільки значенням їх діяльності для країни. Під впливом еміграції відбуваються негативні зміни у віковій та статевій структурі населення України. Серед тих, хто залишає країну в пошуках роботи і заробітку, переважають чоловіки працездатного віку. А тому в Україні спостерігається старіння нації та зростання питомої ваги жінок у загальній чисельності населення. Негативні наслідки еміграції відчувають і самі мігранти. Приймаючи рішення емігрувати, люди піддають себе ризику, адже ніхто з них не знає як складеться їх життя на новому місці. Цей ризик зростає, якщо еміграцію організовують сумнівні посередники. Тоді виникає реальна небезпека стати жертвами торгівлі людьми.

Усе перелічене позначимо як негативні наслідки виїзду наших співвітчизників за кордон на заробітки.

Однак, наслідки міжнародної трудової міграції як для України так і для окремих її регіонів мають і позитивний характер.

Так, важливу соціально-економічну роль відіграє зменшення напруги на ринку праці. Приватні трансферти трудових мігрантів використовуються для придбання та ремонту житла, забезпечення дітей освітою. Так само до позитивних наслідків еміграції робочої сили можна віднести те, що в країнах-експортерах зменшується рівень безробіття, знижується соціальна нестабільність. Значні кошти, які надходять від заробітчанин, підвищують попит і таким чином стимулюють виробництво. Зовнішня трудова міграція є джерелом досвіду, знань, міжособистісних контактів, школою бізнесу та ринкової діяльності.

Суперечливість явища трудової міграції підводить до висновків про те, що основний зміст політики держави у відповідній сфері має полягати у мінімізації її негативних наслідків, максимальному використанні позитивних для громадян (у тому числі - працівників-мігрантів) та суспільства результатів. Політика регулювання трудової міграції має виходити з того постулату, що право громадянина, який виїжджає за кордон, є невід'ємним від його права на гідний рівень життя вдома, тобто права мати роботу або власну справу, яка б дозволяла реалізувати себе, забезпечити добробут сім'ї.

Наук. кер. - Опанасюк В.В., *ст. викл.*

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

Тимошенко І.О., ЕМ-82

Проблема еліти в наш час постає в соціально-філософському, філософсько-етичному, політичному, економічному аспектах. Історія розвитку цивілізації переконливо доводить непересічну роль еліти як кращих представників суспільства. Сьогодення потребує еліти, здатної насичувати владні структури, забезпечувати розв'язання завдань національного розвитку і формування держави, здатної вийти на світовий рівень.

Еліта політична (від франц. elite - найліпше, добірне) - це меншість суспільства, що утворює достатньо самостійну, відносно привілейовану групу, наділену особливими психологічними, соціальними й політичними якостями, яка бере безпосередню участь у затвердженні та здійсненні рішень, пов'язаних із використанням державної влади або впливом на неї [1, с. 206-207].

Видатний італійський політолог Г.Моска акцентував увагу на становленні політичних еліт: у період середньовіччя підставою для приналежності до еліти була військова мудрість; у добре організованих суспільствах - багатство, походження; у ХХ ст. - видатні здібності. Він виділив способи входження в еліту: на основі крові, багатства, особистого професійно-духовного рівня [3, с. 259].

Еліта з'явилася з початком розвитку людської цивілізації. У різні періоди історії цей суспільний клас визначався по-різному. Але завжди еліта була частиною суспільства, що готова перебрати на себе історичну відповідальність за долю народу. Сучасна політична влада в Україні не в змозі відповісти на питання про те, як необхідно жити зараз, що може нас чекати в майбутньому, а головне - не визначає мети, до якої має прямувати суспільство. Сучасна українська політична еліта конкурує лише за матеріальні ресурси та політичну владу, а тому позбавляє Україну майбутнього. Таку еліту турбує лише власне майбутнє, а не майбутнє народу.

У сучасній Україні необхідно створювати школи, в яких би виховували політичну еліту, адже формування еліти - складна й копітка справа. У багатьох країнах світу є програми відбору, виховання і навчання талановитої молоді, але, нажаль, у наш час в українській освіті цьому питанню приділяється мало уваги.

Отже, поняття еліти для українського суспільства є відносно новим. Еліти України за сучасних умов можуть існувати й розвиватися за рахунок чинників, що найменше піддаються руйнації з боку конкурентів, а саме територіальній окресленості та часовому континууму. Саме тому постає потреба у втручанні у виховання та освіти молоді з метою впливу на її формування як потенційної еліти.

ЛІТЕРАТУРА

Американская социология. - М. : Прогресе, 1972. - 393 с.

Стець В. І. Становлення української національної еліти / В. І. Стець. - Мультиверсум. - 2008. - Вип. 67. - С. 181-190.

Панов М. І. Політологія / М. І. Панов, Л. М. Герасіна, В. С. Журавський та ін. - 2-е вид. перероб. і доповн. - К. : Ін Юре, 2005. - 520 с.

Наук. кер. - Опанасюк В.В., ст. викл.

РОЛЬ І МІСЦЕ ФІЛОСОФІЇ В СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Солошенко А.В., ЕМ-82

Зневажливе ставлення до історико-філософського знання має досить давню традицію; початок його знаходимо ще в античну добу. Йдеться про тенденцію "безпередумовного" розвитку філософської думки, яка властива чи не всій догегелівській філософії.

Певний нігілізм щодо філософії попередників спостерігаємо ще в працях Арістотеля, який вважав, що всі попередні теорії "не варті серйозної уваги, хоч їх почасти і можна виправдати тим, що наука тоді була молода та на самому початку свого розвитку [1, с. 111]". На його думку, всі попередні мислителі сліпо блукали в пошуках істини, підштовхувані необхідністю.

Так само без особливої поваги ставився до своїх попередників Епікур. Згідно з повідомленням Лаерція, Епікур називав "Платона кованим золотом мудрецем; Арістотеля - марнотратом; Демокріта - Пустокрітом [3, с. 399]".

У період середньовіччя окремі отці церкви заперечували античну філософію як язичницьку й таку, що не відповідає Святому Писанню.

У Новий час Р.Декарт писав: "Я вирішив здійснити серйозну спробу позбутися всіх ілюзій, що їх колись сприймав на віру, і почати все з самих підвалин [2, с. 355]".

Свідомо відмежовував власну філософію від попереднього досвіду Ф.Бекон, вважаючи останній "суєтним і безплідним". Англійський філософ наголошував на цьому, коли критикував "ідолів театру", які обмежують покоління авторитетами та філософськими системами минулого. Ці системи нагадують театральні вистави, що затягують у вигадані світи, в яких головні герої - абстрактні й безплідні думки.

У XIX ст. склалася тенденція релятивістського історизму, прихильники якого вважали, що єдність та послідовність історико-філософського прогресу - це видимість, за якою прихована сутність індивідуальної філософської творчості. Ці погляди заклали цілу традицію, в центрі якої ідея плюралізму філософських систем.

Філософські вчення, що виникають одне за одним, І.Кант порівнював із піною, що постійно спливає нагору, і коли цю піну знімають, то замість неї на поверхні з'являється інша. Цій піні історичних хиб Кант протиставляв свою філософію чистого розуму як вічне й незбаламучене ніякими доповненнями ззовні джерело знань. Історія філософії у Канта - лише свідчення винятковості його власної філософії, яку він уявляв як незмінну.

О.Шпенглер виявляв зневагу навіть до ідеї загальнолюдської культури, яка розвивається за законами тягlosti, і протиставляв їй концепцію множинності окремих, замкнених у собі культур. Ці культури замкнені, їх неможливо порівнювати; вони відмежовані й незрозумілі одна для одної, а в світі думок панує анархія філософських систем.

Зовсім інший висновок зробив Гегель. Якщо всі філософські системи заперечують одна одну, розмірковував він, то це може означати тільки те, що вони мають тільки спільне поле, з якого вони й намагаються виштовхнути одна одну.

Історія філософії - це історично спадкова сукупність інтелектуальних вчень, це історія виникнення і розвитку філософських систем, кожна з яких розробляє свої засоби теоретичного бачення світу та людини. Це особлива частина філософії і, водночас, історичного знання тернистого шляху філософського тлумачення світу, природи, історії, людини. Гегель першим висунув

принцип, згідно з яким історія філософії є не лише описовою історіографією філософських вчень, течій, шкіл і концепцій, а має свою внутрішню пізнавальну цінність і свою власну, відносно самостійну будову.

Своєрідний нігілізм щодо попередньої історико-філософської традиції поширився на теренах тих країн, де марксизм-ленінізм став офіційною філософією.

Історико-філософська спадщина завжди сучасна, кожна філософська парадигма живе впродовж сторіч як функціонуюча продуктивна розумова структура. Кожна нова інтерпретація філософських поглядів минулої доби збагачує філософію.

Дюпре вважає, що історична свідомість ХІХ ст. створила дві різні настанови в розумінні історичності філософії. Перша зводила філософію до однієї з гілок культури. У рамках другої наголос зроблено на суто формальних проблемах логічного, концептуального, лінгвістичного аналізу, в якому історичний елемент не відіграє вирішальної ролі.

Розвиток філософії проходить через критичне засвоєння її власної історії, зміст якої необхідно входить у зміст самої філософії.

Отже, історія філософії не зводиться до простої сукупності різноманітних філософських систем та вчень, які механічно змінюють одна одну. Історія філософії - закономірний, зумовлений історичними умовами, процес. Історія філософії - це історія осягнення предмета і функцій філософії, тобто галузь знання про процес осягнення людством кожної з чотирьох структурних частин предмета філософії - онтології, філософії історії, гносеології, методології [4, с. 54]. Філософія може розвиватися тільки в процесі невинного діалогу між філософськими системами, вченнями, концепціями.

ЛІТЕРАТУРА

Аристотель. Метафізика : в 4 т. / Аристотель. - М. : Мысль, 1976- . - Т. 1. -1976.-608 с.

Декарт Р. Избранные произведения / Р. Декарт. - М. : Госполитиздат, 1950. -712 с.

Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Диоген Лаэртский. - М. : Мысль, 1979. - 620 с.

Каменский З. А. История философии как наука / Каменский З. А. - М.: Наука, 1992.- 171 с.

Наук. кер. - Опанасюк В.В., *ст. викл.*

ІСТОРИОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ: СУЧАСНІ ПОТРЕБИ ВРАХУВАННЯ В ПРАКТИЦІ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Опанасюк В.В., *ст. викл.*

Роки незалежності й суверенітету України не знизили рівень актуальності національної ідеї для українського суспільства. Створення держави стало тільки кроком до її реалізації, однак не зняло основних проблем, що зв'язують в одне ціле особливості національного характеру та системи господарювання, внутрішньої єдності українського народу, побудови ефективної політичної системи, геостратегічних орієнтацій України. У цьому контексті доцільно звернутися до історичного досвіду в обґрунтуванні сутності української національної ідеї.

Національна ідея – це смисложиттєвий чинник формування і розвитку нації, мета, що постійно віддаляється по мірі її реалізації. Тому до документального закріплення суверенітету й незалежності в Акті про державний суверенітет України (1991 р.) національна ідея тільки намітила орієнтири розвитку, але основне завдання ідеологи національної ідеї вбачали в створенні української національної держави.

Зупинимося на особливостях української історіософії, щоб з'ясувати причини сучасних проблем державотворення в Україні.

Перша особливість, і в цьому погоджуємося з В.Мудраком, пов'язана з внутрішньою конфліктністю української філософської думки та ідеології [1]. Ця внутрішня конфліктність не діалектична, а агресивно-войовнича, безкомпромісна. Вона безпосередньо опирається на весь хід української історії.

Володимир Винниченко вважав, що українську історію не можна читати без брону, оскільки вся українська історія – це історія трагедій. Цей трагізм закладений у безкомпромісності, що базувався на поділі суспільства на два суспільні стани, які склалися в ранньомодерні часи – селянство й козацьку старшину. Остання пристосовувалася до обставин, прагнула до самозбереження, а тому орієнтувалася на сусідні держави – Росію, Польщу, Туреччину, Швецію. Причину такої орієнтації вбачаємо в слабкості, невпевненості української національної еліти в своїх силах. Ця невпевненість перетворилася на комплекс меншовартості, що

деструктивно діє на суспільну свідомість. Долати його необхідно, в першу чергу, на найвищому державно-політичному рівні, бо саме він закладає базу державної ідеології.

Друга особливість, що безпосередньо впливає з першої, пов'язана з боротьбою двох основних напрямів української історіософії – народницького й державницького. У рамках цих двох провідних напрямів були поставлені проблеми, результати досліджень яких так само виявилися конкуруючими. По-перше, це проблема соборності та єдності українських земель, що протиставлялася проблемі федералізму. Вперше сформована у середині XVII ст. гетьманом Б.Хмельницьким ідея соборності відновлює своє практичне значення в сучасній Україні у зв'язку з президентськими та парламентськими виборами, популістською діяльністю політичних партій, політизацією мовного питання, гострих проблем політичної історії. По-друге, – проблема монархізму й конституціоналізму. По-третє, проблема елітизму.

Отже, сучасні проблеми державного розвитку сягають корінням ранньомодерного суспільства, коли почався процес формування української нації. Сучасний конструктивістський підхід до політичної реальності, особливо коли політичні моделі для їх реалізації в Україні розробляються західними політологами й політтехнологами, не завжди враховують особливості ментальності української нації. Проте, багатий український досвід дослідження особливостей українського народу, його історичної долі й призначення залишається без належного врахування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мудрак В. Історіософський підхід до етнічного розвитку України в системі “індивідуальне – суспільне” [Електронний ресурс] / Володимир Мудрак. – Українознавство. – 2001. – № 1. – Режим доступу : <http://rius.kiev.ua/journal/1/mudrak>.

ВЧЕННЯ ПЛАТОНА ПРО ІДЕАЛЬНУ ДЕРЖАВУ

Чернишова Ю., *зр. ЕМ-82*

Проблема державного ладу була, є і буде однією із самих складних і суперечливих проблем, що стоять перед людством. Цим питанням і присвячений трактат Платона "Держава". У своїх творах Платон говорить про модель "ідеального", кращої держави. Ця модель не є опис якого-небудь існуючого ладу, системи, а, навпаки, модель такої держави, якої ніде і ніколи не було, але яка повинна виникнути.

У трактаті "Держава" Платон пише про те, що головна причина негативної зміни суспільств і держав полягає в "пануванні корисливих інтересів", що обумовлюють вчинки і поведінку людей. Відповідно до цього недоліку він підрозділяє всі існуючі держави на чотири різновиди: тимократія (влада честолюбців); олігархія (поділ на багатих і бідних); демократія (виникають повстання, боротьба за владу); тиранія (воля однієї людини - тирана).

Величезну увагу автор приділяє визначенню в державі місця правлячого класу, тому всіх жителів "ідеальної" держави він розділяє на три класи: філософи, які повинні очолювати державу, управляти нею; воїни, завдання яких охороняти державу від зовнішніх і внутрішніх ворогів; ремісники, селяни, які зобов'язані сумлінно виконувати свої виробничі функції.

У трактаті "Держава" Платон пише про те, що "ідеальна" держава повинна володіти, щонайменше, чотирма головними чеснотами: мудрістю, мужністю, розважливістю та справедливістю. Мудрістю не можуть володіти всі жителі держави, проте правителі-філософи, обрані люди, безумовно, мудрі і приймають мудрі рішення. Мужністю володіє більша частина людей, і це не тільки правителі-філософи, але і воїни-охоронці. Розважливість повинна бути притаманна всім жителям, вона "подібна гармонії". Під четвертою чеснотою - справедливістю - автор розуміє вже розглянутий розподіл людей на розряди, касти: "...займатися своєю справою і не втручатися в інші - це є справедливість [2]". "А в судах, - говорив пізніше Платон, - немає нікому діла до істини, важлива тільки переконаність [1, с. 92]".

Характерним є те, що Платон, який жив у часи рабовласницького ладу, не приділяв рабам особливої уваги. У трактаті "Держава" "...клас рабів як один із основних класів зразкової держави не передбачається, не вказується, не називається [2]". Це не означає, що автор виступає

проти гноблення людини людиною, просто, на його думку, вищі розряди (касти) не повинні мати приватної власності, щоб зберегти єдність.

Яким же чином Платон, створюючи "ідеальну" державу на основі розуму, отримав одну з найжахливіших тоталітарних держав? Для того, щоб відповісти на це питання, необхідно усвідомити, що розумів Платон під словосполученням "ідеальна держава". По-перше, ця держава, влаштована кращим чином, по-друге, (і це найважливіше) це ідея держави.

Платон вважав, що всі нещастя людей відбуваються через відсутність спільності, постійний розбрат, відсутність хорошого керівництва. Усе це спостерігається під час миру і, навпаки, під час війни існує і єдність, і порядок, і загальна мета. Антиіндивідуалістичну державу Платона можна описати наступною цитатою із "Законів", що виражає суть тоталітаризму: "...Ніхто ніколи не повинен залишатися без начальника - ні чоловіка, ні жінки... Треба керувати над іншими і самому бути в них під керівництвом. А безвладдя повинне бути викорінене з життя всіх людей, і навіть тварин, підвладних людям [3]". Очевидно, що ці принципи виконуються в "ідеальній" державі Платона, і дійсно, "...немає нічого кращого... у справі досягнення удачі і перемоги на війні".

Однак є і другий зміст словосполучення "ідеальна держава". Справа в тому, що для Платона "ідеальне" не тільки "краще", але і те, що є "ідеєю" предмета. Слово "ідея" і близьке до нього "ейдос" позначає у Платона "сутність", "форму", "вид", "вигляд" предмета. Це внутрішня форма речі, а не та, що безпосередньо дана почуттєвому сприйняттю. Так розум розрізняє сутність і явище. "Ідея" у Платона це є: 1) причина, джерело буття речей, те, що дає їм життя, волю до життя, викликає їхнє буття; 2) зразок, дивлячись на який, деміург створює речовий світ, наслідуючи "ідеальне"; 3) ціль, до якої треба прагнути як до верховного блага; 4) модель, що породжує структуру, принцип речі. "Те, що надає речам, які пізнаються, істинність, а людину наділяє здатністю пізнавати, це ти і вважай ідеєю блага - причиною знання і пізнання істини [3, с.100]".

Отже, питання про те, наскільки хороша держава Платона, другорядне, важливіше те, що це не існуюча держава, а її "ідея".

У зв'язку з цим виникає ще одна проблема. Людина, не знайома із творчістю Платона, вперше прочитавши трактат "Держава", скаже, що

Платон створив огидну тоталітарну державу, що він був неправий. При цьому ми не хочемо зрозуміти, що автор мав на увазі зовсім інші поняття про людські цінності, що, можливо, Платон не збирався втілювати в життя саме цей проект, що він писав про ідею держави. Обвинувачуючи Платона в тоталітаризмі, ми самі придушуємо його волю, ми самі стаємо тоталітарними людьми, що знищують право людини на іншу думку, іншу культуру. Можливо, це споконвічно закладено в нас, як інстинкт самозбереження, і без нього людина перестане бути людиною. Проте, треба зрозуміти, що в будь-якій, навіть самій буденній ситуації, людина має право на власну думку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В.Г. Філософія : мислителі, ідеї, концепції : підручник/ В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : Книга, 2005. - 528 с.
 2. <http://bookz.ru/authors/platon/gosudarstvo/l-gosudarstvo.html>.
 3. http://bookz.ru/authors/platon/plato_zakonv/l-plato_zakony.html.
- Наук. кер. – Опанасюк В.В, *ст. викл.*

БУТТЯ ЯК ВІЧНА ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Цирулик О.М., *гр. ЕМ-82*

Введення Парменідом у філософію поняття буття виявилось перспективним. За допомогою поняття буття філософи розробляли згодом різні концепції світу. Так, І. Кант створює гносеологічну концепцію буття. На думку філософів, буття - це життя. Буття у філософській антропології розглядається як здатність людини виходити за сферу об'єктивності і обґрунтовувати все суще. Неотомісти вищою реальністю визнають чисте буття і розуміють його як божественний першопочаток, що має духовний зміст. У контексті марксистської філософії буття ототожнюється з природою, буття взагалі є відкрите питання, починаючи з тієї межі, де припиняється поле зору.

У вітчизняній філософії існують різні підходи до розуміння буття. Філософ Г.Сковорода виділив три світи: мікрокосм, макрокосм і світ символів. Матеріаліст І.Франко розумів під буттям природу.

У сучасній філософії існує багато підходів вирішення проблеми буття. І все ж кожний із способів вирішення проблеми

містить питання, невизначеність, які стимулюють нові філософські пошуки.

У широкому розумінні буття є захоплююча реальність, гранично загальне поняття про суще взагалі. Буття є те, що існує: матерія, речі, властивості, зв'язки і відносини. У формі духовної реальності існують ідеї, теорії, гіпотези, навіть плоди найбурхливішої фантазії, міфи та ін. Отже, буття охоплює і матеріальне, і духовне.

Важливою особливістю категорії буття вважається обов'язкова наявність у реальних речей певних властивостей. Щоб мати властивості, річ спочатку повинна бути. І в такому розумінні буття передує всьому, що є у світі.

За М.Хайдеггером, буття - своєрідна просіка, що відкриває таємницю сущого і робить його доступним і розумним. Сенс буття якраз і полягає у розкритті таємниці. Такий сенс може появлятися лише у наявності людського існування, розкриття якого відбувається завдяки настроям. А сенс існування - у виявленні буття як просіки всього сущого [1, с. 23].

Характеристика загальної категорії буття дає можливість виділити основні форми буття людини та його специфіку.

Людина в процесі активної цілеспрямованої діяльності перетворює природу на світ свого буття, який, з одного боку, забезпечує її існування і життєдіяльність, а з іншого - руйнує природу і створює загрозу власному існуванню. Якщо зникне людина, зникне і світ як світ буття людини, але це не означає, що зникне природа і зміни, які відбулися у ній за допомогою людини. Природа втратить свою якісну визначеність як світ людського буття.

Розглядаючи проблему буття, філософія виходить із того, що світ існує. Філософія фіксує не просто існування світу, а більш складний зв'язок всезагального характеру, предмети та явища світу. Вони разом з усіма їхніми властивостями, особливостями існують і таким чином об'єднуються з усім тим, що є, існує у світі.

Людина - істота, яка володіє свідомістю і здатна до спілкування. Наявність свідомості у людини якісно виділяє її серед інших високорозвинених тварин і надає їй буттю нових особливостей.

По-перше, завдяки свідомості людина на основі предметно-практичної діяльності задовольняє свої потреби і таким чином взаємодіє з іншими формами буття.

По-друге, людина має не тільки свідомість взагалі, але так само й душу, що дозволяє їй усвідомлювати себе, свою історичність, свою неминучу смерть. Діяльність душі створює умови для розуміння залежності і, водночас, відносної незалежності людини від зовнішнього середовища, забезпечує самостійність мислення, свободу. Індивідуальний дух встановлює зв'язок людини зі світом інших форм буттєвості, усвідомлює їх суть і таким способом піднімається над світом тварин і природи.

Завдяки тілесно-духовній організації людина є особистістю, здатна до цілеспрямованої, планомірної діяльності, до творчості, до самоусвідомлення та самоздійснення. Людина підноситься над природою як духовно-культурна істота.

Отже, проблема буття - це вічна проблема філософії. Незалежно від того, як філософи розуміють справжнє буття, філософія виокремлює і співвідносить розмаїття його форм, категорій та структур. Філософи намагаються досягнути нескінченності і вічності буття, оскільки з цим пов'язане існування самої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хайдеггер М. *Время и бытие.* / М. Хайдеггер; пер. с нем. В. В. Библихина. - М. : Мысль, 1993.- 187 с.

Наук. кер. – Опанасюк В.В, *ст. викл.*

ЗМІСТ

Швачко С.О. САГА ПРО КІЛЬКІСНІ СЛОВА.....	3
Ткаченко С.О., Баранова С.В. КАТЕГОРІЯ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	4
Удовиченко О.П. ПРИВІТАЛЬНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	6
Ващук І. СПІЛКУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ФАКТОР СУСПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
Ляшенко В. ВЕРБАЛЬНИЙ І НЕВЕРБАЛЬНИЙ ТИПИ КОМУНІКАЦІЇ.....	9
Коваленко А. МІСЦЕ НЕОЛОГІЗМІВ-ЗАПОЗИЧЕНЬ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	10
Дегтярьова Л.І., Михайленко І.О. ВЖИВАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
Бойченко О. ВПЛИВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ.....	12
Дегтярьова Л.І., Іващенко Ю.О. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	13
Свирид А.М., Постатнік М.М. ЕВФЕМІЗМИ, ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ).....	14
Ілленко Д. ФОНЕТИЧНІ СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	16
Духно С. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ТА БРИТАНСЬКОГО СЛЕНГУ В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ.....	17
Піддубна І., Баранова С.В. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ «ОСОБА ЖІНОЧОЇ СТАТІ» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	19
Опанасенко О. СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ РУХУ ДІЄСЛІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	21
Оладько К., Чепелюк А.Д. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПЗИТ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	22
Мурза А. НІМЕЦЬКІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ ТА НЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ ПРЕСІ.....	24
Лопатиної Н.О. ЛАКУНІЗОВАНІ ЕЛЕМЕНТИ, ЇХ ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА.....	25

Кузнецова Г.А. ІНШОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ (НА БАЗІ ПРЕСИ).....	26
Кучеренко С.М. СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ АБСОЛЮТНОЇ ДІЄПРИКМЕТНИКОВОЇ КОНСТРУКЦІЇ У СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	27
Чернюк Н. І., Підлуцька В.І. ДИВЕРСИФІКАЦІЙНА ВАРІАТИВНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЗА МЕЖАМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	28
Клименко К., Проценко О.В. ВУЛЬГАРИЗМИ ЯК ОДИН З РІЗНОВИДІВ МОВНОЇ ЛЕКСИКИ.....	30
Федоренко Ю. РЕКЛАМНИЙ ТЕКСТ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ.....	32
Чуланова Г. В., Дігтярьова І.В. ОБРАЗ ЧИТАЧА ЯК ОДИН ІЗ АНТРОПОЦЕНТРІВ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ.....	33
Єрмоленко С.В., Белан Н. ХАРАКТЕРИСТИКА КОМП'ЮТЕРНОГО ЖАРГОНУ НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ.....	34
Білик О. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДИНИЦЬ, ЩО ПОЗНАЧАЮТЬ ПОЗИТИВНІ ЯКОСТІ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	35
Дегтярьова Л. І., Барабаш О. ВАРІАНТИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В АВСТРІЇ.....	36
Шкрібень А. ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗНАКІВ ПОПЕРЕДЖЕННЯ.....	37
Васюхно Л., Попова О. В. ОНОМАТОПЕЯ ЯК ІНДИКАТОР МОВНОГО КОЛОРИТУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ).....	38
Асмус К. PHONOLOGICAL PECULIARITIES OF CANADIAN ENGLISH.....	39
Шуменко О.А. ПОЛІАСПЕКТНОСТЬ ДЕНУМЕРАТИВОВ В АНГЛІЙСЬКОМУ ЯЗЫКЕ.....	41
Гаврик Р. ЕТИКЕТ ДІЛОВОЇ ЖІНКИ.....	43
Івашина А. НЕВЕРБАЛЬНИЙ КОД ЯК КОМПОНЕНТ ЕТИКЕТНОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ЛІНГВО-КУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНІВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ 20 СТОРІЧЧЯ Д. СТІЛ).....	44

Козак А. ГЕНДЕРНА ЛІНГВІСТИКА В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ЗМІ).....	46
Медведь Е.Н. ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ КВАНТИТАТИВНОСТИ.....	48
Чернюк Н.І. КВАНТИТАТИВНА СУТЬ ДЕЯКИХ СУБСТАНТИВІВ.....	50
Баранова С.В., Фесенко В.В. КОНЦЕПТИ КІЛЬКІСТЬ І ЯКІСТЬ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ).....	52
Косенко Ю.В., Овчіннікова О. КОМПЛЕМЕНТАРНІСТЬ ВЕРБАЛЬНИХ І НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МОВИ.....	54
Романенко К. ТИПИ СЕМАНТИЗАЦІЇ КВАНТИТАТИВНИХ ПОДЛЕКСЕМНИХ ОДИНИЦЬ У ФРАЗЕОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ.....	55
Єрмоленко А. КВАНТИТАТИВНІСТЬ МОВЧАННЯ.....	57
Малютіна Ю.В. ІНТЕНСИФІКУЮЧІ ЕЛЕМЕНТИ В СФЕРІ АНГЛІЙСЬКОГО ПРИКМЕТНИКА.....	58
Андрійв Р. М. ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ.....	60
Єгорова О.І. ДО ПИТАННЯ ПРО ЛОГІЧНУ ТА МОВНУ КАТЕГОРІЮ КІЛЬКОСТІ.....	62
Буката М.В. КАТЕГОРІЯ ОЦІНКИ В РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	64
Светлова Алла ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	65
Ігнат'єва О. МОВНІ ЗАСОБИ ПОЗНАЧЕННЯ КОМПІЧНОГО.....	69
Бондаренко Ю.С., Асмус К. МЕХАНІЗМИ, ЗАСОБИ ТА ПРИЙОМИ МОВНОЇ ГРИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. КАЛАМБУР.....	71
Кобяков А.А. ПОЛИВАЛЕНТНОСТЬ КОММУНИКАТИВНОГО МОЛЧАННЯ.....	73
Мокренко О. А. ІНТРАЛІНГВАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОМУНІКАТИВНОГО МОЛЧАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ).....	74
Кобякова І.К., Столяренко В.М. ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ СТИЛІСТИЧНОГО ПРИЙОМУ КАЛАМБУР (на матеріалі казки Л.Керрола «Аліса в Країні Чудес»).....	76
Єрмоленко С.В., Одинцова І.В. ОСОБЛИВОСТІ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ РЕГІОНАЛІЗМІВ.....	78

Мищенко О. ТЕКСТОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ПАРНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ.....	80
Лисиця Н. ВИКОРИСТАННЯ ОКСЮМОРОНА В ХУДОЖНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	81
Матвєєва Ю. ЛІНГВОКОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	82
Руднєва В. О. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ГАЗЕТ).....	84
Коломієць Л.С. ПОРУШЕННЯ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ НОРМ ЯК ДЖЕРЕЛО СМІХОВОГО ЕФЕКТУ В ТЕКСТІ АНГЛОМОВНОГО АНЕКДОТУ.....	86
Гордієнко Д.О. ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ АВТОРСЬКОЇ СЕМАНТИКИ ХУДОЖНЬОГО АНГЛОМОВНОГО ТЕКСТУ.....	87
Голофост В.Г. ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСКУРСУ ЕВФЕМІЇ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ).....	89
Рекуненко Е. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ КІНОФІЛЬМІВ.....	91
Лисенко Ю. РОЗРИВ МОВЛЕННЄВОГО ЛАНЦЮГА АВТОРСЬКИМ ВВОДОМ.....	93
Жогіна Л.Ю. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ «ФЕНТЕЗІ».....	95
Харченко О. ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ВВІЧЛИВОСТІ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	96
Joy А. HUMAN SPEECH.....	97
Андрійв Х.І. НОМІНАТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ПОЗНАЧЕННЯ УСМІШКИ ЯК ЗАСОБУ НЕВЕРБАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	99
Чепелюк А. Д., Васюхно Л. АВТОРСЬКИЙ ТА ЧИТАЦЬКИЙ ДИСКУРС ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ.....	100
Терещенко М. ПРИЙОМ ОНОМАТОПІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	101
Сіроштан О.О. ОМОНІМІЯ ЯК МОВЛЕННЄВЕ ЯВИЩЕ.....	102
Казбан Л. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ЧИННИК МОВЛЕННЯ.....	104
Сытник А. АНГЛИЙСКИЕ ЗАЙМСТВОВАНИЯ В НЕМЕЦКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ.....	105
Федоряко А. НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	106

Зайка Б. МОВНИЙ ЕТИКЕТ - НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ.....	107
Олійник Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ЗАПЕРЕЧЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ J.GRISHEM "THE RAİNMAKER".....	108
Завгородній В.А. МОЖЛИВОСТІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УМІ.....	110
Шевченко І.М. КОНТРОЛЬ – ОДИН ИЗ СПОСОБОВ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ.....	112
Тубол Н.А. СЕМАНТИЗАЦІЯ ЛЕКСИКИ ІНОСТРАННИХ ЯЗЫКОВ.....	114
Голованенко Е.А. РАБОТА НАД ІНТОНАЦІЕЙ НА НАЧАЛЬНОМУ ЕТАПЕ ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ И КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ.....	116
Казанджиева М.С. КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ ІНОСТРАННИХ СТУДЕНТОВ.....	118
Шевцова А.В. КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ УМЕНИЙ ГОВОРЕНИЯ КАК ВИДА РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	119
Пилипенко-Фрицак Н.А. ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИЙ ІМЕНІТЕЛЬНОГО ПАДЕЖА НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ІНОСТРАННОГО.....	121
Іунь Н.І. УЧЁТ ТИПА ВОСПРИЯТИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ АУДИРОВАНИЮ.....	123
Бурнос Е.Ю. ОБУЧЕНИЕ ІНОСТРАННИХ СТУДЕНТОВ КОММУНИКАТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С ІСПОЛЬЗОВАНИЕМ АКТИВНЫХ ФОРМ РАБОТЫ.....	124
Гонек О.П. НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЙ КОМПОНЕНТ АУТЕНТИЧНЫХ ИСТОЧНИКОВ.....	126
Биселева А.И. ОБУЧЕНИЕ ФАТИЧЕСКОМУ ОБЩЕНИЮ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР КУЛЬТУРНОЙ АДАПТАЦИИ ІНОСТРАННИХ СТУДЕНТОВ.....	128
Скварча О. Н. К ВОПРОСУ ОБ ОСНОВНЫХ КРИТЕРИЯХ ОРОШЕЙ РЕЧИ.....	130
Віденко А.В. ПРОБЛЕМА АДАПТАЦИИ НАУЧНЫХ ТЕКСТОВ.....	132

Дегтярева Т.О. ЗНАЧЕНИЕ ГРАММАТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ – ИНОСТРАНЦЕВ..	134
Філіпенко А. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	136
Бурла Арт.О., Бурла Ант. НОРМУВАННЯ ТРЕНУВАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ.....	137
Возный А.П. ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА В ВОПРОСАХ СИНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ.....	138
Деменко Д. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЛИЖНИКІВ-СПРИНТЕРІВ.....	140
Джима Ю. ОСОБЕННОСТИ СОРЕВНОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В БИАТЛОНЕ.....	141
Казнієнко Г. ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТОК ЗАСОБАМИ АЕРОБІКИ.....	143
Корж С.О. ФІЗИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ, ЯКІ ЙОГО ВИЗНАЧАЮТЬ.....	145
Котов В.Ф. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ.....	147
Марченко А.В. ОСНОВЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ТРЕНИРОВКИ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ПЛОВЦОВ.....	149
Песоцкий С.Н. МОДЕЛИРОВАНИЕ ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА В ФУТБОЛЕ (МИНИ-ФУТБОЛЕ).....	151
Пономаренко О. ОСНОВИ МЕТОДИКИ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗКУЛЬТУРИ ПРИ АРТРОЗАХ.....	153
Сепик Е.А. ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ В СПЕЦИАЛЬНЫХ МЕДИЦИНСКИХ ГРУППАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СИСТЕМЫ УПРАЖНЕНИЙ ПИЛАТЕС.....	154
Синяцький К. ТЕНДЕНЦІЇ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО БІАТЛОНУ.....	156
Шамрай М. МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВА ПІДГОТОВКА ЛИЖНИКІВ-ГОНЩИКІВ.....	158
Шугалій Д. ПЕРША ДОЛІКАРНЯНА ДОПОМОГА ПРИ НЕЩАСНИХ ВИПАДКАХ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ.....	159
Пелешук М. ДИНАМІКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ СТУДЕНТІВ.....	161

Лебідь А.Є. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС У ПРОСТОРИ ПОСТСУЧАСНОСТІ.....	162
Гаврюшова И. "ФИЛОСОФИЯ" УСПЕХА.....	163
Головченко А. ФЕНОМЕН ВРЕМЕНИ.....	165
Єгоров І. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МОНАРХІЗМУ ВЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО.....	166
Михайліченко М. АБЕТКОВІ СПИСКИ ДВОРЯНСЬКИХ РОДІВ, ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ПРОВІНЦІЙНОГО ДВОРЯНСТВА.....	167
Артюх В. ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНА ІНТЕРПРЕРАЦІЯ МІФОЛОГІЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ.....	168
Долгодуш А.І. МЕТАФІЗИКА: ПОЧАТОК У ПИТАННІ.....	174
Новатарська А.С. РЕАЛЬНО ІСНУЮЧЕ БУТТЯ У ФІЛОСОФСЬКИЙ РЕТРОСПЕКТИВІ: АНТИЧНІСТЬ І СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	176
Мареха І.С. АКТУАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНУ ЕКОНОМІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ.....	178
Говоруш Я.В. ЦІННІСНИЙ ПІДХІД ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.....	180
Терещенко Н.В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПРОЦЕС.....	182
Швырков А.И. НОВЫЙ ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЯЗЫК.....	184
Бабакова Я.І. РОЛЬ І ЗНАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ.....	186
Оленченко Є. ТЕОРІЯ «НЕРОБЛЕННЯ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЗА ВІКТОРОМ ПЕТРОВИМ.....	189
Козачок З. ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ПРО МАТЕРІЮ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВІКТОРА ПЕТРОВА.....	192
Грушецька І. СУПЕРЕЧНОСТІ ТЕОРІЇ МАРКСИЗМУ.....	194
Вініченко Т. С. ЗОВНІШНЯ ТРУДОВА МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ.....	196
Тимошенко І.О. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ.....	198
Солошенко А.В. РОЛЬ І МІСЦЕ ФІЛОСОФІЇ В СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	199

Опанасюк В.В. ІСТОРИОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ: СУЧАСНІ ПОТРЕБИ ВРАХУВАННЯ В ПРАКТИЦІ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	202
Чернишова Ю. ВЧЕННЯ ПЛАТОНА ПРО ІДЕАЛЬНУ ДЕРЖАВУ.....	204
Цирулик О.М. БУТТЯ ЯК ВІЧНА ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА	206

SUMY STATE UNIVERSITY

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВИКЛАДАЧІВ, АСПІРАНТІВ,
СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ
ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
20-25 квітня 2009 року
Частина друга

Відповідальний за випуск Л.П.Валенкевич
Комп'ютерне верстання С.М.Кищик

Підписано до друку 16.04.2009.

Формат 60x84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman Суг. Друк офс.

Ум. друк. арк. 12,56. Обл.-вид. арк. 12,72.

Тираж 70 пр.

Зам. № 672.

Видавництво СумДУ при Сумському державному університеті
40007, м.Суми, вул. Римського-Корсакова, 2

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру

ДК №3062 від 17.12.2007 р.

Надруковано у друкарні СумДУ

40007, м.Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.